LENİN/GORKİ

devrim öncesi.. devrim sonrası

ANILAR

MEKTUPLAR

özgün yayınları

Derleyen :

Eva Kosing ve Edel Mirowa - Florin

Almanca Özgün Adı :

Lenin und Gorki

çıkış tarihi :

1974

Türkiye yayını :

Özgün yayınları P.K. 78 - İstanbul

Mart — 1976

Dizgi : Uğur Matbaası, Baskı : Diner Matbaası.

LENİN / GORKİ

BELGELERLE BİR DEVRİM TARİHİ

(Anılar Mektuplar)

Türkçesi :

SUHA ÖNCÜ

ÖZGÜN YAYINLARI

Nuruosmaniye Cad. Garant İş Hanı
No. 36 Kat 2 P.K. 78

Cağaloğlu — İstanbul

ÖNSÖZ

Aralık 1905... Rusya'da ihtilâlci kavga giderek şiddetlenmekde, proleteryanın önderliğinde halk yığınlarının güçlü girişimleri yüzyıl başından beri ülkeyi sarsmaktadır. Sosyal ve politik anlaşmazlıklar son haddine varmıştır. Silâhlı ayaklanma, proleterya partisi için artık teorik bir tartışma olmaktan çıkmış, kaçınılmaz bir pratik görev haline gelmiştir.

Tutuklanmamak için kaçmış olan LENİN, kasım ayında gizlice dönmüş, Petersburgda bolşeviklerin Petersburg ve merkez komitelerinin yönetimini eline almıştır. İkinci başkent Moskova'da ve diğer merkezlerde bolşevikler tarafından organize edilen yığınlar silahlı savaşa hazırlanmaktadırlar. Parti yönetimi acele olarak işçilerin, özellikle Moskova'daki işçilerin durumu hakkında bilgi istemektedir.

Ve Moskova'da Maksim Gorki yaşamaktadır. Uzun süredir ciddî şekilde hasta olmasına rağmen birçok ileri harekete katılmaktadır. Gerek kendi verdiği gerekse başka kaynaklardan elde ettiği büyük paralarla yardımda bulunmakta, evinde silâhlar depo edilmekte ve dağıtılmakta, işçiler onun evinde toplanmaktadırlar. Bu sırada Gorki, Lenin ve merkez komitesinin diğer bolşevik üyelerine Moskova'daki ayaklanma hazırlıkları ve diğer sorunlar üzerinde bilgi vermek üzere, Petersburg'a çağrılır; hastalığına rağmen gider.

Petesburg'a varışından hemen sonra Lenin'le buluşurlar. Her ikisi de bu karşılaşmayı sabırsızlıkla beklemiştir. Gorki'nin karısı M.F. Andreyeva şöyle der: Lenin'in odaların birinden çıkıp hızlı adımlarla Aleksi Maksimoviç'e doğru gelişini hatırlıyorum. Uzun süre el şıkışmışlardı Lenin neşeyle gülüyordu. Gorki ise çok çekingen ve böyle durumlarda hep yaptığı gibi özellikle güzel konuşmaya özen göstererek tekrar tekrar: «Aha, demek Siz'siniz. Çok iyi! Çok sevinçliyim. Çok sevinçliyim!» diyordu.

Gorki Moskova'dan haberler verir. Keskin gözlem yeteneği Lenin'i büyüler. O ise hep sorar, ta ki başkentteki durumu etraflıca öğreninceye dek....

Yazar da Lenin'e hayrandır. Otuz yılı aşkın bir süre sonra, ölümünden az önce, bile hâlâ bu karşılaşmayı hatırlamaktadır: «O, küçük, çıplak başlı, zeki bakışlı, buna karşılık ben, büyük, kaba yüzlü ve tavırlı. Önce birbirimize ısınamadık, fakat sonra birbirimizi dikkatle inceleyince, ikimiz de kahkahalarla gülmeye başladık, ondan sonra ikimize de konuşmak çok kolay geldi...»

1905 yılının bu 10 aralık günü —eski Rus takvimine göre 27 kasım da, birbirini uzun süredir tanıyan, izlemiş olan, ve birbirine değer veren iki insan ilk kez karşılaşıyordu.

Yine bugün her ikisinin de yaşamlarını değiştiren ve yaratma güçlerini kesinlikle zenginleştiren geliştiren bir bağ kurulmuş oluyordu. Bu öyle bir bağdı ki, Gorki'nin gelişmesinde ve girişimlerinde büyük etkisi oldu ve gerek içeriği, gerekse karakteri dolayısıyla marksist parti ve sosyalist sanatçı arasındaki verimli ilişkilere en iyi bir örnek oldu.

Aslında ilk «karşılaşmaları» bir kaç yıl öncesine dayanır. 1890 ların sonunda **«Novoje Slovo»** (Yeni söz) ve **«Shisn»** (Hayat) gazeteleri Lenin ve Gorki'nin eserlerini yayınlamış buradan birbirlerinin dikkatini çekmişlerdi. Çağdaşlarının belirttiğine göre Gorki o zaman Lenin'in **«Rusyada Kapitalizmin Gelişimi»** adlı eserinin ana tezlerini biliyordu ve Lenin de 1899 baharında yazdığı bir mektupta **«Shisn»** gazetesinin sanat değerini ve bunun yanı sıra Gorki'nin bir çok eserini övüyordu.

Belgelerden edindiğimiz bilgiye göre Lenin bundan sonra yaşamının her devresinde Gorki'nin eserlerini dikkatle izlemiştir. Bunu zevkle yapmıştır. Çünkü Gorrki hayatı gerçekleriyle anlatmış ve onu bir devrimcinin gözüyle görmüştür.

Öte yandan yazar da Lenin'in ve kavga arkadaşlarının **Oportünistler** ve **Liberallerle** olan anlaşmazlıklarını izlemiştir. **Burjuva Liberalizmine** karşı çıkışı, **Liberal Halkçılarla** ve **«Kanunî Marksistlerle»** anlaşmazlığı onun sosyal demokrat harekete ve marksizme yaklaşımını gösterir. 1901 başında Lenin yanlısı yasa dışı **«Iskra»** (Kıvılcım) gazetesine sempatisini belirtmiş, 1902 sonbaharında **İskra'**cı yasa dışı kuruluşlarla bağlantı kurmuş ve gazeteyi desteklemiştir.

Bu politik birleşme, Gorki'nin **«Yaşam ve Eser»** konusunda konstrüktif bir toplu düşünceye varmak için uzun yıllar sürdürdüğü acılı ve sıkıntılı arama ve kavgasında yeni bir basamağa geçiştir. Aynı yıl yazdığı **«Küçük Burjuvalar»** da proleterin yeni

bir kahraman olarak ortaya çıkması ve **«Gece Barınağı»** nda burjuva toplumuyla mücadeleci bir hümanizmayla hesaplaşması bunu kanıtlar.

Lenin, Gorki'nin işçi hareketine katılmasına çok sevinmiştir. Ona çok değer vermektedir. Ve 1902 den beri yazarla bolşevikler arasındaki ilişkiyi elinden geldiğince güçlendirmeğe çalışmaktadır.

Gorki işçi hareketinin gelişmesine ve güçlenmesine tanık olur. Kendisi de Lenin'In yönetimindeki bolşevik partisinin gelişmesi için yardımda bulunur ve gerek eserleriyle gerekse politik faaliyetleriyle yüzyıl başında yoğunluk kazanan ve sonunda 1905-1907 burjuva demokrasi devriminl getiren hareketlere büyük katkısı olur. Bu süre içinde adını Rusya dışına taşıran bir yazar olmuştur. Politik görüşünü 1905'te başı olarak Lenin'i gördüğü **SDAPR**'e katılmakla açıkça ortaya koyar. Gorki'nin Lenin'le şahsen tanışmayı bu kadar sabırsızlıkla beklemesinin nedeni son haftalarda ortak çalışmalarının özellikle yoğun oluşudur.

Gorki 1905 Ekimi'nin sonunda ilk kanunî Bolşevik gazetesi **«Novaya Shisn»**in çıkarılmasına yardım etti. Gizlice yurda dönen Lenin partinin merkez organı haline gelen gazetenin yönetimini eline aldı. Her ikisi de bu gazetede politik durumun, sosyal-politik gruplaşlamaların ve devrimci güçlerin değerlendirilmesinde birçok ortak yanlar taşıyan yazılar yazdılar. Gorkl **«Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi»**ni ve Lenin de ünlü makalesi **«Parti Organizasyonu ve Parti Edebiyatı»** nı yayınladılar. Bu yazısında Lenin sosyalist edebiyatın ana prensiplerinden birini, particiliği ele alır. Yazarın Marksist Parti ve onun yönettiği toplumla olan açık ve bilinçli ilişkisinin gerçekten özgür edebiyatın doğup gelişmesi için kesin bir şart olduğunu öne sürer. Lenin'in bu makalede getirdiği prensipleri Gorki daha evvel eserlerinde kullanmıştı. İçinde küçük burjuvazinin sosyal ve ideolojik bir görünüş olarak maskesinin düşürüldüğü **«Eleştiriler»** türündeki yazıları Lenin'in sözettiği parti edebiyatıydı. Nitekim Lenin'in fikirlerinin öneminin ve doğruluğunun klasik ve sanatsal bir kanıtını Gorki birkaç ay sonra yayınladığı **«Ana»** romanıyla verdi. (1906/1907) Sosyalist gerçekçiliğin bu önemli eserinde Gorki, işçilerle birlikte verdiği savaşın tecrübelerini sanatçı yönüyle işledi. Marksist teorinin önderliğindeki bilinçli ve organize edilmiş **«Sosyal Toplum Düzeni»** savaşında kapitalizmin işçi kitlelerinden nasıl proleter devrimcilerin yetiştiğini, istismar düzeninin koşullarında nasıl yeni sosyalist insanın ge-

liştiğini göstererek, proletaryanın ve halkın yenilmezliğini anlattı.

Politika ve sanat alanında aynı görüş açısı, aynı yaşam amacı, bu amaca giden zorlu yol üzerinde karşılaşma, birinin diğerine ihtiyacı olduğunu bilmesi ve birbirlerini tamamlamaları Lenin'le Gorkl'yi birleştiren sıkı dostluğun nedenleriydi.

Moskova'da Aralık ayaklanması bastırılınca Gorki bir tutuklamaya karşı uyarıldı ve partinin görevlisi olarak yurt dışına çıktı. Helsinki'de devrimci işçiler tarafından sevinçle karşılandı. Burada Lenin'le yeniden buluşan Gorki yeni parti görevleri aldı. Almanya, Fransa ve USA'ya gitti. Rus devriminin gerçeklerini yaydı ve yardım topladı. Bunlardan sonra İtalya'ya geçti ve 1906'dan 1913'e dek Kapri adasında yaşadı. Bu iltica yılları yazara çok güç geldi. Rusya'da karşıt faaliyetin zaferini görüyor, takipler, tutuklamalar ve ilerici kimselerin idamına şahit oluyordu. Burjuva ve küçük burjuva sanatçı ve entellektüellerinin halktan, hümanizma ve realizmden ve özgürlük hareketinin ideallerinden yüz çevirmelerine karşı çıktı. Daha sonraları 1907-1917 yılları için, **«Rus entellektüelliği tarihinde en utanç verici devre»** diye bahsetmiştir.

Gorki, devrimci hareketin sadece geçici olarak bastırıldığından emindi. Gelişen güçleri biraraya toplamayı, onları cesaretlendirmeyi, onlara yönelik ideolojik saldırılara karşı çıkmayı ve karşı hareketin maskesini düşürmeyi kendine görev edindi. Ve görevini Bolşeviklerin tarafını tutarak yaptı. Karamsarlık dolu bir ortamda o iyi niyetli kaldı, fakat bu, yalnız Lenin onu inancında güçlendirdiği için olmadı.

Rus işçi hareketi ilk ihtilal devresinden ders almasını bilmiş ve savaşını değişen koşullara göre sürdürmeye başlamıştı. İşte bu güç durumda bile Lenin dostunu unutmadı. Yazarın 1907'de Londra'ya **SDAPR**'nin 5. parti kongresine delege olarak gönderilmesini sağladı. Burada Gorki Lenin'in başkanlığında Bolşevikler tarafından candan karşılandı. Savaşmaya kararlı, güvenilir Bolşevik delegelerle birkaç hafta geçirdi. Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki anlaşmazlıkları izledi ve inançla Lenin'in ve mücadele arkadaşlarının görüşlerini savundu. Burada Londra da Lenin'le yakın ilişkisi oldu; parti başkanı Lenin'i ve ulusu için endişe duyan yoldaş Lenin'i daha iyi anlamaya başladı. Bu Londra anısı onda o denli yerleşti ki, 20 yıl sonra bile şunları söylüyordu: «Vladimir İlyiç Lenin acele acele podyuma çıktı ve gırtlaktan gelen sesiyle 'Yoldaşlar' diye söze başladı. Önce kötü konuşuyor sandım. Fakat bir dakika son-

ra bütün diğerleri gibi bende kendimi onun konuşmasına kaptırmıştım. En zor politik konularda bu denli rahat konuşulduğunu ilk kez görüyordum... Kolunu öne uzatmış ve hafifçe kaldırmış, sanki her sözünü tartarmış gibi görünen eliyle muhaliflerinin sözlerini bir yana itip, ağır basan karşı tezler getiriyordu. Sözleriyle işçi kitlesinin liberal burjuvazinin ardında veya yanında değil, kendi yolunda gitmesi gerektiğini ve bunun onun hakkı olduğunu anlatıyordu.

Bütün bunlar benim için alışılmadıktı ve Lenin tarafından söyleniyordu. Fakat konuşan sanki o değil, onun vasıtasıyla dile gelen tarihti.»

Gorki Lenin'e salt önemli bir politikacı ve akıllı bir yol gösterici olduğu için değer vermiyor, aynı zamanda onu iyi, candan bir dost olarakta seviyordu. Lenin de ona karşı aynı şeyleri duyuyordu. Lenin'in birçok mektubunun sonundaki **«Sıhhatli kalınız»** temennisi, sık sık söylediği **«Ciddi bir tedaviye ihtiyacınız var»** sözü yapmacık bir sevgi değil, dost için duyulan endişenin gerçek bir ifadesidir. Lenin, birçok mektubunda Gorki'nin sıhhatini sorar, kendisini korumasını rica eder. Gorki 1907'de bir karı-kocanın tutuklandığını duyunca Ladiçnikov'a şunları yazar: **«Bunların İlyiç'ler olabileceğinden çok korkuyorum.»**

Samimi dostlukları nedeniyle her zaman çekinmeden açık açık birbirleriyle konuşurlardı. 1924 yılında Romain Rolland'a yazdığı mektupta Gorki şöyle diyordu: «Onunla onu incitmeye aldırmaksızın dobra dobra konuştum. Başka kimseyle böyle konuşulamazdı, sözler nasıl olursa olsun, arkalarında gizli olan anlamı hemen kavrıyordu.» Krupskaya da onun hakkında şöyle der: «Kabullenemediği, onu rahatsız eden, ona üzüntü veren her şeyi açık açık Gorki'ye yazardı. Aslında İlyiç tüm dostlarına böyle yazardı. Fakat Gorki'nin mektuplarında bir ayrıcalık vardı. Çoğunlukla dobraydı, fakat bu dobralıkta bir yumuşaklık gizliydi.»

Dostuna gösterdiği bu açık yürekli ilgi onu başka Rus devrimcileri ile tanıştırma gayretinde kendini gösterir. Lenin 1913'te Gorki'yi **«İlginç Rus İşçileri»** tanıyacağını söyleyerek yanına çağırmış, Gorki de aynı şekilde Lenin'i Kapri'ye davet ettiğinde orada çok **«İleri»** işçilerle karşılaşacağını yazmıştır.

Her ikisi karşılıklı sohbetlerden çok hoşlanıyorlardı. Andreyeva, Lenin'in Kapri ziyareti hakkında şunları diyor: «Vladimir İlyiç'in ziyareti boyunca Aleksey Maksimoviç onunla çok az yalnız kalabildi. Hep başkaları tarafından rahatsız ediliyorlardı.

Vladimir İlyiç sadece birkaç gün Kapri'de kalabildi. O gittikten sonra Gorki bir karamsarlığa düştü ve uzun süre bundan kurtulamadı.» Krupskaya bu Kapri ziyaretinin Lenin'i de hoşnut etmediğini yazıyor. Nâzik konular üzerinde yaptığı konuşmalardan çok, denizin güzelliğinden, oranın şarabından sözetti.

Zevkleri, görüşleri çeşitli konularda birleşiyordu. Rusyadaki işçi nareketi hakkında, değişik sosyal sınıfların ve partilerin politikaları hakkında karşılıklı görüşlerini açıklıyorlardı. Lenin Gorki'ye partisinin ana sorunları hakkında kararlarını bildiriyor ve bunları ona açıklıyordu. Her ikisi de yazarın parti çalışmalarına katılmasının salt parti için değil, Gorki'nin sanatçı yaratıcılığı için de yararlı olduğu kanısındaydılar.

Lenin'le olan fikir alışverişi, parti çalışmaları, özellikle Bolşevik basında çalışmalar, yurt dışında olmasına rağmen Gorki'nin Rusya'daki durumu doğru olarak izlemesini sağlar. Bu da 1905 ihtilalinden sonraki durumu, sosyal değişmeleri görüp eserlerinde dile getirmesine yol açmıştır. 1913 sonunda Gorki, Lenin'in çabasıyla yurda döndü. Daha 6 Mart 1913'te Lenin Gorki'ye af fermanından yararlanmasını tavsiye etmişti: **«Bir devrimci bugün Rusya'da yurt dışındakinden çok daha fazla şey yapabilir... Devrimci bir yazar için Rusya'yı (Yeni Rusya'yı) dolaşmak imkanı, bu sayede Romanov'lara ve ortaklarına ilkinden çok daha güçlü bir darbe indirmek imkânını doğurur...»**

Mektuplarında özellikle çok yer verdikleri bir alan vardı: İdeolojik ve felsefi problemler. Lenin daima Gorki'nin kendini düşündüren konularda aydınlanmasına ve marksist görüşü benimsemesine çalışırdı.

Örneğin Gorki ona nasyonalizme karşı durmak gerektiğini yazdığında, Lenin bu görüşü kutluyor ve nasyonal sorunda Bolşeviklerin politikasını açıklıyordu. Gorki yanlış kavramları savunduğunda Lenin bunları etraflıca ve inandırıcı bir biçimde eleştiriyordu. Bu sırada bir sanatçının kendine özgü problemlerini, yazarın zihniyetini, kendi prensiplerinden ayrılmaksızın daima gözününde bulunduruyordu. Gorki de herzaman eleştiriye ve ondan ders almaya hazırdı.

1907'den sonra Gorki, bir müddet için Bolşevik Parti'den Marksist olduklarını iddia eden, fakat aslında Marksizmi değiştirmeyi amaçlayan bazı teorisyenlerin etkisinde kaldı. Onların **«Tanrı yaratma»** teorisini yararlı buluyordu, çünkü sosyalizmi bir çeşit din haline getirmekle geri kalmış, dini ön yargılara bağlanmış halk tabakalarını devrimci hareketle bir-

leştirebileceğine inanıyordu. Bu görüşü, 1908 ve 1909 yıllarına ait bazı yazılarında ve **«Bir İtiraf»** adlı romanında belirtir. Tam bir dinsiz olan Gorki, tüm insanların üzerinde bir tanrıya karşın, halkı, yaratıcı halk gücünü tanrılaştırıyordu. Fakat bunu yaparken hem bir materyalist, hem de işçi sınıfına ve onun partisine bağlı kaldı. Bir taraftan da Lenin'İ okumaya devam ediyordu. Örneğin 1909 Mayısında Ladiçnikov'dan Lenin'in yeni çıkmış kitabı **«Materyalizm ve Deneycilik»** i göndermesini rica etti.

Dostunun düşünüş ve davranışındaki bu çelişkiler, Lenin'i ciddî şekilde endişelendiriyordu. Hiç çekinmeden **«Tanrı yaratma»** maskesini düşürdü ve onun sosyal zararlarını gözönüne serdi. Öte yandan Gorki'nin proleter bir yazar olduğunu ve hatalarını çarçabuk görerek düzelteceğini de biliyordu. Lenin'in Gorki'yi yanlış kavramlarından dolayı eleştirirken aynı zamanda Rus ve Dünya işçi hareketiyle sıkı sıkıya bağlı proleter sanatın en ileri gelen temsilcisi olarak nitelendirmesi karakteristiktir. Böylece Gorki'nin politik görüşünü, onun önemini değerlendirmeyi öğretiyor ve yazara onun asıl sorunlarını ve kendileri için yazdığı kimselere karşı sorumluluklarını gösteriyordu. Lenin dostunun Bogdanov'un çevresindeki grubun antimarksist karakterini tanımağa başladığını öğrenince ona hemen candan, cesaretlendirici bir mektup yazdı. Böylece aralarında bir yazışma başladı, ve bu yazışma daha sonra düzenli bir şekil alarak Gorki'nin sanatçı yönüne de etki etmiş olan bir krizi atlatmasında yardımcı oldu. Mektupla sürdürülen bu «konuşma» nın bir sonucu olarak 1913 de Lenin **«Bir Konuşma»** adlı makaleyi yazdı. İki kişi arasında bir dialog şeklindeki bu yazıda son yıllarda Rus devrim hareketinin bir çok üyelerini ilgilendiren sorunlar ortaya atılır ve cevaplandırılır. Birinci kişi sınıf kavgasının tatsız ve güç koşullarından, ifrat ve taşkınlıklardan yakınanların duygu ve düşüncelerini temsil eder. «Bence, kavga, tatsız biçimler alıyor, dedikodu ve gevezeliğe dönüşüyor, bu da ahlâk bozukluğuna yol açar.» İkinci kişi ise birincinin bu görüşünü red etmez, fakat kavganın salt ifrata kaçan yönlerini görmeğe ve olayın tarihî anlamını görmezlikden gelmeğe şiddetle karşı çıkar. «Tutkusuz kavga, olamaz ve aşırıya kaçmayan hiç bir tutku da yoktur; ben, sınıf, parti veya gurup kavgalarında aşırılıkları ön plânda görenlerden nefret ederim... Günün gereksinmeleri için yapılan her kavga esas amaçlarla sıkı sıkıya bağlı olmalıdır. Eğer kavganın tarihî anlamı böyle kavranır ve kavga derinleştirilip kesin-

[illegible] **ancak** o zaman kötülük, aşırılık ve anlaşmazlıklar son bulur.» İkinci görüş, Leninin kavramlarına uymaktadır. İlki ise Leninin devrimcilerde gözlemlediği bir görüştür. Ve bu genelleştirilmiş gözlemler içinde hiç kuşkusuz Gorki'nin o zamanki fikir ve tezleri de yer almaktadır. Bu **«konuşma»** daha sonra Lenin ile Gorki arasında devam etmiştir.

Lenin'in etkisiyle Gorki marksist bilince ulaşıyordu. Bu ona epik enginlikte ve psikolojik yönden derinine işlenmiş eserler verme, Rus sanatının en güzel geleneklerini sürdürme ve sosyalist gerçekçiliği geliştirme gücünü verdi. Rusya, Rus halkı ve devrim onun eserlerinin ana konusu oldu; **«Matveyko Şemvakin»** (1910-11) adlı romanı **«Çocukluğum, Ekmeğimi kazanırken, ve Benim Üniversitelerim»** kitaplarından oluşan otobiografik üçlemesi bu yıllarda doğdu.

Gorkinin sanatçı yaratıcılığındaki bu yeni atılım, gelişen politik güçlerle birleşmenin sanatçının yaratıcılığına zarar getireceğini savunan burjuva yazarlarının tezlerini çürütüyordu. Böylece Gorki bazı görüşlerinin kendisine Lenin tarafından zorla empoze edildiğini iddia edenleri de yalancı çıkarmış oluyordu. Tıpkı Lenin gibi Rusya'yı ve onun gelişimini geçmişde, şimdide ve gelecekte insanlığın yolları konusuyla birlikte ele almaya ve değerlendirmeğe çalışan ve bu **«her zaman geçerli olan»**ı ederleriyle de kafalarda uyandırmayı amaçlayan Gorki için, Lenin'in soruları yol göstericiydi. Gorki, bir çok yazılarında ve mektuplarında Lenin'in kendisine gelişmesinde nedenli faydalı olduğunu ve bu yardımın hiç kesilmemesini dilediğini yazar. Lenin 1910 kasımında Gorkiye yazdığı bir mektupda şöyle der. «Yazın, bir sohbet sırasında size «itiraf»ınızla ilgili karamsar bir mektup yazıp, sonradan göndermekten vaz geçtiğimi söylemiştim, siz ise şöyle karşılık vermiştiniz: Oysa onu yollamalıydınız'.»

Ama Gorki yalnız alıcı değildi. Lenin Gorki ile fikir alış verişine çok değer verirdi. Çağdaslarının belirttiği gibi Gorki ile her buluşmadan önce daima sabırsız olurdu. Gorki'nin gözlem yeteneği ve insanları çok iyi tanıması onu hayran bırakıyordu. Onun kitapları en sevdikleriydi; Lenin daima Gorki'nin devrimci basına katkıda bulunmasına gayret ederdi. Yazar gerek sanat eserleri, gerek gazete yazıları, gerekse demokratik okuyucular ve bir çok entellektüelin üzerinde yaptığı etkiyle nasıl sosyalist ekim devrimine katkıda bulunmuşsa, ayni şekilde zaferden sonra da Sovyet ülkesinin kültürel gelişimine katkıda bulundu; bu toplumsal yenilenme için gücünü ortaya koy-

madan önce bir çok ağır politik yanlışları düzeltmek zorunda olmasına rağmen Gorki, sosyalist kültür devriminl yönetmeğe buyük ölçüde yardımcı oldu. Gorki'nin dünya savaşı sırasında Bolşeviklerle ilişkisinin gevşemiş olması, buna karşın küçük burjuva güçleriyle ilişkide bulunmuş olması, devrimden önce ve devrim sırasında Rusyadaki durum hakkında yanlış genellemeler yapmasına, çiftçileri küçük görmesine, burjuva entellektüelliğinin tarihî rolüne büyük değer vermesine yol açmıştır ki bu da onu sosyalist devrime zorla katılmış gibi gösterir. Onun bu yanlış görüşleri o zaman yazdığı bir çok makale ve mektuplara yansımıştır. Fakat **«Lenin Eskizi» (*)** nde görüldüğü gibi yazar daha sonraları bu yanlış tutumunu düzeltmekten hiç çekinmemiştir. Bununla ilgili olarak Gorki Balşeviklerinden ve Lenin'den ayrı kalmanın ona çok şeye mal olduğunu söyler.

Gorki'nin politik araması özellikle insanları sevdiği, insancıl herşeye saygı duyduğu, insancıl olmayan her şeyden ise nefret ettiği ve bunlara karşı savaştığı ve karşıt devrim hareketinin Rus halkını katılmağa zorladığı savaşın sertliğini anlayamadığı için çapraşık yollara sapıyordu. 1918 yılında Gorki devrim savaşının insafsızlığını daha iyi gördü, 30 Ağustosda Lenin'e yapılan suikasti öğrenince çok sarsıldı ve kızdı. Ertesi gün Gorki ve karısı M. F. Andreyeva, Lenine şöyle bir telgraf gönderdiler: «Son derece sarsıldık ve üzüldük. Kısa zamanda iyileşmenizi candan diliyoruz. Cesaretinizi kaybetmeyiniz» Gorki halkın da nasıl kızdığını gördü ve anladı ki Lenin yanlızca Bolşeviklerin değil, tüm yığınların önderiydi.

Lenin, Gorki'nin zihniyetini biliyordu, bu yüzden dostunu devrimin kaderi için duyduğu kaygıları, sonradan Gorki'nin kendisinin de itiraf ettiği gibi gerçeği çok duygusal ele aldığını biliyordu. Onun için Gorki yanılabilen, fakat yanlışını düzeltebllen bir proleter yazardı. Bu yönden Lenin ona aydınlatıcı konuşmalar ve değerli öğütlerle yardımcı oluyurdu. Lenin'in 31 Temmuz ve 15 Eylül 1919 tarihli mektuplarında son zamanlarda sinirleri hastalık derecesinde bozulmuş olan dostunun ya-

---

(*) **Lenin Eskizi:** Gorkinin Lenin'in ölümü üzerine 1924 başında yazıp, sonradan düzeltmeler yaparak yayınladığı, Lenin'le ilgili anılarını ve onu anlatan yazısı. Bu yazının ad önce «Bir insan»dı sonra «Viladimlr Lenin» en sonunda «Lenin Eskizi» şeklini aldı.

zar olarak geleceği için duyduğu kaygılar göze çarpar. Açlığın ve beyaz ordu kuvvetlerinin kol gezdiği Petersburg'da hiçbirşey bilmeyen ve öğrenmeyen kızgın burjuva aydınları arasında Gorki'nin moralinin bozulmuş olmasının doğal olduğunu yazar. Fakat kendi çabası ve çevresiyle kendini bir sanatçıyı tatmin edecek alanı yapmaktan alıkoyduğu için de onu şiddetle kınar. Bunun yanısıra politika ve fikir yönünden Gorki'yle Bolşevikler arasında hiçbir fark görmediğini yazar ve ondan orduda, fabrikada ve köydeki yeniliği gözlemlemesini ve incelemesini ister. Fakat bunu ancak aşağıda, yeni bir yaşamın başlangıcında nasıl çalışıldığını en iyi görebileceği yerde yapabileceğini söyler. Bu da Gorki için Petersburg'ta mümkün değildir. Bu yüzden Lenin ona yerini çevresini kökünden değiştirmesini öğütler.

Görüş ayrılıklarına rağmen Gorki bu yıllarda da Lenin'le sosyalizmin kurulması için çalıştı. Yeni devletin, Gorki'nin yönetmediği çok az kültürel projesi vardı. Sovyet hükümetine bir sürü teklifte bulunuyor, açlığa karşı savaşıyor, alfabenin öğrenilmesine. burjuva aydınlarının Sovyet gücüne katılmasına, sosyalist sanatın gelişmesine dünya edebiyatının en güzel eserlerinin halka tanıtılmasına çalışıyordu. Birçok planlarını onu tüm önemli girişimlerinde destekleyen Lenin'le görüşüp kararlaştırıyordu. Örneğin 1919 Ocağında **«Dünya Edebiyatı»** serisi için seçilen kitapların listesini Lenin'e verdi, çünkü bu girişimin çok büyük uluslararası kültürel önemine inanıyordu. Gorki'nin ricası üzerine **«Kopejka»** yayınevi, **«Wsemirnaja literatura»** yayınevine devredildi ve kendisi de buraya müdür oldu. Gorki burada Sovyet hükümetinin adına ve onun görevlisi olarak çalıştı. Bunu bize ispat eden resmi belgeler, onun kültürel - politik çabalarını Sovyet Devleti'ne karşı girişimler olarak nitelendiren ve Lenin'in kendisine salt dostu olduğu için müsamaha gösterdiğini öne süren bazı gerici yazarların iftiralarını da yalanlar.

Gorki sonraları sık sık bu yılların anıları hakkında konuşmuş ve yazmıştır, çünkü bunların sanatçının gerçekle olan ilişkisindeki büyük önemine inanıyordu. Kültürel - politik çalışmaları onun sonraki yıllarda devrimi tam anlamıyla kavramasında büyük rol oynadı ki, bu da onun edebi başarılarının önemli bir koşuluydu. İdeolojik aksaklıklarının gerektirdiği bir aradan sonra Gorki yeniden yazmaya başladı. 1920 ve 30'larda 1917 sosyalist devriminin yasal karakterini, ulusal

ve uluslararası önemini belirten eserlerinin en önemlilerini yazdı.

1921'de sıhhatinin iyice kötüleşmesi, Gorki'yi vatanını terke zorladı. O yıllarda genç Sovyet Devleti ona çok iyi bir bakım sağlayacak durumda değildi. Bu nedenle Lenin ona bir yurt dışı gezisi öğütledi. Aynı zamanda tedavi giderlerini, devletin üzerine almasını da sağladı.

Görüldüğü gibi Gorki, gerici eleştirmenlerin öne sürdüğü gibi politik nedenlerden dolayı iltica etmedi; aksine, yurt dışında bile Sovyet Cumhuriyetiyle ne denli sıkı bağlarla bağlı olduğunu ortaya koydu. Her zaman onu savundu, yurdundaki açlar için açılan yardım kampanyasını destekledi ve herkese Sovyet gücüne katılmayı öğütledi. 1921 Aralığında Schwarzwald'den Lenin'e yazdığı bir mektupta şöyle diyordu: «Çeşitli yaştan ve değişik mesleklerden insanlar bana gelerek bir Rus-Alman birliğinin gerekliliğinden sözediyorlar. Ben bu birleşmeyi onaylıyorum ve onlara bir an evvel birleşmek gerektiğini söylüyorum.» Lenin, Gorki'nin mektubunda bu bölümü önemli bulmuş ve işaretlemişti.

1924'te Lenin'in ölümü Gorki'yi çok sarstı. Dostunu kaybetmenin verdiği acıyla aynı yıl Lenin'in bir edebi portresini yazdı. Bu yazıda Gorki, bu sade, büyük insanın politik görüşünün genişliğini, daima önemli olanı kavrayıp araştırma yeteneğini ve her zaman işçiden yana olmasını över. O günlerde yazdığı bir mektupta şöyle diyordu Gorki: «Hem yazıyor, hem de acı yaşlar döküyordum, Tolstoy için bile bu kadar üzülmemiştim. İşte şimdi bile: Yazıvorum ve elim titriyor.» Gorki **«Lenin Eskizi»** ni önceleri boşuna **«Bir İnsan»** diye adlandırmamıştı. İnsan Gorki'nin eserlerinde daima ana konuydu. **«Yaşlı İsergil»** hikâyesindeki efsanevi Danko'dan, **«Ana»** daki bilinçli işçiye, daha sonraki eserlerindeki devrimci kahramanlara dek Gorki'nin insan anlayışının nasıl değiştiğini, yazarın giderek kendinden ve kahramanlarından daha fazla şey istediğini izlemek mümkündür.

1928'de idealieştirdiği, bilinçli olarak insanlık için çalışan insandan şöyle söz eder: «'İnsan' sözcüğünü ilk kez büyük harf lerle yazdığımda bunun ne denli büyük bir insan olduğunu bilmiyordum... 1903'te asıl **«insan»** ı, Lenin'in başkanlığındaki devrimcilerin kişiliğinde buldum...»

Lenin'in ölümünden sonra da Gorki onunla çok ilgilendi. Yazılarını eline alarak onu daha iyi anlamaya çalıştı. Birçok mektup ve makalesinde Lenin'in önemini ve öğretisini dile getirdi. Ve 1930'da **«Lenin Eskizi»** ne son şeklini verdi. Bu yazıda

onunla ilgili anılarının yanısıra büyük dostunun sanatsal bir portresini çizdi. Son derleme önemli tamamlamalarla eskilerinden ayrılıyor ve bu yazının Gorki için Lenin'i yeniden öğrenmenin bir bölümünü oluşturduğunu ortaya koyuyordu. Lenin Eskizi o zaman olduğu gibi, bugün de Lenin'i tanıtan edebi eserlerin en önemlisidir. Bu eser, bir politikacıyla bir yazarın dostluğunun kanıtıdır. Johannes R. Becher bu dostluk hakkında şöyle yazıyor: «Bir devlet adamının bir sanatçıyla olan ilişkisi önümüzde bir anıt gibi yükseliyor; her devlet adamına, her sanatçıya yol gösteren bu anıt, devlet adamına şöyle sesleniyor: Lenin Gorki'yle nasıl konuştuysa, sen de bilim adamıyla, sanatçıyla öyle konuş. Karşındakinin eserine candan katıl, onun görüşlerini al, bunların üzerinde düşün ve öğren! Bilim adamı, şair ve sanatçıya da şöyle sesleniyor bu anıt: Devlet adamına Gorki'nin Lenin'e sorduğu gibi sor, onun cevabını dinle, bunun üzerinde düşün, öğren! Çünkü devlet adamının yanısıra bilim adamları, alimler ve öğretmenler, insanlığın yetiştirilmesiyle yükümlüdürler ve onlar, hem halkların önünde tek, hem de onunla bir bütündürler.»

MAXİM GORKİ

Vladimir Lenin öldü.

Bazı düşmanları bile mertçe şunu itiraf ettiler: Lenin'le dünya, çağının «deha sembolü» olan bir değerli kişiyi kaybetti. Bir Alman burjuva gazetesi olan «Prag Günlüğü» Lenin'in cesedinin görünümü önünde duyduğu saygıyı şöyle dile getiriyordu! «Ölümde bile Lenin, büyük, yetişilmez ve müthiş.»

Söyleyiş tarzından anlaşıldığı gibi makale bir rahatlamanın, huzura kavuşmanın ürünü değil. «Düşmanın cesedi daima iyi kokar.» sözünün belirttiği gibi bir rahatlık, rahat vermeyen, başa çıkılmaz bir insandan kurtulmanın sevinci değil bu yazıyı yazdıran. Bu makale, insanlığın bir insana övgüsünü haykırıyor.

Burjuva gazeteleri, Lenin'in hayata bağlılığını ve gözüpek zekâsını överken, mülteci gazeteleri bunu yapacak gücü kendilerinde bulamıyorlardı.

Onun kişiliğini çizmek çok güç. Lenin dışta yalnız sözdü. Sözleri onu pulların bir balığı örttüğü gibi örrtüyordu. Söylediği her söz gibi kendi de yalın ve doğruydu.

Onun heroizmi, her türlü yüzeysel parlaklıktan yoksundu bu heroizm, dünya üzerinde sosyal eşitliğe

sıkı sıkıya inanmış bir Rus aydını ve devrimcisinin mütavazi ve fedakar çabasıydı, yine bu heroizm, dünya zevklerine boşvermiş ve kendini insanların mutluluğuna adamış bir insan heroizmiydi.

Ölümünden hemen sonra bunları, bir karamsarlık anında, çabuk ve kötü yazdım. Umarım az çok duyduklarımı anlatabildim. Keskin zekalı ve bilgeydi bu insan, ne var ki, çok bilmek çok acı getirir.

Çok uzağı görürdü, nitekim 1919-1921 yıllarında insanlar üzerine düşünüp konuştuğunda onların birkaç yıl sonra nasıl olacaklarını doğru olarak tahmin etti. Onun tahminlerine inanmak istemediler, çünkü bunlar çoğunlukla kırıcıydı. Fakat ne yazık ki birçok kişi onun bu şüpheci tahminlerini doğru çıkardılar. Onunla ilgili anılarım yalnız kötü yazılmış değil, aynı zamanda düzensiz de... Aslında Londra'daki parti kongresinden başlamalıydım: kiminin şüphe ve güvensizliği, kimininse düşmanlığı ve nefreti üzerine yönelmiş, Vladimir İlyiç'e rastladığım günlerden.

Hala Londra'nın bir kenar semtindeki o zavallı kilisenin çıplak duvarlarını görür gibiyim. Fakir bir okulun sınıfına benzeyen küçük, dar salon kemerli pencerelerden ışık alıyordu. Bu yapı sırf dışarıdan bir kiliseye benziyordu. İçerde hiçbir dini eşya yoktu. Vaizin alçak kürsüsü bile önde değil, girişte iki kapının arasındaydı.

Bu güne dek Lenin'le hiç karşılaşmamıştım, * hatta gerektiği kadar okumamıştım bile onu. Fakat okuduğum kadarı beni ona çekmeye yetmişti. Bunda onu şahsen tanıyan yoldaşlarm anlattıklarının da büyük payı vardı. Karşılaştığımızda kuvvetle elimi

(*) Yazar Lenin'le ilk kez 1905'te Petersburg'da karşılaşmıştır. Fakat o sırada çok hasta ve ateşli olduğundan bu karşılaşmayı pek hatırlamaz.

sıktı ve eski bir dost tavrıyla şunları söyledi: «İyiki geldiniz, bildiğim kadarıyla siz kavgadan hoşlanırsınız. burada esaslı bir kavga kopacak,» dedi.

Lenin düşündüğümden çok başkaydı. Onda birşeyleri eksik buldum. R'leri çatlatıyor, başparmağını yeleğinin kol kesimine sokarak karşımda meydan okurcasına duruyordu. Ve tümüyle fazla sadeydi, öyle ki ona bir«Önder» demeye bin şahit isterdi. Ben yazarım, mesleğim gereği tüm ayrıntılara dikkat etmek zorundayım. Bu bende bir alışkanlık haline geldi, hatta bazan can sıkan bir alışkanlık...

G.V. Plehanov'la tanıştırıldığımızda kollarını göğsünde kavuşturup karşımda durdu ve bezgin bir öğretmenin yeni bir öğrenciyi süzmesi gibi beni sert ve kuru süzdü. Sonra bana şu alışılmış sözleri söyledi: «Yeteneğinizin bir hayranıyım». Aklımda kalabilecek başkaca birşey söylemedi. Ve kongre boyunca ne o ne de ben, birbirimizle konuşma isteğini duymadık.

Ama bu çıplak başlı, R'leri çatlatan, kısa boylu adam, bu bir eliyle sokratvari alnını sıvazlarken, diğeriyle beni kolumdan çekiştiren, canlı gözleri pırıl pırıl parlayan insan, hemen «Ana» nın yetersizliklerinden sözetmeye başlamıştı. Hem de Lenin, kitap daha basılmadan, manuskript halinde onu I.P. Ladiçnikov'dan alıp okumuştu. Ona kitabı yazmak için acele ettiğimi söyledim, fakat nedenini söylemeye fırsat bırakmayarak kendi açıkladı: Acele etmekle çok iyi etmiştin. çünkü kitap gerekliydi; birçok işçi devrimci harekete bilinçsiz, körü körüne katılmıştı ve şimdi «Ana» onlara yol gösterecekti.

«Tam zamanında bir kitap». Bu onun yeğâne ve benim için çok değerli komplimanıydı. Daha sonra «Ana» nın diğer dillere çevrilip çevrilmeyeceğini, Amerikan ve Rus sansürlerinin esere ne ölçüde za-

rarlı olduklarını sordu; kitabın yazarını yargılamak istediklerini öğrenince de alnını kırıştırdı başını geriye attı, gözlerini kapadı ve garip bir tarzda güldü. Onun gülüşü bazı işçileri yanımıza çekti; Urallardan Foma ve daha üç tanesi yanımıza geldiler.

Çok sevinçliydim. Üç yüz seçkin parti üyesiyle birlikteydim. Onların 150.000 örgütlenmiş işçi tarafından kongreye delege olarak seçildiklerini öğrendim. Partinin tüm eski yöneticileri, tüm devrimciler karşımdaydı: Plehanov, Axelrod, Deutsch... Bu sevincim son derece doğaldı, çünkü vatanımdan ayrı kaldığım iki yıl içinde çok moralim bozulmuş, kendime güvenim azalmıştı.

Bu duygu, sosyal demokrasinin hemen hemen tüm önemli liderleriyle tanıştığım, August Bebel'le öğlen yemeği yediğim, Sinegr ve daha pek çok önemli kimselerle beraber olduğum Berlin'de başlamıştı.

Öğle yemeğini geniş, rahat bir evde yemiştik. Kanarya kafesleri küçük işlenmiş bezlerle, örtülmüş, iskemlelerin arkalığı kirlenmesin diye bunların da baş konacak yerlerine işli bezler örtülmüştü. Çevremizde herşey sağlam ve dayanıklı görünüyordu; herkes neşeyle yemek yiyor, ve birbirine «Mahlzeit» * diyordu.

Bu sözün anlamını bilmiyordum, fakat Fransızca «mal» ın «kötü» ve Almanca «Zeit» ın «zaman» demek olduğunu biliyordum.

Bundan da şu sonuç çıkıyordu: Kötü bir zaman.

Singer Kautsky'e «Romantik» diyordu. Kartal burunlu Bebel ise kendinden çok memnun görünüyordu. Ren şarabı ve bira içildi; şarap ekşimtrak, bira güzeldi. Rus devrimi ve Rus Sosyal Demokrat Partisi hakkında küçümseyici, Alman partisi hakkında ise çok iyi konuşuldu. Herkes kendinden çok mem-

(*) Mahlzeit: Almanca 'Afiyet olsun'! demektir.

nundu, öyle ki altlarındaki iskemlelerin bile, üzerlerinde liderlerin saygıdeğer mabadları istirahat ettiği için memnun oldukları düşünülebilirdi.

Alman partisine nâzik bir durum için gelmiştim, Sonraları adı kötüye çıkan tanınmış bir üye, Parvus, «Snanije» (*) den «Gece Barınağı» oyununun gelirlerini tiyatrolardan toplamak için tam yetki almıştı. Bu yetkiyi 1902'de kanun dışı bulunduğu Sivastopol'da almıştı. Toplanan para şöyle bölünecekti: Toplam tutarın %20'sini kendi alacak, geri kalan paranın 1/4'i bana, 3/4'ü ise Sosyal Demokrat Partiye kalacaktı. Parvus bu şartları biliyordu ve bundan hiç hoşlanmıyordu. Dört yıl içinde oyun tüm Alman tiyatrolarında oynandı, yalnız Berlinde 500 kereden fazla gösterildi. Ve Parvus'da yüz bin DM. birikti. Fakat ondan para yerine «Snanije» ye K.P. Pjatnizkij adına bir mektup geldi. Bu mektupda Parvus parayı genç bir bayanla yaptığı bir İtalya seyahatine yatırdığını tüm iyi niyeti ile açıklıyordu. Bu muhakkak çok eğlenceli seyahat bana sadece 1/4 oranında dokunduğu için Alman partisi merkez komitesinin dikkatini kendi 3/4 payı üzerine çektim. Bunu İ.P. Ladicnikov aracılığıyla yaptım Merkez komite Parvusun seyahatiyle pek ilgilenmedi. Fakat daha sonraları Parvusun bazı parti makamlarından mahrum kaldığını öğrendim. Aslında ona adam akıllı bir ders vermelerini isterdim. Daha da sonraları bana Paris-de çok güzel bir genç bayan gösterdiler ve kendisinin Parvusla İtalyaya giden bayan olduğunu söylediler. Seni gidi masraflı! diye düşündüm içimden «Seni gidi!»

Berlinde edebiyatçılar, sanatçılar, mesenler ve birçok başka kimseler gördüm, birbirlerinden ayrıldıkları tek yön kendi kendilerine olan hayranlıkları-

(*) Petersburg'da 1898'de kurulmuş yayınevi

nın ve kendilerinden duydukları memnuniyetin derecesiydi.

Amerikada Newyork'a belediye başkanı ya da vali olmak isteyen Morris Hillquit'i çok sık gördüm, sonra hapishaneden yeni çıkmış yorgun ve her şeye söven yaşlı Debs'i.

Bir çok insan ve birçok şey gördüm, fakat Rus devrimini tüm derinliğiyle anlayabilecek bir tek kişiye b'le rastlayamadım. Sosyalizm sempatizanı güzel bir bayanın söylediği gibi bu devrim herkesçe «Avrupa yaşamında bir müstesna durum ya da daima ya kolera ya ihtilâl olan bir ülkenin alışılmış görünümü» olarak nitelendiriliyordu.

Amerikaya gidip Bolşevikler için para toplamak fikri L.B. Krassin'indi. Sekreterliğimi ve mitinglerin organizatörlüğünü V.V. Vorovski yapacaktı, iyi İngilizce konuşuyordu, fakat partinin ona başka bir görev vermesi üzerine ben de merkez komitenin «mücadele bölümü» üvesi N.J. Burenin'le gittim. Burenin ingilizceyi yolculuk sırasında ve Amerikada öğrenmeye başladı. Sosyal Devrimciler seyahatimin amacını öğrenince canlı bir ilgi gösterdiler. Daha Finlandiyada Çaykovski ve Şitlovski yanıma gelip bana parayı Bolşevikler için değil, «genel anlamda» devrim için toplamayı teklif ettiler. Bu teklifi reddettim. Bunun üzerine onlar da «Büyük anne» yi gönderdiler. (*) Ve böylece Amerikada birbiriyle ilişkisiz iki kişi para toplamaya başladılar. Görünüşe göre iki ayrı devrim için para toplanıyordu. Amerikalıların içlerinden hangisinin daha iyi daha güvenilir olduğunu öğrenecek ne zamanları vardı ne de istekleri. Büyük anneyi daha önce tanımış olma-

(*) Büyük anne: Yekaterina Konstantinovna Breşko-Breşkovskaya: sosyal devrimciler partisinin en eski ve önemli üyelerindendi. Bu yüzden Rus devriminin büyük annesi diye adlandırılır.

lıydılar. Çünkü Amerikalı dostları onun için çok iyi reklâm yapıyorlardı, oysa Çarın elçiliği bana bir skandal hazırlamıştı. Amerikalı yoldaşlar da Rus devrimine «başarısızlığa uğramış bir mesele» gözüyle bakıyorlardı. Mitinglerde topladığım paraya karşı liberal bir tutum içindeydiler; sonuçta onbin dolardan az para toplamıştım. Gazetelerde birşeyler kazanmağa karar verdim, fakat Amerikada da ortava bir Parvus çıktı. Gezi genellikle başarısız sonuçlanmıştı. Fakat orda «Ana» yı yazmıştım ki bu da bu kitabın bazı yanlışlarını ve yetersizliklerini açıklar sanırım.

Bundan sonra İtalya'ya, Kapri'ye geçtim. Ve yalnızca Rus gazetelerini ve kitaplarını okumaya daldım. Bu arada moralim son derece bozuldu. Ağızdan sökülmüş bir diş hissetme kabiliyetine sahip olsaydı her halde kendini benim gibi hissederdi. Tanıdığım insanların bir platformdan diğerine atlamakdaki çabuklukları ve beceriklilikleri ise beni şaşırtıyordu.

Rusvadan devrimciler geliyorlardı: Yenik, ürkmüş, kendilerine ve onları bu «ümitsiz girişim» e sürükleyenlere kızgın...

«Herşeyi kaybettik, herşey hapishanelerde, sürgünlerde çürüdü, mahvoldu» diyorlardı

Gülünç şey çoktu, ama neşeli hiçbir şey yoktu. Rusyadan gelen bir konuk bana «Gece Barınağı» ndaki Luka'nın rolünü oynadığımı söyledi: gelmiş gençlere bir çok güzel şey anlatmıştım, onlar da bana içten inanmışlar ve ardımdan gelmişlerdi, fakat ben onları bırakıp kaçmışdım. Başka birıyse beni davamın kurbanı olarak görüyor ve sonumun geldiğini söylüyordu.

Sözün kısası çok aptallıklar ve gülünçlüklerle

karşılaştım, öyle ki zaman zaman Rusya'dan çürümüş dökuntüler geliyor sanıyordum.

Ve birdenbire sanki bir masal gibi kendimi Rus İşçi Sosyal Demokrat Partisinin parti kongresinde görüyorum. Bu benim için anlatılmaz bir sevinçti.

Fakat bu bayram sevinci ilk oturumda «günün düzeni» sorununda ortaya çıkan kavgalara dek sürdü. Kavgacıların hiddeti tüm sevincimi söndürmüştü. Bu partinin reformistler ve devrimciler diye kesinlikle ikiye ayrıldığını bilmemden ileri gelmiyordu. —Zira bunu 1903 den beri biliyordum— hayır, bunun nedeni reformistlerin, V.İ. LENİN'e karşı takındıkları düşmanca tavırdı. Tüm konuşmaları bu düşmanlığı kusuyordu.

İnsanın her söylediği önemli değildir, ancak onu nasıl söylediği önemlidir. Yukarı kadar iliklenmiş redingotuyla bir protestan rahibini andıran G.V. Plehanov kongreyi açarken bir din adamı tavrıyla sözlerinin karşı durulmaz olduğundan ve her kelimenin çok değerli olduğundan emin bir şekilde konuşuyordu. Bolşeviklerin tarafından biri çenesini tutamayıp da yanındakine bir şey fısıldayınca saygı değer konuşmacı sözlerine küçük bir ara veriyor ve bu saygısızı delip geçen bakışlarla süzüyordu.

Plehanov ceketinde özellikle bir düğmeyi çok seviyordu. Onu durmadan parmağıyla okşuyor ve konuşmasına ara verdiği zaman bir zile basar gibi bunun üstüne basıyordu. Öyle ki bu hareketin konuşmasının düzenli akışını kestiği düşünülebilirdi. Oturumların birinde Plehanov birine cevap vermeden önce kollarını göğsünde kavusturdu ve küçümseyici bir tonda: «He-hem!» dedi. Bu, Bolşevik işçiler arasında gülüşmelere yol açtı. G.V. kaşlarını kaldırdı, yanağının sarardığını gördüm; yanağı diyorum, çün-

kü kürsünün yan tarafında oturuyor ve konuşmacı ları profilden görüyordum.

Plehanov'un ilk oturumdaki konuşmasında Bolşevikler arasında en çok huzursuzlanan Lenin'di. Bir üşümüş gibi büzülüyor, bir sıcaktan bunalmış gibi arkasına yaslanıyor, alnını oğuşturuyor, pırıl pırıl parlayan başını sallıyor ve yanında oturan M.P. Tomsky'e birşeyler fısıldıyordu. Plehanov: «Partide revizyonistler yoktur.» deyince Lenin öne eğildi, çıplak başı kızardı, omuzları sessiz bir gülüşle sarsıldı, yanındaki ve arkasındaki işçiler de gülümsediler ve salonun arkalarından biri yüksek sesle sordu:

«Peki o zaman şu öteki tarafta oturanlar kim?»

Kısa boylu Fiyodor Dan, gerçeğin babasıymış gibi konuşuyordu. Sanki kendisi Karl Marx'ın canlı bir örneğiydi, Bolşeviklerse aptallar, şımarık çocuklardı. Bunu da onların, kendi iddia ettiğine göre «marksizmin en önemli teorisyenlerinin içlerinden çıktığı» menşeviklere karşı tutumlarında görmek mümkündü. «Bolşevikler marksist değildir.» diyordu.

İşçilerden biri ise ona şöyle bir soru sordu: «Tekrar ne zaman liberallerle çay içeceksiniz?»

Martov'un birinci oturumda konuşup konuşmadığını hatırlıyamıyorum. Bu, son derece sempatik insan bir gencin ateşliliğiyle konuşuyordu; partideki bölünmenin dramını, çelişkilerin acısını ta derinden duyduğu anlaşılıyordu.

Her yanı titriyor, sallanıyor, gömleğinin sert kolalı yakasını hırsla açıyor, kollarını sallıyor, sonra da ceketinin kolundan kayan manşetlerini, kolunu havaya kaldırıp sallayarak yerine sokmağa çalışıyordu. Bana öyle geliyordu ki, Martov ispat etmeğe çalışmıyor, düpedüz yalvarıyordu: Bu görüş ayrılığı yok edilmeli, parti ikiye bölünmek için çok güçsüz-

dür, Duma'yı desteklemeliyiz, işçinin her şeyden önce «özgürlükler» e ihtiyacı vardır. Bazen konuşması histerik bir hal alıyor, lâf kalabalığı nedeniyle anlaşılmaz oluyor, bu yüzden konuşmacı kötü bir etki bırakıyordu. Söylevinin sonunda hiç ilgisiz fakat yine de mücadeleci bir tonda «mücadele bölükleri» ne ve ayaklanma hazırlıklarına sövmeye başladı.

Tekrarlıyorum: Martov'un ilk oturumda konuşup konuşmadığından emin değilim. Sadece «nasıl» konuşulduğunu anlatabilmek için onu örnek olarak gösterdim.

Onun söylevinden sonra işçiler oturum salonunun önündeki odada konuşmaya başladılar: «Şu Martov'a bakın hele! Hem de «Iskra» cılardandı.»

«Entellektüel yoldaşların rengi attı.»

Rosa Lüxsemburg güzel, inançlı ve sert konuşuyordu, İroniyi bir silâh olarak kullanmayı çok iyi biliyordu. Ve şimdi de Viladimir İlyiç acele acele podyuma çıkıyordu. Gırtlakdan gelen sesiyle «Yoldaşlar» diye söze başladı. Önce kötü konuşuyor sandım, fakat bir dakika sonra bütün diğerleri gibi ben de kendimi onun konuşmasına kaptırmıştım. En zor politik konularda bu denli rahat konuşulduğunu ilk kez görüyorum Bu adam edebiyat yapmaya meraklı değildi, aksine gerçekleri tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyordu. Onun yarattığı alışılmamış etkiyi tarif edebilmek çok güçtü.

Kolunu öne uzatmış ve hafifçe kaldırmış, sanki her sözünü tartarmış gibi görünen eliyle muhaliflerinin sözlerini bir yana itip, ağır basan karşı tezler getiriyordu. Sözleriyle işçi sınıfının liberal burjuvazinin ardında veya yanında değil, kendi yolunda gitmesi gerektiğini ve bunun onun hakkı olduğunu kanıtlıyordu. Bütün bunlar benim içi son derece alışıl madıktı ve Lenin tarafından söyleniyordu, fakat

sanki konuşan o değil, onun vasıtasiyle dile gelen gerçek tarihti.

Konuşmasının mükemmelliği, doğruluğu ve güçlülüğü ile kürsüdeki bu insan bir klâsik sanat eserini andırıyordu. Her şey tamamdı, fakat hiç bir şey gereksiz değildi, hiç bir süsleme yoktu, olsa bile onları görmüyordunuz, çünkü bunlar bir yüzde iki göz ya da elde beş parmak gibi doğal ve gerekli idiler.

Süre bakımından kendinden önceki konuşmacılardan az konuşmasına rağmen, çok daha uzun konuşmuş hissini uyandırdı;böyle düşünen yalnız ben değildim, arkamda şöyle fısıldaşıldığını duydum: «Az ve öz konuşuyor...»

Menşevikler hiç çekinmeden onun konuşmasından, hattâ kendisinden hiç hoşlanmadıklarını belli ediyorlardı. Pratikte tam uygulamaya varabilmek için devrimci teorinin doruğuna ulaşılması gerektiğini söylediğinde, Menşevikler kızarak sözünü kesiyorlardı.

«Parti kongresi felsefe yeri değildir!»

«Bize ders vermeye kalkmayın, biz lise öğrencisi değiliz!»

Bunun üzerine uzun boylu, yüzü bir bakkalınkine benzeyen, sakallı bir adam ayağa fırladı ve kekeleyerek bağırdı: «Komplocular, komplo hazırlıyorsunuz!»

Rosa Luxemburg bunu başıyla onayladı; Daha sonraki oturumlardan birinde de Menşeviklere şöyle seslendi: «Siz Marksizmin temeli üzerinde durmuyorsunuz, siz onun üzerinde oturuyorsunuz, hattâ yatıyorsunuz!»

Salonda şiddetli bir nefret. tahrik ve alay havası esti. Şimdi yüzlerce göz. İlyiç'in üzerine dikilmişti. O ise düşmanca çıkışlardan hiç etkilenmemişe benziyordu. Heyecanla, aynı zamanda ciddi ve sa-

kin, konuşmasını sürdürüyordu. Ancak birkaç gün sonra bu görünüşte sakinliğin ona neye mal olduğunu öğrendim. «Devrimci teorinin doruğundan bakıldığında, parti içindeki görüş ayrılıklarının nedeni daha iyi anlaşılır.» Lenin'e karşı düşmanlığın bu tabiî cümleden çıktığını düşünmek ne kadar üzücü... Gün geçtikçe şu inancım kuvvetleniyordu: Parti kongresinin her günü Lenin'e yeni güçler getiriyor, onu daha canlı ve inançlı yapıyordu, her geçen gün konuşmaları daha güçlü oluyor, tüm Bolşevik parti üyelerini daha kararlı kılıyordu. Onun yanısıra hemen hemen onun kadar mükemmel ve çarpıcı konuşan Rosa Lüxemburg'un Menşeviklere karşı söylevi beni etkiledi.

Lenin boş vakitlerini işçiler arasında geçiriyor ve onların hayatlarını en önemsiz teferruatına dek öğreniyordu. «Kadınların durumu nedir? Ekonomik koşullar güçlerini aşıyor mu? Buna rağmen okuyor öğreniyorlar mı?»

Hydepark'ta Lenin'i ilk kez görmüş olan birkaç işçi, onun parti kongresindeki konuşmasından sözediyorlardı. Biri şu karakteristik görüşü açıkladı: «Bilmiyorum, belki Avrupa'lı işçilerin de onun kadar akıllı adamları vardır, örneğin Bebel ya da bir başkası. Fakat onun kadar sevebileceğim bir başkasının varlığına inanmıyorum!.»

Başka bir işçi de gülerek şunu ekledi: «O, bizden biri.»

Bu görüşe karşı koydular: «Plehanov'da bizden biri.»

Bunun üzerine şu isabetli cevabı duydum: «Plehanov bizim öğretmenimiz, saygıdeğer efendimiz, ama Lenin bizim önderimiz ve yoldaşımız.»

Genç bir delikanlı da şu espriyi yaptı: «Redingotu Plehanov'u sınırlıyor!»

Bir keresinde şöyle bir olay geçti: Lokantaya giderken Vladimir İlyiç'e birşey sormak isteyen bir işçi, onu durdurdu. İlyiç yavaşladı, yanındakiler yollarına devam ettiler. Beş dakika sonra lokantaya geldiğinde şunları söyledi: «Bu kadar saf bir çocuğun kongreye gelmesi hayret verici birşey! Bana görüş ayrılıklarının gerçek nedenini sordu. Bakınız dedim, sizin yoldaşlarınız parlementoda kalmak istiyorlar, oysa biz işçi sınıfının mücadeleye hazırlanması gerektiğine inanıyoruz. Anladığını sanıyorum...»

Çok kalabalık olmayan grubumuz öğle yemeklerini hep aynı küçük ve ucuz lokantada yiyordu. Vladimir İlyiç'in çok az yediği gözümden kaçmadı. İki-üç sahanda yumurta, bir parça jambon, yanısıra da bir bardak siyah bira. Bütün bunlardan kendini ne denli ihmal ettiğini görüyor, bu yüzden işçilere gösterdiği ihtimama çok şaşıyordum. Onların bakımıyla M.F. Andreyeva ilgileniyordu. Lenin ona soruyordu: «Yoldaşlar aç değiller mi? Olsun, yine de daha fazla sandviç hazırlayamaz mıydık?» Benim indiğim otele geldi ve yatağımı yoklamaya başladı.

«Ne yapıyorsunuz?»

«Çarşaflar nemli mi diye bakıyorum.»

Önce anlayamadım: Londra'da çarşafların nasıl olduğunu neden bilmek istiyordu? Benim şaşkınlığımı görünce açıkladı: «Sağlığınıza çok dikkat etmelisiniz!»

1918 sonbaharında Sornovo'lu bir işçi olan Dimitri Pavlov'a, ona göre Lenin'in en tipik karakter özelliğinin ne olduğunu sordum: «Sadeliği,» diye cevap verdi, «Lenin gerçeğin kendisi kadar sade.»

Bunu, uzun uzadıya düşünülmüş ve çoktan saptanmış birşey gibi söylemişti.

İnsan en çok emri altındakiler tarafından eleştirilir. Tecrübeli bir insan olan Lenin'in şoförü Gil şöyle diyordu:

«Lenin çok özel bir insan. Onun gibileri kolay kolay bulunmaz. Bir keresinde Myasnizkaya caddesinde gidiyorduk, trafik çok yoğundu, hemen hemen hiç ilerleyemiyordum, çarpacaklar diye ödüm kopuyor, korna çalıyor, telâşlanıyordum. Birden kapıyı açtı, düşme tehlikesini göze alarak yandaki basamağın üzerinden yanıma geldi ve şöyle dedi: «Telâşlanmayınız Gil, herkes gibi gidiniz!» Tecrübeli bir şoförüm ve eminim ki, böyle bir şeyi ondan başka kimse yapmaz.»

Düşüncesi tıpkı bir pusulanın iğnesi gibi işçi sınıfının sınıf sorunlarına yönelmişti. Londra'da boş bir akşamımızda küçük grubumuzla bir müzikhole — küçük basit bir tiyatro — gittik.

Palyaçoları görünce V. İlyiç neşe ile güldü fakat diğer şeyleri ilgisizce izledi, yalnız İngiliz kolumbiyasında işçilerin ağaç kesmesini büyük bir dikkatle izledi. Küçük sahne bir orman kampını gösteriyordu ve önde yerde iki güçlü delikanlı bir dakikada bir metre kalındığındaki ağaç gövdesini yontuyorlardı. («Tabii bu seyirciler için, aslında bu kadar çalışamazlardı» diyor İlyiç.) «Ama gerçek olan bir şey varsa o da orda baltaların kullanıldığı ve böyle bir büyük ağaç kütlesinin yontularak kullanılmaz hale getirildiğidir. İşte size uygar İngilizler!»

Kapitalizmde üretimin anarşisinden boşa harcanan ham maddelerin oranının çokluğundan söz etti ve şimdiye kadar hiç kimsenin bu konu üzerinde bir kitap yazmağa yeltenmemiş olmasından yakındı. Bu görüşde anlamadığım bir şey vardı, fakat bunu Vladimir İlyiç'e sormağa fırsat olmadı,

çünkü heyecanlı bir şekilde sahne sanatında çok özel bir biçim olarak nitelendirdiği eksantirizmden söz etmeğe başlamışdı.

Aşağı yukarı iki yıl sonra Kapride A.A. Bogdanov-Malinovski ile ütopik roman hakkında sohbet ederken ona şöyle dedi: «İşçiler için kapitalist haydutların yer yüzünü nasıl soyduklarını, tüm petrolü, tüm demiri, odunu, kömürü nasıl harcadıklarını anlatan bir roman yazmalısınız. Bu çok faydalı bir kitap olurdu. Sinyor Masist.»

Londra'da vedalaşırken bana muhakkak Kapriye dinlenmeğe geleceğini söylüyordu. Oysa o Kapri'ye gelemeden ben onu Paris'de iki odalı bir öğrenci dairesinde gördüm. Burası temizliği ve düzeni bakımından değil sadece küçüklüğü bakımından bir öğrenci dairesine benziyordu. Nadeşa Konsatantinovna bize çay yaptıkdan sonra gitmişdi, biz de yalnız kalmışdık. O günlerde Snanije parçalanmışdı. Ben de Vladimir İlyiçle mümkünse tüm yazarlarımızı bir araya toplayacak yeni bir yayın evinin kurulması hakkında konuşmağa gelmişdim. Yayınevinin yurt dışındaki redaksiyonunu Vladimir İlyiç, W. W. Vorofskiye ve bir kişiye daha teklif etmişdim, Rusya'da da bu görev W. A. BESNİZKİ-TROYEV'e düşüyordu.

Batı edebiyatları ve Rus edebiyatının tarihi hakkında bir kitap dizisi hazırlamayı gerekli buluyordum; kültür tarihine ait bu kitaplar işçilere gerek öğrenmeleri gerekse propagandada kullanmaları için bol materyal sağlayacaktı.

Fakat Vladimir İlyiç bu plânı reddetti, sansürü, bizzat kendi adamlarımızı organize etmenin güçlüğünü göz önüne almamı söyledi; yoldaşların çoğu parti işlerile meşguldüler ve sonra yazmağa vakitleri yoktu. Beni vaz geçiren en önemli görüş

de şu oldu: Şimdi kalın bir kitabın zamanı değildi, kalın kitapları entellektüeller okuyorlardı, ve onlar da yavaş yavaş sosyalizmden liberalizme doğru kaymaktaydılar. Bizse onları kendilerine seçtikleri bu yoldan geri döndüremezdik. Bize gerekli olan bir gazete ya da broşürdü, «Snanije»nin kütüphanesi çalışır durumda olsaydı çok iyi olurdu, fakat bu Rusya'da sansür koşulları nedeniyle burda Parisde ise taşıma koşulları nedeniyle mümkün değildi. Onbinlerce, yüzbinlerce el ilânını kitlelere dağıtmalıydık, ama bu kadar çok kâğıdı gizlice taşımanın imkânı yoktu. Sonuçda yayınevi üzerinde karar kıldık ve daha iyi zamanların gelmesini beklemeğe karar verdik.

Daha sonra kendine özgü canlılığı ve açıklığıyla Duma hakkında eski isyanına katılmış olmakdan utanç duyan askeri öğrenciler hakkında konuşmağa başladı ve şöyle dedi: «Bunların önünde tek bir yol vardır, sağa giden yol,» sonrada bir savaşın yakın olduğunu kanıtlarla anlatmağa çalışdı, «hem de tahminen tek bir savaş değil, bir savaşlar dizisi gibi var önümüzde.» onun bu tahmini kısa zaman sonra Balkanlarda doğruluğunu ortaya koydu.

Sonra ayağa kalkdı, karakteristik bir hareketle baş parmağını yeleğinin kol kesitine soktu ve yavaş adımlarla pırıl pırıl parlayan kısılmış gözlerle odada bir aşağı bir yukarı gidip gelmeğe başladı.

«Savaş olacak. Bu kaçınılmaz. Kapitalist dünya artık çürümeğe başladı, daha şimdiden insanlar kendilerini şovenizm ve nasyonalizmle zehirlemeğe başladılar. Öyle sanıyorum ki Avrupada bir savaş daha olacak. Proleterya? Proleteryanın bu kanlı kavgayı önleyecek gücü olmayacak. Hem bunu na-

sıl yapmalı? Tüm Avrupalı işçilerin greve gitmesiyle mi? Bunun için onlar yeterli derecede organize edilmiş ve bilinçli değiller. Böyle bir grev bir iç savaşın başlangıcı olabilirdi ki, biz gerçekçi politikacılarız ve böyle bir şeyi düşünmeyiz.»

Durdu, huzursuzca ayağının topuğunu yere sürttü ve sonra dedi ki: «Tabii proleterya şimdi çok çekecek, bu geçici olarak onun kaderi. Fakat onun düşmanları karşılıklı birbirlerini zayıflatacaklar. Bu da kaçınılmazdır.»

Ve yanıma yaklaşarak şaşkınlıkla dedi ki: «Düşünün bir kere : Neden toklar açları birbirine vurduruyorlar? Bundan daha aptalca ve iğrenç bir suç düşünebiliyor musunuz? Buna dayanmak işçilere çok güç geliyor, fakat sonunda kazanacaklar, çünkü tarih bunu böyle istiyor.»

Tarihden sık sık söz ederdi, fakat hiç bir zaman onun konuşmalarında tarihin isteği ve gücü önünde boyun eğen bir saygıya rastlamadım. Bütün söyledikleri onu heyecanlandırmıştı, masaya oturdu alnındaki teri sildi, soğuk çayından bir yudum içti ve aniden sordu: «Amerikada başınızdan geçen skandal neydi kuzum? meseleyi gazetelerden biliyorum, ama nasıl oldu bu iş?»

Kısaca ona maceramı anlattım.

Vladimir İlyiç gibi içten gülen bir insana hiç rastlamamıştım. Böylesine katı bir realistin, büyük sosyal trajedilerin kaçınılmazlığını bu denli iyi görüp derinden duyan ve kapitalist dünyaya derin bir nefret duyan bir insanın bir çocuk gibi, gözleri yaşarıncaya dek adeta boğulurcasına gülmesi bana çok garip geliyordu. Böyle gülebilmek için, insanın ruhsal yapısının çok sağlam olması gerekir.

«Siz gerçek bir mizahsınız!» dedi. «Bu kadarını düşünmemiştim. Hay Allah ne komik...» Gözünde

biriken yaşları sildi ve tekrar ciddileşerek yumuşak bir gülümseme ile dedi ki: «Başarısızlıklar karşısında neşenizi muhafaza edebilmeniz çok iyi. Mizah çok güzel, sağlıklı bir özellik. Ben mizahdan çok iyi anlarım, ama kendim yapmam. Galiba da hayatta en azından üzücü şeyler kadar komik şeyler de var.»

Ayrılırken öbürsü gün ona gitmemi kararlaştırdık, fakat hava kötüleşti, akşamleyin kan tükürmeğe başladım ve ertesi günü de Parisden ayrıldım.

Parisden sonra Kapride karşılaştık. Bu karşılaşma üzerimde çok garip bir intiba bıraktı. Sanki Vladimir İlyiç iki kere Kapriye gelmiş gibi — her seferinde de değişik bir karakterde. —

İlk Vladimir İlyiç bana, onu iskelede karşıladığım zaman şöyle çıkıştı : «Biliyorum Aleksei Maksimoviç, her şeye rağmen beni maşistlerle uzlaştırmayı ümit ediyorsunuz, sizi mektubumda uyardım, bunun imkânsız olduğunu bildirdiğim halde! Bu isteğinizden vaz geçiniz.»

Eve giderken yolda ve evde ona tamamen haklı olmadığını anlatmaya çalıştım : Felsefî uyuşmazlıkları halletmek gibi bir maksadım yoktu ve olmamıştı, kaldı ki ben bunları doğru dürüst anlamıyorum bile. Ayrıca gençliğimden beri felsefeye karşı bir güvensizlik duygusu besliyordum, bu güvensizliğin nedeni felsefenin benim kişisel sübjektif tecrübemle olan çelişkisiydi. Benim için dünya yeni başlamıştı ve kendi kendini oluşturmuştu, oysa felsefe bunu kabul etmiyor ve tamamen yersiz şu soruları soruvordu: «Nereye gidiyorsun? Neden gidiyorsun? Niçin düşünüyorsun?»

Bazı filozoflar da sertçe durmamı emrediyorlardı.

Bundan başka felsefenin tıpkı bir kadın gibi çok çirkin fakat aynı zamanda güzel ve aldatıcı olabileceğini biliyordum. Bu sözler Vladimir İlyiç'i güldürdü. «Bunlar şaka tabii», dedi, «ama dünyanın yeni başlayıp oluşması - bu iyi! Bunun üzerinde esaslı bir düşünün bu noktadan çıkarsanız şimdi olmanız gereken yere varırsınız.»

Sonra ona A. A. Bogdanov'un, A. V. Lunaçarski'nin V. A. Basarov'un benim görüşüme göre çok önemli kişiler olduğunu, partide bu mükemmel ve çok yönlü kimselere benzeyen başka birinin bulunmadığını söyledim.

— «Böyle olduğunu kabul edelim, peki bundan ne çıkar?»

«Onları aynı amaca yönelmiş kimseler olarak görüyorum ve bu ortak amaç ve bunun bilincine varmış olmaları da kanımca felsefî çelişkileri... bundan vazgeçin, hem de mümkün olduğu kadar çabuk, size dost olarak tavsiyem bu! Sizin görüşünüze göre Plehanov'un da amacı aynı, fakat ben —aramızda kalsın— onun tamamen başka bir amacı olduğuna inanıyorum, metafizikçi değil, materyalist olmasına rağmen.»

Ve böylece konuşmamız sona erdi. Onu kelimesi kelimesine aktaramadığımı söylememe gerek yok sanıyorum. Fakat içeriğini doğru olarak verebildiğimden şüphem yok.

Şimdi Vladimir İlyiç LENİN'i Londradaki parti kurultayındakinden çok daha sağlam, inatçı ve inançlı görüyordum. Fakat orda telâşlıydı. Parti içindeki bölünmenin ona çok güç dakikalar yaşattığı hissediliyordu.

Oysa burada iken, serinkanlı ve neşeliydi, felsefî konularla ilgili konuşmaları sertçe reddediyordu. Son derece sempatik ve yumuşak bir insan olan

ve Lenin'i çok seven A. A. Bogdanov, Lenin'in iğneleyici ve sert sözlerine maruz kalıyordu: «Şopenhaver der ki: Açık düşünebilenin ifadesi de açıktır. Sanırım Şopenhaver bundan daha iyi bir şey söylememişdir. Oysa siz, yoldaş, Bogdanov, siz, sizin ifadeniz hiç de anlaşılır değil. Lütfen bana iki üç cümle ile «sizin yedek programınızın» işçi sınıfına ne verdiğini ve maşizmin neden marksizmden daha devrimci olduğunu anlatınız.»

Bogdanov açıklamaya çalışdı, fakat gerçekden anlatımı çok karmaşıktı. Ve lâf kalabalığı yapıyordu.

«Kâfi» dedi, Vladimir İlyiç, «Birisi galiba JAURES demiş ki: Gerçeği söylemek bakan olmakdan daha iyidir. — Ben buna bir ilâvede bulunmak isterim; ve maşist.»

Ondan sonra Bogdanovla şah oynamağa başladı. Kaybettiği zaman kızıyordu, hatta bir çocuk gibi üzülüyordu. Bu çok ilginçti. Bu çocuksu üzüntü bile gülmesi gibi değişik gülmesi gibi, karakter mükemmelliğinde bir şey değiştirmiyordu.

Ve Kapri'de başka bir Lenin daha vardı. Yorulmak bilmeden dünyadaki herşeyle ilgilenen ve insanlara sıcak bağlarla bağlı olan candan ve neşeli dost Lenin.

Gezmeğe gittiğimiz bir akşam bana ve M. F. Adreyeva'ya derin bir üzüntü ile şöyle dedi: «Akıllı ve yetenekli insanlardı, parti için az şey yapmadılar, on kat fazlasını da yapabilirlerdi, ama artık bizimle birlikde yürümeyecekler! Çünkü bunu yapamazlar. Ve bu katil düzen daha onlarca yüzlerce böyle insanı bozuyor, kötürümleştiriyor.»

Başka bir sefer de şöyle dedi: «Lunaçavski partiye geri dönüyor, o diğer ikisi kadar individualist değil. Ender rastlanan yetenekte bir kişiliği var,

benim ona karşı bir zaafım var hay Allah, ne kadar aptalca bir söz: zaafı olmak! Biliyor musunuz? Onu seviyorum, mükemmel bir yoldaş! Onda Fransız mükemmelliğinden bir şeyler var, hoppalığı da Fransız, bu hoppalığı opurtunizminden geliyor.»

Kaprideki balıkçıların hayatıyla kazançlarıyla din adamlarının onların üzerindeki etkisiyle okulla ilgilendi bu çok yönlü ilgisi beni hayrete düşürüyordu. Ona bir din adamı gösterip bunun fakir bir çiftçinin oğlu olduğunu söylediklerinde kendisine derhal bilgi getirilmesini istedi: «Çiftçiler çocuklarını sık sık seminerlere yolluyorlar mıydı? Çocuklar din görevlisi olarak vazife yapmak üzere köylerine dönüyorlar mıydı?»

«Anlıyor musunuz? Eğer durum böyle değilse o zaman bu Vatikan'ın politikası. Kurnaz bir politika!» Onun gibi insanların çok üstünde olduğu halde şan hırsma kapılmaksızın basit insanlara olan candan ilgisini sürdürmeği başaran az insan gördüm.

İşçilerin kalplerini ve sempatilerini adeta bir mıknatıs gibi çekiyordu. İtalyanca konuşmadığı halde Şalyapin ve daha bir çok önemli Rus'u görmüş olan Kaprili balıkçılar Lenin'in bambaşka bir insan olduğunu instinktif olarak hissediyorlardı.

Yaşlı bir balıkçı olan Giovanni Sparado onun için şöyle demişti: «Yalnız namuslu bir insan böyle gülebilir.» Dalgalar üstünde sallanan bir kayıkta Lenin ilk kez kamışsız, oltayı elinde tutarak balık tutmasını öğreniyordu. Balıkçılar ona parmağına doladığı ip titrediği zaman çekmesi gerektiğini söylediler: «Cosi: drin-drin, capisci?» (1)

(1) : — «Böyle, tırt, tırt anladın mı?»

Hemen ipi çekti. Bir balık yemi kapmıştı. Onu dışarı aldı ve bir çocuğun neşesiyle ve bir avcının hırsıyla bağırdı: «Ahha? drin - drin!»

Balıkçılar neşelerle ve kahkahalarla güldüler ve balıkçıya hemen: «Sipnor drin - drin» adını taktılar. Kapriden ayrıldıkdan sonra bile hep soruyorlardı: «Signor drin drin nasıllar? Çar onu yakalıyamıyacak değil mi?»

G. V. Plehanov'un Vladimir İlyiç'den önce mi sonra mı Kapriye geldiğini hatırlamıyorum. Kaprideki yerleşme bölgesinde bazı mülteciler-yazar Oliger, Soçi'deki ayaklanmanın düzenleyicisi olarak ölüme mahkum edilmiş olan Florenz Metner, Pavel Vikdorçik ve sanıyorum daha iki kişi onunla konuşmak istediler. Kabul etmedi. Bu onun hakkıydı. Çünkü hastaydı ve dinlenmek için buraya gelmişti. Fakat Oliger ve Florenz, Plehanov.un kendilerim kırıcı bir tarzda reddettiğini söylediler. Sinirli Oliger'in iddia ettiğine göre Plehanov, konuşmak isteyen fakat hiç bir şey yapamayan bazı kimselerin yüzünden yorgun olduğunu söylemiş idi. Bende kalırken de gerçekden bu bölgeden kimseyle konuşmak istemediğini söylemişdi; oysa Vladimir İlyiç herkezle temas ederdi. Plehanov hiç bir şey öğrenmek istemezdi, o herşeyi kendi bilir ve kendi anlatırdı. Rus tarzında çok kabiliyetli, Avrupa tarzında iyi yetiştirilmişti, başarılı zekice buluşlariyle saygı uyandırmakdan hoşlanırdı, galiba da bu zekice buluşların hatırı için dostlarının hatalarını acımaksızın gözler önüne seriyordu. Bence bu zekice buluşları her zaman pek parlak değildi. Genellikle diğer insanlara biraz tepeden bakardı, bir tanrı gibi değilse bile buna benzer bir şey. Çok yetenekli bir gazeteci ve partinin kurucusu olarak bende derin bir saygı uyandırırdı, fakat ona sempati duy-

mazdım. Onda çok fazla aristokrasi vardı. Belki de yargımda yanılıyorum. Yanılgılardan pek hoşlanmam, fakat bütün insanlar gibi ben de arada sırada yanılırım. Fakat gerçek olan şu ki, G. V. Plehanov ve V. Lenin gibi birbirinden bu denli farklı iki insana daha rastlamadım. Aslında bu da tabii. Biri eski dünyanın yıkılması olan görevini bitirirken diğeri yeni dünyayı kurmaya başlıyordu.

Hayat öylesine şeytanca kurulmuş ki, nefret etmeden gerçekden sevmek mümkün değil. İnsanı kökünden değiştiren bu ruh çelişkisinin gerekliliği, nefretsiz sevginin olamayacağı gerçeği günümüzün hayat yaşam koşullarını değişmeğe zorluyor.

Ruhun kurtarılması için acı çekmenin gerekliliğine inanılan Rusyada insanların bahtsızlıklarına acılarına ve üzüntülerine Lenin gibi kin nefret ve küçük görü ile karşı çıkan bir başka insana rastlamadım.

Acıların en güzel anlatıldığı, dinî yazıların yazıldığı, gençliğin hayatını bu tarzda küçük günlük dramlarla dolu kitaplara göre sürdürmeğe başladığı bir ülkenin insanı olarak Lenin'in hayatın dram ve trajedilerine karşı duyduğu nefret onu benim gözümde bir kat daha yüceltiyordu. Rus edebiyatı Avrupanın en pesimist edebiyatıdır; bir de bütün kitaplar hep aym konu üzerinedir. Çektiğimiz acılar üzerine; gençlikde ve olgunluk çağında anlayışsızlıklardan yakınırız, özgürlük kısıtlamasından kadınlardan sevgiden ve kainatın kötü düzeninden yakınırız, yaşlılıkda ise gençlikde yaptığımız hatalardan, dişlerimizin dökülmesinden, mide rahatsızlıklarından ve ölümün kaçınılmazlığından yakınırız. politika yüzünden bir ay hapisde kalmış ya da bir senesini sürgünde geçirmiş, her Rus, Rusya'ya çektiği acıları anlatan bir kitap armağan etmeği kut-

sal bir görev sayar. Bugüne kadar kimse hayatı boyunca duyduğu sevinçleri anlatan bir kitap yazmayı aklına getirmemişdir. Rus insanı hayatını hayalinde süslemeyi çok iyi bildiği fakat onu düzene koymayı pek beceremediği için böyle bir kitap ona kendi hayatını süslemeyi öğretebilirdi sanıyorum.

Benim görüşüme göre Lenin'in felâketlere ve sefalete karşı duyduğu sarsılmaz nefretin nedeni felâketin bizim yaşamımızın değişmez bir koşulu olmadığı, aksine bunun insanın üzerinden atabileceği ve atması gereken çok çirkin bir şey olduğu inancına dayanıyordu. Onun karakterinin bu ana özelliğini bir materyalistin mücadeleci ilterliği olarak nitelendiriyorum. İşte onun bu özelliği beni bu büyük insana çekti.

1917 ve 1918 yıllarında Leninle olan ilişkim istediğim gibi değildi, fakat başka türlü de olmasına imkân yokdu. O politikacıydı. Onda büyük çiftçi Rusyanın bu devâsâ ağır geminin dümencisinin sahip olması gereken görüş açıklığı vardı.

Buna karşın ben politikaya karşı daima bir antipati duymuşumdur. Genel olarak kitlenin özellikle çiftçilerin zihinlerine güvenmek bana güç gelir. Bir fikrin yönetmediği zihinler hayatı düzenleyen güç haline dönüşemez. Kitlenin tüm bölümleri sorunlarının ortak olduğunun bilincine varmamışsa o kitlenin zihninde fikir yok demekdir.

Kitle binlerce yıl boyunca daha iyiye ulaşmak için çaba sarfetmiş fakat bunun sonucunda kendi bağrından kendini baskı altına alan ve onun kanını içen haydutlar çıkarmışdır. Ve bu sömürülen kitle dünyada kendini haydutların baskısından kurtarabilecek tek gücün varlığını anlayıncaya kadar sürecekdir: Bu güç Lenin'in gerçekçiliğinin gücüdür.

Lenin 1917 de Rusya'ya gelip tezlerini açıkladı-

ğında onun bu tezlerle politik yönden eğitilmiş sayıca çok az fakat kahraman işçi ordusunun ve Rus çiftçilerinin devrimci entellektüellerini kurban ettiğini sanmışdım. Rusyadaki bu yegâne aktif güç bir avuç tuz gibi köyün çamuruna atılacak ve Rus halkının kafasında hayat tarzında ve tarihinde hiç bir şey değiştirmeden onun içinde eriyip gidecek sanıyordum.

Bilimsel, teknik, kısaca her hususda entellektüellik kanımca özü dolayısıyla devrimci idi ve sosyalist işçi entellektüelliğiyle birlikde benim için Rusyadaki en değerli güçdü; 1917 Rusyasında görevi ele alıp köy toplumunu birleştirebilecek durumda olan başka bir güç tanımıyordum. Sayıca çok az olan ve çelişkiler nedeniyle bölünmüş olan bu güçler de yalnız içde sıkı bağlarla birleşebilirlerse ancak o zaman görevlerini yapabilirlerdi. Önlerinde çok büyük bir görev vardı: Köydeki anarşiyi yok etmek, müjiği, çalışma şevkini yönetmek ona verimli çalışmayı öğretmek ve ekonomisini değiştirerek köyünü kalkındırmasını sağlamak;... kafasına uymasıyla mümkün olurdu. Devrimin baş görevi olarak köyün kültürel güçlerinin desteklenmesini görüyordu. Bu amaçla Kapride işçiler için bir okul kurmayı teklif ettim ve 1907 — 1913 yılları arasında elimden geldiğince işçilerin şevkini artırmaya çalıştım.

Yine bu amaçla 1917 baharında «Fen bilimlerini geliştirme ve yayma kurumu» kuruldu. Kurumun görevi Rusyada bir yandan bilimsel araştırma enstitüleri kurarken diğer yandan geniş kapsamlı bilimsel teknik bilgileri işçiler arasında yaymakdı. Kurumun başında Rus önemli bilim adamları, Rus fen bilimleri akademesinin üyeleri V. A. Stelov, L. A. Çukayev, Tarsman, S. P. Kostiçev, A. A. Petro-

vski ve daha bir çokları bulunuyordu. Bir yandan harıl harıl malzeme toplanıyor, bir yandan da S. P. Kostiçev zoolojik ve botanik araştırmalar amacıyla kurulacak araştırma enstitüsü için uygun bir yer arıyordu. Daha iyi açıklamış olmak için şunu söyliyeyim ki, okuma yazma bilmeyen köyün şehir karşısındaki ezici gücü, çiftçilerin hayvanî bireyciliği ve her türlü sosyal duygudan yoksul oluşları beni hayatım boyunca üzmüşdür. Politik yönden eğitilmiş işçilerle bilimsel ve teknik alanda aydınların birleşerek oluşturacakları bir dikta kanımca savaşın ve köyün büyük ölçüde desteklediği ve giderek anarşiye yönelen bu güç durumda tek çıkış yolu olacakdı.

Komünistlerin, aydınların Rus devrimindeki rolü ile ilgili görüşlerini paylaşamıyordum; çünkü devrimi hazırlayan aydınlardı ve bunlara yüzlerce işçiyi eğitmiş olan bolşevikler de dahildi. Rus entellektüelliği, gerek bilimsel yönden gerekse işçi entellektüelliği, Rus tarihinin o ağır arabasına koşulu yegâne attı ve daha uzun müddet öyle olacaktır. Geçirdiği tüm sarsıntılara ve heyecanlara rağmen halk yığınlarının hiçliği dışardan yönetilmeğe muhtaç bir güç olarak kalacakdır.

13 yıl önce işte böyle düşünüyordum ve yanılıyordum. Anılarımın bu kısmını silip kesmeliydim aslında. Fakat Vladimir İlyiç'in şöyle bir sözü vardı: «Kalemin bir kere yazdığını artık bir balta bile yok edemez.»

Okuyucular bu hatamı rahatlıkla öğrenebilirler. Eğer bu öğreniriz.. gözlemlerinden hemen sonuçlar çıkarmaya kalkan meraklılara bir ders olabilirse çok iyi.

Spesialistlerin bir kısmı bir müddet sonra zararlı ve çirkin girişimlerde bulununca bilim adamları

hakkındaki fikrimi değiştirmek zorunda kaldım. Görüşlerini değiştirmek bir insan için pek kolay olmuyor, hele yaşlılıkda.

Bir milleti namusuyla denetenlerin görevi gerçekden çok güçdür. Çünkü Lenin'in yaptığı devrime karşı direniş hem çok genişti hem de iyi örgütlenmişti. Bundan başka, uygarlığın ilerlemesiyle insan hayatının değerini yitirdiğini - Avrupadaki yok etme tekniğinin gelişmesi ve bundan duyulan zevk bunu çok iyi kanıtlar - göz önüne almalıyız.

Gerçeği söyleyiniz: Avrupada dört yıl süren katliamda ölen milyonlarca insana acımadan her şeye rağmen bu rezilce savaşı «muzaffer sonuç»a vardıran, sonra da kalkıp Rus devriminin kan hırsından söz eden iki yüzlülerin sözleri ne derece doğrudur? «Uygar milletler» şimdi mahvolmuş, yıkılmış ve perişandırlar, kazanan ise sadece dar kafalılık ve aptallıkdır! Ve bunların attığı düğümler bugün bile insanları boğmaktadır.

Lenin'in zalimliği hakkında çok şey söylendi, çok şey yazıldı. Benim şimdi onu yalan ve iftiradan korumaya kalkmak gibi bir gülünçlük göstermeyeceğimi takdir edersiniz. Çünkü ben iftira ve yalanın dar kafalıların politikasında düşmanlarına karşı kullandıkları eski bir metod olduğunu biliyorum. Dünyada hiç bir büyük insan yoktur ki, üzerine çamur atmaya kalkışmamış olsunlar. Bunu herkes bilir.

Ayrıca bazı insanlar üstün bir insanı kendi görüş seviyelerine indirip bununla da kalmayarak onu ayaklar altına almak, kendi yarattıkları ve günlük hayat dedikleri o pis zehirli çamurun içine atmak ihtiyacını duyarlar.

Şu çirkin olay hiç bir zaman hafızamdan çık-

maz: 1919 da Petersburg'da, «köylerin sefaleti» üzerine bir kongre yapılıyordu. Rusya'nın kuzey eyaletinden bir kaç bin çiftçi Petersburg'a gelmişlerdi. Bunların birkaç yüz tanesi Rohonoluların kış köşkünde ağırlandı. Kongre sona erip de bu insanlar geldikleri yere döndükleri zaman sarayın tüm kuvvetlerini ve saksonyadan doğudan ve Sevr sarayından gelme bir çok kıymetli vazoyu lâzımlık olarak kullandıkları anlaşıldı. Bu, gerekli değildi. Çünkü sarayın tuvaletleri mükemmeldi ve su tesisatı da gayet iyi çalışıyordu. Hayır bu çirkin hareket güzeli bozmak kirletmek isteğinden doğmuşdu. Gerek her iki ihilâl sırasında gerekse savaş sırasında birçok kereler insanların bu intikâm hırslarına güzeli imha etmek, bozmak, ayaklar altına almak çamur atmak isteklerine şahit olmuştum.

«Köy sefaleti»nin bu davranışını çiftçiye karşı duyduğum güvensizlikden dolayı abarttığım sanılmasın. Güzeli bozmaya karşı duyulan bu hastalıklı isteği bazı aydınlarda da gördüm, örneğin kendileri Rusyada olmadıkları için orda güzel bir şeyin varlığını düşünemeyen mültecilerde.

Güzel şeyleri bozma çabası müstesna bir insanı çamura atmak isteğile aynı nedene dayanır. Alışılmamış her şey insanları istedikleri gibi yaşamaktan alıkoyar. Onların özledikleri sosyal alışkanlıkların kökünden değişmesi değildir. Olsa olsa bunların genişlemesidir. Çoğunluk şöyle yakarır: «alıştığımız gibi yaşamakdan bizi alıkoymayın!»

Vladimir İlyiç Lenin, kendinden evvel kimsenin başaramadığını başaran ve insanların alıştıkları hayatı sürdürmelerini önleyen bir insandır.

Dünya burjuvazisinin ona karşı nefreti açıkça ortadadır. Bu nefret bize proleteryanın önderi Vladimir Lenin'in dünya burjuvazisi gözünde ne kadar

korku uyandırıcı olduğunu tüm iğrençliğiyle gösterir. Gerçi Vladimir Lenin artık yoktur. Fakat onun sesi dünyamızın işçileri için gün geçtikçe yükselerek ve kuvvetlenerek seslenmektedir ve dünyada bu sesin işçiyi devrime, yeni bir hayata, eşitliğin olduğu yeni bir dünyanın kurulamıyacağı bir yer yoktur. Lenin'in öğrencileri, onun gücünün tüm mirasçıları her geçen gün daha kendinden emin, daha güçlü ve daha başarılı onun eserini ayakda tutmaktadırlar.

Onun en sevdiğim tarafları hayata sıkı sıkıya bağlılığı, bu hayatın çirkinliklerine karşı duyduğu nefret, her yaptığı işte göze çarpan gençlere özgü hırs ve yorulmak bilmeyen çalışmak gücüydü. Hareketleri yumuşak, çevikti. Güçlü jestleri söz yönünden fakir, fikir yönünden zengin konuşmasıyla uyumluydu. O küçük moğol yüzünde hayatın yalan ve acıları karşısında yorulmak bilmeyen bir savaşçının keskin gözleri parıldardı. Bu kısık gözler kâh alaycı parıldar, kâh ateş saçardı. Bu parıltı onun konuşmasını daha ateşli ve berrak yapardı.

Bazen zekâsının o dizginlenemeyen enerjisi kıvılcım şeklinde gözlerinden çıkıp havada sözlerini aydınlatırmış gibi gelirdi insana.

Lenin'in Gorki'de (1) parkta gezerken görmek çok alışılmamış ve garipti. Bunun nedeni LENİN deyince akla uzun bir masanın sonunda oturmuş, arada bir gülümseyerek parlak dikkatli gözleri kısılmış yoldaşlarının tartışmalarını yöneten veya bir sahne üzerinde durmuş ve bir topluluğa gerçeğe susamış bir insanın gözleriyle bakarak hitap eden bir insanın gelmesiydi.

---

(1) : Gorki şehri.

Lenin doğuştan hırslıydı, fakat bu bir kumarbazın egoist hırsı değildi. Lenin'in hırsı sarsılmaz bir inançla görevine sarılmış, dünyaya bağlı ve onun karışıklığı içinde kendi rolünü -bu karışıklığın düşmanı olarak- çok iyi kavramış bir insanın yorulmak bilmez zihninin çalışmak arzusudur.

O. aynı hırsla satranç oynar, saatlerce bir dostuyla tartışabilir, balık tutar, Kaprinin kızgın taşlı yollarında yürür, katır tırnaklarına hayranlık duyar ve kirli balıkçı çocuklarını sevebilirdi.

Komik şeyleri severdi. Gözlerinden yaşlar gelinceye dek bütün vücuduyla gülerdi: «Ne yazık ki, Rusya'yı çok az tanıyorum. Simbirsk, Kazan, Petersburg ve bir de sürgüne gittiğim yerler. Hepsi bu kadar!»

Konuşmasında kullandığı o karakteristik «hımhım»lara her türlü anlamı vermeyi çok iyi biliyordu. Bu «hım, hım»larda iğneleyici alaydan, tedbirli şüpheciliğe dek her türlü anıların ve çoğunlukla da hayatın şeytanca saçmalıklarını bilen dikkatli bir insana özgü keskin bir mizah vardı.

Kısa boyu, güçlü gövdesi, sokratvari alnı ve herşeyi gören gözleri ile zaman zaman komik tavırlar takınırdı. Başını kâh arkaya atar, kâh yana eğer, parmaklarını koltuklarının altına, yelek kolunun kesimine sokardı. Bu duruşta muzaffer bir horozun sevimliliği ve komikliği vardı. Sevgi uğruna nefret ve düşmanlığa kurban olan bu mükemmel insan, böyle anlarda çok sevinçli olurdu.

1918 yılında Lenin'i öldürmek için girişilen o adi ve rezilce teşebbüse dek onunla Rusya'da hiç karşılaşmamıştık, hatta onu uzaktan dahi görmemiştim. Onun yanma gittiğimde eli henüz tamamiyle kendisine itaat etmiyordu ve yaralı boynunu oy-

natamıyordu. Kızgınlığımı görünce, canını sıkan birşeyden söz edermiş gibi isteksizce şöyle dedi; «Kavga başka türlü olmaz. Ne yapalım? Herkes bildiği gibi davranıyor.»

Karşılaşmamız çok dostane oldu, fakat tabii sevgili İlyiç'in herşeyi gören gözleri «Sağ'dan dönmüş olan» beni esefle süzmekten geri durmadı. Birkaç dakika sonra hırsla şunları söyledi: «Bizimle birlik olmayanlar bize karşı demektir. Tarihle ilgisi olmayan insan yoktur. Bir zamanlar böyle insanların olduğunu düşünsek bile, bugün artık bunlara yer yoktur, olamaz da. Kimsenin onlara ihtiyacı yoktur. Şimdiye kadar hiç bu denli karmaşık olmamış olan gerçek, tüm insanları sarmıştır. Hayatı çok basitleştirdiğimi, bunun da kültürü yok edebileceğini söylüyorsunuz.»

Ve o karekteristik «Hım, hım...»

Keskin bakışını daha da keskinleştirerek ve sesini alçaltarak devam etti: «Peki, sizce eli tüfekli milyonlarca çiftçi kültürü tehdit eden bir tehlike değil midir? Kurucu meclisin anarşiyi yokedeceğine inanıyorsunuz. Siz ki, köydeki anarşi için bu kadar gürülü koparıyorsunuz, sizin bizim çabalarımızı herkesten iyi anlamanız gerekir. Rus toplumuna çok basit, aklına yatkın birşey sunulmadı. Sovyetler ve - Komünizm - bu basittir.

İşçilerle aydınların birleşmesi fikri fena değil. Söyleyin aydınlara, katılsınlar bize. Siz onların adalet için çalıştıklarına inanıyor muydunuz? Lütfen bize katılınız: Halkı ayakları üstünde doğrultmak, hayatın gerçeğini dünyaya anlatmak görevini üstümüze aldık, halklara insanî bir hayata giden, onları kölelikten, yoksulluktan, alçalmaktan kurtaran yolu göstereceğiz.»

Güldü ve iyimserlikle: «İşte bunun için entellektüellerden bir kurşun yedim» dedi.

Konuşma biraz sakinleşince hiddet ve üzüntüyle hiç durmaksızın şunları söyledi: «Aydınların bize gerekli olduğunu inkâr mı ediyorum? Ama işte nasıl düşmanca bir tutum içinde olduklarını, şu anın gerektirdiklerini nasıl kötü anladıklarını siz de görüyorsunuz. Bizsiz güçsüz olduklarını, kitlelere u samayacaklarını da göremiyorlar. Eğer çok gürültü koparsa, bu onların suçu olacaktır.»

Hemen hemen her karşılaşmamızda bu konularda konuşmalar geçiyordu. Entellektüelliğe karşı sözlerinde güvensiz, düşman kalmasına karşın, entellektüel enerjinin devrimlerin süresindeki yerini değerlendirmesini çok iyi biliyor ve devrimin, geçmişin güç koşullarında yasal yollardan gelişme olanağı bulamamış bu enerjinin bir patlaması olduğunu kabulleniyordu.

Fen Bilimleri Akademisi'nin üç üyesiyle ona gittiğimi hatırlıyorum. Petersburg'un en önemli bilim enstitülerinden birinin yeniden örgütlenmesi gerektiği hakkında konuşuluyordu. Lenin bilim adamlarını uğurladıktan sonra memnunlukla şunları söyledi: «Anlıyorum. Bunlar akıllı insanlar. Onlar için herşey basit, herşey tamamen formüle uygun, bu insanların ne istediklerini bildikleri hemen belli oluyor. Böyle insanlarla çalışmak bir zevktir. Özellikle şu... hosuma gitti.»

Rus biliminin en büyük isimlerinden biriydi söylediği; iki gün sonra da telefonda bana şöyle diyordu: «S.'ye sorun bakalım, acaba bizimle çalışır mı?»

S. teklifi kabul ettiğinde Lenin çok sevindi. Ellerini oğuşturarak şaka yollu şunları söyledi: «Böy-

lece tüm Rus ve Avrupalı Arşimet'leri birbiri ardına buraya toplayacağız. İşte o zaman dünya istese de istemese de onun üstündeki herşey değişecek!»

VIII. Parti kongresinde N. I. Buharin şunları söylüyordu: «Millet burjuvazi ve proletaryanın birleşmesidir. Aşağılık bir burjuvaziye hâkimiyet hakkı tanımak benim görüşümle bağdaşmaz.»

«Hayır, özür dilerim,» diye karşı koydu Lenin, «fakat olan bu. Siz proletaryanın burjuvaziden ayrılması olayına dayanarak böyle konuşuyorsunuz. Ama bekleyelim ve bu olayın sürecini izleyelim.»

Sonra Almanya'yı örnek göstererek bu ayrılmanın ne kadar yavaş ilerlediğini komünizmin kaba kuvvetle uygulanmadığını söyledi ve entellektüelliğin endüstride, orduda ve kooperatifteki önemini belirtti, «İsvestiya» nın (*) hesap raporundan parti kongresindeki tartışmalar hakkında şunları aktarıyorum: «Bu sorun bu parti kongresinde kesin bir sonuca bağlanmalıdır. Komünizmi ancak, onu burjuva bilim ve tekniğinin araçlarıyla kitlelere götürebilirsek kurabiliriz.

İşte bu amaçla burjuva sistemini almalı, tüm uzmanları işbaşına çağırmalıyız. Burjuva uzmanları olmadan üretici güçleri daha yüksek bir seviyeye çıkaramayız. Bu kişiler, arkadaşça bir işbirliği atmosferine sokulmalı, işçi komiserleri ve komünistler tarafından çevrelenmeli, onlara, oyunbozanlık etmelerini önleyecek, fakat kapitalizmdekinden daha iyi çalışma imkânı verecek olanaklar sağlamalı, aksi takdirde burjuva eğitimi görmüş bu tabaka çalışmaz. Tüm bir tabakayı zorla çalıştırmak olanaksızdır. Burjuva uzmanları kültür çalışmaları

(*) İsvestiya'nın hesap raporu: Gorki, 'Svernaya komnuna' gazetesinden aldığı, Lenin'in 8. Parti kongresi programıyla ilgili yazısını alıyor.

na alışkındırlar, onlar kültürü burjuvazi toplumu düzeni içinde geliştirmişlerdi, bunu yaparken büyük maddi yatırımlarla burjuvaziyi zenginleştirip, geliştirmişler, proletarya ise ancak kültürün kırıntılarını alabilmişti. Fakat bu insanlar kültürü geliştirdiler bu onların mesleğiydi. İşçi sınıfının kültüre sırf değer vermekle kalmayıp, onu kitlelere yaymaya çalıştığını görünce, bize karşı tutumlarını değiştirdiler. Şimdi onlar manevî yönden azınlığı teşkil edecekler ve sırf politik yönden burjuvaziden ayrılmayacaklar. Onlar bizim mekanizmamıza sokulmalı, bunun için de bazan kurban vermek elzem. Uzmanlarımıza karşı dar kafalı davranıp güçlükler çıkarmamalıyız. Onlara mümkün olduğu kadar iyi yaşam koşulları sağlamalıyız. En iyi politika bu olacaktır. Eğer dün küçük burjuva partilerinin kanunîleştirilmesinden sözedip, bugün Menşevikleri ve solcu sosyal devrimcileri tutukluyorsak, tüm bu değişikliklerin arasından doğru bir çizgi geçmektedir: Karşı devrimci saf dışı etmek, burjuve kültür sisteminden yararlanmak.»

Büyük bir politikacının bu mükemmel sözlerinde, geri kafalı, güçsüz ve gerçekte iki yüzlü hümanizmanın tüm haykırışlarından çok daha canlı, gerçek bir anlam vardır. Fakat ne yazık ki, işçi sınıfıyla birlikte doğru ve namuslu bir çalışmaya yapılan çağrıyı anlayıp ona değer vermesi gerekenler, bunu yapmadılar. Pusu kurup sabotaj yapmayı ve ihaneti yeğlediler.

Köleliğin kaldırılmasından sonra çiftlik mensublarından birçok köleler, efendilerine hizmet etmeye devam ettiler, hem de bir zamanlar onlardan dayak yedikleri ahırlarda!

Sık sık Lenin'le devrimci taktiğin ve devrimde günlük yaşamın zalimliği hakkında konuşuyordum.

«Ne istiyorsunuz?» diye soruyordu şaşkın ve

kızgın. «Şimdiye dek görülmemiş bir zalimlikle sürdürülen bir kavgada insanlık mümkün mü? Yufka yürekliliğe ve duygusallığa yer yok burda. Avrupa bizi bloke ediyor. Avrupa proletaryasından ise beklediğimiz yardım gelmiyor, karşı devrim her yandan üstümüze yürüyor, biz ne yapalım? Savaşmayalım mı, karşı koymayalım mı, buna hakkımız yok mu? Özür dilerim, ama biz aptal değiliz; Şunu çok iyi biliyoruz: Bizim istediğimizi bizden başka kimse yapamaz. Aksine inansaydım, burda oturur muydum? Buna inanıyor musunuz?»

«Bir kavgada gerekli ve gereksiz darbeleri neye göre ölçüyorsunuz?» diye sormuştu bir keresinde. Bu basit soruyu ancak kaçamak yolla cevaplandırabilmiştim. Sanırım ki başka türlü cevap ta verilemezdi.

Sık sık bazı ricalarla ona yük oluyordum, ve bazan da başkaları için yaptığım tavsiyelerin Lenin'de bana karşı acıma duygusu uyandırdığını seziyordum. Bana soruyordu: «Önemsiz, saçma sapan şeylerle uğraştığımızı görmüyor musunuz?»

Fakat ben, gerekli bulduğumu yapıyordum ve proletaryanın düşmanlarının sayısını bilen bu adamın kızgın bakışları beni bundan alıkoyamıyordu. Üzüntüyle başını sallıyor ve şöyle diyordu: «Yoldaşlarımızın, işçilerin gözünde kendinizi alçaltıyorsunuz.»

Ama ben yoldaşların, işçilerin telâş ve hiddete kapıldıklarını ve değerli insanların özgürlüğüne ve hayatına karşı «basit» bir tutum içinde bulunduklarını, bunun da benim görüşüme göre devrimin namuslu, doğru karakterini, gereksiz, kimi zaman anlamsız bir gaddarlıkla alçaltmakla kalmayıp, önemli güçleri ortak çalışmadan uzaklaştırmak suretiyle olaya objektif olarak zarar verdiğini söylüyordum.

Şüpheyle «hm, hm» diyordu ve bana aydınların işçilere ettikleri ihanetleri sıralıyordu.

«Lâf aramızda, çoğunun bize ihanet etmesi, bizi ele vermesi, korkaklıktan değil, gururdan, çelişkiye düşmekten korktuklarından, sevgili teorinin, pratikle bir çatışmasından göreceği zarardan ürktüklerinden. Bizimse bundan korkumuz yok. Teori, hipotez, bunlar bizim için, kutsal birşey değil, sadece birer araç.»

Buna rağmen İlyiç'in hiçbir ricamı reddettiğini hatırlamam. Eğer ricamın yerine gelmediği olmuşsa bu onun suçu değildi. Rus devletinin ağır makinasında sık sık görülen «mekanizma gedikleri»nin bir sonucuydu. Birisinin düşmanlıktan değerli insanların kaderini değiştirmek, onların hayatını kurtarmak istemediği de düşünülebilir. «Zararcı»lara karşı izlenen tutumun da bunda etkisi olabilir. Kin ve hiddet çoğunlukla itici güçlerdir. Ve tabii hemcinslerinin acılarından zevk duyan önemsiz, ruhen hasta insanlar da pek çoktur.

Bir gün Lenin bana gülerek bir telgraf gösterdi: «Yine tutuklandım, serbest bıraktırınız!»

İmza: «İvan Volnyj.»

«Kitabını okudum çok hoşuma gitti : Daha ilk beş sözcükte karşımda, yanlışların kaçınılmaz olduğunu bilen, kendine yapılan hakaretlere de kızmayan bir insan bulunduğunu anladım. Ve bu insanı üçüncü kez tutukluyorlar. Ona köyü terketmesini öğütleyiniz, aksi takdirde onu öldürecekler. Aniaşılan onu orada sevmiyorlar. Bunu ona öğütleyiniz. Telgrafla.»

Lenin'in, düşmanı saydığı insanlara her zaman yardıma hazır oluşu, beni çok şaşırtıyordu, yalnızca bu yardımseverliği değil, bu insanların geleceği için duyduğu kaygı da. Örneğin bir keresinde bil-

gin ve kimyacı olan bir general ölüm tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

Haberi ona verdiğimde Lenin «Hm, hm» dedi. «Yani sizce adam oğullarının silâhları lâboratuvarında sakladıklarını bilmiyordu. Bu bana biraz romantik geliyor. Fakat yine de Dzierzyniski bunu incelemeli. O gerçeği anlamakta çok ustadır.»

Birkaç gün sonra beni Petrograd'da telefonla aradı. «Sizin generali serbest bıraktık. Şimdi ne yapmak istiyor?»

«Bir homoemulsion...»

«Tamam, tamam işte öyle bir karbolik asit! Tabiî rahatlıkla karbolik asit yapabilir. Neye ihtiyacı varsa bana söyleyiniz...»

Ve bir insanı kurtarmanın verdiği o utangaç sevinci göstermemek için, onu şakayla gizledi.

Birkaç gün sonra tekrar sordu: «General ne yapıyor? İhtiyacı olan şeyleri aldı mı?»

1919 yılında Petersburg mutfaklarında çok güzel bir kadın sertçe şunları söylüyordu: Ben prenses Tsch; bana köpeklerim için kemik veriniz!»

Açlığa ve alçalmaya dayanmıyarak kendini Neva'ya atmaya karar verdiği, fakat kötü maksadını sezen dört köpeğinin arkasından koşup havlayarak onu intihardan vazgeçmeye zorladıkları anlatılıyordu.

Lenin'e bu hikâyeyi anlattım. Beni aşağıdan yukarı doğru süzdü, gözlerini giderek kısarak sonunda kapattı ve şunları söyledi: «Uydurma da olsa, fena uydurulmamış. Devrim şakası.»

Sustu. Ayağa kalktı, masadaki kâğıtları düzene koydu ve düşünceli düşünceli şöyle dedi: «Evet, bu insanlara çok kötü davranıldı, tarih zalimdir ve öç alırken her türlü aracı kullanır. Bu insanların durumu çok kötü. İçlerinde akıllı olanlar, köklerin-

den sökülüp atıldıklarını ve bir daha da kök salamayacaklarını biliyorlar. Avrupa'ya gidip yerleşmek te bu akıllıları memnun etmeyecek. Oranın hayatına alışamayacaklar, siz ne düşünüyorsunuz?»

«Oraya alışamayacaklarını düşünüyorum.»

«Bu demektir ki, ya bizimle birlikte gelecekler, ya da yeni bir müdahale için çalışmaya başlayacaklar.»

Gerçekten bu insanlar için üzülüyor muydu, yoksa bana mı öyle geliyordu, bunu kendisine sordum.

«Akıllılar için üzülüyorum. Çok az akıllı insanımız var. Genellikle yetenekli bir milletiz, fakat kafalar tembel.»

Ve o adeta hayvanî sınıf psikolojilerini üzerlerinden attıktan sonra Bolşeviklerle çalışan bazı yoldaşları andı ve onlardan şaşırtıcı derecede sevgiyle sözetti.

Son derece iradeli bir insan olan Lenin de, en mükemmel devrimci aydınlara özgü nitelikler, son derecesine ulaşmıştı. Kendine eziyete, kendini baltalamaya varan, insana Rahmetof'un çivilerini* Leonid Anodreyev'in: «Herkes kötü durumda benim de durumum kötü olmalı» diyen bir kahramanının zihniyetini hatırlatan bir ihmalkârlığı vardı kendine karşı.

1919'un açlık günlerinde Lenin, yoldaşlarının, askerlerin ve çiftçilerin kendisine taşradan yolladıkları yiyecekleri yemekten utanıyordu. Evine her paket getirilişinde, yüzünü buruşturuyor, şaşırıyor ve unu, şekeri, eti, hastalara, ya da beslenme yetersizliğinden zayıf düşmüş yoldaşlarına göndermeye ba-

(*) Rahmetov'un çivleri: Çernişevski'nin 'Nasıl yapmalı' adlı romanının kahramanı Rahmetov, bir gece dayanıklığını ölçmek için çivili bir örtü üzerinde yatar.

kıyordu. Beni öğlen yemeğine davet etti ve dedi ki: «Sizi füme balıkla ağırlıyorum, Astrahan'dan gönderdiler.»

Sonra Sokratvari alnını kırıştırarak, o her şeyi gören gözlerini yana kaçırdı ve ilâve etti: «Bunları bana saygıdeğer bir baymışım gibi gönderiyorlar!. Onları bundan nasıl vazgeçirebilirim? Reddetmek, almamak onları kırmak olur. Ama her tarafta açlık var.»

Mütevaziydi, içki, sigara içmezdi, sabahtan akşama dek güç, karışık işlerle meşguldü ve hiçbir zaman kendine dikkat etmez, fakat dostlarının yaşamını dikkatle izlerdi. Odasında masasının başında oturur, hızlı hızlı yazarken, yazmasını kesmeden şöyle derdi: «Günaydın, sağlığınız nasıl? Hemen bitiriyorum. Burda yılmış bir dost var, anlaşılan çokçalışmaktan. Onu desteklemek gerek. Moral çok önemlidir!»

Bir kere onu Moskova'da ziyaret ettiğimde, şöyle sormuştu:

«Öğlen yemeği yediniz mi?»

«Evet.»

«Bu doğru mu?»

«Şahitlerim var. Kremlin'de yedim.»

«Orda yemeğin kötü hazırlandığını duydum.»

«Kötü değil, fakat daha iyi olabilir.»

Hemen sormaya başladı, yemek neden kötüydü, nasıl daha iyi olabilirdi.

Ve hiddetle homurdandı: «Peki bunlar ne yapıyorlar, tecrübeli bir ahçı bulamazlar mı? İnsanlar yorgun düşene dek çalışıyorlar, bu yüzden de önlerine lezzetli yemek konmalı ki, çok yesinler. Biliyorum, yiyecek maddeleri az ve kötü - burada iyi bir ahçıya ihtiyaç var.» Ve bir sağlık uzmanının beslenme ve sindirimde lezzetli baharatın rolüne de-

ğin görüşünü nakletti. Sordum: «Nasıl oluyor da, böyle şeyleri düşünebiliyorsunuz?»

O da sordu: «Sıhhatli bir beslenmeyi mi?» ve sözlerindeki tonla bana sorumun yersiz olduğunu anlattı.

Yufka yürekli Sornovo'lu eski bir dostum olan P. A. Skorodohov «Çeka»daki işin güçlüğünden şikâyetçiydi. Ona şöyle dedim: «Bence de bu iş size göre değil, karakterinize uymuyor.»

Üzüntüyle onayladı: «Evet, karakterime hiç uymuyor.»

Fakat biraz düşündükten sonra şöyle dedi: «Ama İlyiç'in de sık sık kendini zorlaması gerektiğini düşündükçe, zayıflığımdan utanıyorum.»

«Hizmet ettikleri davanın zaferi uğruna, dişlerini sıkıp, kendilerini tutarak kendi «sosyal idealizm» lerini zorlayan birçok işçi gördüm.»

Acaba Lenin'in de kendini zaptetmek zorunda kaldığı oluyor muydu?

Başkalarına hiç kendinden sözetmezdi, çünkü kendine hiç dikkat etmez, önem vermezdi. Fakat bir keresinde, Gorki'de birkaç çocuğu okşarken şöyle demişti: «Bunlar bizden daha iyi yaşayacaklar, bizim çektiklerimizi çekmeyecekler. Onların hayatında daha az zulüm olacak.»

Uzaklara, karşıki tepenin üstündeki köye baktı ve düşünceli düşünceli ekledi: «Fakat buna rağmen onları kıskanmıyorum. Bizim kuşağımıza, tarihî önemi çok büyük bir görevi yerine getirmek nasib oldu. Hayatımızın, koşulların gerektirdiği zalimliği anlaşılacak ve bize hak verilecektir. Herşey anlaşılacaktır, herşey!»

Çocukları dikkatle okşuyordu, onlara nâzik ve itinalı davranmaya özen gösteriyordu.

Birgün ona gittiğimde masanın üstünde bir kitap gördüm: «Savaş ve Barış.»

«Evet, Tolstoy! Av sahnesini okumak istiyordum ki, bir yoldaşa yazmam gerektiği aklıma geldi. Okumaya gerçekten vaktim yok. Sizin Tolstoy hakkındaki kitapçığınızı okumaya da ancak bugün fırsat bulabildim.»

Gülümsedi, gözlerini kıstı, sandalyesinde keyifle gerindi ve hemen alçak sesle devam etti: «Ama ne eşsiz insan değil mi? Ne büyük dev! İşte bu dostum, bu bir sanatçı... Ve biliyor musunuz asıl şaşırtıcı olan ne? Bu konttan önce edebiyatta gerçek bir çiftçi yoktu.»

«Avrupa'da kimi ona emsal gösterebiliriz?»

Cevabı kendi verdi: «Hiç kimseyi.»

Ellerini oğuşturdu ve keyifle güldü.

Rusya, Ruslar ve Rus sanatıyla sık sık övündüğüne tanık oluyordum. Bazıları Lenin'in bu yanı bana biraz yabancı geliyordu, hattâ biraz saf, fakat daha sonra bunda, çalışan halka karşı duyulan gizli sevinci bir sevginin ifadesini görmeyi öğrendim.

Kapri'de balıkçıların, bir köpek balığını parçalayıp, dolaştırdığı ağları nasl dikkatle açtıklarını seyrederken şöyle demişti: «Bizimkiler daha şevkle çalışıyorlar.»

Bundan pek emin olmadığımı söyleyince, hiç kızmadan: «Hm, hm, her ne kadar bu adada yaşıyorsanız, Rusya'yı da unutmayınız!» dedi.

V. A. Desnizkij - Stroyev bana bir keresinde İsveç'te Lenin'le bir tren yolculuğu yaptığını ve yolda Dürer hakkında Almanca bir monografiyi gözden geçirdiğimi anlattı.

Kompartıman komşusu olan iki Alman, bunun nasıl bir kitap olduğunu sormuşlardı. Sonunda büyük sanatçılarını tanımadıkları ortaya çıkmıştı. Bu Lenin'i çok eğlendirmişti ve iki kere gururla Desnizkij'e şöyle demişti: «Onlar kendi insanlarını tanımıyorlar, ama biz onları tanıyoruz.»

Moskova'da Y. P. Peskova'nın evinde bir akşam Lenin Issai Dobroveyn'in çaldığı bir Beethoven Sonatını dinlerken şöyle demişti:

«Appassionata'dan daha iyi birşey düşünemiyorum, onu her gün dinleyebilirim. Şaşırtıcı ve sanki insanî olmayan bir müzik. Belki biraz saf bir gururla hep şunu düşünürüm: İnsanlar ne harikalar yaratabiliyorlar!»

Kısık gözlerle ve kısa bir gülmeyle, pek te sevinçli olmayan bir tonda ekledi. «Fakat ne yazık ki, çok müzik dinleyemiyorum, sinirlere dokunuyor; insan, böyle tiksindirici bir cehennemde yaşayıp da böylesine güzel şeyler yaratılabilen insanlara sevgi dolu saçmalıklar söylemek, onların başını okşamak istiyor. Fakat bugün insan kimsenin başını okşamamalı çünkü insanın elini ısırırlar; kafalara vurmak, acımadan vurmak, idealiniz, her türlü zor kullanmaya karşı durmak olsa bile. Hm, hm çok güç bir iş!»

Hasta ve son derece yorgun olmasına rağmen, bana 9 Ağustos 1921'de şöyle yazıyordu:

Alexey Maximoviç!

Mektubunuzu L. B. Kamenev'e yolladım. Öylesine yorgunum ki, artık hiç birşey yapamıyorum.

Ve siz hem kan tükürüyorsunuz, hem de gitmemekte direniyorsunuz! Fakat bu çok insafsız ve mantık dışı bir davranış.

Avrupa'da iyi bir sanatoryumda tedavi görerek yaptığınızın üç katını yapabilirsiniz. Buna inanıyorum. Fakat bizde ne tedavi ne de gerçek iş var. Sadece uğraşı. Yararsız uğraşı.

Gidiniz, iyice tedavi olunuz. Böyle kalın kafalı olmayınız, rica ederim.»

Sizin Lenin

Bir yıldan fazla şaşırtıcı bir inatla Rusya'dan gitmem için üsteledi. Beni şaşırtan şuydu : Nasıl oluyor da bu kadar işi varken o. falanca yerde fi-

lâncanın hasta olduğunu ve dinlenmeye ihtiyacı olduğunu düşünüyordu?

Bu çeşit mektupları çeşitli insanlara yazıyordu, belki **de düzmelerle.**

Yoldaşlarma karşı aşırı tutumundan, onlara karşı, herşeylerini görüp, hayatlarının tatsız teferruatına dek herşeyi anlamasını sağlayan dikkatliliğinden sözetmiştim. Fakat onun bu tutumunda akıllı bir işverenin bazan namuslu ve becerikli işçilerine karşı olan tutumundaki egoist düşünceyi göremezdim.

Hayır, bu gerçek bir dostun, içten gelen düşünceliliği, eşitlerine karşı duyduğu sevgiydi. Vladimir İlyiç'i partisinin en önemli üyeleriyle bile karşılaştırmanın imkânsız olduğunu biliyorum, fakat kendisi bunu bilmiyor görünüyor, ya da bilmek istemiyordu. Kavga ettiği insanlara karşı sertti, onlarla insafsızca eğlenir, bazan acı bir alaya alırdı bu gerçektir.

Fakat sık sık, daha dün yerden yere çarpıp kötülediği insanlar hakkındaki yargılarından, onların yeteneğine, manevî dayanıklılıklarına, 1918 — 1921 yıllarının cehennemi koşullarında, her ülkenin ve partinin casusları arasında, komplolar karşısında güç ve fasılasız görevlerine karşı duyduğu mertçe hayranlığı okurdum. Aralıksız çalışıyorlardı, az ve kötü besleniyorlar, sürekli heyecan içinde yaşıyorlardı.

Fakat Lenin'in kendisi, bu koşulların güçlüğünü, iç savaşın kanlı fırtınasında sarsılan hayatın heyecanlarını hissetmez görünüyordu. Yalnız bir kere, M. F. Andreyeva'yla konuşurken sözlerinden yakınmaya benzer bir anlam çıkardım: «Ne yapabiliriz ki sevgili Maria Tvodorovna? Savaşmalıyız. Bu gerekli! İşimiz güç mü? Tabiî! Düşününüz ki, zaman zaman ben bile güçlük çekiyorum. Evet - hem

ne nasıl! Fakat Dzierjynski'ye bakın bir, ne kadar kötü görünüyor! Elimizden hiçbir şey gelmez. İşimizin güç olması daha iyi yeter ki onun altından kalkabilelim!»

Ben ondan sadece bir kere yakınma duydum: «Yazık, Martov bizimle değil, çok yazık! Ne hayran olunacak bir yoldaştı, ne temiz insandı.»

Bir yerde Martov'un şu sözlerini okuduğumda uzun zaman gülmüştü. «Rusya'da yalnız iki komünist vardır. Lenin ve Kollontai» (*)

Güldükten sonra şöyle dedi: «Ne akıllı insan! Hay Allah...!»

Bir keresinde iktisatçı bir dostunu odasından uğurladıktan sonra saygı ve hayretle şöyle dedi: «Onu ne kadar zamandır tanıyorsunuz? Herhangi bir Avrupa ülkesinde hükümetin başına getirilebilirdi.»

Ve ellerini oğuşturup gülerek ekledi: «Avrupa yetenek bakımından bizden fakir.»

Ona. topçu sınıfı genel idare merkezine, eski bir topçu eri olan bir Bolşevik'in icat ettiği uçak bombardımanını yöneten bir aracı görmeye gitmeyi teklif ettim.

«Ben bundan ne anlarım?» diye sordu, fakat benimle geldi. Karanlık bir odada aletin durduğu masanın çevresinde yedi kadar kaşlarını çatmış general toplanmıştı. Beyaz saçlı, bıyıklı, yaşlı, bilgin kişilerdi. Sivil Lenin, onların arasında kayboluyor, hiç dikkati çekmiyordu. Mucit, aletin yapısını anlatmaya başladı. Lenin onu iki, üç dakika dinledi; takdirle« hm, hm» diyordu, sonra da onu, sanki onu politik konularda imtihan ediyormuşcasma rahat ve emin sorular sormaya başladı. «Hedefi saptayan me-

(*)Kollantai: Alexandra Mihailovna Kollontai: (1872-1952) Profesyonel devrimci, Sovyet Diplomatı, yazar.

kanizmaya aynı anda iki işi birden yaptırmayı nasıl başarabildiniz? Meknizmanın verilerini topun doğrultulmasıyla otomatik olarak bağlamak mümkün değil mi?»

Atış sahasının genişliğini ve daha birçok şeyi sordu; mucit ve generaller bunları ona coşkuyla anlattılar ve ertesi günü mucit bana şöyle dedi: «Sizin bir yoldaşla birlikte geleceğinizi generallerime haber vermiştim, fakat bunun kim olduğunu söylememiştin. İlyiç'i tanımadılar. Zaten onun sansasyonsuz, şaşaasız ve koruyucusuz gelebileceğini herhalde düşünemezlerdi. Bana sordular: «Bu adam bir profesör mü, teknisyen mi? Lenin mi?» Son derece şaşırmışlardı. «Nasıl olur? Bunu hiç düşünmemiştik! Peki bizim işimiz hakkında nereden malûmatı var? Teknik eğitim görmüş biri gibi sorular sordu! Ne aldatmaca! Bana öyle geliyor ki, herşeye rağmen yanlarındakinin Lenin'den başkası olmadığına inanmadılar...»

Ve Lenin merkezden dönerken yolda kendi kendine sessiz ve heyecanla gülüyor, mucit için de şöyle diyordu: «Birisini yargılarken insan nasıl da yanılabiliyor! Onun yaşlı, namuslu bir yoldaş olduğunu biliyordum, fakat yıldızları göklerden toplayanlardan olduğunu bilmiyordum. Harika bir insan! Fakat, aletin pratik değerinden şüphe ettiğimi söyleyince generaller bana nasıl da saldırdılar!. Bunu mahsus yaptım onların bu zekâ ürününün değerini bilip bilmediklerini öğrenmek istiyordum.»

Neşeyle güldü ve sordu: «J. nin bir şey daha icatettiğini söylemiştiniz, değil mi? Neye ihtiyacı var? Başka hiç birşeyle ilgilenmesin. Ah, ne olurdu tüm bu teknisyenlere ideâl çalışma koşulları yaratacak olanaklarımız olsaydı. O zaman Rusya 25 yılda dünyanın en gelişmiş ülkesi olurdu!»

Evet, yoldaşlarını övdüğünü sık sık duyardım.

Ve hattâ, rivayete göre kendisinden pek hoşlanmayanlar hakkında bile, onların başarılarının hakkını vererek konuşurdu.

L D. Troski'nin organizasyondaki yeteneklerini övüp göklere çıkarması beni şaşırtmıştı. Vladimir İlyiç hayretimi farketti.

«Evet, biliyorum, ona karşı ilgin hakkında birçok şeyler uyduruluyor. Ama olan birşey varsa, vardır; olmayan da yoktur, bunu da biliyorum. Doğrusu, askerî uzmanları örgütlemeyi çok iyi biliyordu.»

Sustu ve sonra yavaş sesle ve keyifsizce devam etti: «Fakat buna rağmen bizimkilerden biri değil! Gerçi bizimle birlik, fakat bizimkilerden değil. Haris biri. Onda kötü birşeyler var...»

«O bizimle birlik, fakat bizimkilerden değil.» sözlerini ondan iki kere duydum, ikinci kez de önemli bir adam için söylemişti. Bu adam, Vladimir İlyiç'ten hemen sonra öldü. Vladimir İlyiç'in insanlar için çok kesin bir sezgisi vardı. Bir keresin de, odasına girdiğimde, ayakları birbirine dolanarak geri geri kapıya doğru giden ve Lenin'in önünde devamlı eğilen bir adamla karşılaştım; Vladimir İlyiç ise başını kaldırmadan yazı yazıyordu.

«Onu tanıyor musunuz?» diye sordu ve parmağıyla kapıyı gösterdi; İki kere «Wsemirnaya literatura» yla ilgili olarak ondan yardım istediğimi söyledim.

«Eee?»

«Diyebilirim ki: Kültürsüz ve kaba bir insan.»

«Hm, hm... yağcı biri. Ve muhtemelen alçağın teki. Fakat, onu ilk kez görüyorum, belki de yanılıyorum.»

Hayır, Vladimir İlyiç yanılmıyordu, birkaç ay sonra bu insan, Lenin'in tahminini tamamiyle doğru çıkardı.

İnsanlar üzerine çok düşünürdü, huzursuzdu,

şöyle diyordu: «İdare mekanizmamız iyice karıştı, Ekim'den sonra birçok yabancılar işe karıştılar. Bu sizin o kadar sevdiğiniz dindar aydınların işi, bu onların alçakça sabotajlarının sonucu evet, evet!»

Bunları bana Gorki'de birlikte gezerken söylemişti. Mexinskiy'den neden sözetmeye başladığını hatırlamıyorum, herhalde o zamanlar bir suç işlemişti.

«Düşünebiliyor musunuz: Daha ilk karşılaşmada ona karşı maddî bir antipati duymaya başladım. Vazgeçemediğim bir antipati. Kimse bende böyle bir duygu uyandırmamıştı. Birlikte çalışmak zorundaydık, hep kendimi yola getirmeye çalışıyordum, aptalca birşey olduğunu bildiğim halde bu hilkat garibesine dayanamadığımı hissediyordum.»

Hayretle omuzlarını silkti ve şöyle dedi: «Şu sefil Malinöshi'ye de ben dayanamıyordum.»

Bana olan ilgisi, sırf bir öğretmenin ve düşünceli bir dostun ilgisiydi.

«Akıl ermez bir insansınız,» dedi şakacı bir tavırla, «Edebiyatta iyi bir realist gibi görünüyorsunuz, fakat insanlara karşı romantiksiniz sizce herkes tarihin kurbanı mı? Biz tarihi biliriz ve kurbanlara şöyle sesleniriz: Kiliselere saldırın, mabetler yıkın, tanrıları kovun! Fakat siz beni, işçi sınıfının mücadeleci partisinin entellektüelleri mümkün olduğunca hoş tutmakla sorumlu olduğuna inandırmak istiyorsunuz.»

Belki yanılıyorum, fakat bana Vladimir İlyiç benimle sohbet etmekten hoşlanıyormuş gibi geliyordu. Hemen hemen her zaman şöyle tekliflerde bulunurdu: «Eğer buraya gelecekseniz, bana telefon ediniz, o zaman buluşabiliriz.»

Ve bir kere de şöyle demişti: «Sizinle konuşmak daima enteresan oluyor, bıraktığınız intibalar diğerlerininkinden çok çeşitli ve derin.»

Bana aydınların moral durumu hakkında sorular sordu, bilginler üzerinde özel bir dikkatle durdu, o zamanlar A. B. Chalatov'la birlikte, Bilim Adamlarının durumunu düzeltme Komisyonu'nda çalışıyordum. - Proleter edebiyatıyla ilgileniyordu. «Ondan ne bekliyorsunuz?» diye sordu.

Çok şey beklediğimi, fakat dil bilimi, yabancı diller, - doğu ve batı dilleri - folklor, Dünya edebiyatı tarihi ve Rus edebiyatı tarihi kürsüleri bulunan bir edebiyat fakültesinin kurulmasını zarurî gördüğümü söyledim.

«Hm, hm» dedi, gözlerini kıstı ve kendi kendine gülmeye başladı. «Geniş kapsamlı ve fevkalâde! Geniş kapsamlıya bir diyeceğim yok, fakat bu insanları kör yapacak, öyle değil mi? Bu alanda kendi profesörlerimiz yok, burjuva profesörleri ise bize tuhaf bir tarih anlatacaklar... Hayır, şimdilik böyle bir şeye girişemeyiz. Bunun için üç beş sene beklemeliyiz.»

Ve kitap okumaya vakit bulamadığından yakınmaya başladı.

Demyan Bedny'in * görevinin propaganda yönünden önemini birçok kereler kuvvetle belirtti fakat şöyle demekten de geri durmadı: «Biraz hantal. Okuyucunun ardısıra gidiyor, fakat onun biraz önünde olmalısınız.»

Mayakovski'ye karşı güvensiz ve hattâ kızgındı: «Bağırıp duruyor, bir sürü garip lâf buluyor, ama herşeyi doğru değil; benim görüşümce, ne doğru ne de anlaşılır. Herşey darmadağınık ve okunması güç. Yetenekli mi? Hem de çok ha? Hm, hm, bekleyelim bakalım! Siz de çok fazla şiir yazıldığının

(*) Bedny: Yefim Alexyeviç Pridvoros (mahlâsı: Demyan Bedny) (1883 - 1945) lirik yazar, fabl yazarı profeser, şiirinin temsilcisi, önderi.

farkında mısınız? Gazetelerde şiir dolu sayfalar var, hemen hemen her gün yeni kitaplar çıkıyor.»

Gençliğin bu günlerde şiire olan yaklaşımının doğal olduğunu ve iyi düz yazı yazmaktansa, alelâde şiirlerin daha kolay olduğunu söyledim; hem şiirler daha az zaman alıyordu; ayrıca bizde kâfiye sanatında birçok usta öğretmenler vardı.

«Şiirlerin düz yazıdan daha kolay olduğuna inanmıyorum! Böyle bir şeyi düşünemiyorum. Canlı canlı derimi yüzseler, iki satırı biraraya getiremem» dedi. Ve karamsar bir çehre takındı. «Tüm eski Rus ve Avrupa devrimci edebiyatım kitlelere yaymalıyız.»

O, uzun süre Rusya dışında yaşamış ve dikkatle ülkesini gözlemlemiş olan bir Rus'tu. - Uzaktan herşey insana daha canlı renklerde görünür - ülkesinin potansiyel gücünü, ağır ve tekdüze tarihin uyandırıp, ortaya çıkaramadığı üstün yeteneklerini çok iyi takdir etmişti.

Yetenek her yerde vardı, fantazi Rus hayatının karanlık arka planında altın yıldızlar gibi parıldıyordu.

Vladimir Lenin, bu dünyanın büyük. gerçek bir insanı öldü. Ölümü; onu tanıyanlar için çok acı bir darbe oldu çok acı!.

Fakat ölümü, bütün dünyanın gözünde onun önemini - tüm dünya işçilerinin önderinin önemini - bir kat daha arttırıyor.

Onun adını çevreleyen nefret, yalan ve iftira bulutu, ne kadar kalın olursa olsun, bu hiç birşey değiştirmez: Hiç bir kuvvet Lenin'in, başsız kalmış bir dünyanın boğucu karanlığından yükselttiği meşaleyi söndüremez.

Ve onun gibi dünyada gerçekten ebedî bir anı bırakan başka bir insan bulunamaz.

Vladimir Lenin öldü. Onun zekâsının ve amacının mirasçıları yaşıyorlar-yazıyorlar ve kimsenin çalışmadığı kadar başarıyla çalışıyorlar.

∴

Lenin ile Gorki arasında mektuplaşmalar :

(Aynı zamanda Lenin'in ve Gorki'nin üçüncü şahıslara mektupları.)

GORKİ'den LENİN'e :

Vladimir İlyiç Ulyanov'a

Çok sayın yoldaş.

Lütfen ilişikteki mektubu okuduktan sonra mümkün olduğu kadar çabuk Gapon'a(1) teslim ediniz.

Beni Gapon'a böyle yazmaya hangi sebeplerin zorladığını size söylemek isterdim fakat ne yazık ki boş bir dakikam bile yok. Elinizi kuvvetle sıkarım.

Evet, sizi partinin başı olarak gördüğümden, zekânıza ve ölçülülüğünüze tamamiyle güvendi-

(1) Gapon: Georgi Apollonoviç Gapon (1870-1906) papaz, kışkırtıcı. 9 Ocak 1905'te Petersburg'da çara karşı işçi yü rüyüşü düzenlendi. 1906 başında Çarlık gizli polisinin ajanı olduğu ortaya çıktı ve bir zamanlar ki taraftarları olan Sosyal Devrimciler tarafından öldürüldü. Gorki'nin Gapon'a mektubu, Gapon'un Rusya'da aydınsız bir işçi partisi kurma planına cevaptı. Gorki bu mektupta, Gapon'un planının yanlış olduğunu, proletaryanın gücünü böleceğini yazıyordu.

ğimden **size** mektubu parti politikası yönünden **uy**gunsuz bulduğunuz taktirde onu muhafaza etme ve sahibine teslim etmeme hakkını veriyorum.

A. Peşkov

(Haziran Temmuz 1905 de yazılmış, Petersburg' dan Cenevre'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE :

14 Ağustos 1907, çarşamba

Sevgili Aleksei Maksimiç.

Meşkovskiy ile birlikte bu gün geldik. Yarın Ştuttgart'a gideceğiz. Sizin de oraya gelmeniz çok önemli. Birincisi, merkez komite tarafından oya baş vurularak resmen kabul edileceksiniz. İkincisi, görüşmemiz çok iyi olacak, çünkü belki bir daha uzun zaman karşılaşamayacağız. Üçüncüsü ise yolunuz 24 saat bile sürmeyecek ve bir haftadan fazla kalmayacaksınız. (Burası Londra değil.) Pazar ya da pazartesi yola çıkarsanız geç kalmazsınız. Kısacası her şey, evet her şey gelmeniz için uygun. Gerçekten geliniz, eğer sıhhatliyseniz tabii. Enternasyonal Sosyalistleri iş başında görmek fırsatını kaçırmayınız. Bu, onları biraz tanıyıp sohbet etmekten çok başka bir şey... Bir dahaki kongre ancak üç yıl sonra. Hem eğer görüşemezsek bütün meselelerimizi mektupla halledemeyiz. Tek kelime ile: Mutlâka geliniz. Mariya Fiodarovna'ya en içten selamlar...

Sizin V. LENİN

(Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A. M!

Geçenlerde karımla buraya geldik. İkimiz de

yolda üşüttük. Burda elimizden geldiği kadar yerleşmeye çalışıyoruz, şimdilik geçici olarak yerleştik, bu yüzden de kötü. Mektubunuza çok sevindim, gerçekten de Kapri'ye bir uğramalı. Sizi ziyaret edecek zamanı bulmaya çalışacağım. Fakat ne yazık ki bu şimdilik olanaksız. Gazeteyi * Finlandiya' dan buraya taşımakla görevliyiz. Fakat Cenevre'ye mi yoksa başka bir şehre mi henüz karar veremedik. Herşeye karşın çok acele etmeliyiz, çünkü herşeyi yeniden yerleştirmek çok masraflı oluyor. Sizi ziyaretimi yaza ya da bahara bırakabilirim, tabii işler yoluna girerse... Kapri ne zaman en güzel olur?

Sıhhatiniz nasıl, kendinizi nasıl hissediyorsunuz? İşiniz iyi ilerliyor mu? Berlin'den geçerken Sizin Lunaçarski'yle bir İtalya seyahati yaptığınızı ve Roma'ya gittiğinizi duydum. İtalya'yı beğeniyor musunuz? Rus'larla sık sık bir araya geliyor musunuz?

Sanıyorum ki en iyisi sizi işinizin olmadığı bir zamanda ziyaret etmek. Böylelikle gezintiler yapar, sohbet edebiliriz .

Kitabımı, (12 yıl adlı makale dizimin 1. cildini) aldınız mı? Onu Size göndermelerini Petersburg'dan istemiştim.

M. Fiodarovna'ya içten selamlar.

Sizin V. Lenin

Adresim: Mr. Wl. Oulianoff
17 Rue des deux Ponts. 17. (chez Küpfer)
Cenevre

(Kapri'ye gönderilmiştir)

(*) Gazete: Proletari: «Proleter» (1906/1908) Yasadışı Bolşevik gazetesi. Önce Finlandiya'da, 1908'de Cenevre'de, 1909'da Paris'te çıkarıldı. Redaktörü Lenin'di.

LENİN'İN A. V. LUNAÇARSKİ'YE BİR MEKTUBUNDAN

... Duyduğuma göre Gorki'yle çok güzel bir seyahat yapmışsınız.

Neyle uğraştığınızı yazınız. Size mutlaka ihtiyacım var, gerek «Proleter» de çalışmanız, gerekse raporlar için. Bizimle çalışırsınız değil mi?

Gorki nerede? Ona Kapri'ye yazdım (Villa Blaesus'a) Mektup gider değil mi?

(13 Ocak 1908'de yazılmış, İtalya'ya gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE VE M. F. ANDREYEVA'YA

15 Ocak 1908

Sevgili A. M. ve M. F.

Acele mektubunuzu bugün aldım. Şeytan götüresi, Kapri'ye, Sizin yanınıza gelmek çok cazip geliyor. Orayı öyle güzel tasvir etmişsiniz ki, mutlaka geleceğim ve karımı da birlikte gelmeye zorlayacağım.

Yalnız ne zaman olacağını bilmiyorum: Şimdilik «Proleter» le uğraşmam, onun belini doğrultmam ve her ne pahasına olursa olsun işi yoluna koymam şart; bu, en azından bir iki ay alacak. Fakat yapılması şart. İlkbaharda gelir, beyaz Kapri şarabı içer, Napoli'yi gezer, Sizin'le sohbet ederiz. Hem ben İtalyanca öğrenmeye başladım. Öğrenci olarak hemen M. F. nin yazdığı adresin üstüne atladım: Espresso yerine Expresso. * Gelsin sözlük!

(*) Es presso yerine expersso: Gorki'ler Lenin'e acele mektup göndermişler, üstüne de «expresso» yazmışlardı, oysa İtalyanca'da «acele» espresso demektir. Lenin, M. Fiodorovna'nın yanlışını bulduğunu söylüyor.

Evet, Proleter'in sevk işini siz kendiniz başınıza açtınız, artık kolay kolay elimizden kurtulamazsınız. Ve M. F. ya da hemen bir sürü görevler düşüyor:

1 — Rusya'ya sefer yapan gemilerin mürettebat ve işçi birliği sekreterini mutlaka bulmak. (Böyle bir birlik olmalı!)

2 — Ondan, nereden, nereye ve ne zaman gemi gittiğini öğrenmek. Bize mutlaka haftada bir taşıma imkânı yaratmalı. Bu kaça mal olur? Bize işinde titiz bir insan bulsun. (Böyle titiz İtalyanlar var mı?) Gazetenin teslimi için Rusya'da bir adrese gerek var mı? Yoksa geçici olarak az bir miktarda gazate Odesa'da İtalyan bir meyhanecide saklanabilir mi? Bu bizim için «Çok» önemlidir.

3 — Bütün bunları yoluna koymak, becermek bulmak, açıklayıp kontrol etmek M. Fiodorovna için imkânsızsa o zaman bizi mutlaka doğrudan doğruya sekreterle temasa geçirsin: Biz onunla mektupla anlaşırız.

Mesele acildir: İki üç haftaya kadar «Proleter»i çıkarmayı ümit ediyoruz. Hemen gönderilmesi gerek.

Şimdilik Kapri'de tekrar görüşmek üzere! Sağlığınıza dikkat ediniz, A. M.!

Sizin: V. Ulyanov

(Cenevre'den Kapri'ye gönderilmişdir.)

LENİN'İN M.A. ULYANOVA'YA * BİR MEKTUBUNDAN

.....Kapri işine gelince: Varışımdan hemen sonra Gorki'den beni ısrarla oraya davet eden bir

---

M A. ULYANOVA : Maria Alexandrovna Ulyanova (1835 - 1916) Lenin'in annesi.

mektup aldım. Nadya ve ben bu çağrıyı mutlaka kabul etmek ve oraya gitmek istiyoruz. (Gorki'lerin yazdığına göre şimdi Kapri'de nergisler açıyormuş.) Ama şimdi gidemeyiz. Önce tüm işler halledilmeli, ancak sonra seyahate çıkılabilir...

(22 Ocak 1908'de yazılmıştır. Cenevreden Petersburg'a gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A. M.

Size iki meseleden dolayı yazıyorum. Önce Semaşko meselesi için. Eğer onu şahsen tanıyorsanız, bu meseleyle ilgilenmenizin bir anlamı var demektir, yok tanımıyorsanız o zaman buna gerek yok.

L. Martov, Bern Sosyal Demokrat gazetesinde, Semaşko'nun Şttuttgart kongresine delege olarak değil, salt gazeteci olarak katıldığına dair bir açıklama yayınlandı. Onun Sosyal Demokrat Parti'ye dahil olduğuna dair tek bir kelime bile yok. İşte bir Menşeviğin hapse atılan bir Bolşeviğe karşı iğrenç alçaklığı. Ben SDPA'ın enternasyonal bürodaki temsilcisi olarak resmi açıklamamı hemen gönderdim. Eğer Siz Semaşko'yu şahsen tanıyorsanız, ya da onu Nijni Novgorod'dayken tanıyorduysanız, lütfen mutlaka bu gazeteye Martov'un açıklamasına çok sinirlendiğinizi, Semaşko'yu bir Sosyal Demokrat olarak şahsen tanıdığınızı ve kendisinin enternasyonal polisin şişirmeleriyle hiçbir ilişkisi olmadığını yazınız. Aşağıda gazetenin adresini ve Martov'un açıklamasının tam metnini veriyorum. (Maria Fiodorovna bunu Size tercüme eder.) Siz gazeteye Rusça yazınız ve M. F'dan Almanca bir tercümesini eklemesini rica ediniz.

Şimdi ikinci mesele. Proleter'i yoluna koymak için buraya gönderilen Bogdanov, ben ve bir pratis-

yen (Yozef Fiodoroviç Dubrovinski, partideki takma adı İnnokentiy, kısaca İnok) şimdi bir aradayız. İşler ilerledi. Yakında gazetenin ilânı çıkacak. Sizi iş arkadaşımız olarak görüyoruz. İlk sayılar için birşeyler gönderip gönderemeyeceğinizi birkaç satırla bildirir misiniz? (Örneğin «Novaya (1) Shisn» deki «Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi» türünde birşeyler ya da şimdi yazdığınız romandan bölümler (2) vs...)

Kuvvetle elinizi sıkarım M. F.'ya içten selamlar.

Sizin V. LENİN

Martov'un açıklamasının tam metni:

Açıklama: Bazı gazetelerde kısa süre önce Cenevre'de tutuklanan Dr. Semaşko'nun Ştuttgart'taki Rus Sosyal Demokratlarının Cenevre grubunun bir delegesi olduğu haberi yayınlandı. Buna karşılık ben Dr. Semaşko'nun adı geçen kongrenin Rus üyelerinden olmayıp, delegelik hakkına sahip olmadığım ve yalnızca gazetecilik sıfatıyla orada bulunduğunu ilan ediyorum.

L. Martov, Rus Sosyal Demokratların Ştuttgart kongresinde delege. Bu açıklama, «Berner Tagwacht» gazetesinin 30 Ocak 1908 tarihli 24. sayısında yayınlanmıştır. Gazetenin adresi: Kapellenstrasse 6. Bern. Sosyal Demokrasi Organı.

İşte hepsi bu. İşin en çirkin yanı da, artık Semaşko'la ilgilenmek istenilmemesinin, Sosyal de-

---

(1) Novaya Shisn: «Yeni Hayat»: Petersburg gazetesi (27 Ekim — 3 Aralık 1905 SDPAR'nin merkez organı. Gorki aktif olarak gazetede çalışmış ve onu maddi yönden desteklemiştir.

(2) Yazdığınız romandan bölümler: 1908 başında Gorki, «Itiraf» adlı romanı bitirmişti.

mokrasinin Semaşko'yu reddettiğinin, dolaylı yolla anlaşılmış olması.

(Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

7 şubat 1908

Sevgili A. M.

Açıklamanızla ilgili olarak A.A. ile görüşeceğim. Kanımca bunu yayınlamanın anlamı yok, çünkü onu şahsen tanımıyorsunuz. Sinizm hakkındaki makalenizi hangi Bolşevik antolojiye yolladınız? Bu Bolşevik antolojiler (1) hakkında bana hararetle yazıyorlar, çok şaşırdım, çünkü şimdiye dek bunlarla ilgili hiç bir şey duymamıştım. Umarım Petersburg' dakine göndermişsinizdir. Lütfen bana Sienkieviç'e gönderdiğiniz mektubun (2) bir kopyesi varsa gönderiniz. (Ne zaman gönderildiğini de belirtin.) Fakat Sienkieviç onu mutlaka yayımlayacaktır, çünkü bir anket söz konusu.

Plânlarınız çok enteresan, ben de seve seve ge-

---

(1) Bolşevik antoloji: 1907 devrimine karşı girişilen hareket başarıya ulaşınca, çarlık yönetiminin sansürü yasal Bolşevik gazetelerin ve dergilerin çıkmasını imkansız kılmıştı. Bunun üzerine Bolşevik antolojiler yayınlanmaya başladı. 1907 başından 1908 başına dek 6 antoloji yayınlandı.

(2) Sienkieviç'e mektup: Polonyalı yazar Henrik Sienkieviç, Poznan bölgesindeki çiftlik sahiplerinin maliarına Prusya hükümeti tarafından el konması üzerine bir anket düzenlemiş, bu arada Gorki'nin de görüşünü almıştı. Daha sonra 252 cevabı Paris'te kitap halinde yayınlamış Gorki'nin cevabını aralarına katmamıştı. Gorkl bu mektubunda, Sienkieviç'in devrim ateşini körüklemeyen, vergilerini zamanında ödeyen ve Prusya ordusuna askerler veren Polonyalıların barışçı tutumunu öne sürerek Wilhelm II. Von Hohenzollern'e kafa tutuşunu protesto ediyordu. Bu sözlerin onu, Sienkieviç'in Polonya halkına olan sevgisinden şüpheye düşürdüğünü söylüyordu.

lirdim. Fakat muhakkak ki siz de bir parti meselesini, süratle yoluna konması gereken bir işi yüz üstü bırakamayacağım görüşünde benimle birleşirsiniz. Yeni bir işi kurmak çok güç. Onu yüz üstü bırakamam. Bir iki ayda veya bunun gibi kısa bir süre içinde onu yoluna koymuş olacağım. Ancak on dan sonra rahatlıkla bir iki hafta tatile çıkabilirim.

«Politik yıkım» duyugusuna, dönekliğe vs. karşı sistemli bir savaş açılması gerektiği konusunda binlerce kez size katılıyorum. Toplum ve gençlik arasında görüş ayrılıkları bulunduğunu sanmıyorum. Partimizde aydınların önemi giderek azalıyor: Her yandan aydınların partiyi kaçarcasına terkettikleri haberi geliyor. Defolsun bu tayfa! Parti küçük burjuva parazitlerinden arınıyor. İşçiler giderek daha kuvvetle işe sarılıyorlar. Profesyonel devrimcinin rolü, işçi sınıfı sayesinde önem kazanıyor. Bütün bunlar hârikulâde, ve eminim ki Sizin «Darbeler» inizden de aynı mana anlaşılacaktır.

Şimdi ne yolda etki etmeli, nasıl bir edebiyat yapmalı? Antolojiler veya «Proleter» mi? Tabii ki en kolay cevap şu olurdu: «veya değil» ve . Bu itiraz kabul etmez, fakat az pratik bir cevap olurdu. Tabii ki yasal antolojiler olmalı; Petersburg'daki dostlarımız bu yolda ter döküyorlar, Londra'dan sonra ben de Finlandiya'da Kuokkala'da iken bu işte çalışmıştım. Mümkünse bu serileri desteklemek ve sürdürmek için bütün güçler bir araya getirilmeli.

Londra'dan 1907 kasımına dek (yani altı ay) kazandığım tecrübeler beni, şimdilik düzenli yayınlanacak yasal bir edebiyat yaratılamayacağına inandırdı. Partinin şimdi düzenli çıkacak, sebatla enerjiyle, dökülmeye ve yeniklik duygusuna karşı savaşacak bir politik organa ihtiyacı olduğu kanı-

sındayım; bu bir parti organı bir politik gazete olmalı. Rusya'da birçok yoldaşlar yurt dışında gerçekleştirilecek bir organa ihtimal vermiyorlar. Oysa bu bir hatadır, heyetimiz «proleter»i buraya nakletmeğe boşuna karar vermedi. Gazeteyi sağlamca kurup işler hale getirmek, yeniden hayata kavuşturmak çok güç; bu tartışılmaz. Fakat bu iş yapılmalı ve yapılacaktır.

Neden gazetede sanat eleştirilerine yer verilmesin? Yer yetersizliğinden mi? Tabii sizin çalışma sisteminiz konusunda bir fikrim yok. Ne yazık ki Sizinle karşılaşmalarımızda yararlı konuşmalardan çok sohbetlere yer verdik.

Eğer küçük, kısa, periyoduk makaleler yazmaktan hoşlanmıyor, daha büyük bir iş yapmayı arzuluyorsanız o zaman onu bölmenizi istemem. Böyle bir iş daha yararlı olur.

Ama şayet bir gazeteyle işbirliği yapmak isterseniz, neden bu tarzı devam ettirmeyesiniz ve onu «Novaya Shisn» de «Küçük Burjuva ideolojisinin Eleştirisi»yle başlattığınızı (kanaatimce çok iyi başlattığınız) sürekli bir dizi hâline getirmeyesiniz? evvelden düşündüğüm bu şeyi hemen ilk mektuplardan birinde yazdım, çünkü şöyle düşünüyordum: Eğer hoşlanırsa istekle çalışır. Ve bana öyle geliyor ki son mektubunuzda bu göze çarpıyor. Yoksa yanılıyor muyum? Partiye sistematik, sürekli etki yapmak suretiyle parti çalışmalarıyla yakından ilgili olan ve eskisi gibi tek taraflı olmayan bir gazete hem partinin hem de yazarın çaşılmalarına ne kadar yararlı olurdu? O zaman tek tek saldırılar yerine, bütün bir hatta toplu bir saldırıya geçilirdi, aralıksız sürekli bir saldırı. O zaman Bolşevik Sosyal Demokratlar bütün konuların sadece bir kısmı

na saldırmazlar, Japonların Mançurya'yı Rus'lardan alması gibi her şeyi ellerine geçirirlerdi.

Antolojiler için seçtiğiniz üç konudan (felsefe, edebî eleştiri ve günümüzün taktik sorunları) bir buçuğu politik gazete, «Proletar» e uyuyor günümüzün taktik sorunları ve edebiyat eleştirilerinin önemli kısmı. Özel, uzun eleştiri mahiyetindeki yarı partici ya da parti dışı çeşitli gazetelere dağılmış makaleler hiçbir şey getirmez. En iyisi bu eski, entellektüelce, yüksek biçimlerden vaz geçip edebî eleştiriyi de parti çalışmalariyle sıkı sıkıya birleştirmektir. Avrupadaki tecrübeli sosyal demokrat partiler bunu böyle yapıyorlar. Biz de böyle yapmalıyız; bu arkadaşça gazete çalışmasının ilk adımlarında doğacak güçlüklerden korkmadan...

Daha büyük edebî eleştiriler kitaplara, kısmen bazı gazetelere göredir.

Politik bir gazete çerçevesinde düzenli yayınlanan «Novaya Shisn»in başlattığı gibi parti çalışmalariyle ilgili periodik makaleler. Söyleyiniz, bunu kabul eder misiniz? etmez misiniz?

Üçüncü konu da felsefe. Bu alanda çok az hazırlıklı olduğumu biliyorum. Bu da beni bu konuda basına açılmaktan alıkoyuyor. Fakat basit bir marksist olarak parti filozoflarımızı dikkatle okuyorum, ampriomonist Bogdanov'u ve ampiriokritikçi Basarov'u, Lunaçarski'yi ve başkalarını okuyorum. Ve bunlar beni tüm sempatimi Plehanov'a yöneltmeye zorluyorlar! İnsanın Plehanov gibi kendini bir görüşe kaptırmaması için gerçekten fizik gücüne sahip olması gerek. Onun taktiği, âdiliğin, bayağılığın son haddi. Felsefede âdil olanı temsil ediyor. Ben Ampirio-vs'ye karşı materyalizme taraftarım.

Felsefeyi parti çalışmalarının bir yönüyle birleştirmeli mi? Buna hakkımız var mı? Bolşevizmle

mi? Kanımca bu şimdi yapılamaz. Parti filozoflarımız daha bir süre bu teori üzerinde çalışmalı, tartışmalı ve bir sonuca varmalılar. Ben herşeyden önce böyle felsefî kavgaları (materyalistler ve Ampirio) arasındaki gibi parti görevlerinden ayrı tutmak gerektiği kanısındayım.

Cevabınızı bekliyorum, şimdilik son vermeliyim.

Sizin V. Lenin

(Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN A. V. LUNAÇARSKİ'YE

Anat. Vass-ç'e

Sevgili An. Vass.

Dün Size Bringmann'la ilgili bir yazı göndermiştim. Hemen 11 Şubat tarihli mektubunuzu cevaplamak istiyorum.

Mektubumun Sizi neden kederlendirdiğini anlayamıyorum. Herhalde felsefeden dolayı değil?

«Proleter» de edebi bir köşe düzenlemek ve bunun hazırlanmasını A. M.'e vermek fikri fevkalâde ve beni son derece sevindirdi. Ben de aynı şekilde «Proleter»in sanat eleştirileri bölümünü sürekli bir dizi haline getirip, yönetimini A. Maximoviç'e vermeyi düşünmüştüm. Fakat bunu ona doğrudan doğruya teklif etmeye korkmuştum, çünkü A. M.'nin çalışma karakterini (ve eğilimlerini) bilmiyordum. Ya büyük ciddi bir eserde çalışıyorsa, ya bu işin ona bir zararı olursa? Bir gazete ve gazete yazıları gibi önemsiz şeyler yüzünden onu işinden alıkoymak, rahatsız etmek, dikkatini dağıtmak bir delilik, bir cinayet olurdu! Bunu çok iyi kavrıyor ve hissediyorum.

Siz bunu yerinde daha iyi görebilirsiniz, sevgili An. Vass. Eğer Al. Maximoviç'i düzenli parti işi-

ne soktuğumuz takdirde onun çalışmasına bir zararımız olmayacağı kanısındaysanız (parti bundan çok şey kazanacaktır.) o zaman lûtfen bu işi düzenlemeye çalışınız.

«Proleter»in 21. sayısı 13 Şubatta çıkıyor. Daha vakit var. Müsveddelerin çarşamba günkü baskıya rahatlıkla yetişmesi için cuma günü elimize geçmesi çok iyi olurdu. Eğer acele edersek, pazar günü gelecek müsveddeleri de baskıya yetiştirebiliriz. (Acele gelmesi için herşeyi doğrudan doğruya benim adresime yazın ve yollayın.) Hattâ en geç olmak üzere Pt. de olur.

Siz de mutlaka yazmalısınız. 21. sayı için Rusya'nın meseleleriyle ilgili politik bir tefrika (10.000 /16.000 matbaa harfi) veya Ferri'nin «Avanti»nin redaktörlüğünü reddetmesiyle ilgili bir makale. (8.000/10.000 matbaa harfi) yollayabilir misiniz? En iyisi «ya» «veya» değil, «hem» «hemde»

Elinizi kuvvetle sıkarım ve A. M.'in «Proleter» de çalışıp çalışmayacağına dair cevabınızı rica ederim. Cevabı «Evet»se «Buluşma» (1) ve bir sözleşmeyi beklemeden hemen işe koyulsun.

(Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

13 şubat 1908

Sevgili A.M.!

Öyle sanıyorum ki aramızdaki görüş ayrılıkları hakkında yazdıklarınız tamamiyle bir yanlış anlama eseri. Ben tabii ki «entelektüelleri kovmayı»

---

(1) Buluşma: Gorki tarafından teklif edilen, Bogdanov, Basarov, Lenin ve Skvorzov, Stepanov'un yayınevi faaliyetleri ve teoratik problemleri çözmek üzere Kapri'de buluşması planı. Bu buluşma 1908 Nisanında olmuş, Skvorzov-Stepanov gelmemiş, Lunaçarski bunlara katılmıştır.

ya da onların işçi hareketi için gerekliliklerini inkâr etmeyi düşünmedim. Bu konularda aramızda görüş ayrılığı olamaz; bundan eminim; şimdilik birbirimizi göremeyeceğimize göre hemen birlikde çalışmaya başlamalıyız. Çünkü en iyi ve kolay şekilde çalışırken birleşip anlaşabiliriz.

«Proleter» için ufak tefek şeyler yazma isteğiniz beni çok sevindirdi. (Size malumat gönderildi) Fakat şayet büyük bir işte çalışıyorsanız, tabii ki kendinizi bundan alıkoymayınız.

Troçki işi için size geçen defa cevap verecektim, fakat unuttum. Bizler, (yani Proleter'in buradaki yöneticileri: Al., Al., ben ve İnok-Rus bolşeviklerden çok iyi bir yoldaş) ona «Proleter»'de çalışmayı teklif etmeye karar verdik. Bir mektup yazarak seçtiğimiz bir konuyu ona teklif ettik. Hepimiz anlaşarak «Proleter'in redaksiyonu» olarak imza attık, çünkü işi daha arkadaşça bir yola sokmak istiyorduk. (Zira benimle Troçki arasında 1903-1905 yıllarında, o henüz bir Menşevikken büyük bir savaş, korkunç bir çekişme vardı) Troçki bu yaptığımıza alındı mı bilmiyorum, fakat bize kendi tarafından yazılmamış bir mektup gönderdi: «Gen. Troçki'nin namına» diye başlayan bir mektupla «Proleter» in redaksiyonuna, kendisinin çok meşgul olduğu, bir şey yazmayı reddettiği bildirildi.

Bence bu poz. Londra'da parti kongresinde de poz yapıyordu. Onun Bolşeviklerle birlik olmaya devam edeceğinden şüpheliyim.

Menşevikler burada aylık gazete «Golos sozial demokrata» (1) için Plehanov, Axelrod, Dan, Martov, ve Martinov'un imzalarını taşıyan bir ilân ya-

(1) Golos Sozial demokrata: Sosyal Demokratın sesi (1908-1911) Gazete, Menşeviklerin yurt dışı organı, önce Cenevre, sonra Paris'te çıkmıştır.

vınladılar. Bundan bir tane bulup size yollamaya çalışacağım.

Kavga kızışabilir. Fakat Troçki «kavgacı gurupların» üstünde olmak istiyor.

«Dünya Görüşü Olarak Materyalizm» konusunda sizinle esas itibariyle aynı fikirde değilim. «Materyalist Tarih Kavramı» hususunda değil, (bizim empirio-'larımız (2) bunu inkâr etmiyorlar) «Felsefî Materyalizm» konusunda. Anglo Saksonların ve Germenlerin dar kafalılıklarında ve Romenlerin anarşisinde «materyalizm»in suçu olduğu fikrine şiddetle karşı çıkarım. Onlar, felsefe olarak materyalizme karşı her zaman oldukça hoyrat davranıyorlar. En iyi örgütlenmiş ve en mantıklı organ olan «Die neue Zeit» (3) bile felsefeye karşı kayıtsız kalıyor, hiçbir zaman felsefî materyalizmin ateşli bir taraftarı olmuyor, ve son günlerde ampiriokritikçilerin yazılarını yayınlıyor. Marx'ın ve Engels'in öğrettiği materyalizm den bir küçük burjuvazi yaratılabileceği fikri tamamiyle yanlış. Sosyal Demokraside tüm küçük burjuva akımlar herşeyden önce felsefi materyalizme karşı savaşıyorlar. Kant'a Yeni Kantçılığa, tenkitçi felsefeye eğiliyorlar. Hayır, Engels'in «Antidühring»'de kurduğu felsefe, küçük burjuvaziyi kapının eşiğinden içeri sokmaz. Oysa Plehanov buradaki kavgayı grup kavgasıyla birleştirerek bu felsefeye zarar veriyor. Fakat hiçbir Rus Sosyal Demokrat, Bugünün Plehanov'unu eski Plehanov'la karıştırmamalı.

---

(2) Bizim Empirio-larımız: Mach ve Avenarus'un gerici idealist felsefesinin taraftarları olan Empirio tenkitçileri ve Empiriomonisler: Bogdanov, Basarov ve Lunaçarski.

(3) Die Neue zeit: (Yeni zaman): Alman Sosyal Demokrasinin teoretik gazetesi 1883'ten 1923'e dek Ştuttgart'ta çıkmış. Engels'in 1895'te ölümünden sonra düzenli olarak revizyonistlerin makalelerini yayınlamış.

Al. Al. henüz buradan gitti. Ona hep «Buluşmayı» hatırlatacağım. Eğer bunu çok istiyorsanız pek yakın bir zamanda birkaç gün için ayarlayabilirim sanıyorum.

Elinizi sıkarım.

V. Lenin

(Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Mektubunuzu hemen cevaplayamadım, çünkü makaleniz dolayısıyla, daha doğrusu bir ölçüde onunla ilgili olarak (ilk bakışta her ne kadar garip görünüyorsa da) Al. Al.'le redaksiyonda şiddetle birbirimize girdik... Hm, hm... ama ben Sizin tahmin ettiğiniz yerde ve tahmin ettiğiniz sebepten konuşmadım.

Bakın şöyle oldu.

«Marksizm Felsefesine Dair Makaleler» (1) adlı kitap, felsefi sorunlarda Bolşevikler arasında uzun zamandır hüküm süren görüş ayrılıklarını son derece güçlendirdi.

Bu konularda kendimi yeter derecede yetkili görmüyorum, bu nedenle de basına geçmekte acele etmiyorum. Fakat felsefe konusunda parti anlaşmazlıklarını sürekli takib ederim. Plehanov'un Mihailovski ve taraftarlarıyla kavgasından (1880'lerin sonlarından 1895'e dek) Kant'çılarla 1898 ve daha sonraki kavgalarına (o zamanlar bu kavgayı izlemekle kalmamış, 1900'den sonra «Sarya (2)» nın

(1) «Marksizm Felsefesine Dair Makaleler»: Basarov, Berma, Lunacarski, Yuşkeviç Bogdanov. O I. Gelfond ve Suvorov'un makalelerini biraraya getiren eser. (1908, Petersburg)

(2) Sarya: Şafak: (1901/1902) Bilim ve politika konularında Marxist gazete.

redaksiyon üyesi olarak kısmen buna katılmıştım da) ve en nihayet ampiriokritikçiler ve ortaklarıyla kavgalarına dek...

Bogdanov'un felsefi yazılarını «Tarihi Doğa Kavramı» üzerine yazdığı o kitabından beri izliyorum; bu kitabı Sibirya'dayken okumuştum. Bogdanov için bu pozisyon, sadece başka felsefi görüşlere bir geçiş demekti. Onunla 1904'te tanıştım; hemen birbirimize hediyeler verdik: Ben ona «Adımlar» ı, (1) o da bana o zamanki felsefi eserini. (2) Kısa müddet sonra (1904 baharı ya da yazı başında) ona Cenevre'den Paris'e bir mektup yazarak kendisinin yazılarıyla beni, onun görüşlerinin yanlış, Plehanov'unkilerin ise doğru olduğuna iyice inandırdığını söyledim.

Plehanov'la birlikte çalışırken sık sık Bogdanov'dan sözederdik. Plehanov bana Bogdanov'un görüşlerinin yanlış olduğunu açıklar, fakat bu kaymayı hiçbir şekilde gözünde büyütmezdi. 1903 yazında Plehanov'la birlikte «Sarya»nın redaksiyonu adına «Realist Bir Dünya Görüşü Üzerine Makaleler (3) »in redaksiyon görevlisiyle Cenevre'de bir görüşme yapıp birlikte çalışmayı kabul etmiştik; ben zıraî konularda Plehanov da Mach'a karşı felsefî alanda. Plehanov, Mach'a karşı yazmayı ortak çalışma için şart koşmuştu. Redaksiyon görevlisinin olduğu gibi kabul ettiği bir şart. Plehanov o zamanlar Bogdanov'u revizyonizme karşı savaşta bir

(1) Adımlar: Lenin'in eseri: «Bir adım ileri, iki adım geri» (1904, Cenevre)

(2) Felsefi Eser: Bogdanov'un Empiryonizm adlı eserinin I. cildi. (Moskova, 1904)

(3) «Realist Bir Dünya Görüşü Üzerine Makaleler»: Lunacarski, Basarov, Bogdanov, Moslov, A. Finn W. M. Şulyatikav, W. M. Fritsche ve başkalarının makalelerinl kapsayan antoloji. St. Petersburg 1904

müttefik olarak görüyordu, fakat Ostwald'i ve Mach'ı izlediği müddetçe yanılan bir müttefik.

1904 yazı ve son baharında Bogdanov'la nihayet Bolşevik olarak anlaşmaya vardık ve o sessiz, felsefeyi nötr bir mesele olarak gören ve ona hiç yanaşmayan bloku oluşturduk ki, bu blok tüm devrim boyunca ayakta kaldı ve birlikte devrimci sosyal demokrasinin (Bolşevizmin) kanımca tek doğru taktiği olan taktiği uygulamamızı sağladı.

Devrimin hareketli günlerinde felsefeyle uğraşmaya vakit olmuyordu. Bogdanov 1906 başında hapishanede bir kitap daha yazdı. Sanıyorum ki ampiriomonizmin üçüncü cildiydi. 1906 yazında bunu bana hediye etti ve ben de onu dikkatle okumaya başladım. Okuduktan sonra son derece sinirlendim: temelden yanlış ve marksist olmayan bir yolda yürüdüğünü anlamıştım. O zamanlar ona üç defter halinde felsefe üzerine bir mektup yazıp göndermiştim. Orda kendimin felsefede sadece basit bir marksist olduğumu, fakat onun açık, popüler ve mükemmel yazılmış eserlerinin, beni sonunda meselenin esasında kendisinin haksız, Plehanov'un ise haklı olduğuna inandırdığını yazıyordum. Aynı defterleri bazı dostlarıma da gösterdim. (Bunlar arasında Lunaçarski de vardı.) Vu bunları «Basit Bir Marksistin Felsefeye İlişkin Görüşleri» adı altında yayınlamayı düşündüm ,fakat buna fırsat olmadı. Şimdi ise bunları o zaman yayınlamadığıma pişmanım. Bu günlerde Petersburg'a yazdım ve defterleri bulup bana yollamalarını rica ettim.

«Marksizm Felsefesine İlişkin Makaleler» yayınlandı. Suvorov'unki hariç (ona henüz yeni geldim) bütün makaleleri okudum ve her yeni makalede kızgınlıktan kudurdum. Hayır, bu marksizm değil! Ampiriomonistlerimiz, ampiriokritçilerimiz

ve ampirio-sembolistlerimiz doğruca batağa yürüyorlar. Dış dünyanın gerçekçiliğine inancın «mistik» demek olduğunu okuyucuya aşılamak (Basarov), materyalizm ve Kant'çılığı en tehlikeli şekilde birbirine karıştırmak (Basarov ve Bogdanov,) agnostisizmin bir çeşidini (ampiriokritisizm) ve idealizmin bir çeşidini (ampiriominizm) savunmak, işçile re «dinî atheizm» i ve en yüksek insanî güçlerin «tanrılaştırılması» nı öğretmek (Lunaçarski) Engels'in diyalektik hakkındaki öğretisini mistik olarak nitelendirmek (Berman), bilmem hangi Fransız postivistlerin kokmuş kaynağından yararlanmak (Yuşkeviç)! Hayır, bu da fazla artık! Tabii biz basit marksistler felsefede pek fazla bilgi sahibi değiliz, fakat neden bize böyle her şeyi marksizm felsefesi diye yutturmaya kalksınlar? Böyle şeyleri savunan bir organ ya da mecliste çalışmayı kabul etmektense, ölmeyi tercih ederim.

Aklım yine «Basit Bir Marksistin Felsefeye İlişkin Görüşleri»ne gitti ve hemen kaleme sarıldım. «Makaleler» yayınlanırken hiç çekinmeden Al. Al.'e kendisi hakkındaki fikirlerimi söyledim.

Şimdi Sizin makalenizin bununla ne ilgisi olduğunu soracaksanız. Oysa özellikle büyük ilgisi var, şöyle ki Siz Bolşevikler arasındaki görüş ayrılıklarının kuvvetlenmeye başladığı bir sırada «Proleter» için yazdıklarınızda açık açık bu akımlardan birinin görüşlerini yansıtmaya başlamışsınız. Ben bir sanatçının her felsefeden kendisi için yararlı olanı alabileceği inancıydayım. Nihayet sanatçı yaşamınızda son sözün Size ait olduğunu tamamen kabul ediyorum ve gerek sanatçı tecrübenizden, gerekse felsefeden-bu idealist bir felsefe olsa bile-bu tür görüşler edinmek suretiyle işçi partisi için çok yararlı, sonuçlara varabileceğinize inanıyorum. Bunla-

rın hepsi doğru, fakat buna rağmen «Proleter»i tüm felsefî görüş ayrılıklarınıza rağmen tamamiyle tarafsız kalmalı ve okuyucuya Rus Sosyal Demokratların devrimci kanadının taktik çizgisi, yönü olarak bolşevikleri, ampiriokritisizm ve ampiriomonizmle birleştirme fırsatı vermemeli.

Sizin makalenizi tekrar tekrar okuyup yayınlamasına karşı olduğumu Al. Al.'e söyleyince yüzünün ifadesi değişti. Görüş ayrılığı aşikârdı. Dün redaksiyon üçlümüzü bu sorunu görüşmek üzere özel bir toplantıya çağırdık. Tam bu sırada «Yeni zaman» daki aptalca bir yazı imdadımıza yetişti. Yirminci sayıda adı bilinmeyen bir çevirmen Bogdanov'un Mach hakkında bir makalesini yayınladı ve önsözde Plehanov'la Bogdanov'un görüş ayrılıklarının Rus Sosyal Demokratları içinde Bolşevikler arasında grupça görüş ayrılıklarına eğilimli olduğunu yazdı ! Bu önsözün sahibi olan deli bu sözleriyle bizi birleştirdi. «Proleter» in gelecek sayısında hemen bir «tarafsızlık bildirisi» yayınlamamızın şart olduğu konusunda birleştik. «Makaleler» in yayınlanmasından sonra hiçbirşey beni bu kadar sevindirmezdi. Bildiri hazırlandı, oy birliğiyle onaylandı, yarın «Proleter»in 21. ci sayısında yayınlanacak. Siz de okuyacaksınız.

Sizin makalenizle ilgili olarak şu kararları aldık: Bu sorunu bekletmek, Size üç mektupla her biri «Proleter»in bir redaktörü tarafından yazılacak bütün durumu açıklamak, benim ve Bogdanov'un Sizi ziyaretimizi çabuklaştırmak.

Size görüşümü tüm açıklığıyla söylemeyi gerekli buluyorum. Bolşevikler arasında felsefe konusunda bir kavga çıkmasını kaçınılmaz görüyorum. Fakat bu yüzden bölünmek bana aptalca görünüyor. İşçi partisinde belli bir taktik uygulamak için bir

blok oluşturduk. Bu taktiği şimdiye dek görüş ayrılıklarına meydan vermeden yürüttük ve yürütüyoruz. (Yegâne görüş ayrılığı üçüncü Duma'nın boykotunda başgösterdi, fakat birincisi bu anlaşmazlık bir bölünme tehdidinden çok uzaktı, ikincisi de materyalistler ve Mahçılar arasındaki anlaşmazlıkdan ayrıydı, çünkü örneğin Mahçı Basarov da benim gibi bu konuda «Proleter»de büyük bir makale yayınladı.)

Devrimci sosyal demokrasi taktiğinin, işçi partisindeki uygulamasının materyalizm mi, mahçılık mi? kavgası yüzünden baltalanması kanımca affedilmez bir aptallık olurdu. Felsefe uğruna öyle savaşmahyız ki, «Proleter» ve partinin bir grubu olarak Bolşevikler bundan zarar görmesinler. Bu da tamamiyle mümkün.

Bence siz de buna yadımcı olmalısınız. Ve bunu «Proleter»de tarafsız (felsefeyle ilişkisi olmayan) konularda (edebî eleştiriler, sanatsal yazılar v.b.) yazarak yapabilirsiniz. Eğer bir bölünmeyi önlemek ,yeni kavgayı geliştirmeğe yardım etmek istiyorsanız, makalenizi değiştirmeniz gerekiyor: Doğrudan doğruya olmasa bile Bogdanov'un felsefesine yaklaşan her şeyi çıkarmalısınız. Bunları başka yerlerde de yayınlama imkânınız var. Bogdanov'un felsefesiyle ilgisi olmayan kısımları - ki makalenizin büyük kısmı böyle «Proleter» için bir makale dizisi haline getirmelisiniz. Sizden gelecek başka bir tutum, yani makalenizi değiştirmek ve «Proleter»de çalışmak istememeniz, tahminimce Bolşevikler arasındaki ayrılığı kuvvetlendirmeğe yani kavganın örgütlenmesini güçleştirmeğe ve Rusya'da Devrimci Sosyal Demokratlar'ın önemli, pratik ve politik yönden gerekli görevini güçsüzleştirmeğe yarayacaktır.

Bu benim görüşüm, Size düşündüğüm her şeyi söyledim. Şimdi de cevabınızı bekliyorum.

Bugün size gelmek istiyorduk, fakat bunu en azından bir, belki de iki, üç hafta ileriye atmak icap etti.

Hasretle elinizi sıkarım.

Sizin V. LENİN

(1908 martının ilk yarısında yazılmıştır. Cenevre'den Kapri'ye)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.!

Size uzun zamandır yazamıyorum. Seyahatimiz geciktikçe gecikiyor: Şimdide Brüksel'den haber alamamam en büyük engel. Oradaki dostlarım bana Enternasyonal Büro'nun oturumuna beklendiğimi yazdılar. Ne zaman gitmem gerektiğini sekretere sordum. (İtalya'ya gitmem gerektiğini söyledim) Henüz bir cevap alamadım. Fakat Brüksel'e boş vermemeliyim. «Proleter»i aldınız mı? «Proleter» hakkındaki kararınız nedir? Ya An. Wass.? Komün hakkında yazmayı reddettiğine üzülüyorum. Bizim üçüncü redaktörümüz İnnokentij.

Siz ve An. Wassın «Proleter» ile ilgili ne gibi plânlarınız olduğunu yazınız.

Elinizi sıkarım.

Sizin LENİN

(Cenevre'den Kapri'ye 1908 martının ilk yarısında yazılmıştır.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

16 mart 1908

Sevgili A.M.!

Size bir türlü gelememem ne kadar sinir bozu-

cu. Brüksel'den cevap aldım, o yönden bir engel kalmadı. Gelgelelim benim ne param ve ne de vaktim var üstelikte gazeteyide yüzüstü bırakamam.

Sizinse gerçekten bir keçi beslediğinize bakılırsa, keyfiniz yerinde, zihniniz sağlam ve hayatınız normal. Oysa bizde her şey öyle yolunda gitmiyor. Şu felsefe yüzünden Al. Al. ile kavga halindeyiz. Felsefeye olan düşkünlüğüm yüzünden gazeteyi ihmal ediyorum: Bugün bir ampriokritikçiyi okuyor, bir satıcı kadın gibi küfrediyor, yarın bir başkasını okuyup bir hammal gibi küfrediyorum. Ve İnnokentij beni azarlıyor, haklı da, zira «Proleter» ihmal ediliyor. Tabii birlik yok.

Ne yapalım? Başka türlü de olamaz. Zamanla herşey yoluna girecektir. Önemli işlerinize zarar vermeden «Proleter» için yazarsanız, bu çok güzel birşey olur.

Elinizi sıkarım. A. Wass'a ve M. Fiodarovna'ya içten selâmlar.

Sizin Lenin

(Cenevre'den Kapri'ye)

LENİN'DEN GORKİ'YE

(Al. M.ç'in şahsına)

24 mart 1908

Sevgili A.M. Mahçılarla olan kavgamla ilgili mektubunuzu aldım. Hislerinizi tamamiyle anlıyor ve saygı duyuyorum; söylemeliyim ki, Petersburg'daki dostlarım da bana aynı anlamda mektuplar yazıyorlar. Fakat yanıldığınızdan son derece eminim.

Bir parti üyesinin her hangi bir öğretinin tamamen yanlış ve zararlı olduğuna kâni olunca ona karşı çıkmasının onun görevi olduğunu anlamalısı-

nız ve anlayacaksınız da. Basarov, Bogdanov ve diğerlerinin kitaplarının baştan sona, dalından köküne, Mach ve Avenarius'a dek mantıksız, zararlı, dar görüşlü ve geri kafalı olduğundan emin olmasaydım (onların yararlandıkları kaynakları tanıdıkça bu kuvvetleniyordu) bu kadar büyük gürültü koparmazdım. Plehanov onlara karşı esas olarak tamamen haklı, fakat bunu somut, esaslı ve basit bir şekilde anlatacak durumda değil, ya da istemiyor, veya tembel. Bense bunu ne pahasına olursa olsun kendi tarzımda söyleyeceğim.

Ne gibi bir uzlaşmadan söz edilebilir, sevgili A.M.? Sizden rica ediyorum, bu konuda tek bir söz söylemek bile gülünç. Kavga yüzde yüz kaçınılmaz. Bir parti üyesi bunu örtbas etmek, buna yanaşmamak ya da sürüncemde bırakmak yolunda değil, parti çalışmalarının bu kavgadan zarar görmemesi yolunda çaba sarfetmeli. Siz de bunun için çalışmalısınız. Rus Bolşeviklerin onda dokuzu bu yolda size yardım edecekler ve bunun için teşekkür edeceklerdir.

Bunu nasıl mı yapmalı? Tarafsızlık yoluyla mı? Hayır. Böyle bir sorunda tarafsızlık olamaz ve olmayacak. Tarafsızlıktan ancak şu şartla söz edilebilir: Bütün bu kavgayı franksiyondan ayırmak gerekir. Sizler şimdiye dek grubun içinde değil, dışarda yazdınız. Yine böyle yazmaya devam edin. Sadece böyle grup angaje edilmemiş, yarın yada öbür gün bir karar vermeye, oya baş vurmaya, kısacası kavgayı kronik, uzun süreli ve içinden çıkılmaz bir hale getirmeye zorlanmamış olur.

İşte beni felsefeyi, - hangisi olursa olsun - gazeteye almaktan alıkoyan nedenler bunlar. Biliyorum, bu yüzden bana kızıyorlar: Başkalarını susturmak istiyor oysa kendi ağzını bile açmıyor! Fakat bir kez sükûnetle düşününüz.

Felsefî bir gazete (1) . 1.) Basarov ve Lunaçarski'nin Plehanov'a karşı birer makaleleri. Benim «Marksizm Felsefesine Dair Makaleler»in Berdyayev (2) in klerikalizmi ve saçmalığı olduğuna dair bir yazım.

2.) Bogdanov, Basarov ve Lunaçarski'nin yine Plehanov ve Lenin'e karşı birer kızgın yazıları ve benim «makaleler»in saçmalık olduğunu başka bir yönden ıspat eden bir yazım.

3.) Çığırtkanlık ve hakaret!

«Makaleler» üzerine altı ve hatta oniki tane yazı yazabilirim, her biri yazarların her birine ve görüşlerinin her bir yönüne. Bu uzun zaman böyle sürebilir mi? Ne kadar sürer? Bu, sonu gelmiyen bir kızışma yoluyla bölünmeyi daha da kaçınılmaz yapmaz mı?

Eğer bölünmeden korkuyorsanız bunun üzerinde iyice düşünün praktisyenler bu tür «kavga» kitaplarını yaymayı üzerlerine alacaklar mı? Diğer yol daha iyi değil mi? Eskisi gibi dışarda yazın, fraksiyonun yayın organlarında değil. Dışarda birbirinizi yiyin, franksiyon şimdilik beklesin. Eğer bu önüne geçilmez öfkeyi yatıştırmak mümkün olursa, kanımca ancak ozaman...

Diyorsunuz ki Menşevikler kavgadan kazançlı çıkıyorlar; yanılıyorsunuz, tamamiyle yanılıyorsunuz, A.M! Menşevikler, eğer Bolşevikler kendilerini 3 Bolşeviğin felsefesiyle sınırlamazlarsa kazanır-

(1) :Gorki'nin çıkarmayı düşündüğü, fakat yayınlanamayan bir gazete.

(2) Berdyayev: Nikolay Alexandraviç Berdyayev: (1874-1948) idealist filozof ve mistik Markizme karşı savaşmış, karşı devrim yıllarında «Tanrı arayıcılığı» felsefesini savunmuş, gerici antoloji «Wechi» de yazmış, devrimden sonra Sovyet Devletine karşı mücadele etmiş, 1922'de yurt dışı edilmiştir.

lar. O zaman gerçekten kazanılar. Buna karşın eğer kavga fraksiyonun dışında sürdürürülecek olursa, o zaman Menşevikler kesin olarak politikayla yetinmek zorunda kalırlar ki, bu da onların sonu olur.

Ben diyorum ki, kavga fraksiyondan ayrılmalı .Tabii bu ayrılmayı canlı insanda uygulamak güç. Bu zaman ister, özenli yoldaşlar ister. Burda praktisyenler yardımcı olacaklardır, burada Siz yardımcı olacaksınız burda mühim olan psikolojidir ve Sizin görüşünüz yetki sahibidir. Kanımca bu konuda çok yararınız olurdu. Tabii eğer benim «Makaleler»e karşı yazdığım kitabın yayınlanmasından sonra benim «Makaleler»e kızdığım gibi Siz de bana kızmazsanız!

Gazete meselesini etraflıca düşünüp bana mümkün olduğu kadar çabuk cevap yazın. Şimdi Size gelmemizin bir anlamı olup olmadığı konusunda şüphedeyim. Neden lüzumsuz yere sinirleri zorlamalı? «Uzun vedalar gereksiz gözyaşlarına malolur.» (1) Gazete meselesini, sonuç vermeyen uzun tartışmalar ve resmi karşılaşmalara meydan vermeden basit yoldan çömek daha iyi olmaz mı? Size bunları yalnız fikirlerinizi almak için soruyorum.

M. F.'na içten selamlar. Kapri'ye mutlaka geleceğim ve karımı da gelmeye razı etmeye çalışacağım, yalnız bunu felsefe kavgasından uzak yapmayı isterdim.

Kuvvetle elinizi sıkarım.

Not: sizin yanınızda bulunan bir muhbirle ilgili önemli bir haberi ilâve ediyorum.

LENİN'DEN GORKİ'YE

Neden Sizden hiç haber alamıyoruz, sevgili A. M.? Büyük işinizi çoktan bitirmiş olduğunuzu

(1) Rus atasözü.

ve bize «Proleter»de yardım edeceğinizi yazıyordunuz. Ne zaman? Tolstoy veya bir başkası hakkında küçük bir yazıya ne dersiniz? Bunu yapmak istermisiniz? Lütfen yazınız.

Al. Al. Sizin yanımza gelecek. Bense ne gazeteyi yüzüstü bırakabilirim, ne de kendimi işlerden kurtarabilirim. Fakat bu sadece bir gecikme doğurur, herşeye rağmen geleceğim.

«Proleter»i nasıl buluyorsunuz? Perişan bir halde. Gazeteyi hiçbir zaman bu kadar ihmal etmemiştim .Bütün gün lanet olası Mahçıları okuyor, gazete için makaleleri çarçabuk yazıyorum.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

M. F.'ya binlerce selamlar!

An. Vass-çe de «Proleter» için yazmasını söyleyiniz. Bırakın biraz filozofça küfredeyim ve bu arada Siz de «Proleter»e yardım edin.

(1908 Nisanın ilk yarısında yazılmış, Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

SEVGİLİ A.M.

16 nisan 1908

Mektubunuzu bugün aldım ve hemen cevap yazmak istiyorum.

Gelmem gereksiz ve zararlı olurdu: Kendini bilimsel sosyalizmi dinle birleştirmeye vaiza adamış insanlarla konuşamam ve konuşmayacağım da. Kavga etmemeli, lüzumsuz yere sinirleri yormak aptallık olur. Felsefeyi parti «fraksiyon» işlerinden

ayırmalı: BZ'nin (1) kararı da bize bu görevi veriyor.

Gayet resmî bir «Savaş Bildirisi (2) »ni baskıya verdim. Artık burada diplomasinin yeri yok tabii kötü anlamda değil iyi anlamda diplomasiden söz ediyorum.

Sizden gelecek iyi bir diplomasi örneği ise, sevgili A.M. ortak meselelerimizi (yani benimkileri de) felsefeden ayırmak olacaktır.

Şimdi felsefeden başka şeylerden söz etmek olmaz: Bu yapmacık olur. Fakat bu başka şeyler, yani felsefî olmayanlar, meselâ «proleter» özellikle şimdi ve özellikle sizinle bir konuşmayı gerektirirse, gelebilirim. Bunun için gerekli parayı bulup bulamıyacağımı bilmiyorum, bu aralar sıkıntı içindeyim. Yine tekrarlıyorum: yalnız ve yalnız felsefe ve din konularında konuşmamak şartiyle.

İşimi tamamlayıp serbest kalınca mutlaka sohbet etmek için size geleceğim.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

Maria Fiodarovna'ya içten selâmlar.

(Cenevreden Kapriye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

19 Nisan 1908

Sevgili A.M .

Sizin ve M. F.'nın telgrafınızı aldım, bugün ya

---

(1) BZ: Bolşevik merkezi: SDAPR'ın 5. nci parti kurultayında Bolşevik fraksıyonu tarafından kuruldu.

(2) (Savaş Bildirisi), Lenin'in (Karl Marks) adlı eserinden yayınlanan «Marksizm ve Revizyonizm» adlı makalesi; bu yazıda Lenin ilk kez resmen Bogdanov, Basarov ve diğerlerinin felsefesine saldırmış ve geniş bir eleştiri yapmıştı.

da yarın red cevabımı gönderiyorum. Bir kez daha tekrarlıyorum ki, gazetecilerin felsefi kavgası parti (yani fraksiyon) işleriyle karıştırılmamalı. Bunu An. Vass,'i de yazdım ve tüm yanlış anlamları ve seyahati geri çevirmeme dair yanlış yorumlamaları önlemek için tüm yoldaşlara tekrar ediyorum. Fraksiyon çalışmalarını eskisi gibi birlik içinde sürdürmeliyiz; İçimizden kimse devrim süresince uyguladığımız ve gerçekleştirdiğimiz politikadan pişman değil. Öyleyse onu parti önünde savunup ileri sürmek görevimiz. Bunu ancak hep birlikte yapabiliriz ve yine bunu «Proleter»de ve bütün parti çalışmalarında yapmalıyız.

Fakat eğer bu arada felsefe yüzünden falancayla filanca birbirlerine düşerlerse, o zaman onları tecrit ederek meseleye zarar vermemeye çalışmalıyız.

Gelmeyi reddedişimi kötü anlamamanızı Sizden ve yoldaşlardan rica ediyorum. Çok özür dilerim, fakat işlerin durumu ve redaksiyonun içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla gelmem imkansız.

Elinizi sıkarım.

An. Vass 'ten Roma'daki grevle ilgili vaadettiği makaleyi en kısa zamanda bekliyoruz. Tüm gazetecilerden «Proleter» için yardım bekliyoruz. Bizler, Rusya'da ondan hoşnut olmayan tüm yoldaşlara karşı sorumluyuz.

Al. Al. para bulmaya gayret etsin!

Rusya'da «para» diye haykırılıyor.

(Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

Sizin Lenin.

LENİN'DEN M. F. ANDEREYEVA'YA

Sevgili M. F.

İlişikde kütüphane memurumuzun A. M.'e bir

mektubu var. Mesele şu: A. M.'ten, Cenevre'deki Kuklin kütüphanesini, devrim yıllarının gazetelerini ve devrim tarihine ait materyal göndermek suretiyle desteklemeleri için Rus gazetelerine kanuni bir açık mektup yazmasını rica ediyorum.

Mektup kısa olmalı ve bu kütüphaneye yardım etmenin gerek Gorki'nin kendi işine, gerekse onun tanıdığı başka yazarlara neden faydalı olduğunu geniş bir okuyucu kitlesine anlatmalı.

Sizden ricam, bu mektubun çoğaltılmasını, (Sinovi Al.'nin bu işte yardımcı olacağını umuyorum) ve yönleri malum olan tüm Rus gazete ve dergilerine gönderilmesini sağlamak.

Lûtfen bunları ayarlayınız!

Sinovi Al.'den de ricam, Viktor'un birlikte götürmediği kitapları eğer Natalia Bogdanova yanına almazsa yük eşyası olarak göndermesi.

Elinizi sıkarım.

Bir Mayısınızı kutlarım.

Sizin Lenin

(1908 Nisan sonu, Cenevre'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'İN M. A. ULYANOVA'YA BİR MEKTUBUNDAN

.....Lûtfen Anyuta'ya (1) bildir. o felsefi müsveddeyi, ben 1900 yılında Krasnoyarsk'a gitmeden önce buluştuğumuz o küçük şehirde oturan dostuma (2) gönderdim. Eline geçmiş olduğunu ve sa-

(1) Anyuta: Anna İlyinlçna Ulyanova Yelisarova: (1864- 1935) Lenin'in kızkardeşi.

(2) Dost: Levizki: Ulyanov ailesinin yakın dostu. 1908'de doktor olarak Podolsk'te bulunuyordu. Lenin ona «Materyalizm ve Ampiriokritisizm» adlı kitabının müsveddesini göndermişti.

na teslim ettiğini umuyorum. Eğer etmediyse onu bir kez aramalısınız, zaten size yakın oturuyor. Müsveddeyi aldığınızı bana hemen birkaç kelimeyle bildirmenizi rica ediyorum. Petersburg'a iki dostuma yazdım ve yayınevi işlerinin yürütülmesinde yardım etmelerini rica ettim. Onları eğer bir ümit varsa, «Snanije»de çalışan ortak dostumuz aracılığıyla Anyuta'yla bağlantı kurmakla görevlendirdim. «Snanije»'den hemen hemen hiç bir şey ümidetmiyorum : Anyuta'ya yarım bir vaatte bulunan yayınevi yöneticisi (1) kurnaz bir tilki ve öyle görünüyor ki Gorki'nin yaşadığı Kapri'nin havasını alınca su koyuverecek. Başka yerlerde aramamız icabedecek...

(17 Kasım 1908, Cenevre'den Moskova'ya gönderilmiştir.)

GORKİ'NİN K. P. PYATNİZKİ'YE BİR MEKTUBUNDAN

... Lenin'in kitabının yayınına gelince : Yazarı tanıdığım için buna karşıyım. O çok akıllı bir kafa, mükemmel bir insandır, fakat bir dövüş horozudur ve başı miğferli bir şövalye gibi ortaya atılması insanı güldürür. Şayet «Snanije» onun bu kitabını yayınlayacak olursa, o şöyle diyecektir : Aptallar ve bu aptallar, Bogdanov, Basarov, Lunaçarski ve ben olacağız.

... Bir taraftan Lenin - Plehenov, diğer taraftan Lenin - Bogdanov, Basarov v.b. arasında alevlenen kavga çok önemli ve derindir. İlk ikisi

(1) Yayınevi yöneticisi : K. P. Pyatnizki : (1864 - 1938) «Snanije» yayın birliğinin direktörü.

taktik konularında değişik görüşteler, fakat aynı tarihi fatalizme inanıyorlar, ve onun propagandasını yapıyorlar; karşı taraf ise aktivite felsefesine inanıyor, bana göre kimin daha haklı olduğu malûm...

.'?2 Kasım 1908'den önce yazılmıştır.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Hep Sizin ve Gen. Mihail'in (2) yeni fraksiyon'un en ıslah olmaz kişilerinden olduğunuzu düşünüyorum : bu yüzden de Sizinle dostane bir sohbete girmek için bir çabada bulunmak anlamsız olurdu. Bugün ilk kez Gen. Mihail'le karşılaştım; gayet açık bir şekilde parti sorunları ve Sizin hakkınızda konuştuk ve tamamiyle yanıldığımı anladım. Filozof Hegel haklıymış : Hayat çelişkiler içinde ilerliyor ve canlı çelişkiler, insan aklına önceleri gördüğünden çok daha çeşitli, zengin ve geniş kapsamlı. Okulu yalnızca yeni fraksiyonun merkezi olarak görüyordum, oysa bunun yanlış olduğu ortaya çıktı okulun yeni fraksiyonun merkezi olmadığı anlamında değil, (okul gerçekten öyle idi ve bugün de öyledir) fakat bu herşey, gerçeğin tümü değil. Subjektif olarak bazı kimseler okulu böyle bir merkez haline getirdiler, objektif olarak ta öyleydi, fakat bunun dışında okul,

---

(2) Mihail: Nikifor Yefremoviç Vinonov: (1885-1910) İşçi, Bolşevik ve profesyonel devrimci. Kapri'deki okulun fraksiyonel faaliyetini protesto eden işçilerin başındaydı, bunların okuldan tardedilmesiyle onlarla birlikte Paris'e gitti.

gerçek işçi hayatından kaynak aldı ve gerçekten ileri işçiler kazandı. Kapri'de eski ve yeni fraksiyonun arasındaki tezattan başka bir de Sosyal Demokrat aydınların bir kısmıyla Rusya'dan gelen ve Sosyal Demokrasiyi her pahasına, tüm yurt dışı kavgalarına vs. ye rağmen doğru yola getirmeye niyetli işçiler arasında bir tezat olduğu ortaya çıktı. Mihail gibileri buna bir delildir. Ayrıca okulda Kapri Sosyal Demokrat Aydınlar arasında da ayrılıklar olduğu görüldü.

Mihail'in sözlerinde acı çektiğinizi anlıyorum, sevgili A.M. Siz, işçi hareketini ve Sosyal Demokrasiyi, Rus ve batı Avrupa tarihinde müteredditaydınların birçok defalar Sosyal Demokrasiye ve işçi hareketine güvensizlik durumuna vardıkları bir yönden tanımak zorunda kaldınız.

Fakat Sizin bu güvensizlik duygusuna kapılmayacağınızdan eminim ve Mihail'le konuşmanızdan sonra elinizi sıkmak isterdim. Sanat yeteneğiniz sayesinde Rusya'nın işçi hareketine - yalnızca Rusya'nın da değil - büyük yararanız oldu ve daha da olacaktır, öyle ki yurt dışındaki kavganın önemsiz episodları yüzünden hiçbir surette moralinizi bozmamalısınız. İşçi hareketinin tatbikatında bu gibi yurt dışı kavgalarına, bölünmelere, dalaşma ve grup ihtilaflarına yolaçan şartlar var; fakat işçi hareketi içten zayıf veya Sosyal Demokrasi kökten yanlış olduğu için değil, işçi sınıfının partisini oluşturmak zorunda olduğu elemanlar çok değişik ve çok yönlü oldukları için. Fakat işçi sınıfı herşeye rağmen partisini oluşturacak, Rusya'da mükemmel bir Sosyal Demokrasi oluşturacak ve bunu, kahrolası iltica hayatından göründüğünden çok daha çabuk ve tek tek episodların dış görünüşüne bakıp hüküm verildi-

ğinde tahmin edilecek olandan çok daha doğru yapacaktır. Mihail gibileri bunun bir teminatıdır.

Sizin ve M.F.'nın kuvvetle elinizi sıkarım, çünkü şimdi artık birbirimizin karşısına düşman olarak çıkmayacağımız ümidini besliyorum.

W.L. Oulianoff
4. Rue Marie Rose 4.
Paris XIV.

Sizin Lenin

(Kapri'ye gönderilmiştir.)

GORKİ'NİN LENİN'E BİR MEKTUBUNDAN

... Biliyor musunuz sevgili dostum, buraya geliniz, okul henüz kapanmadan işçilere bir göz atınız, onlarla konuşunuz. Zaten çok azlar, fakat ziyaret etmenize değer.

Onların nefretini kazanmak bir hata olur, hatadan da öte birşey... Onlar arasında çok ciddi ve gerçekten Mihail'den daha iyi insanlar var.

Tekrar ediyorum: Onlarla uğraşmayınız. Kavgayı kendi aranızda hallediniz — bundan çok hoşlanırsınız — fakat onları rahat bırakınız...

(16 Kasım 1909'dan sonra yazılmış, Kapri'den Paris'e gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

SEVGİLİ A.M.

Gelişimle ilgili olarak söylediklerinizde hak-

sınız. Neden Bogdanov, Lunaçarski ve diğerleriyle kavga edeyim hem kendi aranızda halledin diyorsunuz, hem de beni insanların önünde kavga etmeye davet ediyorsunuz. İşçilerin benden nefret etmesi de doğru değil. Evet, eğer davetimizi kabul eder ve buraya gelirseniz, o zaman Sizinle konuşur ve bazı fraksiyonerlerce ne Sosyalizme, ne proletaryaya inandığı iddia edilen ve son derece can sıkıcı, düşük seviyeli ve tamamen gereksiz bir gazete olarak hakaret gören (Bunu çok önceleri Lyadov ve başkalarından duymuştum) bir gazetenin görüşleri uğruna mücadele ederiz.

Bu yeni bölünmeyi değerlendirmeniz çelişkili. (Hem her iki tarafta) nihilist ve (Slav anarşistleri — hayır sevgili dostum, Slav olmayan Avrupalılar bizim şimdi içinde bulunduğumuz gibi zamanlarda bizden yüz defa daha güçlü uğraştılar, mücadele ettiler ve bölündüler!) olacak, hem de her iki taraf arasındaki ihtilaf, Bolşeviklerle Menşevikler arasındakinden daha az güçlü olmayacak. Eğer, mesele bir aptalın «nihilizmi», yazdığına inanmayan bir insanın eksik kalmış kültürü v.s. ise, o zaman bu, ihtilafın derinliği olmadığını, hatta bir ihtilafın dahi söz konusu olmadığını gösterir. Fakat şayet ihtilaf Bolşeviklerle Menşevikler arasındakinden derinse o zaman iş nihilizmde ya da yazdıklarına inanmayan yazarlarda değildir. İşte bu çelişkili, gerçekten çelişkili! Şimdiki ihtilaf konusunda yanılıyorsunuz ve haklı olarak şöyle diyorsunuz : İnsanları anlıyorum, fakat yaptıklarını anlayamıyorum.

Sizin ve Bogdanov'un «Proleter»'i yararsız ve yanlış bulmanız, içinde bulunduğumuz zamanı ve tabii Marksizmi tamamen yanlış kavramanızdan ileri geliyor. İki seneye rağmen hâlâ olduğumuz

yerde sayıyoruz ve Bogdanov için hâlâ tartışma konusu olan, oysa hayatın çoktan çözmüş olduğu sorularla geviş getirip duruyoruz. Eğer bunlar üzerinde kavga etmeye devam edersek, bugün de hâlâ yerimizde sayıyor oluruz, oysa birbirimizden ayrılırsak, işçilere açık, kesin bir yol göstermiş oluruz. Sosyal Demokrat işçiler çok çabuk bir seçme yapacaklardır, çünkü devrimci metodu, yeni metotlar yeni organizasyon biçimleri isteyen yeni zaman, yeni değişik duruma uygulamak yerine 1905 - 1906 yıllarının devrimci sözlerini konserve etme taktiği, ölü bir taktiktir. Proleterya devrime giden yolda yürümektedir ve ona ulaşacaktır, fakat 1905'ten önceki gibi değil : işte onun devrime giden yolda yürüdüğünü bilen, fakat bu «önceki gibi değil»i anlayamayanlara bizim durumumuz yararsız, can sıkıcı, proleteryaya ve sosyalizme inançsızlık üzerine kurulmuş gibi görünebilir.

İşte burda ortaya çıkan ayrılığın, ihtilafı — en azından yurt dışında — kaçınılmaz yapacağı su götürmez bir gerçektir. Bu ihtilaf, derinlik bakımından asla Bolşeviklerle Menşevikler arasındakine ulaşamaz — eğer partideki, Sosyal Demokrasideki, Marksistler arasındaki ihtilafın derinliği söz konusuysa.—

Mihail'in isterisini, disiplinsizliğini ve diğer kötü niteliklerini görmediğme şaşıyorsunuz. Onu küçük bir mesele de imtihan etme fırsatını buldum: Ben, Sizle benim karşılıklı anlaşamayacağımızı sanmış, Size yazmanın manasız olduğunu düşünmüştüm. Mihail'le yaptığım konuşmanın etkisiyle hiç düşünmeden, hatta mektubu bir kez daha okumadan, olayın üstünden hiç zaman geçmeden hemen yazdım. Ertesi gün şöyle düşündüm : Aptallık ettin, Mihail'e güvendin. Fakat daha sonra

Sizinle tekrar mektuplaşmaya başlayınca Mihail'-in, her ne kadar kendini kaptırdıysa da bu konu-da haklı olduğunu anladım.

Kuvvetle elinizi sıkarım.

V. Lenin

(20 Kasım 1909'dan sonra yazılmış, Paris'ten Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'İN N. J. VİLONOV'A BİR MEKTUBUNDAN

... Gorki'yle mektuplaşmıyoruz. Bogdanov ta-rafından hayal kırıklığına uğratıldığını ve onun tutumunun ne kadar yanlış olduğunu anladığını duyduk. Kapri'den haberler var mı?

(27 Mart 1910, Paris'ten Davos'a)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Al. Maximoviç'e

Sevgili A. M. Sizin ve M.F.'nin, M.S. Botkina eliyle gönderdiğiniz mektubunuzu ancak bugün aldım. Unutmadan söyleyeyim : Hem ev adresime yazabilirsiniz (Oulianoff, 4. Rue Marie Rose. 4 Paris XIV) hem de parti adresine (bu durumda iki zarf kullanıp içtekinin üstüne : Lenin'e diye yazarsınız.) Parti adresi : 110. Avenue d'Orle ans Mr. Kotliarenko. Paris XIV).

İstediğiniz yayınları yarın Size göndermeye bakacağım.

Size hakaret mi etmişim? Nerede? Sanırım

«Diskussionny listok»un (3) 1. sayısında (Merkez organa ek olarak çıkarılıyor.) Size gazeteyi yolluyorum. Size bu haberi verenler bunu kasdetmemişlerse, şu anda başka birşey hatırıma gelmiyor. Bugünlerde başka birşey yazmadım.

Şimdi birleşme konusuna gelelim. Gerçek mi, şaka mı? diye soruyorsunuz. Bu işi çok gerilerden ele almayalım, çünkü kanımca bu gerçekte hem biraz şaka, hem de ciddiyet payı var.

Partinin birleşmesinde ciddi, köklü faktörler rol oynuyor : ideolojik sahada sosyal demokrasiyi likidatörlük ve otsovizmden temizlemenin gerekliliği; pratik sahada ise partinin, tüm sosyal demokratik faaliyetlerin içinde bulunduğu son derece güç durum ve yeni bir sosyal demokrat işçi tipinin ortaya çıkması.

Merkez komitenin genel toplantısında («uzun toplantı» denilen bu eziyet 3 hafta sürdü ve tüm sinirleri bozdu) herkesin bilincine dahi varmadığı bu ciddi köklü faktörlerin yanına daha başka küçük şeyler de eklendi. Örneğin kiminle, niçin, nasıl olduğu kesin olarak bilinmeden bir «genel barışma» havası, sözünü esirgemeden verdiği ideolojik mücadeleden dolayı bolşevik merkezine karşı nefret, atışma, menşeviklerin skandal yaratma istekleri... Tüm bunlardan çıkan sonuç ise çıbanlı bir çocuktu.

Şimdi ise bununla uğraşmak zorundayız. Ya sonuç iyi olur, çıbanları açar, iltihabı akıtır, çocuğu iyileştirir ve büyütürüz, ya da sonuç kötü olur ve çocuk ölür. O zaman bir müddet çocuksuz

---

(3) Diskussionny listok: «Tartışma Gazetesi» : SDAPR'nin «Sosyal Demokrat» adlı merkez organına ilâve olarak 1910 ve 1911 yıllarında 3 sayısı çıktı.

kalırız (yani bolşevik fraksiyonunu yeniden kuruncaya dek). Fakat ondan sonra daha sağlıklı bir çocuk dünyaya getiririz.

Menşevikler arasında bir birleşme için çaba gösterenler Plehanov'cular ve partiye sadık olanlar. Gerçi bunlar da tam bilinçli değiller, fakat kararsız, sarsakta olsa bir çaba gösteriyorlar; aslında başka türlü de yapamazlar. «Golos»çular sürekli oraya buraya dönüyorlar, karışıklık çıkarıyor zarar veriyorlar. Rusya'da onların içinden oportünist bir yasal merkez doğuyor. Edebiyat alanında Potressov (4) ve ortakları («Naşa sarya»nın (5) 2. sayısına bakınız, şu Potressov çok alçak herif!.) pratik alanda ve organizasyon işlerinde ise Mihail, Roman, Yuri ve «Golos»un 19 - 20. sayılarındaki «açık mektup»un (6) 16 yazarı.

Merkez komitenin toplantısı herkesi birleştirmeyi amaçlıyordu. Şimdi ise «Golos»çular ayrılıyorlar. Bu çıban yarası yokedilmeli. Atışma, skandal, eziyet, pislik ve çamura batmadan bu olmaz.

Şimdi bu atışmanın ortasında bulunuyoruz. Ya Rus merkez komitesi «Golos»çuların kanadını kırar ve onları merkez organ gibi önemli kuruluşlardan uzaklaştırır, yahut ta biz fraksiyonu yeniden kurmak zorunda kalırız.

---

(4) Potressov: Alaksander Nikolayeviç Potressov: (1869 - 1934) Menşevizmin lideri ve temsilcisi.

(5) «Naşa sarya» : «Bizim şafağımız» : (1910 - 1914) Menşevik likidatörlerin yasal Petersburg dergisi. Rus likidatörlerinin merkeziydi.

(6) Açık mektup : partiyi tasfiye etmek isteyen bir grup nüfuzlu menşeviğin açık mektubu.

Plehanov'un «Dnevnik»in (7) 11. sayısında yaptığı genel toplantının değerlendirmesi, onda şimdi oportünistlere karşı savaşma isteğinin, oportünist «Golos»çuların bolşeviklere karşı kullanma isteğine üstün geldiğini açıkça ortaya koydu. Burada yine önüne geçilmez üzücü olaylar olacaktır fakat Rusya'da oluşan kanuni likidatör menşevik merkezinin, ciddi sosyal demokratları menşeviklerden yüzçevirmeye iteceği kesindir.

Şimdi de «Vperyod»çulara (8) gelelim. Bir süre için bu grubun içinde iki ayrı akım olduğunu sanmıştım. Biri partiye, marksizme dönük, otsovizm ve maşizmden ayrılmaya taraftar, diğeriyse bunun tersi. Partinin birleşmesi, birinciye otsovizm vs.nin bilinen saçmalıklarını sıkıntı çekmeden, partiye uygun bir şekilde düzeltme yolunu açar. Fakat öyle görünüyor ki, ikinci akım onlar arasında üstün gelmiş. Politikada birbiri ardına aptallık yapan gerçek bir inatçı çocuk olan Aleksinski bir skandal yaratarak hem «Diskussionny listtok»un redaksiyonundan, hem de partinin okul komisyonundan çıktı. Herhalde kendi okullarını kuracaklar. Yine fraksiyonel bir okul, yine kendileri için. Eğer öyle olursa yine mücadele edecek,

---

(7) «Dnevnik» : «Dnevnik sozial - demokrata» (Sosyal demokratın günlüğü) 1905 - 1912 Plehanov'un Cenevre'de çıkardığı düzensiz yayınlanan organ.

(8) «Vperod»çular: 1909 Aralığında Bogdanov ve Aleksinski'nin girişimleriyle kurulan ve otsovistler, ultimatistler, tanrı yaratıcılığı ve ampiriomonistlerden oluşan parti düşmanı grup. Kendi özel yayın organı vardı: «Vperyod» (İleri) 1912'de Vperyodçular menşevik likidatörlerle birleşip bolşeviklere karşı parti düşmanı bir blok oluşturdular. İşçilerden destek görmeyen grup, 1913'te parçalandı ve 1917 Şubat devriminden sonra tamamen dağıldı.

işçileri onlardan yüzçevirteceğiz.

İşte böylece birleşmedeki şaka payı ağır basıyor, ön plana geçiyor, alaya ve gülüşmelere yol açıyor. Sosyal devrimci Çernov'un (9) Sosyal demokratların birleşmesi üzerine «Su Bardağındaki Fırtına» adlı bir vodvil yazdığı söyleniyor ve bu vodvil, mülteciler kolonisinin sansasyon meraklısı bir grubu tarafından bugünlerde sahnelenecekmiş.

Bu «gülünç» şeyin, bu atışmaların, skandalın, eziyetin, bu çamurun içinde oturmak iğrenç; bunların hepsine seyirci kalmak zorunda olmak daha da iğrenç. Fakat duygularına yenik düşmek de affedilemez. Bugün mülteci olmak devrimden öncekinden yüz defa daha ezici. Mültecilik ve dalaşmalar ayrılmaz şekilde birbiriyle bağlı.

Fakat bu atışmalar yokolacak; atışmaların onda dokuzu yurt dışında kalır, onlar önemsiz teferruattır. Oysa partinin gelişmesi, sosyal demokrat hareketin gelişmesi devam edecek ve şimdiki durumun kahrolası güçlüklerini yenecektir.

Sosyal demokrat partinin tehlikeli «sapma»lardan, likidatörlükten, otsovizmden arınması hiç durmadan ilerliyor; bu, «birleşme»nin çerçevesinde eskisinden daha çabuk ilerlemekte. Aslında otsovizmi daha genel toplantıdan önce bertaraf etmiştik. O zamanlar likidatörlüğü tamamiyle halledememiştik. Menşevikler yılanı saklamayı bir müddet başarabildiler, fakat artık o gün ışığına çıktı, herkes onu görebiliyor, şimdi onu tahribetmeye girişeceğiz ve bunu başaracağız!

Bu arıtma, salt ideolojik bir görev, parti toplantısında menşeviklerin «Vperyod»çuları savun-

(9) Çernov: Viktor Mihailoviç Çernov (1876 - 1952) Sosyal devrimcilerin önderi ve teorisyeni.

dukları gibi machçıları savunan koyun kafalı (veya hilekâr) Potressov'un dediği gibi salt «literatür meselesi» değil. Hayır, bu arıtma, yadsıma yoluyla, otsovizmi ve likidatörlüğü tadsıyarak, bu zor zamanda sosyal demokratik görevi örgütlemeyi öğrenen en geniş işçi hareketiyle ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Yalnız boşboğaz Troçki, bu yadsımadan sakınmak gerektiğini, bunun gereksiz olduğunu ve işçileri hiç ilgilendirmediğini, likidatörlük ve otsovizm sorunlarını hayatın değil, polemikçi bir basının ortaya attığını sanıyor.

Yeni sosyal demokrat hareketin güç gelişiminin, 1880'lerin sonu ve 90'ların başındaki güç gelişmeyi görmemiş ve yaşamamış bir insan için ne denli ağır olduğunu tahmin ediyorum. O zamanlar tek tük değilse bile ancak birkaç düzine böyle sosyal demokrat vardı. Şimdi ise yüzlerce, binlerce... İşte buhran bu yüzden doğuyor. Fakat tümüyle sosyal demokrasi, onları herkesin gözü önünde yoketmektedir ve edecektir.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

(Paris'ten Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN M.A. ULYANOVA'YA

Mihnevo istasyonu, Ryasan - Ural hattı
Dr. Dmitri İlyiç Ulyanov'a. Russia. Moska

1 Temmuz 1910

Sevgili Anneciğim, sana Napoli'den çok selâmlar gönderiyorum.

Marsilya'dan buraya vapurla geldim. Hem ucuz, hem de zevkliydi. Tıpkı Volga'da bir gezi gibi. Buradan kısa bir müddet için Kapri'ye gidiyorum.

Seni hasretle kucaklarım, herkese selâmlar.

Senin Lenin

(Napoliden gönderilmiştir.)

LENİN'DEN M.F. ANDREYEVA'YA

14 Ağustos 1910

Sevgili M.F.

Tria'nın (10) raporuyla ilgili cevabı nihayet aldığımı Size hemen bildirmek istedim. «Sosyal Demokrat» gazetesinin redaksiyon sekreteri şöyle yazdı: Tria'nın raporu oya sunuldu, çev rildi ve dizgisi hemen hemen tamamlandı; partinin genel raporuna ek olarak çıkacak. Böylece herşey iyi sonuçlandı.

Bende yeni birşey yok. 23 Ağustosta Kopenhag'a gidiyorum. Sizde ne gibi yenilikler var? Evinizin misafir dolu olduğunu yazmıştınız. O birçok kişilerin biraraya gelmesi ne gibi sonuçlar doğurdu?

Nadya ve ben elinizi sıkarız. A.M.'e ve tüm Kapri'lilere selâmlar.

Sizin V. Lenin

(Pornic'ten Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

14 Kasım 1910

Sevgili A.M.

Uzun zamandır Sizden ve M.F.'dan haber gel-

(10) Tria: Menşevik Vlas Mgeladse'nin partideki takma adı. (1868'de doğmuştur.)

miyor. Kapri'den hiç haberler alamıyorum. Sebebi nedir? Bazı insanların ziyaretlerde yaptığı gibi, mektuplar için defter tutmuyorsunuz inşallah!

Burda herşey eskisi gibi. Bir sürü ufak karışıklıklar ve parti içindeki çeşitli «şeytanların» kavgasıyla ilgili her türlü tatsızlıklar. Brrr!.. Oysa Kapri ne kadar güzel olmalı...

Atışmalardan yorgunluğumuzu almak için uzun süredir planladığımız «Raboçaya Gazeta»yı (11) çıkarma işine giriştik. Güç bela 400 frs. bulabildik. Nihayet dün 1. sayı çıktı. Onu size yolluyorum. Bu girişimin ve (Bolşeviklerle Plehanov arasındaki yaklaşımın) sempatizanı olan Kapri - Napolitan kolonisi fertlerinden, her türlü desteği sağlamalarını rica ediyoruz. «Raboçaya gazeta» işe yarayacak, likidatörlerin ve otsovist «Vperyod»çuların hesabına entrikalar çeviren Troçki'yle işbirliği yapmak ise olanaksız. Plehanov'la ben Kopenhag'da Troçki'nin «ileri»deki o köpekçe makalesini sert bir şekilde protesto (12) ettik. Ya o

---

(11) «Raboçaya gazeta» : «İşçi gazetesi» : (1910 - 1912) bolşeviklerin halkçı organı. Paris'te çıkarıldı. Redaksiyon sekreteri Krupskaya'ydı. Gorki gazeteyi maddi yönden destekledi. «Raboçaya gazeta»ya partiye sadık menşevikler, yani Plehanov'cular da katıldılar. SDAPR'nın 1912 Ocak kongresi, gazeteyi bolşevik merkezinin resmi organı haline getirdi.

(12) Plehanov'la ben protesto ettik: (28 Ağustos - 3 Eylül 1910) arasında Kopenhang'da yapılan uluslararası sosyalistler kongresinde Lenin Plehanov'la birlikte, Alman sosyal demokratik partisinin merkez organı «Vorwarts» (İleride), yayınlanan yazılarının Troçki olduğu anlaşılan ve Rus sosyal demokrasisi hakkında iftira dolu iddialarda bulunan bir anonim makaleyi protesto etmişti.

«Yeni Zaman»da en son yayınladığı Rus sosyal demokratları arasındaki kavganın yarını anlamıyla ilgili rezillik neydi? Lunaçarski de Belçika gazetesi «Peuple»de yazmış. (13) Onu gördünüz mü?

«Naşa sarya» ve «Shisn»e karşı büyük bir yasal dergi çıkarmakla meşgulüz. (yine Plehanov'un katılmasıyla) 1. sayıyı yakında çıkarmayı ümidediyoruz.

Bizde durum böyle. Adım adım, gayet yavaş, güçlükle de olsa atışmalardan uzaklaşıyoruz ve düze çıkıyoruz.

Sizde ne yenilikler var? Stroyev'e yazdınız mı? O size ne cevap verdi? Onunla ilişki kurmak için bir mektup yazdık. Onu almış ve cevaben mektubun esas kimin tarafından yazıldığını anlamadığını yazıyor. Biz de bir daha yazdık. Susuyor. Güçlerimiz çok az, tüm eskilerin her biri bir tarafa gitti.

Petersburg'da neredeyse Duma fraksiyonuyla birlikte bir haftalık gazete çıkarıyorduk (oradaki menşevikler iyi ki likidatörlere değil, Plehanov'a eğilimliler.) ki, işler yine yarım kaldı.

Nasıl olduğunuzu yazınız. İşiniz iyi ilerliyor mu? Yazın sözettiğiniz dergiden birşey çıkacak mı? («Snanije» ne alemde?)

M.F.'ya haklı olarak kızgınım. Yazmaya söz vermişti; hiçbirşey yok. Paris'teki Rus devrim tarihi kütüphanesi hakkında araştırma yapmaya söz

---

(13) Lunaçarski... : Lunaçarski'nin Belçika gazetesi «Le Peuple'daki» Rus demokrasisinde taktik akımlar adlı makalesi.

vermişti. Oysa hiç bir hareket yok. Bu hiç güzel değil.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

Tria'nın raporu her halde yine de basılacak; merkez organının redaksiyonu buna karar verdi. Bu redaksiyondaki dalaşma çekilir gibi değil...

(Paris'ten Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

22 Kasım 1910

Sevgili A.M.

Birkaç gün önce Size «Raboçaya gazeta»ya gönderdiğimde yazın sözünü ettiğimiz ve Sizin bana hakkında yazmayı vaadettiğiniz derginin ne olduğunu sormuştum.

Bugün «Reç»te (14), Amfiteatrov'un (15) «içten» (katkıları siyah üstüne beyaz harflerle böyle yazılmış, gerçi saçma ama çok daha gösterişli ve çekici) ve Sizin sürekli yardımınızla çıkarılan

---

(14) «Reç» : «Sōylev» : (1906 - 1917) Ptersburg gazetesi, halk - özgürlükçülerin merkez organı.

(15) Amfiteatrov : Aleksander Valentinoviç Amfiteatrov (1862 - 1938) Burjuva yazar ve gazeteci.

«Sovremennik»in (16) ilanını okudum.

Nedir bu? Nasıl anlaşılması gerekiyor? Politika, bilim tarih ve topluma ilişkin sütunları olan büyük aylık bir dergi. Fakat bu güzel edebiyatın en iyi güçlerini biraraya getirmeye çalışan antolojilerden çok çok başka birşey. Böyle bir derginin ya tamamen belirli, ciddi ve kararlı bir hedefi vardır, ya da kendini ve yardımcılarını gülünç duruma düşürmesi kaçınılmazdır. «Westnik Jewropy»nin kötü, sathi, hantal da olsa bir hedefi vardır, ve bu herşeye rağmen belli bir unsura, burjuvazinin belli katlarına hizmet eden, profesör çevrelerini, memur aydınları, çevrelerini ve makûl (daha doğrusu makûl olmak isteyen) liberal çevrelerin aydınlarını birleştiren bir hedeftir. «Russkaya Aysl»in bir hedefi vardır. Bu, iğrenç fakat karşı devrimci liberal burjuvaziye çok yararı dokunan bir hedeftir. «Ruskoye Bogatstvo»nun da halkçı ve «halk - özgürlükçü» (17) bir hedefi vardır ve yıllardır güttüğü bu hedef belirli halk tabakalarına hizmet etmektedir. «Sovremenny Mir»inse daha çok menşevik - halk özgürlükçü bir hedefi

---

(16) «Sovremennik» : «Çağdaş» (1911 - 1915) Edebiyat, politika, bilim, tarih ve sanat konularını kapsayan aylık Petersburg gazetesi. Gazetenin çevresinde menşevik likidatörler, sosyal devrimciler, halk sosyalistleri ve solcu liberaller gruplaşmışlardı. Derginin işçi yığınlarıyla hiçbir bağı yoktu.

(17) Halk - Özgürlükçüler veya kadetler: 1905 yılında anayasacı demokratların kurduğu liberal - monarşist burjuva partisi resmen «halk özgürlüğü partisi» adını aldı. Amacı, çarlığın bir meşruti monarşi şeklinde devamını sağlamaktı. Ekim devriminden sonra da Sovyet gücüne karşı, karşı devrimci komplolar ve ayaklanmalar düzenledi.

vardır. (Bu şimdi partiye sadık menşevizme dönüşmekte.) Hedefi olmayan bir dergi anlamsızdır, mantıksızdır, rezilce ve zararlı bir şeydir. Fakat «Amfiteatrov»un içten katkılarıyla ne gibi bir hedef saptanabilinir. (18) G. Lopatin ise bir yön verme durumunda değil. Eğer Kaçorovski'nin (19) iş ortaklığı dedikodusu doğruysa (bunun basına da geçtiği söyleniyor) o zaman bir yön oluşturulabilinir, fakat bu zayıf kimselerin saptayacağı Sosyal Devrimci bir yön olur.

Yazın Sizinle yaptığım bir konuşmada, Size «İtiraf»ınızla ilgili karamsar bir mektup yazdığımı, fakat o aralar machçılarla bozuşma başgösterince onu Size yollamadığımı söylemiştim. Sizse «keşke onu yollasaydınız!» demiştiniz. Daha sonra beni Kapri'deki okulu ziyaret etmemekle suçladınız ve machçılarla otsavistlerin ayrılmasının Size — eğer durumlar başka türlü gelişseydi — daha az sinire ve güce malolacağını söylediniz. Bu konuşmaları hatırlayarak şimdi gecikmeden ve bir tasdik beklemeden, yeni gelişmenin taze etkisiyle Size yazmaya karar verdim.

Kanımca Amfiteatrov'un işbirliğiyle çıkacak geniş bir politik ve ekonomik dergi, machçılarla otsovistlerin bölücü fraksiyonundan çok çok daha kötüdür. Bu fraksiyonun kötü yanı, ideolojik akımın marksizmden, sosyal demokrasiden ayrılmasıydı (hâlâ da öyledir) fakat bu ayrılma tama-

---

(18) Lopatin: German Aleksandroviç (1845 - 1918) Halkçı «Narodnaya Volya» grubunun bir temsilcisiydi. 1887'den 1905 devrimine dek Schlüsselburg kalesinde hapis yattı.

(19) Kaçorovski: K. R. Kaçorovski: Halkçı, «Köy Toplumu» adlı eseri ve toprak sorununa ilişkin başka eserleri vardır.

men marksizmden kopma haline dönüşmemekte ve sadece karışıklık yaratmaktadır. Amfiteatrov'un dergisi «Krasnoye Snamya» (20) zamanında kapanmakla ne iyi etti. Politikada genel bir radikalizmin yeterli olmadığını, 1905'ten sonra marksizme ve sosyal demokrasiye karşı tutumunu saptamadan politikadan sözetmenin olanaksız, düşünülemez olduğunu kavrayamamış bir politik aksiyon, bir girişimdir.

Kötü birşey. Çok üzgünüm.

Sizin Lenin

M.F.'ya salut et fraterniste (kardeşçe selâmlar.)

GORKİ'DEN A.V. AMFİTEATROV'A

Sevgili Aleksander Valentinoviç,

«Sovremennik»e ait bir reklamda şöyle deniyor... Amfiteatrov'un «içten katkılarıyla» sanırım pek iyi formüle edilmemiş. Ondan sonra da koyu harflerle şöyle yazılmış: «Maksim Gorki'nin sürekli işbirliğiyle» (21)

İşte bu olmaz.

---

(20) Krasnoye Snamya: «Kızıl Bayrak» : politik ve ekonomik konularda burjuva gazetesi. 1906'da Paris'te çıkarıldı.

(21) Maksim Gorki'nin sürekli işbirliğiyle: Bu sözü kaldırtmayı Gorki Lenin'in etkisiyle istedi. Daha sonra, 1911 Ağustosunda dergiyle bozuştu; 1912'de Amfiteatrov redaktörlükten çekilip yerine Lyazki redaktör olunca yeniden dergide görev aldı. 1912 sonbaharından 1913 mayısına dek redaksiyonda bulundu ve derginin yönünü değiştirmeye uğraştı.

Sizden çok rica ederim, bu koyu baskıdan ve «sürekli işbirliğinden» vazgeçsinler, bunu şart koşuyorum! İsmimin tüm digerleriyle birlikte aynı satıra yazılmasını rica ediyorum. Bunda ısrar ediyorum.

Ben yazılarıma hiçbir zaman M. adıyla imza atmadım, daima M. Gorki yazdım. Bu «M» Mardohey, Methusalem veya Mrakobes de olabilir.

A. Peşkov

Kusura bakmayın, fakat isteğimi yerine getirmenizi çok rica ediyorum! Çok!

GORKİ'NİN A.V. AMFİTEATROV'A BİR MEKTUBUNDAN

Sevgili Aleksander Valentinoviç!

1 Aralık tarihli «Reç»te yine o ölüm ilanı vardı. Koyu baskıyı ve «sürekli işbirliğini» yine protesto ediyorum!

Bu ölüm ilanı beni çok rahatsız ediyor.

(18 Aralık 1910'dan sonra yazılmıştır.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

31 Ocak 1911

Sevgili A.M. Uzun zamandır mektubunuza cevap vermek istiyordum, fakat burada atışmalar şiddetlendi. (şeytanlar götüresi) Bu yüzden yazamadım.

Bu arada Sizinle sohbet edebilmeyi çok isterdim.

İlkin unutmadan söyleyeyim : Tria, Shordanya ve Ramişvili ile birlikte tutuklanmış. Kesinlikle doğru olduğu söylendi. Yazık oldu, iyi çocuktu. Bir devrimciydi.

«Sovremennik» hakkında : «Reç»te bugün «Sovremennik»in 1. sayısının içeriğini okudum ve küfretmekten kendimi alamadım. Vodovozov, Muromzev (22) hakkında, Kolossov Mihaiolovski (23) hakkında. Lopattin «bizden olmayanlar» hakkında. Buna nasıl küfredilmez? bu da yetmiyormuş gibi Siz, sanki eğlenmek istermiş gibi «realizm, demokrasi, aktivite»den sözediyorsunuz.

Bunların iyi sözler olduğunu mu sanıyorsunuz? Bunlar, bizim halk özgürlükçülerimiz ve sosyal devrimcilerimizden, (24) Fransa'nın Briand veya Millerand'ından, İngiltere'nin Lioyd George'una kadar dünyanın tüm burjuva tilkilerince kullanılan iğrenç ve şişirilmiş sözlerdir ve içerikleri yönünden de sosyal devrimci - halk özgürlükçü olmayı vaadediyorlar. Güzel birşey değil.

---

(22) Muromzev : Sergei Andryeviç Muromzev (1850 - 1910) Hukukçu, 1. Duma'nın başkanı, halk özgürlüğü partisinin kurucularından biri.

(23) Mihailovski : Nikolay Konstantinoviç Mihailovski (1842 - 1904) liberal halkçıların teorisyeni, gazeteci ve edebiyat eleştirmeni.

(24) Sosyal devrimciler : 1901'de halkçı hareketin artıklarından oluşan küçük burjuva partisi. Mutlakiyetin yıkılmasına, demokratik bir cumhuriyetin kurulmasına ve büyük toprak sahiplerinin arazilerinin dağıtılmasına çalıştı. Proletaryanın ve onun partisinin önder rolüne karşı çıktı. 1907'den sonra parti gruplara ayrıldı, 1917 devriminden sonra geçici olarak Sovyet devletine tesir etti. Ve gerici geçici hükümetin baş desteği oldu.

Tolstoyla ilgili olarak, ikiyüzlülerin ve hilebazların onu bir aziz yapacaklarına dair fikrinizi tamamen paylaşıyorum.

Plehanov da uydurma gevezeliklere kızıyor, yani bu konuda aynı fikirdeyiz. Bu konuda merkez organın gelecek sayısında «Naşa sarya»ya haddini bildirecek. bense «Mysl»de (1. sayısı bugün çıktı. Bizi kutlayınız, Moskova'da bir marksist dergi, bizim dergimiz! Bilemezsiniz bugün ne kadar sevinçliyiz.)

«Svesda»nın 1. sayısı da (16 Aralıkta St. Petersburg'da çıktı) Plehanov'un (25) iyi bir makalesini yayınladı, yalnız saçma bir not ekleyerek... Bununla ilgili olarak hemen redaksiyona görüşümüzü bildirdik. O aptal Yordanski herhalde onu Bonç'la birlikte hazırladı. Oysa «Sovremennik» «Tolstoy ve dini» efsanesine karşı nasıl mücadele edebilirdi? Vodovozov ve Lopatin ile mi? Şaka etmeyi seviyorsunuz.

Öğrencileri döğmeğe başlamaları bence teselli edici, fakat Tolstoy'a ne passivizm ne anarşizm ne halkçılık ne de din konusunda göz yumulmamalı.

Sosyal demokrasinin uluslararası politikasındaki Donkişot'çulukla ilgili görüşünüzde sanırım haksızsınız. Revizyonistler uzun süredir kolonial

(25) Plehanov'un makalesi: Plehanov'un «Bir gazetecinin notları» adlı yazısı. Bu yazıda L. Tolstoy'un dini görüşlerini eleştirmişti. Redaksiyonun makaleye ilişkin bir notunda şöyle deniyordu: Redaksiyonumuz, muhakkak ki çok yönlü bir aydınlatma gerektiren, «Tolstoy'un toplumsal önemi» problemine birkaç makale ayırmak amacındadır.

politikanın gelişmeye yardımcı olduğunu, kapitalizmi yaydığını, bu yüzden onun zalimlik ve aç gözlülükle suçlamanın yanlış olduğunu, çünkü bu nitelikler olmadan kapitalin körletildiğini yazıyorlar.

Eğer sosyal demokratlar işçilere, kapitalizmin gelişmesi sayesinde değil, gelişmesi haricinde bir kurtuluşdan söz etselerdi o zaman bu Donkişot'çuluk ve sızlanma olurdu. Oysa biz bunu söylemiyoruz. Biz diyoruz ki : Kapital sizi yiyor, İran'lıları yiyecek, herkesi yiyecek, ta ki siz onu devirene dek. Gerçek olan budur. Ve şunu eklemeyi de unutmuyorum : kapitalizmin gelişmesi, onu yenmenin biricik teminatıdır.

Marksistler tröstlerin yasaklanması, ticaretin kısıtlanması gibi gerici tedbirleri savunmuyorlar, fakat herkesin görevi kendine: eğer KOMYAKOV ve şürekâsı İran'ın bir ucundan öbür ucuna demiryolu yapmak, Lyahov'ları (26) oraya göndermek isterse o zaman işçilerin gözünü açmak Marksistlerin görevidir. Kapital yiyip yutuyor, boğuyor, boğazlıyor, kendinizi koruyun.

Proletaryanın örgütlenmesi, proleter kavganın özgürlüğünün savunulması yoluyla koloniyal politikaya ve uluslararası vurgunculuğa karşı direniş, kapitalizmin gelişmesini önlemez, aksine çabuklaştırır. Çünkü bu tutum kapitalizmi daha uygar ve teknik yönden daha gelişkin metodlar uygulamaya zorlar. Kapitalizmden kapitalizme fark

---

(26) Lyahov'lar: Yarbay Lyahov, İran'daki milli kurtuluş hareketini 1908'de bastıran bir birliğe komuta ediyordu.

vardır. «Ekim»'ciler (27) ve «Karayüzler»'in (28) kapitalizmi var, halkçı (29) kapitalizm var. «Realist, demokratik, kesif bir kapitalizm». İşçilerin gözünde kapitalizmi ne kadar aç gözlülük ve zalimlik haline sokarsak, bu birinci türden kapitalizmin tutunması o denli zor, ikinciye dönüşmesi ise o denli kesin olacaktır. Ve bu da bizim, proleteryanın işine gelir.

Çelişkiler içinde olduğuma mı inanıyorsunuz? Mektubun başında «realizm, demokrasi, aktivite» sözcüklerini fena bulduğumu, şimdi ise iyi bulduğumu söylüyorsunuz. Bunda bir çelişki yok : proleter için fena, burjuva için iyi.

Almanların örnek bir oportünist dergileri var: «Die Sozialistischen Monatshefte.»

Burda Schippel ve Bernstein gibi baylar, devrimci sosyal demokrasinin uluslararası politikasına saldırıyorlar ve bu politikanın «Lamenfo mitleidiğer»cileri hatırlattığını haykırıyorlar. Bu oportünist hilebazlığın bir oyunu, sevgili dostum. Eğer uluslararası politikayla ilgileniyorsanız, bu dergiyi Napoli'den sağlayınız ve makalelerini çevirtiniz. Mutlaka sizin İtalya'da da bu gibi opor-

---

(27) «Ekim»ciler: Ağır endüstri burjuvazisi ve kapitalist büyük çiftlik sahiplerinin 1905'te kurdukları «17 Ekim Birliği» adlı karşı devrimci partinin taraftarları.

(28) Karayüzler: 1905'te polis ve monarşist kuruluşlar tarafından devrimci harekete karşı savaşmak ve Yahudi katliamı yapmak üzere görevlendirilen silâhlı çeteler.

(29) Halkçılar: Rusya'da 1860'ların sonlarına doğru oluşan burjuva demokrasisi akımının taraftarları; halkçılar, proletaryanın önemini tanımayıp, Rusya'daki en önemli devrimci gücü çiftçilerde görüyorlardı.

tünistler vardır. İtalya'da «sadece marksistler» yok, bu memleketin en kötü yanı da bu.

Uluslararası proleterya kapitalizmi iki taraflı baskı altında tutuyor: «ekimci» kapitali demokratik kapitale dönüştürerek ve «ekimci» kapitali kendinden uzaklaştırarak. Bu ise kapitalin tabanını genişletir ve onu ölümüne yaklaştırır. Batı Avrupada artık hemen hemen hiç «ekimci» kapital yok, hemen tüm kapital demokratik, «ekimci» kapital İngiltere ve Fransa'dan Rusya'ya ve Asya'ya geldi. Rus devrimi ve Asya'daki devrimler bu kapitalin uzaklaştırılması ve yerini demokratik kapitale bırakması için yapılan mücadelelerdir. Fakat demokratik kapital geç kalmıştır. Artık fazla uzun sürmez, sona erer.

«Svesda»yı ve «Mysl»i nasıl buldunuz? Birincisi kanımca renksiz. Fakat ikincisi tamamiyle bizim gazetemiz ve beni son derece sevindirdi. Yalnız ona hemen müdahale edeceklerdir.

«Snanije»ye benim toprak sorununa ilişkin bir kitabımı kabul ettiremez misiniz? Bir kere «Pyatniski» ile konuşur musunuz? Yayıncı bulamıyorum. Yapacak hiç bir şey yok, adeta çaresizim.

Notunuzu okudum: «Ellerim titriyor ve üşüyor.» demişsiniz. Çok kızdım. Ah Kapri'nin şu sefil evleri! Bu bir skandaldır! Bizde bile kalorifer var ve oldukça iyi ısıtıyor. Oysa sizin elleriniz üşüyor. Buna razı olmamalı.

Sizin Lenin

Elinizi sıkarım.

Okula gelmem için Bologna'dan bir davetiye aldım.

Yirmi işçi göndermiş, reddettim. «Vperyod»

çularla işim yok benim. İşçileri tekrar buraya getiririz.

(Paris'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'İN M.A. ULYANOVA'YA BİR MEKTUBUNDAN

... Lütfen bana para gönderme. Şimdilik hiçbirşeye ihtiyacım yok. Son mektuplarımdan birinde ne kitabı, ne de makaleyi kabul ettiremedeğimi yazmıştım. Fakat son mektupta makaleyi kabul ettiklerini yazdım. Kitap için de Gorki'ye yazdım, olumlu bir cevap bekliyorum. Yani durumum kötüleşmedi, şimdilik hiç bir şeye ihtiyacım yok. Senden hiç bir şey göndermemeni ve emekli maaşından kısmamanı rica ediyorum sevgili anneciğim...

Burda herkes sıhhatte, her zamanki gibi yaşıyoruz. Dün burda Tolstoi hakkında bir konuşma yaptım : belki de bununla İsviçre'yi dolaşırım...

(19.Ocak 1911'de yazılmış. Paris'den Sarratov'a gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Sıhhatiniz nasıl? M.F. öksürerek geri geldiğinizi yazıyordu. İnşallah tekrar iyileşmişsinizdir.

Mysl işinde şanssızız. (30) Meselenin ne oldu-

(30) «Mys işinde şanssısız» : Derginin çarlık yönetimi tarafından yasaklanmasından sözedilmektedir.

ğunu «Reç»den ve diğer gazetelerden biliyorsunuzdur muhakkak. Yayınevini Petersburg'a taşıyıp yeniden başlamalıyız. Güvenilir kanuni adamlarımız yok.

Mysl'e iyiniyet gösterip bize yardım eder miydiniz? Veya belki Pyatnizki yardım edebilirdi. Şimdilik böyle küçük bir dergi çıkarabilecek kadar paramız var. (Tabii hepimizin bedava çalışması ve bizim dışımızdakilere sayfa başına 20 ruble ödememiz şartiyle.) Gördüğünüz gibi fazla değil. Bu durumda yalnızca teknik yardıma ihtiyacımız var. Kendinden tek bir kopek vermesine lüzum kalmadan dergiyi çıkaracak bir yayıncı bulmamız gerek. Kanunlara tam anlamıyla uymak için yayın evinin sahibine, redaksiyonun sekreterine ve bir hukukçuya tehlikeli olan herşeyi yayınlamamak hakkını verecek kadar ileri gidiyoruz. Böylece mahkeme eziyetlerine meydan vermeyecek dört sayı çıkardık. Beşincisine Kautski yüzünden el kondu. (31) Bu bize eziyettir. Kautski'nin kanunî olmayan bir yönü yok ki.

Böyle tehlikesiz bir işte Pyatnizki veya bir başkası bize neden yardım etmesin? Bir yayıncı bulamadığımız takdirde baskı ve iletim işleri için ayda 50 ruble ödeyeceğimiz bir sekreter. Kanunî bir insan bulunabilir. Bunun için namuslu bir insana ihtiyacımız var. İşçilerden başka kanunî insanlarımız yok, onlar ise bu iş için söz konusu olamazlar.

Gelelim ikinci meseleye; elimizde Kautski'nin

---

(31) «Kautski yüzünden elkondu» : Kautski'nin «Alman Sosyal Demokrasisinde Taktik Akımlar» adlı broşürünün Rusça çevirisinin baş kısmı «Mysl»in 5. sayısında 1911 Nisanında yayınlanmıştı.

Maslov'a karşı en yeni makalesinin parası ödenmiş bir çevirisi var, Kanuni bir iş. Ayrıca bize gerekli birşey, çünkü Maslov bir sürü şey saçmaladı ve Rus okuyucusunu kandırdı. Hepsi hepsi üç beş sayfa eder. Bu ücretsiz (bizdeki çevirinin parası ödenmiştir) kendi maliyetine yayınlanamaz mı? Pyatnizki veya bir başkası bu işe uygun insan mıdır, değil midir?

Üçüncü mesele : J.M. Nahamkis (32) (Nevrosov Steklov da denir, Çernişevski hakkında iyi bir kitabın yazarı) sosyal demokratik fraksiyon ile olan ilişkileri yüzünden Petersburg'dan buraya sevkedilmiş, acele iş arıyor, ve Peary'nin «Kuzey Kutbunun Keşfi»nin yayınlanıp yayınlanamayacağını sormamı rica ediyor. Kitabın iyi satacağını tahmin ediyor.

Plânlarınızla ilgili ne gibi yenilikler var? Yazınız.

Bizim okulumuzun işçilerine cevap yazmalısınız. Bunlar fevkalâde insanlar. Hele bir tanesi şair. Zavallı çocuk, devamlı şiirler yazıyor, fakat ona yol gösterecek, öğretecek, akıl verecek ve yardım edecek kimsesi yok.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

---

(32) Nahamkis: Yuri Mihailoviç Nahamkis (Parti adı: J. Steklov; 1873-1941) Gazeteci, tarihçi, «N. G. Çernişevski Hayatı ve Eserleri» adlı kitabın yazarı.

Bugünlerde Poletayev'den (33) bir mektup aldım. Şunları yazıyordu: «Gorki'den bir mektup aldık. Birleşme yolunda herhangi bir organın çerçevesinde gerçekleştirilecek bir plân için Yordanski'ye yurt dışına gelmesini teklif ediyor ve bu konuda sizinle ve Menşevik M. ile (Martov olduğunu tahmin ediyorum) konuştuğunu ekliyor.»

Poletayev, Yordanski'nin bu plân için uygun adam olmadığını ve eğer gidecekse bir başkasının gitmesi gerektiğini yazıyor. Poklovski'nin seyahat etmesi ise güçmüş.

Poletayev'in mektubunu okuyunca korktum. Tanrım, gerçekten çok korktum. Size burada da söylediğim gibi bizimle Martov gibi Menşevikler arasında bir birleşme kesinlikle ümitsizdir. Böyle ümitsiz bir plân için konferans tertiplesek bile bunun sonucu rezaletten başka bir şey olamaz. (Örneğin ben Martov ile konuşmam bile.)

Poletayev'in mektubuna göre Duma fraksiyonunun katılması ön görülmüş, bu gerekli mi? Mesele bir dergi ise, Duma fraksiyonunun bununla hiçbir ilgisi yoktur. Yok mesele bir gazete ise, «Svesda»yla zaten yeter derecede sürtüşmelerimiz oldu ve olmaktadır. Adamların bir çizgileri yok, bizimle birlikte yürümekten korkuyorlar, likidatörlerle birlikte gitmekten korkuyorlar, kararsızlar, kendilerini ağırdan satıyor oraya buraya yalpa yapıyorlar.

Ayrıca bizim, Plehanov'cularm ve Duma fraksiyonunun arasında düşünülen bir birleşmede Plehanov'un üstünlük kazanması tehlikesi var, çün-

(33) Poletayev: Nikolay Guryeviç P. (1872 - 1930) Bolşevik, III. Duma'nın milletvekilerinden.

kü Duma fraksiyonunda Menşevikler ağır basıyorlar. Plehanov'a bu üstünlüğü vermek akıllıca ve arzu edilen bir şey midir?

Yordanski'nin böyle plânlar için doğru adam olmadığından korkuyorum. (Çünkü onun kendi dergisi var ve bu yüzden ya plân yapacak veya her şeyi kendine çekecek ve onu yarı liberal olarak sürdürecek.)

Hayal kırıklıklarından ve ümitsiz dalaşmalardan kaçınmak için, kanımca bir «birleşme» konusunda çok dikkatli olmalı. Gerçekten şimdi birleşilemez, şimdi kendimizi sınırlamalıyız. Bir gazete veya dergi için bir yayıncı bulunduğu taktirde onunla konturat yapınız. (Veya konturatsız onun size para vermesini sağlayınız.) Fakat bir konferans organize edilirse içinden çıkılmaz bir karışıklık doğar. Gerçekten içinden çıkılmaz bir karışıklık.

Bunları size sadece bir karışıklık doğuran bir şey için zaman kaybetmemeniz, sinirlerinizi harap etmemeniz için yazıyorum. Ben kendim 1908-1911 yıllarının acı tecrübelerinden biliyorum ki şimdi bir birleşme olanaksızdır. Örneğin bizim Mysl'de Plehanov sık sık kapris yapardı. Grevler ve Potressov hakkındaki makalemden hoşlanmaz, kendisine saldırdığını iddia ederdi. Gerçi bunu yoluna koyduk ve geçici olarak Pelahov'la çalışabiliyoruz, fakat resmî birleşmeler ve konferanslar için vakit henüz erkendir ve bunlar herşeyi mahvedebilir.

Konferans için acele etmeyiniz!

Burada Stolypin'in tüm sosyal demokrat organları yasaklayan bir genelgesinden kesinlikle söz ediliyor. Bu doğru olmalı, görünüşe bakılırsa

dördüncü Duma'dan önce dizginleri on kat daha sıkı gerecekler.

Anlaşılan kanunî olanaklar çok yakın bir gelecekte kısıtlanacak. Yeraltı çalışmayı adam akıllı ilerletmeliyiz.

Maria F. sizin «Snanije»den tamamen çıktığınızı yazıyor. Yani Pyatnizki ile tamamen bozuştunuz ve benim son mektubum geç geldi.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

Not : Bakü'de «Sovremennaya Shisn»e de el kondu ve sesi kesildi!

(Paris'ten Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Size son kez iki ay önce okul açıldığında yazmıştım. (Şimdi o kapandı. Dinleyiciler gittiler.) Bir cevap alamadım ve «müzakerelerin» (34) uzamış veya birşeyin kökünden değişmiş olabileceğini düşündüm. Bu günlerde Leşçenko (35) buradaydı. Kapri'den söz etti ve her şeyin sebebinin

---

(34) Müzakereler: Gorki'nin, Rusya'da Lenin'in de katılacağı bir dergi ve bir günlük gazete çıkarmak için yaptığı görüşmeler. Bu plân uygulanmadı.

(35) Leşçenko: Dmitri İlyiç L. (1876 - 1939) Bolşevik, 1906, 1907 yıllarında birçok parti yayınlarında görev aldı.

plânladığınız buluşmaları panayır (36) sonrasına bırakmış olduğunuzu sevinçle öğrendim. Leşçenko'nun dediğine göre Kapri'de plânlar eskisi gibi kalmış : Hem sağlam bir de, hem de büyük bir gazete ve ayrıca bir de Kopek gazetesi.

Evet, şimdi asıl eğlenceli olan geliyor. Likadatörler «Kievskaya Kopeka»yı toptan satın alıp Petersburg'a taşıyorlarmış. Buna karşı koymak mutlaka gerekli.

Şimdiye kadar, «Svesda»nın yeni baskısı için ancak son paraları toplayabildik. Desteğinize çok güveniyoruz : Bize bir makale gönderiniz.

Başlangıçta bir destek çok önemli, çünkü yarıda kalmış bir baskıyı tekrar yoluna koymak çok kolay olmayacak.

Kamenev'in broşürünü okudunuz mu? Ümit ediyorum ki, bu, sizin yazara karşı beslediğiniz ön yargıyı değiştirecektir.

Bizde parti işlerinde şiddetli bir karışıklık hüküm sürüyor, fakat yine de bir karara doğru gidiliyor. Plehanov, dönüyor, bükülüyor, bir karardan evvel o hep böyle olur, bir nevi hastalık. Martov, Kautski ve Klara Zetkin'in broşürünün daktilo edilmiş çevirisini yollayarak bize çok yardımcı oldu. Kautski'de Klara Zetkin de broşürü köklü olarak eleştirdiler. İlki onu «İğrenç,» ikincisi ise «pis» olarak nitelendirdi.

Şimdilik en iyi dileklerimle. «Svesda» için bir şey gönderiniz. Eğer canınız isterse bir kaç satır yazınız. M.F.'ya, içten selâmlar.

Sizin Lenin

(Paris'ten Kapri'ye gönderilmiştir.)

---

(36) Panayır: SDAPR'nin merkez komitesinin 10 - 17 Haziran 1911 tarihlerinde Paris'teki toplantısı.

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Bu günlerde size konferans kararlarını yollayacağım. Likidatörler tayfasına rağmen partiyi ve merkez komiteyi yeniden kurmayı sonunda başardık. Buna sizin de bizimle birlikte sevineceğinizi umuyorum.

Mayıs ayı için bir propaganda yazısı yazmak ister miydiniz? Veya 1 Mayıs esprisiyle bir el ilânı? Kısa ve hoş bir şey, evet mi? Eskiden olduğu gibi yapın (1905 yılını düşünün) ve canınız yazmak isterse bana kısaca bildirin. Rusya'da iki ya da üç yeraltı basım evi var ve merkez komite tahminen on binlerce nusha kaçak basacak. «Svesda»daki «masallar» türünden bir devrimci propaganda yazısı çok iyi olurdu. «Svesda»ya yardım ettiğiniz için çok çok mutluyum. Onunla çok güçlük çekiyoruz; gerek iç gerek dış ve gerekse parasal güçlüklerimiz sonsuz, fakat buna rağmen geçici olarak dayanıyoruz.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

Not : «Sovremennik» kapanacak kadar akıllıymış! Bunu yapmakla iyi etti.

(1912 Şubat'ında yazılmış, Paris'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Mayıs ayı için bir el ilânı düzenlemeğe hazır olduğunuza çok sevindim. Konferans (37) kararlarını mektuba ekliyorum.

«Shivoye (38) Delo»'yu gördüm. Kapalı kart oynayan iğrenç bir likidatör gazetesi. Liberal bir vâiz; polisin, onun parti sorunlarını açıkça ortaya vurmasını önlemesine çok sevindik.

«Svesda»ya, haftalık gazete, veya günlük kopek gazetesi olarak çıkmaya devam edecek. Harikulâde «masallar»ınızla (39) «Svesda»ya çok çok yararınız dokundu. Buna o kadar sevindim ki bu sevincim —doğrusunu söylemek gerekirse— Çernov'larla, Anfiteatro'larla olan sıkı fıkılığınızdan duyduğum üzüntüyü bastırdı... Bırrr! Açıkça söyliyeyim bu insanların başarısızlığa uğramaları beni sevindirdi. Neyle yaşayacağınızı ve yazılarınızı nerede yayınlatacağınızı bilmemeniz çok kötü. Keşke o sülük Piatnizki'yi çoktan kovmuş, onun yerine «Snanije»de namuslu bir adam, sade bir yönetici görevlendirmiş olsaydınız. (Belki artık çok

---

(37) «Konferans Kararları» : 18 - 30 Ocak 1912 tarihlerinde Prag'daki parti konferansının kararları. Kararlar ve konferans hakkındaki rapor, 1912 Şubatında Merkez Komite tarafından Paris'te broşür olarak yayınlandı. Konfaransta seçilmiş olan yeni M. Komite, Gorki'den 1 Mayıs için bir el ilânı yazıp metnini Paris'e yollamasını istedi. Lenin mektubunda Gorki'ye bu ricayı yansıtıyordu.

(38) «Shivoye delo» : (1912) Menşevik likidatörlerin yasal Petersburg gazetesi, 16 sayısı çıktı.

(39) «Svesda»'daki masallar» : 1911 - 1912 yıllarında «Svesda»da Gorki'nin «İtalyan Masallar»'ından yedisi yayınlandı.

geçtir, bilmiyorum). Evet, şu «keşke» sözü olmasaydı, keşke. Bu harika bir şey olurdu.

Roşkov'un (40) «İrkutskoye Slovo»sunu çok seyrek görüyorum. Çocuk likidatör oldu. Çuşak'da (41) tam bir budala. Yüksekten atıp tutan bir zır deli.

Moskova'ya gönderdiği mektup için M.F.'ya çok teşekkürler.

Ve binlerce selâm.

Şubat - mart 1912

Sizin Lenin

(Paris'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN LENİN'E

Sevgili Vladimir İlyiç

Benim romanlarım kendimi dahi pek fazla tatmin etmiyor, fakat onların (Çernov, Amfiteatrov) başarısızlığa uğradıklarını söylerken yanılıyorsunuz, onlar çok fazla iş görüyorlar.

---

(40) Roşkov: Nikolay Alexandroviç R. (1868 - 1927) tarihçi, 1905'ten sonra SDAPR'ın üyesi, Bolşevik; karşı devrim yıllarında likidatör bir idelog olmuştur, «İrkutskoye Slovo» (menşevik - likidatör haftalık dergi)'yu çıkarmıştır.

(41) Çuşak: Nikolay Fiodoroviç Nassimoviç'in takma adı, edebiyat eleştirmeni.

«Sovremennik» başarısızlığa uğramadı, birinci sayısı Ziperoviç, Pavloviç ve Delevski'nin makaleleriyle çıktı, oldukça da enteresan. Bu sene dergi altı bin nusha üzerinden basılacak. Tahminen «Bes Saglaviya»cılar (42) onu ele alacaklar, fakat yeter derecede güçlü olmadıkları için derginin yönetiminde mutlaka «Naşasarya»dan sosyal demokratlar da çalışacaklardır.

Dergilere olan ilgi çok arttı. Bu sene hepsi — «Ruskoje bogatstvo», «Sovromenny mi?», «Russkaya mysl», «Novaya shin»— daha fazla basıldı: biri 2000, diğerleri 3000 nüshadan daha fazla.

Çernov'un Moskova'da büyük bir aylık dergisi çıkarmak istediğini herhalde bildirdim. Tahminen nisanda çıkacak. Buna karşın Petersburg'da Ivanov - Rasumnik tarafından yeni bir dergi çıkarılıyor. Petersburg'luların Moskova'lılarla birleşeceği söyleniyor, fakat birleşseler bile yine de Moskova'da gittikçe gericileşen «Russkaya mysl»e karşı güç olmak üzere bir dergi bulunacak.

«Russkaya mysl» taraftarlarınca çıkarılan iki ciltlik «Velikaya Rossia»yı (43) gördünüz mü?

Fakat kanımca bütün bunlar faydalı oluyor, çünkü insanları doğru olarak tarihin önceden kendileri için saptadığı pozisyonlara sokuyor; buna

---

(42) «Bes Saglaviya»cılar: 1906'da «Bes Saglaviya» dergisini çıkaran solcu halk - özgürlükçüler (Kuskova, Prokopoviç, J. V. Boguçarski). «Bes Saglaviya»cılar, proletaryanın özgün bir politika izlemesine karşı çıktılar.

(43) «Velikaya Rossia»: «Büyük Rusya.» Askeri ve toplumsal konularda makaleler kapsayan antoloji.

karşın meseleye çok zararı dokunan bir sürü şeyler var. (Şu sözde «demokratik» dergileri kast ediyorum : «Shivoye slovo», «Narodnaya semya», «Shisn Dlya Vsech», «Utro», «Narodnaya Shisn» v.s., «Vestnik Snanija»ya dek...) Bunların hepsi demokrasi için ve onun doğrudan doğruya katkısı ile çıkarılıyor, bazıları ise bizzat onun tarafından çıkarılıyor ve onun paralarıyla finanse ediliyor.

Tüm bunlar halis anarşi, demagoji, tüm bunlar aydınlara karşı, partiye karşı ve disipline karşı nefretle dolu; bunlara karşı inatla mücadele etmek gerekecek. Bu gazetelerin çok yakından nasyonalizmi övmeye başlamalarını beklemek gerek, hattâ bu saydığım dergilerin bazıları buna çok yakınlar.

Dergilerimizin şovenizmin gelişmesine gereken dikkati göstermemeleri hayret verici; kısa süre önce «Ukrainskaya shin», «Mir İslama», «Mussulmanin» dergilerini ve Şabotinski'nin (44) makalelerini gözden ayırmamalarını «Sovremenni mir»e yazdım. «Yangına körükle gitmemeli» cevabını aldım. Bu çok enteresan! Ve Moskova'da nasyonalistlerin her konferansında iki bin ve hatta daha fazla insan bir araya geliyor ve işçilere deniyor ki : «Don bölgesinde Fransız yahudileri için, Kuban bölgesinde İngiliz yahudileri için çalışıyorsunuz, bütün Ural yabancı kapitalin egemenliği altında, Rus vatandaşlar, kendinize gelin!»

Şubat/mart 1912'de yazılmıştır.

---

(44) Şabotinski: Vladimir Yevgenyeviç Ş. (1880–1940) gerici gazeteci, siyonist, 1917'den sonra iltica etmiştir.

LENİN'DEN GORKI'YE

Sevgili A.M.

Cumartesi günü boşum ve evde olacağım. Saat 14,30 size uygun mu? Eğer değilse akşam da olabilir. Elini sıkarım.

Sizin Lenin

4 Rue Marie Rose, 2. (Rus usulüne göre 3.) kat, sol kapı.

(1912 mart ortası)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Krakovi, 1 ağustos 1912
Krakovi, Avusturya
Zwierzyniec. 218
Wl. Ulyanow

Sevgili A.M.

Sizin ve Sibiryalıların mektubunu aldım. Benim adresim şimdi Paris değil, Krakovi (yukarıda).

Beni hangi partiden atmak istediğinizi pek anlayamadım. Fakat her halde Sosyal Devrimci Partiden değil?

Hayır, şaka bir yana, kötü bir davranışı kendinize huy edindiniz, dar kafalı, burjuvaca bir davranışı «hepiniz ters huylusunuz» diyerek herkesi hakir görüyorsunuz. Yeni sosyal devrimci ede-

biyata bir bakınız: «Poçin», (45) «İzvestiya Sagraniçoi oblastnoi Organisazii». (46) Bunları bir de «Revolyuzionnaya mysl»le, «Revolyuzionnaya Rossia»yla ve Ropşin v.s. ile karşılaştırınız. «Vechi»yi (47) ve Milyakov'la Rusya'nın 2. bir devrime ihtiyacı olmadığını bugün anlayan Gredeskul'un «Vechi»ye karşı polemiklerini düşünün.

Bunların hepsini — 1908 - 1912 yıllarında sosyal devrimciler, Trudovikler, (48) «Beş Saglavia»cılar ve halk özgürlükçüler arasındaki tüm akımları — sosyal demokratlar arasındakilerle karşılaştırınız. (Bir gün mutlaka birisi, tahminen bir tarihçi bu işi ele alacak.) Göreceksiniz ki bütün, evet bütün sosyal demokrat olmayanlar, mahsus, özellikle uğruna bizim partimizden grupların otsovizm, ve likidatörlüğe saptığı konularla uğraşıyorlar.

---

(45) **Poçin**: «Girişim»: Bir grup sosyal devrimci tarafından Paris'te çıkarılan likidatör halkçı eğilimli gazete. 1912 Haziranında bir sayısı çıkmıştır.

(46) **İsvestiya Sagroniçoi oblastnoi organisazii**: Paris'teki bir grup Sosyal Devrimcilerin organı.

(47) **«Vechi»**: «Sınır taşları»: 1909'da Moskova'da çıkan, gerici filozofların yazılarını kapsayan antoloji. «Vechi»ciler olarak anılan yazarları, 1905 devrimci hareketine ve devrimci demokrat geleneklere iftirada bulundular. Lenin bu «antolojiyi» Liberal dönekliğin ansiklopedisi diye adlandırdı.

(48) **Trudovikler**: 1906'da İ. Duma'nın çiftçi milletvekilleri tarafından kurulan küçük burjuva demokratları grubu. Trudovikler, tüm milli kısıtlamaların ve sınıf kısıtlamalarının kaldırılmasını, şehirlerin kendi kendilerini yönetmeleri usulünün demokratikleştirilmesini ve Duma seçimlerinde herkese oy hakkı verilmesini savunuyorlardı.

Sosyal demokratlar arasındaki dalaşmalara, «nazik konuları» ciddiye almayan, başkalarının arkasından giden burjuvalar, liberaller ve sosyal devrimciler zevkle gürültü koparıyorlar. Onların hepsiyle sosyal demokratlar arasındaki fark, sosyal demokratlar arasındaki dalaşmanın, gruplar arasındaki derin ve bariz ideolojik kökleri olan bir anlaşmazlıktan ileri gelmesi, onların anlaşmazlıklarının ise tamamiyle yüzeysel olup, aslında boş, darkafalı ve acınacak durumda olmasıdır. Hiçbir zaman hiçbirşey pahasına sosyal demokrat akımların şiddetli mücadelesini, sosyal devrimcilerin ve ortaklarının çürük boşluğuna ve zavallılığına değişmezdim.

Elinizi sıkarım.

Sizin Lenin

Not : M.F.'ya selâmlar.

Not : Rusya'da devrimci bir hareket vardır, herhangi bir başkası değil; ve biz günlük bir gazete olan «Pravda»yı (49) çıkarmayı başarabildik.

(Kapri'ye gönderilmiştir.)

---

(49) Pravda: «Gerçek»: (1912'den beri) Yasal bolşevik gazete. Petersburg'lu işçilerin girişimleriyle kuruldu. Günde 40.000 nüsha basıyordu. Lenin gazeteyi yurt dışından yönetiyor, redaksiyona direktifler veriyordu. Partinin edebiyat alanında en ünlü kişilerini dergiye kazandırdı. «Pravda», birçok kereler çarlık yönetimi tarafından kapatıldı ve değişik isimler altında yeniden çıktı. 27 Ekim 1917'den beri aynı adla çıkmaktadır.

Eğer bizim dalaşmamızın sebebini ideolojik köklerin bağdaşmaz ayrılığında aramak gerektiğini, bunun sosyal devrimcilerde de, halk özgürlükçülerde de böyle olduğunu, reformist bir partinin oluştuğunu kabul ederseniz, o zaman hem likidatöre hem de onun düşmanına : «İkiniz de ters huylusunuz.» diyemezsiniz.

O halde kitleye yardım etmek, kökleri çıkarmak görevi, dalaşmaya katılmadan onun ideolojik köklerini idrak edenlere düşer. (Fakat bu arada anlaşmazlığı «generallerin kişisel meselesi» olarak gören kitleyi de affetmemek gerekir.)

Biz «önderler bir tek anlaşılır kitap, bir tek makul broşür yazmadık...» Bu doğru değil. Biz anladığımız gibi yazdık. Eskisinden daha az anlaşılır, daha az makul değil. Üstelik biz çok şey yazdık. Çeşitli insanlara karşı hiçbir dalaşma olmadan yazdığımız oldu. («Vechi'ye, (50), Çernov'a, (51), Roşkov'a karşı».) [«Nevskaya Svesda»nın (52) her sayısını okuyor musunuz?]

---

(50) Vechi'ye karşı : Lenin'in «Vechi'cilere ilişkin» ve «liberal bir işçi partisinin beyannamesi» adlı makalelerinden sözedilmektedir.

(51) Çernov'a karşı : Kamenev'in «Bir demokratın görevleri hakkında. V. Çernov'a cevap» adlı makalesi söz konusudur.

(52) Nevskaya Svesda :. «Neva yıldızı» (Şubat - Ekim 1912) Yasal Petersburg bolşevik gazetesi. 27 sayısı çıkmıştır. Önce «Svesda»yla birlikte çıkmış, «Svesda»ya ek konduğu takdirde onun yerini tutması düşünülmüştür. Gerçekten de 22 Nisan 1912'den sonra yasaklanan «Svesda»nın yerine çıkarılmıştır.

... «Sonuç olarak : bugün Rusya'da işçiler arasında fevkalâde olanları var... Genç insanlar, fakat yurt dışına karşı öylesine fanatik bir tutum içindeler ki...» Evet, bu gerçekten doğru, fakat bunda önderlerin suçu yok. Bunun nedeni Rusya'yla mülteci merkezlerinin birbirinden ayrı, daha doğrusu «koparılmış olması. Koparılmış olan birleştirmeli. Önderlere yüklenmek gerçi ucuz ve popüler fakat pek fayda etmez...» işçileri konferansa katılmaktan vazgeçirsinler...»

Hangi konferans? Likidatörlerin konferansı mı? Bundan biz de vaz geçirmek isteriz! Bu Sizin bir yanlış anlamanız değil mi?

Sanırım bir Varşova gazetesinde Amfiteatrov'un 4. Duma'nın boykotunu desteklediğini okudum. Bu makale Sizde var mı? Lütfen onu bana gönderir misiniz? Sonra Size geri gönderirim.

Baltık donanması kaynıyormuş. Tayfalar ve sosyal demokratlardan oluşan bir kurulun özel delege tayin ettiği bir yoldaş beni Paris'te ziyaret etti. Hiçbir örgütlenme yok. Durum ağlanacak gibi. Subaylarla ilişkiniz varsa, birşeyler ortaya çıkarmak için herşeyi yapmalısınız. Tayfalarda mücadeleci bir ruh hali var, fakat boşu boşuna onları tekrar kaybedebiliriz.

«Saprossy Shisni»deki (53) makaleleriniz son

---

(53) Saprossy Shisni : (1909 - 1912) Haftalık Petersburg gazetesi. Gazetede halk - özgürlükçüler, halkçı sosyalistler ve menşevik likidatörler çalışıyordu. Gorki'nin, «Gurbetten» adlı serisinin birçok bölümü gazetede yayınlandı. 1912'de Gorki gazeteden, gazetenin tarafsızlığının programsız bir particiliğe dönüştüğü gerekçesiyle ayrıldı.

buldu. Bunun yanısıra dikkat ettim, garip bir dergi : likidatör - trudovik - vechi'ci. Üstelikte tam «sınıfçı olmayan reformist» bir parti...

Neden Avusturya'da olduğumu soruyorsunuz. Merkez komite bürosunu buraya nakletti. Sınır buraya çok yakın, bundan yararlanıyoruz. Bu durumda Petersburg da bize daha yakın; bu sayede gazeteler bize iki günde geliyor. Oradaki gazetelere yazmakta eskisinden kolay oldu. İşbirliği daha kolay ilerliyor. Burada dalaşma az oluyor. Bu buranın iyi yanı, fakat iyi bir kütüphanemiz yok. Bu da kötü yanı. Kitapsız çok güçlük çekiyoruz.

Sizin Lenin

Elinizi sıkarım.

M.F.'ya selâmlar.

(25 Ağustos 1912'den önce yazılmış, Krakoviden Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ YE

Sevgili A.M.

Sıhhatiniz nasıl? Son zamanlarda pek iyi haberler vermemiştiniz. Yüksek ateş v.s. Tamamen iyileştiniz mi? Birkaç satır yazarsanız Size minnettar kalırım.

«Pravda»da Sizden hiçbirşey yok. Yazık. Oysa dergiyi desteklemek gerekirdi. Bu aralar boğazımıza kadar seçimlerin (54) içindeyiz. Seçime

(54) Seçimler: 1912 sonbaharındaki 4. Duma seçimleri.

katılma oranı çok düşük, işçiler arasında bile. Fakat buna rağmen birçok yerlerde sosyal demokratlar seçildiler. Parti kuruluşuyla ilgili birçok şey, seçimlerin sonucuna bağlı.

Likidatörlerin konferansından (55) haberiniz var mı?

Yazılarınızı hangi dergide bastıracaksınız? «Snanije»den ne haber?

Elinizi kuvvetle sıkar, acil şifalar dilerim. M.F.'ya selâmlar.

Not : Adresim Paris değil, Krakovi : Ulica Lubomirskiego. 47. Krakovi.

Not : «Luç»u (56) gördünüz mü? «Den»in (57) nasıl bir kurtuluş olduğunu duymadınız mı? «Witte»nin bir organı olduğu söyleniyor.

(1912 Ekimi başında yazılmış,

Kapri'ye gönderilmiştir.)

---

(55) Likidatörlerin konferansı: 1912 ağustosunda Viyana'da toplanan ve Troçki'nin parti karşıtı «ağustos bloku»nu kurduğu konferans.

(56) «Luç» : «Işın» : (1912/1913) Menşevik likidatörlerin yasal Petersburg gazetesi.

(57) «Den» : «Gün» : (1912 - 1917) Liberal burjuva eğilimli Petersburg gazetesi. Gazetede çalışan menşevik likidatörler, 1917 şubatından sonra gazeteyi tamamen bozdular. 1917 ekiminde «Den», devrimci mücadele komitesi tarafından yasaklandı.

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Bugünlerde Petersburg'dan Pravda'nın redaksiyonundan bir mektup aldım. Redaksiyonun, Sizin sürekli işbirliğinizden çok memnun olacağını Size bildirmem isteniyor. «Gorki'ye satır başına 25 kopek vermek istiyoruz, fakat alınacağından korkuyoruz.» diye yazmışlar.

Ben bunda alınacak hiçbir şey göremiyorum. Sizin yalnızca ücret karşılığında yardım eden bir insan olmadığınızı herkes bilir. Aynı şekilde herkes bilir ki, satır başına iki kopek ödeyen (bazan onu bile veremeyen) işçi gazetesi «Pravda», hiçkimseyi parayla tavlayacak durumda değildir.

Fakat bir işçi gazetesinde çalışanların küçükte olsa düzenli bir ücret almaları kötü birşey değil, aksine iyidir. Gazete artık 20.000 - 25.000 basıyor. Artık çalışanlara düzenli bir ücret vermenin zamanı geldi. İşçi gazetesinde çalışan herkes, yavaş yavaş para kazanmaya başlasa bunda ne gibi bir kötülük olabilir? Ve böyle bir teklifin nesi gücendirici olabilir?

«Pravda»nın Petersburg redaksiyonunun kaygılarının yersiz olduğuna ve Sizin teklifi arkadaşça karşılayacağınıza eminim. Ya redaksiyona veya bana birkaç satır birşeyler yazınız.

Yarın Petersburg'da işçi milletvekillerin seçimi var. Likidatörlerle kavga kızıştı. Moskova ve Charkov'da partiye sadık olanlar üstün geldiler.

«Luç»u gördünüz mü? Daha doğrusu o elinize geçiyor mu? Kartları değiştirdiler şimdi Biedermann'ı oynuyorlar!

«Krugozor» (58) hakkındaki ilânı gördüm. Bu Sizin bir girişiminiz mi, yoksa orada konuk musunuz?

Elinizi kuvvetle sıkar, herşeyden önce Size sağlık dilerim. M.F.'na selâmlar 47. Ulica Lubomirskiego. Krakovi.

Sizin Lenin

(Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Bundan evvelki mektubunuzu henüz göndermiştim ki, kütüphane aracılığıyla Sizinkini aldım. Devrim tarihiyle ilgili malzeme toplama fikri mükemmel. Bu fikri tüm kalbimle selâmlar, başarılı olmasını dilerim.

Bebutov'la Berlin'de tanıştığımızda bana, kütüphaneyi bir daha geri alınmamak üzere Alman sosyal demokrat partisinin merkez komitesine verdiğini söyledi. Elimde, sosyal demokrat parti birleşir birleşmez kütüphaneyi ona devredeceğini bildiren mektubu var. Kısacası yapacak birşey yok! Fakat Siz yine de Bebutov'la ilişki kurmaya çalışın.

V. Lenin

(1912 Ekiminin 2. Yarısında yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

---

(58) Krugozor: «Panorama»: Burjuva liberali aylık edebiyat ve politika dergisi; 1913 başında Petersburg'da çıktı. Gorki'nin gazetede çalışanlar arasında adı sayılmasına rağmen yazar «Krugozor»da çalışmadı.

LENİN'İN «PRAVDA»NIN REDAKSİYONUNA BİR MEKTUBUNDAN

Değerli meslekdaşım.

Ricanız üzerine Gorki'ye yazdım ve ondan bugün cevap aldım. Şöyle yazıyor : «İlişikteki yazıyı Pravda'ya gönderiniz. Ücret söz konusu olamaz, çok saçma. Gazetede çalışacağım ve pek yakında müsveddeleri yollayacağım. Bunu şimdiye kadar yapamadım, çünkü çok işim vardı, her gün 12 saat çalışıyorum, oturmaktan kıçım acıyor.»

Gördüğünüz gibi Gorki'nin tutumu son derece dostça. Sizin de ona aynı şekilde davranacağınızı ve Pravda'nm vaktinde ona gönderilmesini sağlayacağınızı ümit ediyorum. Ulaşım, bazan aksayabilir, bu yüzden bunu zaman zaman denetlemeli, bizzat Siz denetlemelisiniz.

Dostça bir tutum istiyorsanız ona benim aracılığımla ilgisini çekebilecek yeni yayınlar ve bazı müsveddeler yollayınız...

Sizin Lenin

(2 Kasım 1912'den sonra yazılmış, Krakovi'den Petersburg'a gönderilmiştir.)

LENİN'İN «PRAVDA»NIN REDAKSİYONUNA BİR MEKTUBUNDAN

...Gorki'nin adresini istemişsiniz. Onu size yazıyorum : Signor Massimo Gorki. Villa Spinola, Kapri (Napoli) — İtalie...

(26 Kasım 1912'de yazılmış, Krakovi'den Petersburg'a gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ YE

Sevgili A.M.

Uzun süredir sizden haber alamıyorum. Nasılsınız? Sıhhatte misiniz?

Bugün Pravda'nın 187'ci sayısını 1913 yılının abonesi olarak aldım. Gazete güç bir durumda. Yaz mevsiminde baskı adedinin düşmesinden sonra güçlükle toparlanabildi ve halen bütçede açık var. Sürekli çalışanlardan ikisinin geçici olarak ücretleri kesildi, bu da bizim durumumuzu son derece güçleştiriyor.

İşçiler arasında abone sayısını çoğaltmayı ve buradan gelecek parayla gazeteyi sağlamlaştırıp genişletmeyi amaçlıyoruz, zira aksi takdirde Duma'nın açılmasıyla birlikte makalelere hiç yer kalmayacak.

Gazeteyi yeniden canlandırmak için abonman propagandasına katılacağınızı ümidediyorum. Bunu ne şekilde yapmak istersiniz? Bir masal ya da bunun gibi uygun birşeyiniz varsa, bununla ilgili bir ilân çok iyi reklâm olurdu. Eğer yoksa yakın bir zamanda, 1913'te birşeyler yazacağınıza dair söz verin. Olmadı Sizin «işçilere mektup» şeklinde yazacağınız birkaç satır bile işçi gazetesini (abone kazanma, yaygınlaşma ve gelecek ianelerle) des-

teklemenizi sağlar, aynı zamanda mükemmel bir reklam olur.

Öyle ya da böyle, nasıl isterseniz doğruca «Pravda»nın redaksiyonuna (Jamskaya 2, St. Petersburg) veya buraya bana yazınız.

Herhalde savaş olmayacak. Şimdilik burada kalıp Polonya'lıların Çara karşı amansız kinlerinden «yararlanıyoruz.»

Likidatörler, devrimci grevlere karşı saldırıya geçtiler! İyice kızışmışlar 9 Ocakta grev ve gösterilerden sözediliyor.

Üç Duma'nın (2., 3., 4.,) işçi milletvekillerinden en önemli altı (59) ilin milletvekillikleri ilk kez hep birlikte partinin tarafını tutuyorlar. Güç oluyor, fakat yine de ilerleme var.

«Savety»cilerin Natanson ve şürekasının redaksiyona yazdıkları bir mektuba cevaben «Fikir ve eleştiri özgürlüğü» adı altında Ropşin'i nasıl «savunduklarını» gördünüz mü? Bu likidatörlükten de kötü, korkakça, hilekâr bununla beraber sistemli bir döneklik!

Akıntıya kürek çekiyoruz... Kitleler arasında devrimci propaganda için şimdi birçok başka devrimcilerle savaşmamız gerekiyor... İşçi yığınları

---

(59) 6 Milletvekili: Duma'nın seçimlerinde meclisin işçi kanadında 6 endüstri ilinden (Petersburg, Vladimir, Kostroma, Charkov, Yekaterinoslav ve Moskova) bolşevik işçiler milletvekili seçilmişlerdir. (Badayev, Samoilov, Şagov, M. K. Muranov, Petrovski ve Malinovski) daha sonra sonuncusunun kışkırtıcı olduğu ortaya çıktı.

devrimci bilinçteler, şüphesiz, fakat devrimci ideolojideki yeni demokrat entellektüelliği (buna işçi entellektüelliği de dahil) çok ağır gelişiyor, geri kalıyor, şimdilik henüz bize yetişemiyor.

Sizin Lenin

İçten selâmlar!
Lütfen birkaç satır yazınız!
Not : M.F.'ya selâmlar. Hiç sesi sedası çıkmıyor...

(22 veya 23 Aralık 1912'de yazılmış, Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Ben de yeni yılınızı kutlar ve herşeyin gönlünüzce olmasını, herşeyden önce de Size sıhhat dilerim. Bu ara Malinovski, Petrovski ve Badayev buradalar. Dün mektubunuzu aldım ve onlara okudum. Hepsi son derece sevindiler. Malinovski Size gelmek istiyordu. Fakat o kadar uzaktasınız ki, herhalde bu olanaksız. Ah, keşke biraz daha yakında olsaydınız! Sağlığınız izin verseydi de buradaki dinlenme yerlerinden birine, örneğin Zakopan'a yerleşip kendinize dağlarda güzel bir yer seçseydiniz. Böylece Rusya'ya iki gün daha yakın olurdunuz, ne kadar iyi olurdu! Buraya daha sık işçiler gelmesi sağlanır ve yeniden bir işçi okulu

(60) kurulabilirdi. Sınırı geçmek güç değil; Petersburg'dan buraya 12 rubleye gelinebiliyor. Aynı zamanda Moskova'lı ve güneyli işçilerle de bağlantı kurulabiliyor... M.F.'nın seyahati (61) beni hayrete düşürdü. Bunu harikulâde plânlamış, gerçekten harikulade. Onun kendini resmen kabul ettirmeyi başarıp başaramadığını (ki mutlaka başaracaktır) bir fırsatta mutlaka bana yazınız. Malinovski'nin onu Petersburg ya da Moskova'da nasıl bulabileceğini de yazınız. Tihonov (62) aracılığıyla mı? «Pravda»nın sağlamlaştırılması ve genişletilmesi için para bulamazsak gazete batacak. Bütçe açığı günde 50 - 60 rubleyi buluyor. Baskıyı artırmak, giderleri kısmak, gazateyi genişletmek gerek. 200'ncü sayıya ulaştık, bu bir rekordur. Her şeye rağmen 20.000 - 30.000 işçi okuyucuya marksist zihniyette etki ediyoruz; bu çok büyük bir şey ve sona ererse yazık olur. Milletvekilleriyle «Pravda»yı bu güç durumdan kurtarmanın çarelerini enine boyuna düşündük, fakat korkarız ki dıştan gelecek malî yardım olmadan bu olanaksız.

---

(60) İşçi Okulu: SDAPR'nin merkez komitesi 1913'te Poronin'de işçiler, parti görevlileri ve 4. Duma'nın milletvekilleri için bir okul kurmayı tasarladı. Ders plânının saptanmasında Lenin de görev aldı. Ekonomi politik, toprak ve milliyetçilik üzerine dersler koymayı amaçlıyordu. Bu okul kurulamadı.

(61) M.F.'nın Seyahati: M.F., 1912 yılı sonunda gizlice Rusya'ya dönmüştü.

(62) Tihonov: Aleksander Nikolayeviç T. (1880 - 1956) Yazar. Gorki'nin birçok yayınevi girişimlerine katılmıştır.

Malinovski, Petrovski ve Badayev size içten selâmlar ve en iyi dileklerini yolluyorlar. Harika insanlar, özellikle ilki. Böyle insanlarla güçlükler ne kadar büyük olursa olsun gerçekten bir işçi partisi kurulabilir. Krakovi üssümüz, yararlı oldu. Krakovi'ye taşınmamız işimiz açısından tamamen değdi. Milletvekilleri, işçiler arasındaki devrimci bilincin kesinlikle gelişmekte olduğunu söylüyorlar. Eğer şimdi likidatör gammazların zarar veremiyecekleri iyi bir örgüt kurulursa, kim bilir hareketin aşağıdan doğru gelişmesinde ne gibi başarılar kazanılabilir...

Rusya'dan gelen mektuplar hakkında söyledikleriniz çok ilginç ve karakteristik. Demek Menşevik işçiler Marks'ın Rusya için demode olduğunu söylüyorlar! Aslında buna şaşmamalı. Zira likidatörler harekete öyle büyük ahlâksızlık, dönekllik ve hainlik ruhu getirdiler ki... Bir de üstelik onlarla birleşmemiz için bir sürü entrikalar çeviriyorlar. Her şeyi ziyan etmenin, güçlükle başlanan partiyi kurma işini suya düşürmenin tek yolu gene likidatörlerle birleşme (entrika) işlerine başlamaktır. Her neyse, kavgayı sürdüreceğiz...

Vperyod'çuların dönüşü karşısında duyduğunuz sevince bütün kalbimle katılıyorum, fakat yalnız onların «machçılık, tanrı yaratıcılığı ve tüm bu hikâyeler»'de çıkmaza girdikleri konusundaki tahmininiz doğruysa. Eğer Vperyod'çular bunların yanlışlığını anlamışlar, veya anlamaktaysalar, o zaman onların dönüşü karşısında duyduğumuz sevinci içten paylaşırım. Fakat tekrar ediyorum : Ancak eğer durum böyle ise. Çünkü bu şimdilik bir gerçek olmakdan çok bir istek.

1908 ilk baharında Kapri'de Bogdanov, Basarov ve Lunaçarski ile son karşılaşmamızı hatırlıyor musunuz? Eğer hatırlarsanız ben iki üç yıl için ayrılmak zorunda kalacağımızı söylemiş, oturumu yöneten Maria Fiodorovna da beni şiddetle protesto etmiş ve kendime gelmemi söylemişti!

Bildiğiniz gibi o zamandanberi dört buçuk hemen hemen beş sene geçti. Bu da 1908 - 1911 yıllarındaki gibi derin bir ayrılma, çözülme devresi için az bile. Bagdanov, Basarov, Volski (bir yarım anarşist) Lunçarski ve Aleksinski'nin 1908 - 1911 yıllarının acı tecrübelerinden ders alıp alamadıklarını bilmiyorum. Acaba marksizmin sandıklarından daha ciddî ve derin kökenli bir şey olduğunu Aleksinski'nin yaptığı gibi onunla dalga geçilemeyeceğini, veya diğerlerinin yaptığı gibi ona ölü bir nesne gibi davranılamayacağını anladılar mı? Eğer anladılarsa, o zaman onları binlerce kez selâmlarım ve şiddetli kavganın kaçınılmaz olarak birlikte getirdiği tüm kişisel anlaşmazlıkları bir kalemde silerim. Fakat eğer bunu anlamamışlar, bundan ders almayı bilememişlerse o zaman kusuruma bakmasınlar. Burda artık dostluğun yeri yoktur, deve kuşunun kafasını kumdan çıkarmak gerekir. Marksizme çamur atmak ve işçi partisinin politikasına karışıklık getirme çabalarına karşı hayatımız pahasına savaşacağız.

Vperyod'çuların dönüş yolunu kendilerine doğrudan doğruya saldırmamış olan «Pravda» aracılığıyla bulmalarına çok sevindim. Fakat gecikmiş bir yaklaşımın selâmeti için şimdi bu yaklaşımı gayet yavaş ve dikkatli sürdürmek gerekir. Bu konuda «Pravda»ya da yazdım. Burda Vperyod'-

çuların bizimle yeniden birleşmelerine taraftar olanlarda çaba göstermeliler. Çünkü Vperyod'çuların dikkatle ve tecrübeyle denetlenecek otovizm, maşizm ve «tanrı yaratıcılığın»dan dönüşleri çok iyi sonuçlar verebilir. En küçük bir dikkatsizlik «mahç, otovist v.s. hastalığına» yeniden dönüş kavgayı eskisinden daha şiddetli bir şekilde alevlendirir. Bogdanov'un yeni «Canlı Tecrübenin Felsefesi»ni okumadım. Her halde yeni bir kılıkda yine ayni mahççılık Paris'de bulunan Sergei Moisseyevle (63) gayet iyi bir bağlantı içindeyiz, onu uzun zamandır tanıyoruz ve onunla birlikte çalışıyoruz. Gerçek bir parti arkadaşı ve bolşevik. Partiyi kuracağımız insanlar işte bunlar, fakat sayıları son derece azaldı.

Tekrar elinizi sıkarım, artık nihayet bitirmeliyim. Zira mektup zaten haddinden fazla uzun oldu. Sıhhatli kalınız!

Sizin Lenin

Not : Nadeşa Konstantinovna içten selâmlarını yolluyor!

Burda Rusya'dan gelen bir kaç iyi partici bir araya geldi, bir oturum düzenleyeceğiz. Kahrolası, paramız yok, yoksa burdaki üs de neler yapmazdık neler! Bugün bir mektupla «Pravda»ya Tiho-

---

(63) Moisseyev: Sergey İ. M. (1879-1951) Bolşevik, profesyonel devrimci, 1902'den sonra SDAPR'nin üyesi. Gorki'nin doğduğu şehirden çıkarılmasını protesto amacıyla 7 Kasım 1901'de Nijni Novgorod istasyonundaki gösteriyi düzenleyenlerden.

nov'a sorduktan sonra sizin de Tihanov'un «Pravda»nın edebî kısmını yönettiğinize dair bir haber yayınlamalarını söyliyeceğim. Gazetede çalışacaksınız, öyle değil mi? Eğer bu haberi yayınlamazlarsa siz de onlara bunu yazınız.

(8 Ocak 1913'den önce yazılmıştır. Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

21 Ocak 1913

Sevgili A.M.

Size bu mektubu iletecek olan yoldaş şimdi Viyana'da yaşayan Troyanovski'dir. O ve karısı şimdi hararetle «Prosveşçenije» (64) işine girişti-ler. Biraz para bulmuşlar. Onların enerjisi ve yardımıyla likidatör döneklere karşı marksist bir dergi çıkarabileceğimizi umuyorum. Umarım Siz de «Prosveşçenije»den yardımlarınızı esirgemezsiniz.

Sizin Lenin

Not : Vperyod'çularla ilgili mektubumu aldınız

---

(64) «Prosveşçenije» : «Açıklama» (1911 - 1914) Sosyal politika ve edebiyat konularında teorik bolşevik aylık dergi. Yasal olarak Petersburg'da çıkıyordu. Dergi Lenin'in teşvikiyle çarlık rejimi tarafından kapatılan «Mysl»'-in yerine kurulmuştu. Lenin dergiyi yurt dışından yönetiyordu.

herhalde. Nasıl oldu da «Luç»a geçtiniz? Milletvekillerinin ardından mı? (65) Fakat bunlar bir tuzağa düştüler ve her halde yakında istifa edeceklerdir.

V. Lenin

(Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN LENİN'E

25 Ocak 1913

Sevgili İlyiç,

Bugünlerde Tihanov ve şürekâsına sizin Vperyod'çulara ilişkin mektubunuzdan bir bölümü özetledim. Sözlerinizi ne biçimde aktardığını bilmek istersiniz diye sözlerimin bir kopyasını gönderiyorum.

Bunları yazmaya beni zorlayan Lunaçarski'nin «Den» gazetesindeki makalesi ve «Kievskaya mysl»deki «Korku ve Ümit Arasında» adlı makalesi oldu. (Sizin grubun üyelerinden birine karşı tedbirli tutumunuzu haklı göstermeyi amaçlayan yarı mistik bir yazı.) Tihonov bu tutumu bir dü-

(65) Milletvekillerinin Ardından: «Luç»un 78. sayısında Duma'nın milletvekillerinden Badayev, Petrovski, Samoilov ve Şagov'un gazetede çalışmaya başladıkları ilân edildi, fakat milletvekilleri bir ay sonra istifa ettiler. Buna gerekçe olarak ta gazetenin likidatör politikasından hoşnut olmadıklarını bildirdiler.

zeltmenin grameri bilmesi gerektiği gibi bilmeli! Bu davranışının Sizce bir özürü yok değil mi?

Son zamanda Moskova gazetesi için birkaç yüz ruble toplandı. Şubatta biraz daha para bulacağız. Büyük bir ihtimalle Petersburg'lu kitap yayıncılarından biri en yeni edebiyatın antolojilerini çıkarmayı üzerine alacak. Bunlar tahminen on onbeş sayfa kalınlığında olacak ve 25 - 35 kopeke malolacak. Bunları «Pravda»ya ek olarak abone olanlara hediye edeceğiz. Aboneler mutlaka gerekli. Bu antolojiler baskıyı artıracaklar. İyi iş yapıyoruz. Bu bir tasarı, bu yüzden de şimdilik bu konuda susuyoruz. Bu da gerekli, zira aksi takdirde antolojilerin redaktörlüğü için bir kavga başlayacak. Bu makam ücretli değil, fakat şerefli. Özellikle politikada adı kötüye çıkmış olanlar ve demokrasiye karşı suç işlemiş olanlar için...

Rus entellektüelliğinin tüm tasarılarından ve maksatlarından şüphe götürmez bir şekilde anlaşılıyor ki, sosyalist düşünce kökten kendine düşman bir çok akımla karışmıştır. Bunlar arasında mistisizm, metafizik, oportünizm, reformizm ve bertaraf edilmiş olan halkçı ideolojinin kalıntıları var. Tüm bu akımlar, belirsiz kaldıkları takdirde çok daha zararlı olurlar. Çünkü bunların kendi grupları yok ve yeterince açık bir biçim alamıyorlar.

Bunlara mümkün olduğunca açığa çıkmaları için yardım etmeli, ondan sonra da onların maskesini düşürmeli. «Savyet»ciler bir biçim alıyorlar, onlar açığa çıkmış durumdalar ve kostümlerinin renkliliğiyle herkesi hayrete düşürüyorlar. Bundan sonra tahminen «Krugozor»daki Trudo-

vikler, daha sonra da «Severniye Sapiski»ciler (66) yerlerini belirleyecekler.

Bizim de kendi öz dergimizi yaratmamızın zamanı geldi, fakat gerçekden aynı amaçları güden yeterli insanımız yok.

İ.İ. Stepanov (67) hakkında ne düşündüğünüzü bana yazınız. Bir de derginin politik ve ekonomik bölümünün organizatörlüğünü yapmak üzere kimi önerirdiniz? Onu da yazınız.

. (Kapri'den Krakovi'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Tabii ki mektubumu Tihanov'a göndermenizin hiçbir mahzuru yok. Lunaçarski'nin «Korku ve ümit arasında» adlı yazısı, Sizin bana anlattıklarınızdan sonra beni de ilgilendirmeye başladı. Eğer ona ihtiyacınız yoksa bana yollayabilir misiniz? İstediğiniz zaman onu Size geri yollarım.

Moskova gazetesi için toplanan yardımlara

---

(66) «Severniye Sapiski»: «Kuzeyden Notlar»: (1913-1917) Petersburg'da çıkan aylık edebi ve politik gazete.

(67) İ.İ. Stepanov: (İvan İvanoviç Skvorzov - Stepanov) Rus komünist partisinin ileri gelen elemanlarından. Karl Marks'ın «Kapital»ini Rusçaya çevirmiştir. Ekim devrimi sırasında Moskova'daki devrimci mücadele komitesi üyesiydi. 1925'ten sonra ise Sovyet komünist partisi merkez komitesi üyesi, aynı zamanda «İsvestia» gazetesi şef redaktörü.

sevindik. Bu işi Moskova bölgesindeki milletvekilleri (Malinovski, Şagov ve Samoilov) ele alacaklar buna karar verdik. Fakat dikkatli olmak gerek, «Pravda» henüz sağlama alınmadan Moskova gazetesini (68) çıkarmaya başlayamayız. «Moskovskaya Pravda» adlı bir gazete kurmayı düşünüyoruz.

Lütfen Tihanov'a yazınız, yalnız Badayev ve Malinovski ile konuşsun, fakat bu ikisiyle mutlaka konuşsun.

Mektubunuzda özellikle şu sözler beni çok sevindirdi : «Rus entellektüellerinin tüm tasarılarından ve maksatlarından şüphe götürmez bir şekilde anlaşılıyor ki sosyalist düşünce kökden kendine düşman bir çok akımla karışmıştır. Bunlar arasından mistisizm, metafizik, oportünizm, reformizm ve bertaraf edilmiş olan halkçı ideolojinin kalıntıları var. Tüm bu akımlar belirsiz kaldıkları takdirde çok daha zararlı olurlar. Çünkü bunların kendi grupları yok ve yeterince açık bir biçim alamıyorlar.»

Özellikle hoşuma giden sözler de şunlar oldu : «Kökünden düşman olan» ve «belirsiz kaldıkları sürece daha zararlılar.» Bana Stepanov'u soruyorsunuz. Bu mükemmel, çalışkan ve yetenekli adam 1908 - 1911 yıllarının çöküntü ve sarsıntı devirlerinde nasıl bir tavır takındı? Vperyodçularla uzlaşmayı istiyordu. Bu da onun sendelediğini gös-

(68) Moskova gazetesi : Moskova'da çıkarılmak istenen yasal bolşevik gazetesi. 1. sayısı «Naş put» adı altında 25 Ağustos 1913'te çıktı. Toplam olarak 16 sayı çıktı, bundan sonra gazete çarlık yönetimi tarafından kapatıldı.

termez mi? Bana Rusya'da bir demokratik devrim fikrinden vazgeçmesi gerektiğini ve devrim olmadan da işlerin Avusturya'daki gibi yürüyeceğini yazıyordu. Bu sözlerinden dolayı onu likidatörlükle suçladım. Buna alındı. Bir müddet sonra da Larin ayni fikirlerle basında patlak verdi.

Şimdi Stepanov meydan okurcasına bizim için değil, Roşkov'un İrkutsk'daki «Novaya Sibir»i (69) için yazıyor. Roşkov'un nasıl bir akım yarattığını biliyor musunuz? Onun 1911'de «Naşa Sarya»da çıkan makalesini ve benim «Svezda»daki cevabımı okudunuz mu? Roşkov, oportünizminde ısrar ediyor. Ya Stepanov? İşte tam sizin dediğiniz gibi : «tamamen belirsiz» ve karışık bir durum. Stepanov'a hiç bir zaman en serbest işi bile vermezdim. Ondan en akılda olmayan atakları beklemek gerekir. Fakat iş arkadaşı olarak her halde yararlı olabilirdi. O, şu «yolunu bulamamış»lardan, Ona bir işin organizasyonunu vermek demek, hem onu hem de bu işi kesinlikle mahvetmek demektir.

Kendi dergimizi yaratmamızın zamanı geldi diyorsunuz ve bunun için aynı amacı güden insanların azlığından yakınıyorsunuz.

Bu cümlenizin ikinci kısmına katılmıyorum. Dergi, yeter sayıda kişiyi aynı yolda yürümeğe, aynı amacı gütmeğe zorunlu kılacaktır. Yeter ki biz dergiyi, gövdeyi oluşturalım. Gövdeye sahibiz.

---

(69) «Novaya Sibir». «Yeni Sibirya» (1912 - 1913) İrkutsk'ta çıkan liberal doğrultuda sosyal politik günlük gazete. 16 sayısı çıkmıştır. Likidatör Roşkov gazetenin redaktörüydü.

Fakat sağlam bir dergiyi yüzeysel nedenlerden dolayı kuramıyoruz, çünkü paramız yok. Eğer para olsaydı, eminim ki, şimdi bile sağlam bir dergi kurabilirdik. Çünkü iş ortaklarından oluşan bir gövdeye, konular ısmarlayıp iş bölümü yaparak parayla bir çok yardımcı da kazandırılabilirdi.

Fakat paramız olmadığı sürece salt gelecek için tasarılar yapmakla kalmamalı, elimizde olandan da, yani «Prosveşçenije»den bir şeyler yaratmalıyız. Tabii bu küçük bir balık, fakat birincisi her büyük şey küçükten başlar; ikincisi ise küçük bir balık, büyük bir hamam böceğinden daha iyidir.

Aynı yolda yürüyen bir çok insanımız olmasını istiyorsak, forma girmemizin vakti çoktan geldi.

«Kendi dergimizi yaratmamızın zamanı geldi.» Yazarlardan oluşan bir gövdemiz var. Yolumuzun doğruluğu 12 (hatta 20) sene ve özellikle son altı senenin tecrübeleri tarafından kanıtlanmıştır. Bu gövde etrafında güçleri toplamalı, böylece onu daha titizlikle yüceltmeli, geliştirmeli ve genişletmeliyiz. İşe yasa dışı olarak ve «Pravda» ile başlamamız gerekiyor. Fakat bu noktada kalmayı istemiyoruz. Madem ki «kendi öz dergimizi yaratmamızın zamanı geldi» diyorsunuz o halde bu sözünüzü sened olarak kabul ediyorum. Ya hemen proğramı, redaksiyonu ve kadrosu belli sağlam bir dergi kurmaya gerekli parayı bulmak için bir plân yapmalı, ya da aynı plânla «Prosveşçenije»yi genişletmeye bakmalıyız.

Hattâ en iyisi, o ya da bu değil, her ikisini de yapmalıyız.

Cevabınızı bekliyorum. Her halde Viyana'dan Prosveşçenije hakkında bir mektup aldınız. Dergiyi 1913 yılında kendi küçük çapında da olsa sürdürmeği şimdiden sağlama aldık. Eğer kendi öz dergimizi yaratmamızı istiyorsanız birlikte çalışalım.

Daşnaklar (70) hakkında birşey duymadık. Fakat söylentiyi çok saçma buluyorum. Bunu Türk Ermenileri yutmak isteyen hükümet çıkarmış olmalı.

PPS'çiler (71) kesinlikle Avusturya'nın tarafını tutuyorlar. Avusturya ve Rusya arasında bir savaş, devrim için (bütün doğu Avrupa'da) çok yararlı olurdu. Fakat Fransız Jozef'in ve dostumuz Nikola'nın bize bu lütufta bulunmaları pek beklenmez.

Daha sık haber yazmamı istiyorsunuz. Memnuniyetle. Fakat siz de karşılık yazınız. Size, son oturumumuzun geçici olarak gizli tutulan resmi kararlarını yolluyorum.

Resmî bildirilerin tüm edebî türler içinde en can sıkıcısı olduğu söylenir! Ben bildirilere çok

---

(70) Daşnaklar: 1890'ların başlarında kurulan bir Ermeni burjuva nasyonalisti partisi. 1918'den 1920'ye dek Daşnaklar, Ermenistan'ın burjuva nasyonalisti hükümetini yönettiler. 1913 Ocağında Daşnakların, Türk Ermenileri arasında bir ayaklanma düzenleyeceklerine dair bir söylenti çıktı.

(71) PPS'çiler: 1892'de kurulan ve Pilsudski'nin yönettiği reformist-nasyonalist bir parti olan «Polonya Sosyalist Partisi» üyeleri ve taraftarları.

alışkın bir insanım. Ya Siz bunları ne dereceye kadar okuyabiliyorsunuz? (Özellikle devrimci grevler ve likidatörler hakkındakileri).

Genel af söylentisinin Rusya'da ne gibi kötü sonuçları oldu? Bilmiyorum. Lütfen bana yazınız.

Sizin Lenin

N.K. selâm söylüyor Elinizi kuvvetle sıkarım.

(25 Ocak 1913'den sonra yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Nedir bu yaptığınız saçmalık sevgili dostum? Haddinden fazla çalışmışsınız, yorgunsunuz, sinirleriniz bozuk. Kapri'de hele konuk selinin durgunlaştığı şu kış mevsiminde düzenli bir hayat sürmeniz gerekmez mi? Kendinizi hiç itina etmeden kapıp koyuvermişsiniz. Bu hiç de iyi değil! Kendinizi biraz toparlayınız ve sıkı bir «rejim»e giriniz. Bu günlerde hasta olmak hiç te uygun değil! Yoksa geceleri çalışmaya mı başladınız? Ben Kapri'deyken Size düzensizlik getirdiğim, daha önce erken yatağa girdiğiniz söyleniyordu. Evet, mutlaka dinlenmeli ve sıkı bir rejime girmelisiniz!

Troyanovski ve karısına onlarla buluşmak istediğinizi söyleyeceğim. Bu çok güzel birşey olurdu. Çok hoş insanlar. Gerçi işbaşında az gördük,

fakat haklarında duyduğumuz herşey olumlu. Yeterli malzemeleri de var. Çok iş yapabilir, dergiye çok yararlı olabilirler. Bayan Troyanovskaya yakında Rusya'ya gidiyor.

«Prosveşçenije» işini kabul etmeniz beni ve tüm burdakileri çok sevindirdi. Oysa itiraf etmeliyim ki başlangıçta şöyle düşünmüştüm : Küçük gazetemiz veya «gazeteciğimiz» hakkında yazınca, herhalde A.M.'in tüm keyfi kaçacaktır. Böyle düşündüğüm için binlerce defa özür dilerim.

Yavaş yavaş edebiyatçıları etrafımızda toplayıp «Prosveşçenije»yi ilerletseydik ne güzel olurdu! Gerçekten harika olurdu! Yeni bir proleter okuyucu oluştururduk — bu arada dergiyi de ucuzlatırdık — Sızlanmalara, döneklere yer vermeden sadece demokratik edebiyat yapardınız. İşçilerle işbirliği yapacağız. Hem bunlar mükemmel işçiler. Duma'nın işçi milletvekilleri burada «parlemento dışı» faaliyetlere öylesine daldılar ki, bu insanı memnun ediyor. Burası tam gerçek bir işçi partisinin kurulacağı yer! 3. Duma zamanında asla bu kadar ilerleme olmamıştı. «Luç»un 24. sayısında 4 milletvekilinin gazeteden çıkışıyla ilgili mektuplarını gördünüz mü? Çok iyi bir mektup değil mi?

Ya «Pravda»yı okudunuz mu? Aleksinski iyi yazıyor ve şimdilik gürültü etmiyor! Hayret! Neden «Pravda»ya girdiğine dair bir beyanname verdi. Fakat bu yayınlanmadı. Fakat buna rağmen şimdilik gene de gürültü etmiyor. Çok hayret verici! Buna karşın Bogdanov gürültü çıkarıyor. «Pravda»nın 24. sayısında büyük bir aptallık saçmalamış. Hayır hayır o hiçbir işe yaramaz. «Mü-

hendis Manny»sini (72) okudum. Yine aynı Mahçılık = idealizm. Öylesine gizlenmiş ki, bunu ne işçiler, ne de «Pravda»nın saf redaktörleri anlayabildiler. Maalesef ümitsiz bir mahçı, tıpkı Lunaçarski gibi (makalesi için çok teşekkürler). Keşke Lunaçarski'yi estetik yönden Bogdanov'dan ayırmak mümkün olsaydı, tıpkı Aleksinski'nin politik yönden ondan ayrılmaya başlaması gibi... Evet, şu «keşke» sözü olmasaydı keşke...

Madde ve yapısı öğrentisi üzerine yazmanın zorunlu olduğu ve bunun «amorf Rus ruhunu emen zehir»e karşı iyi bir araç olduğu konusunda Sizinle aynı görüşteyim. Fakat hakları olmadan bu zehire «metafizik» diyorlar. Oysa ona idealizm ve agnostisizm demeli.

Mahçılar materyalizme metafizik desinler daha! Oysa bir sürü ünlü çağdaş fizikçi, radyumun, elektronların v.s.'nin yoluyla «sevgili tanrı»yı — hem en kabasını, hem en hilekârını — felsefi idealizm şeklinde yutturmaya çalışıyorlar.

Nasyonalizmle daha ciddi şekilde ilgilenilmesi gerektiği konusunda da Sizinle aynı fikirdeyim. Burda mükemmel bir Gürcü (73) «Prosveşçenije» için büyük bir makale yazma işine girişti. Bunun için tüm Avustuya'yla ilgili ve diğer malzemeleri topladı. Fakat bizim oturum kararlarımıza «boş gevezelik, büro zırvalaması» diye hakaret etmeniz

---

(72) «Mühendis Manny»: Bogdanov'un, şematik olarak bir «Makina Emperyalizmi»nin doğuşunu anlatan sosyal-ütopik romanı.

(73) «Mükemmel Gürcü»: «Nasyonal Sorun ve Sosyal Demokrasi» adlı makale üzerinde çalışan Stalin.

hoş değil. Hayır, bu boş gevezelik değil. Bizde Kafkasya'da sosyal demokrat Gürcüler + Ermeniler + Tatarlar + Ruslar on yıldan fazla sosyal demokrat bir örgütte çalıştılar. Bu boş laf değil, nasyonal sorunun proleterce çözümüdür. Hem de yegâne çözümü. Riga'da da böyleydi : Ruslar + Letonyalılar + Litvanya'lılar; ayrılanlar sadece separatistlerdi. Ve aynı şekilde Vilna'da da böyleydi.

Nasyonal soruna ilişkin iki iyi sosyal demokrat broşür var elimde. (Strasser ve Pannekoek'in) Onları Size göndereyim mi? Eğer bunları bulursanız, kim tercüme eder?

Hayır, Avusturya'daki gibi iğrenç birşey bizde asla olmayacaktır. Buna izin veremeyiz. Üstelik biz büyük Ruslar çoğunluktayız; işçilerle birlikte bu «Avusturyalı ruhu»nu kapımızdan içeri sokmayacağız.

Ben Pjatnizki'yi mahkemeye vermeye taraftarım. Hiç zahmete değmez. Yufka yüreklilik göstermek, affedilmez birşey olur. Sosyalistler, devlet mahkemelerinin kullanılmasına karşı değiller. Biz yasaların uygulanmasını istiyoruz. Hattâ Marks'la Bebel sosyalist düşmanlarına karşı devlet mahkemesine başvurdular. Bunun nasıl yapılacağını bilmeli, fakat yapılması şart.

Pjatnizki cezalandırılmalı, işte o kadar! Sizi bundan dolayı suçlayacak olan herkesin suratına tükürünüz. Sizi suçlayacak olanlar yalnızca ikiyüzlülerdir. Pjatnizki'ye yufka yüreklilik göstermek, bu yaptığına ses çıkarmamak affedilmez birşey olurdu.

Herneyse, haddinden fazla gevezelik ettim. Sıhhatinizin nasıl olduğunu yazınız.

Sizin Lenin

Not : Petersburg'lu bir Foma tanıyoruz. Şimdi Narym'de. Ural'lı bir Foma hatırlayamayacağım. 1907'deki parti kurultayında Petersburg'lu Foma vardı.

(15/25 Şubat 1913'de yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Bugün «bildiriyi» (74) okudum...

Öyle görünüyor ki yazarlara genel af çıkmış. Yurda dönmeyi denemelisiniz. Gayet tabii Sizi okul v.s. gibi şeylerden yakalamayacaklarını iyice öğrendikten sonra. Fakat herhalde Sizi bunlardan dolayı yargılamayacaklardır.

İnşallah affa karşı koyma gibi bir saplantınız yoktur. Zira bu yanlış bir tutum olurdu. Bir devrimci bugün Rusya'da çok daha fazla şey yapabilir. Bizim milletvekillerimiz bir de «resmî yemin» imzaladılar.

---

(74) Bildiri: Af bildirisi; Romanov sülalesinin saltanatının 300. yılını doldurması nedeniyle yayınlanmıştı. 22 Mart 1913'te «Pravda» Petersburg'lu işçilerin, Gorki'nin Rusya'ya dönüşünü selâmladıkları «Maksim Gorki'ye Açık Mektup» adlı bir makale yayınladı.

Tabii Sizin böyle bir imza vermeniz söz konusu değil, Siz sadece aftan yararlanacaksınız. Bu konudaki fikrinizi ve amaçlarınızı yazınız. Eğer yola çıkarsanız bizi ziyaret edersiniz değil mi? Nasılsa yolunuzun üstündeyiz!

Devrimci bir yazar için Rusya'yı (Yeni Rusya'yı) dolaşma imkânı, bu sayede Romanovlara ve ortaklarına ilkinden çok daha güçlü bir darbe indirme imkânını doğurur.

Son mektubumu aldınız mı? Uzun süredir Sizden bir haber alamıyorum. Sıhhattemisiniz?

Sizin Lenin

No : N.K.'nm materyalle (75) ilgili mektubunu aldınız mı?

(6 Mart 1913'ten sonra yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

«Prosveşçenije»nin mayıs sayısı için bir makale veya hikâyeye ne derdiniz? Bana on-onbeş bin nüsha basabileceklerini yazıyorlar. (Tempo-

(75) Materyal: Krupskaya 17 Şubat 1913'te bolşevik praktisyenlere ait altı mektubu Gorki'ye göndermişti. İlişikteki mektubunda, merkez komitenin Krakovi'de parti görevlileriyle yaptığı görüşmelerde bolşeviklerin politikasının doğruluğunun kanıtlandığını, işçi kitlelerinin 1905'e nazaran oldukça bilinçlendiğini yazıyordu.

muzu görüyor musunuz?) Dergide Sizden de birşey olsaydı! Birşey yazar mısınız lütfen bildiriniz. Ondan sonra «Pravda» bunu yeniden basar, bu da yazıyı 40.000 kişi okuyacak demektir. Evet... «Prosveşçenije» gayet iyi ilerleyebilir, zira —Allah kahretsin— işçiler, sosyal demokratlar ve devrimci demokrasi için tek bir olumlu dergi yok. Hep rezil paçavralar.

Sıhhatiniz nasıl? Dinlendiniz mi, yazın istirahat edecek misiniz? İyice bir dinlenmeniz gerçekten gerekli!

Üzgünüm. Karım «Basedov» hastalığına tutuldu. Sinir! Benim de sinirlerim biraz bozuk. Yaz için Zakopan yakınlarında bir köy olan Poronin'e gittik. (adresim : Bay Vladimir Ulyanov. Poronin. Galicia. Avusturya) Güzel bir yöre, ve sıhhatli. Aşağı yukarı 700 metre yüksekliğinde. Bir kaçamak yapmak istemez miydiniz? Burda Rusya'dan gelmiş ilginç işçilerle karşılaşacaksınız. Bizden 7 verst uzaklıktaki Zakopan, havasıyla ünlü bir dinlenme yeri.

«Pravda»yı ve «Luç»u düzenli alıyor musunuz? İşimiz herşeye rağmen ilerliyor. İşçi partisi ise liberal döneklere ve likidatörlere karşı bir devrimci sosyal demokrat parti şeklini alıyor. Bizim günümüz gelecek. Şu ara yeni metal - iş birliğinin yönetim kurulu seçimlerinde Petersburg'lu işçilerin likidatörlere karşı sağladıkları üstünlüğün sevinci içindeyiz.

«Sizin» Lunaçarski çok iyi! (76) Tek keli-

(76) «Lunaçarski Çok İyi»: Lunaçarski'nin «Kiyevskaya Mysl»de yayınlanan «Sevgi ve Ölüm» adlı makalesi söz konusudur.

meyle harika! Maeterlinck'te «Bilimsel mistisizm» olmalı... Yoksa Lunaçarski'yle Bogdanov artık «Sizinkiler» değiller mi?

Şaka bir yana, sağlığınıza dikkat ediniz. Lütfen birkaç satır yazınız. Daha iyi istirahat ediniz.

Sizin Lenin

Ulyanov. Avusturya. Poronin (Galicia)
«Pravda»nın jübile sayısını nasıl buldunuz?

(9 veya 10 Mayıstan sonra yazılmıştır. (1913) Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Size uzun süre önce Krakovi'den yazmış, cevap alamamıştım.

Bugün Rusya'dan, Odesa'dan bir mektup geldi. Kapri'li Stark'ın, (77) benim Sizden ve ondan Odesa bolşevik gazetesi hakkında öğrendiklerimi, gazeteye bildirmediğime hayret ettiği söyleniyor!

Nedir bu yanlış anlama kuzum? Ve nereden çıkmaktadır? Ben Odesa gazetesine, Sizin bana hiç tanımadığım bir «Odesa Bolşevik Gazetesi»n-

(77) Stark: Leonid Nikdayeviç S. (1889 - 1943) Bolşevik, yazar, «Prosveşçenije»nin görevlilerinden; 1913'te Kapri'de yaşamıştır.

den (78) sözettiğinizi yazdım. Ve bu güne kadar da bu konuda birşey öğrenmiş değilim. Odesa gazetesi, «Genç Malyantoviç»in bu işte çalıştığını yazıyor. Hangi Malyantoviç bu? Nikitiç'in tanıdıklarından biri mi? (Ben şahsen hiçbir Malyantoviç tanımıyorum.) Moskovalı doktor M. mi, yoksa bir başkası mı?

Lûtfen bildiğinizi yazınız. Bu yanlış anlamayı aydınlatmalıyız.

Karımın istirahat edebilmesi için yazı geçirmek üzere Poronin'e (Zakopan yakınlarında) taşındık. 27.6.1913'te onunla Bern'e ameliyata gidiyorum. Adresim : Poronin. (Galicia) Avusturya.

Bern'de 2 - 3 hafta kalacağım. Ordaki adresim şu : Bay Şklovski. 9. Falkenweğ. 9. Bern.

Sıhhatiniz nasıl? Bahardan beri daha mı iyisiniz? Size tüm kalbimle iyi bir dinlenme ve sağlık dilerim.

Sizin Lenin

(22 Haziran 1913'te yazılmış, Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Bugün Petersburg'dan bir mektup aldık. Sosyal demokrat milletvekilleri buraya aldırma tasarımızın çok yakında gerçekleşeceğini yazıyor. (son

(78) «Odesa Bolşevik Gazetesi» : Lenin'in burada hangi gazeteden sözettiği anlaşılamamıştır. Odesa'da 1911'de yasal sosyal demokrat «Yasnaya Sarya» gazetesi çıkmıştır.

derece gizli; Sizden başka kimse birşey duymamalı.) «Pravda»nın altı taraftarından başka Tulyakov, Buryanov, Chaustov ve belki Mankov'un da gelebilecekleri söyleniyor. Herhalde bir iki işçi de (milletvekili olmayan) yanımıza almak mümkün olacaktır. Bir ders, tartışma dizisi veya seminer için buraya gelebilir misiniz, lûtfen yazınız. Bu çok güzel olurdu. Buraya trenle 7 km. uzaklıkta çok güzel bir dinlenme yeri olan Zakopan var. Yol parasını, bize yazdıklarına göre büyük bir ihtimalle bulabileceğiz. Bir dinlenme yeri olarak Zakopan hakkında bilgi toplar, Size yollarız.

Eğer sağlığınız elveriyorsa, gerçekten kısa bir süre için seyahate çıkınız! Böylelikle Londra ve Kapri okulundan sonra bir kez daha işçilerle biraraya gelmiş olurdunuz.

Malinovski Size gelmek istiyordu, fakat olmadı; vakti yoktu. O ve tüm diğer milletvekilleri Size içten selâmlarını yolluyorlar.

Cevabınızı bekliyorum.

Sizin Lenin

Not : Gazeteler «anlaşmazlıkla» (79) ilgili haberlerle dolu. Öyle sanıyorum ki «Pravda»nın sesini kesecekler. Maklakov (80) bunu mut-

---

(79) «Anlaşmazlık» : Karşı devrimci milletvekili Markov'un, maliye bakanlığının bir temsilcisine hitaben söylediği «Para çalmamalı» sözleri, Duma'yla hükümetin arasını açmıştı.

(80) Maklakov: Çarlık hükümetinin içişleri bakanıydı... «Pravda»nın 5 Temmuz 1913'te yasaklanmasını sağladı. Fakat gazete kısa süre sonra «Raboçaya Pravda» adı altında yeniden yayınlandı.

laka yapacaktır. Duma yoluyla veya Duma'ya karşı bilmiyorum, fakat her halikârda mutlaka yapacaktır!

O zaman tekrar yasadışı edebiyat yapmak zorunda kalacağız. Yalnız paramız yok!

Eee, «tüccar» (81) hâlâ birşey söylemiyor mu? Oysa tam vaktidir.

Adresim: Bay Vladimir Ulyanov. Poronin. (Galicia) Avusturya.

(22 Haziran 1913'ten önce yazılmıştır, Kapriye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

25 Temmuz 1913

Sevgili A.M.

Hep Size yazmak istedim, fakat karımın ameliyatı dolayısıyla bu gecikti. Evvelsi gün nihayet ameliyat oldu ve şimdi iyileşmeye doğru gidiyor. Ameliyat oldukça güç oldu. Onu Kocher'e ameliyat ettirebildiğimize çok seviniyorum.

Gelelim şimdi işlere. Ağustosta Berlin'de olacağınızı yazıyorsunuz. Ne zaman? Ayın başında mı, sonunda mı? Biz ağustosun dördünde buradan hareket etmek istiyoruz. Biletlerimiz Zürih - Münih - Viyana üzerinden ve bu şehirlerin hepsin-

(81) «Tüccar»: Sözü geçen kimsenin kim olduğu anlaşılamamıştır.

de kalacağız. (eğer doktor bizi ayın dördünde bırakmazsa, o zaman dönüşü biraz ileri almak gerekecek)

Herhangi bir yerde buluşamaz mıydık? Herhalde yolunuz Bern, Zürih veya Münihten geçiyordur?

Buluşmamız çok gerekli. «Pravda»nın yasaklanması büyük güçlükler doğurdu. Belki birlikte bir hal çaresi düşünürdük. Ve böylece belki de Siz Berlin'de bizim, daha doğrusu «Pravda» için çok şey yapabilirdiniz.

Bu yüzden Sizden çok rica ediyorum, bana çok kısa da olsa hemen, ağustos başında burada ya da sözü geçen şehirlerden birinde buluşup buluşamayacağımızı yazınız. Eğer bu mümkün değilse, o zaman Size herşeyi etraflıca yazacağım, özellikle okul hakkında (organizatörün gidişi bize çok zarar verdi. Başka birini arıyoruz.)

Elinizi kuvvetle sıkar, Size herşeyin en iyisini ve özellikle seyahat için sağlık dilerim. Lûtfen acele cevap yazınız!

Sizin Lenin

Adresim : Bay Ulianoff. 4. Gesellschaftsstr. 4. (Svizzera) Bern.

(Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

30 Eylül 1913

Sevgili A.M.

Cevap yazmakta biraz geciktim, bunun için

özür diliyorum. Bern'de ve daha sonra ne kadar sinirlendim! Düşündüm ki, eğer Siz Verona'daysanız (Bebel'le ilgili telgrafınız Veronadan gelmişti. Yoksa Romi falan gibi bir yer miydi?) ben Bern'den Verona'ya gelebilirdim! Fakat o aralar Sizden uzun süre haber alamadım...

Hastalığınız hakkında yazdıklarınız beni son derece huzursuz etti. Bir doktora tedavi olmadan Kapri'de yaşamakla doğru mu hareket ediyorsunuz? Almanların mükemmel sanatoryumları var. (Örneğin İsviçre yakınlarında St. Blasien'de) Buralarda akciğer rahatsızlıkları tamamiyle tedavi ediliyor. Yaranın tamamen kapanması sağlanıyor, hastalar gayet iyi besleniyor, sistemli bir şekilde soğuğa alıştırılıyor ve soğuk algınlıklarına karşı sağlamlaştırılıyor; böylece hastalar işe yarar, çalışabilir sağlam insanlar olarak taburcu ediliyorlar.

Kış ortasında Kapri'den Rusya'ya gelmek istiyorsunuz ha? Bunun, Sizin sağlığınıza dokunacağından ve çalışma gücünüzü sarsacağından çok korkuyorum. Şu İtalya'da birinci sınıf doktorlar var mı kuzum?

İsviçre veya Almanya'da birinci sınıf bir doktora gidiniz. İyi bir sanatoryumda iki ay ciddi bir tedavi görünüz. Zira herkesin malını boş yere heba etmek, yani hastalanıp çalışma gücünü yitirmek olmaz.

Ladiçnikov'la görüşen «Prosveşçenije»nin redaktöründen, Sizin «Pravda»dan hoşnut olmadığınızı duydum. Fazla kuru olduğu için mi? Bu doğru. Fakat bu yokluğu gidermek hemen kolay değil. İnsanımız yok. Büyük güçlüklerle başlangıçtan

bir yıl sonra Petersburg'da şöyle böyle bir redaksiyon kurabildik.

(«Prosveşçenije»ye mektubunuzu ilettim.)

Ne gibi plânlarınız olduğunu ve sıhhatinizin nasıl olduğunu yazınız. Ciddi bir tedaviye girmenizi Sizden ısrarla rica ediyorum. Gerçekten tamamiyle iyileşebilirsiniz. Fakat bunu ihmal etmek kendinize kötülük ve vicdansızlık etmek olur.

Sizin Lenin

Not : Burda bir sürü yetenekli insanımız var. Bir miktar da gelecek, «Naş put»u gördünüz mü? Bu bir başarı değil midir? Şimdiden ikinci gazete. Ve bir üçüncüsünü de kuracağız. (güneyde)

Adresim : Ulyanov. Poronin. (Galicia) Avusturya. Kışın Krakovi'de olacağım : Lubomirskiego. 51.

(Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Size bugün, «Prosveşçenije»ye giden romanın baş kısmını matbaa zarfı içinde iadeli taahhütlü olarak gönderiyorum. Buna karşı olmayacağınızı umuyoruz. Fakat beklenenin aksine eğer buna karşı çıkarsanız, o zaman gazeteye şöyle bir tel-

graf çekiniz : «Voitinski'yi geri çevirtin» (82) veya «Voitinski'nin romanını basmayın.»

Eski bir bolşevik tarafından yeni bir yöntemle tedavi edildiğiniz haberi beni oldukça huzursuz etti. Tanrı bizi yoldaşımız doktorlardan, daha doğrusu tüm doktorlardan, hele hele bolşevik olanlardan korusun. Bir zamanlar iyi bir doktorun bana söylediği gibi gerçekten de yüz vakanın doksan dokuzunda bizim yoldaş doktorlar «eşek»tirler. Şundan eminim ki, önemsiz durumların dışında birinci sınıf doktorlardan başkasına tedavi olmamalı. Bir bolşeviğin buluşlarını kendi vücudunuzda uygulatmak, bu korkunç birşey. Bu belki Napoli'li profesörlerin denetimi altında yapılabilirdi, tabii eğer bu profesörler gerçekten birşeyler biliyorsalar. Eğer kışın yola çıkacaksanız, o zaman mutlaka İsviçre'de veya Avusturya'da birinci sınıf bir doktora görününüz. Bunu yapmamanız affedilmez birşey olur! Şimdi sıhhatiniz nasıl?

Sizin Lenin

Not : Bizde işler iyi ilerliyor; Petersburg'da işçiler parti uyarınca bütün yasal kuruluşlarda toplanıyorlar. Bunlar arasında sigorta şirketleri var. Burda ilginç ve yetenekli çocuklar var.

---

(82) «Voitinski'yi geri çevirtin» : Gorki Voitinski'nin romanının basılmasına karşı çıkmıştır. 1914'te «Prosveşçenije»nin ağustos sayısında Voitinski'nin «Dalgalar» adlı romanından bir bölüm, «Gecede Bir Işık» adıyla yayınlanmıştır. Sözkonusu bölümün bu olup olmadığı bilinmemektedir.

Adresim; V. Ulyanov. Ulica Lubomirskiego. 51. Krakovi (Galicia)

(1913 Kasımı başında yazılmış, Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M. Neler yapıyorsunuz? Tek kelimeyle dehşetli!

Dün «Reç»te, Dostoyevski yüzünden çıkan ulumaya (83) yazdığınız cevabı okudum. Tam sevinecektim ki, bugün likidatörlerin gazetesinde, makalenizin «Reç»te çıkmayan bir bölümü çıktı.

Şöyle demişsiniz :

«'Tanrı arayıcılığı' bir süre için durdurulmalı; bu yararsız bir uğraşı olur : birşey koymadığınız yerde ne arayabilirsiniz? Ekmeyen biçmeyecektir de. Sizin tanrınız yok. Siz onu henüz yarat-

---

(83) «Dostoyevski yüzünden çıkan uluma» : Gorki, Dostoyevski'nin gerici romanı 'Cinler'in Moskova Sanat Tiyatrosunda sahnelenmesini protesto amacıyla «Karamazov'culuk Üzerine» ve «Bir Kez Daha Karamazov'culuk üzerine» adlı makalelerini yazmıştı. Onun bu girişimini birçok işçiler ve aydınlar desteklemişler, gerici gazeteci ve yazarlar ise Gorki'ye karşı bir iftira kampanyası başlatmışlardı. Lenin'in eleştirdiği paragraf, 27 Ekim 1913 tarihinde burjuva liberali Moskova gazetesi «Russkoye Slovo»da çıkan Gorki'nin ikinci makalesinin bir bölümüydü.

madınız. Tanrılar aranmaz, yaratılır. Hayat tasavvur edilmez, yaratılır.».

Demek Siz yalnızca «bir süre» için «Tanrı arayıcılığı»na karşısınız! Yani onu 'Tanrı yaratıcılığı'yla değiştirmek istediğiniz için ona karşısınız!

Sizden böyle birşeyin çıkması ürkütücü değil de nedir?

Tanrı arayıcılığıyla tanrı yaratıcılığı arasındaki fark, sarı bir şeytanla mavi bir şeytan arasındakinin aynıdır. Tüm şeytanlara ve tanrılara, tüm ruhî sömürülere karşı çıkmış olmak için değil, mavi bir şeytanı sarı bir şeytana tercih etmek için tanrı arayıcılığından sözetmek, hiçbirşey söylememekten çok daha kötüdür.

En serbest ülkelerde, «demokrasiye, halka, umuma ve bilime» mesajların yersiz kaçtığı Amerika, İsviçre v.s. gibi ülkelerde şimdi halkı ve işçileri saf, manevî, yaratılabilecek bir tanrı fikriyle aptallaştırmaya çalışıyorlar. Her dinsel, tanrısal fikir, tanrıya ilişkin herşey, demokratik burjuvazinin onları müsamahayla, hattâ memnuniyetle benimsediği için en tehlikeli kötülük, en iğrenç salgındır. Milyonlarca maddî suç, alçaklık, zorbalık, kitle tarafından, o hilekâr, manevi, en parlak ideal kılıklara bürünmüş tanrı fikrinden daha kolay tanınır. Genç kızların ırzına geçen bir katolik papazı (Bunu tesadüfen bir Alman gazetesinden okudum.) demokrasi için, papaz kıyafeti giymeyen, koyu dindar olmayan, fakat tanrının «yapılmasını ve yaratılmasını» vaız eden fikir yüklü bir demokratik papazdan daha az zararlıdır. Çünkü birinci papazın maskesini düşürmek, onu mahkûm etmek ve kovmak kolaydır. Fakat ikincisini kov-

mak öyle kolay değildir, hele maskesini düşürmek hiç kolay değildir. Ve hiçbir zayıf ve çıtkırıldım darkafalı kimse onu mahkûm etmeye taraftar olmayacaktır.

Ve Siz, Siz ki Rus darkafalılık ruhunun (neden Rus? İtalyan olsa daha iyi değil miydi?) güçsüzlüğünü ve cılızlığını biliyorsunuz, bu ruhu tatlı görünüşlü, şekerden bir kabuk ve türlü renkte örtüler altında saklanan bir zehirle karıştırmak istiyorsunuz!

Bu gerçekten dehşet verici.

«Bizde özeleştiri yerine geçen kendini aşağılamaya son verilsin artık.»

Fakat 'tanrı yaratıcılığı' kendini aşağılamanın en rezilce şekli değil midir? Bir tanrı yaratma işiyle uğraşan, veya buna yalnızca katlanan her insan, kendini en kötü biçimde aşağılıyor demektir; çünkü bu insan yapılan «işler» yerine, kendini incelemek ve kişiliğini yansıtmakla uğraşıyor demektir ki, bu da 'tanrı yaratıcılığı' yoluyla tanrılaştıracağı, kendi kişiliğinin en kirli, en aptalca, en bayağı özelliklerini inceliyor ve arıyor demektir.

Kişisel açıdan değil toplumsal açıdan her türlü tanrı yaratıcılığı, ahmak darkafalıların bayıldıkları bir 'kendini inceleme', yine çaresiz ve yorgun darkafalıların ve küçük burjuvaların hayalperestçe 'kendilerini aşağılamalarıdır'. (Siz yorgun ve çaresiz ruh derken haklıydınız; yalnızca 'Rus' ruhu demeyeliydiniz, 'darkafalılık ruhu' demeliydiniz. Zira Yahudi, İtalyan veya İngiliz, farketmez, hepsi aynıdır. O adi darkafalılık her yerde aynı

derecede iğrençtir; fakat ruh sömürüsüyle uğraşan demokratik darkafalılık daha da iğrençtir.)

Makalenizi dikkatle okuyorum ve Sizin nasıl olup ta böyle bir hataya düşebileceğinizi anlamaya çalışıyorum, fakat bir cevap bulamıyorum. Nedir bu? Sizin kendinizin dahi onaylamadığınız «İtiraf»ınızın kalıntıları mı? Onun yankıları mı?

Yoksa başka birşey mi? Proleter görüş açısını benimsemek yerine 'genel olarak demokratik' bir görüş açısını kabul etmeye yönelik başarısızlığa uğramış bir deney mi? Belki de demokrasiyle temasa geçmek için bir parça «piş piş yapmak» istediniz tıpkı çocuklara yaptıkları gibi! Belki darkafalılar için popüler bir izah amacıyla şunun bunun, darkafalıların ön yargılarını bir süre için geçerli saydınız?

Fakat bu her yönden yanlış bir yöntemdir!

Yukarıda demokratik ülkelerde proleter bir yazarın demokrasiye, halka, umuma ve bilime bir mesajının tamamen yersiz olduğunu söylemiştim. Peki ya bizde, Rusya'da nasıldır? Böyle bir mesaj pek de yerinde değildir, çünkü herhangi bir şekilde yine darkafalıların önyargılarına yağ yapar. Böyle vuzuhsuzluğa varacak derecede genel bir mesajı «Russkaya mysl»den İsgoyev iki eliyle imzalardı. Fakat belki Sizin İsgoyev'in zırvalarından ayırdedebileceğiniz, ama okuyucunun ayırdedemeyeceği parolalara ne gerek var? Zayıf, cılız, çaresiz, yorgun, kendini inceleyen, tanrıyı inceleyen, onu yaratan, ona engel olmayan, kendilerini aşağılayan, aptal - anarşist v.s. darkafalılarla, salt sözlerinde yürekli olmakla kalmayıp burjuvazi «bilimi ve umumunu» kendilerininkinden, burjuva demokrasisini kendi proleter demokrasilerinden

ayırmayı bilen proleterleri açık olarak birbirinden ayırmak yerine neden okuyucuya herşeyi demokratik bir tül altında göstermeli?

Neden bunu yapıyorsunuz?

Bu insanı son derece kızdırıyor.

Sizin VI. İ.

Not : Romanı matbaa zarfıyla iadeli taahhütlü olarak gönderdik. Onu aldınız mı?

Not : Ciddi bir şekilde tedavi olunuz, gerçekten. Öyle ki kışın üşütmeden yolculuk yapabilesiniz. (Kış Sizin için tehlikelidir.)

(13 veya 14 Kasım 1913'te yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Sevgili A.M.

Romanı ve mektubunuzu aldım. Eğer taraftar değilseniz, kanımca romanı geri çevirmeleri gerek. Romanı okumuş olan Kamenev'in bir mektubunu ilişikte yolluyorum. (Ben kitabı henüz okumadım.)

Onu geri çevirmelerini Petersburg'a yazacağız.

Dün Size yazmış olduğum bir mektubu da yolluyorum. Hiddete kapıldığım için bana kızmayınız. Herhalde Sizi yanlış anladım. Belki de şu «bir süre için» sözü bir şakaydı? Belki «tanrı ya-

ratıcılığı» hakkında yazdıklarınız da ciddi değildi?

Tanrı aşkına mümkün olduğu kadar iyi tedavi olmaya bakınız.

Sizin Lenin

(14 veya 15 Kasım 1913'te yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

... Tanrı, tanrısal olan ve bu gibi konularda çelişkiler içindesiniz. Sanıyorum ki bunlar, Kapri'de son görüşmemizde dikkatinizi çektiğim çelişkilerin aynı. Vperyodçularla bozuşmuş, ve bu arada Vperyod'çuluğun ideolojik temellerini görmezlikten gelmiştiniz.

Şimdi de aynı şey. «Kızgın»sınız, «'bir süre için' sözcüğünün nasıl ağzımdan kaçtığını anlayamıyorum» diyorsunuz. Ve bu arada tanrı ve tanrı yaratıcılığı fikirlerini savunuyorsunuz.

«Tanrı, kabileler, milletler ve insanlık tarafından geliştirilen ve kişiliği toplumla birleştirmek ve hayvanî bencilliği dizginlemek amacıyla sosyal hisleri uyandıran, organize eden fikirlerin tümüdür.»

Bu teori bilindiği gibi Bogdanov'un ve Lunaçarski'nin teorileriyle ilişkilidir.

Ve yine bilindiği gibi bu teori yanlış ve gericidir. Siz hristiyan sosyalistler gibi (ki bu sosyalizmin en kötü şekli, en tanınmayacak hale getirilmiş biçimidir) papazlığın hokuspokusçuluğunu

tekrarlayan bir metot kullanıyorsunuz : Tanrı fikrinden, tarihin ve hayatın ona malettiği şeyleri çıkarmak (ruhlara inanmak, ön yargılar, bilgisizliğin ve boyunduruk altına girmenin, köleliğin ve monarşinin kutsallaştırılması gibi) ve bunun yerine tanrı fikrini şu yumuşak darkafalı sözlerdeki gibi göstermek : Tanrı = «Sosyal hisleri uyandıran ve organize eden fikirler.»

Bununla «İyi ve güzel» demek istiyor, «Gerçeği ve doğruyu» gösteriyorsunuz. Fakat Sizin bu iyi niyetli isteğiniz, Sizin kişisel görüşünüz, subjektif dindar bir istek olmaktan öte gitmez. Siz onu bir kez yazıya geçirdikten sonra artık o kitleye malolur ve anlamı, Sizin iyi niyetli isteğiniz tarafından değil, toplumsal güçlerin durumu, sınıfların objektif durumu tarafından tayin edilir. Bu ilişkilerin gücüyle, Sizin isteğinize karşı da olsa, Siz farkında olmadan klerikallerin, Pruşkeviçlerin, Nikola II.'nin, ve Struve'nin fikirlerini pembe renkle kaplayıp şekerlediniz. çünkü pratik olarak tanrı fikri, halkı köle haline getirmekte bu bayların işine yarıyor. Tanrı fikrini yaldızlarken, onun cahil işçileri ve köylüleri bağladığı zincileri de yaldızladınız. Papazlar ve tayfaları şöyle diyecekler : Bakın görün bu ne güzel bu ne derin bir fikirdir ki, (tanrı fikri) önderleriniz, demokrat efendileriniz bile bu fikri tanıyorlar ve biz papazlar bu fikre hizmet ediyoruz.

Tanrının, sosyal duyguları uyandıran ve organize eden fikirler kümesi olduğu görüşü yanlıştır. Bu, Bogdanov'un fikirlerin maddî kökenini örtbas eden idealizmidir. Tanrı herşeyden önce, (tarihte ve hayatta) insanda dış doğa ve sınıf bas-

kılarının etkisiyle oluşan bunaltıcı ezikliğin doğurduğu fikirler kümesidir. Bunlar öyle fikirlerdir ki, bu ezikliği pekiştirirler ve sınıf kavgasını uyuştururlar. Fakat tanrı fikrinin bu kökenine ve gerçek anlamına rağmen tarihte, demokrasi ve proletarya kavgasının, bir dinî inancın bir diğerine karşı mücadelesi şeklinde sürdürdüğü devirler olmuştur.

Fakat bu devirler de geçmiştir artık.

Şimdi gerek Rusya'da gerekse Avrupa'da tanrı fikrinin en yumuşak, en iyi niyetli bir savunması bile, gericiliğin bir savunusu sayılmaktadır.

Sizin tüm açıklamanız tamamiyle gerici ve burjuvaca. «Tanrı = kişiliği toplumla birleştirmek, hayvanî bencilliği dizginlemek amacıyla sosyal hisleri uyandıran ve organize eden fikirler kümesi.»

Bu neden gericidir? Bu açıklama gericidir, çünkü papazlara ve hükümdarlara özgü «hayvanî olanın dizginlenmesi» fikrini yaldızlamaktadır. Oysa gerçekte tanrı fikri hayvanî olanı dizginlememiştir; onu daha ilk sürü, ilk komün dizginlemişti. Tanrı fikri sosyal hisleri sürekli uyuşturmuş, boğmuştur, çünkü o yaşayanın yerine ölü olanı koymuş ve her zaman köleliğin, en kötü, en çaresiz köleliğin fikri olmuştur. Tanrı fikri hiçbir zaman kişiliği toplumla birleştirmemiş, aksine ezilen sınıfları, onları ezenlerin tanrıya inançları sayesinde daima bağlı tutmuştur.

Açıklamanız burjuvaca, çünkü belirli sınıflar ve belirli bir tarihi devreyle değil, basit, genel ve adeta «robensonca» kavramlarla iş görüyor.

Vahşi (hattâ yarı vahşi) bir suryanînin tanrı fikri ve Struve'yle şürekâsının tanrı fikri iki türlüdür. Her iki durumda da bu fikri destekleyen sınıf üstünlüğüdür. (sınıf üstünlüğü de bu fikir tarafından desteklenir.) Halkın tanrı anlayışı, — tıpkı onun çarı—, ya da erkeklerin karılarını dövmesinin anlamı gibi bir kalınkafalılık, bir cehalettir. Halkın tanrı anlayışını nasıl «demokratik» olarak niteleyebildiğinize şaşıyorum.

Felsefî idealizmin salt kişilik meselelerini gözönünde bulundurduğu doğru değil. Descartes kişilik meselelerini Gassendi'den daha mı çok gözönüne aldı? (Veya Fichte'yle Hegel Feuerbach'tan?)

Tanrı yaratıcılığının, bireyde ve toplumda sosyal prensiplerin toplanması ve gelişmesi süreci olduğu görüşü dehşet verici! Eğer Rusya'da özgürlük olsaydı, tüm burjuvazi bunu böyle şeyler için, saf burjuva tipinden ve karakterindeki bu sosyoloji ve teoloji için kullanırdı.

Herneyse, şimdilik yeter; zaten mektup yeterince uzun oldu. Tekrar kuvvetle elinizi sıkar, Size sıhhat dilerim.

Sizin VI. İ.

(1913 Kasımının ikinci yarısında yazılmış, Krakovi'den Kapri'ye gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

11 Ocak 1916

Çok sayın Alexey Maximoviç,
Size bir broşürün müsveddesini «Letopis»in

(84) adresine gönderiyorum — fakat «Letopis» için değil, yayınevi için — ve onu yayınlamanızı rica ediyorum.

Marksizmin popülerleştirilmesine ve pratik yönden müdafaasına çok uygun olduklarından emin olduğum Amerika'ya ilişkin yeni verileri, mümkün olduğunca popüler bir şekilde açıklamaya çalıştım. Sanırım bu verileri, Rusya'da gittikçe çoğalan ve dünyanın ekonomik gelişimi hakkında bir açıklama bekleyen yeni okuyucu kitleleri için yeterince açık ve anlaşılır bir biçimde aktarabildim.

Bunu sürdürmek ve daha sonra Almanya hakkında bir ikinci seri çıkarmak istiyorum.

Şimdi emperyalizmle ilgili bir broşür çıkarmaya uğraşıyorum.

Savaş günleri dolayısıyla şiddetle paraya ihtiyacım var. Bu yüzden eğer mümkünse ve Size büyük zorluklar çıkarmayacaksa, broşürün çıkarılmasını hızlandırmanızı Sizden rica ediyorum.

En derin saygılarımla VI. İlyiç

Adresim : Mr. Wl. Oulianoff. Seidenweg. 4 - a. Bern (Suisse).

(Petersburg'a gönderilmiştir.)

---

(84) Letopis : «Yıllıklar» : (1915 - 1917) Gorki'nin kurduğu edebiyat, bilim ve politika konularında aylık Petrograd dergisi. «Paris» yayınevi dergiye bağlıydı. Lenin yazılarının burada basılmasını rica ediyordu.

LENİN'DEN GORKİ'YE

A. M. Gorki için,

Çok sayın Alexsey Maxsimoviç,

Size matbaa zarfı içinde, iadeli taahhütlü olarak karımın, broşürünü yolluyorum. «Halk Disiplini ve Demokrasi» adlı.

Karım uzun süredir pedagojiyle uğraşıyordu, yirmi yılı aşkın bir süredir. Gerek kişisel gözlemler, gerekse Avrupa ve Amerika'daki yeni okula ilişkin malzemeler, esere esas teşkil etmektedir. Endekste göreceğiniz gibi birinci bölüm, demokratik görüşler tarihinin bir bölümünü kapsamaktadır. Bu çok önemlidir, zira genel olarak geçmişin büyük demokratlarının görüşleri yanlış olarak veya yanlış bir görüş açısından değerlendirilmektedir. Sizin broşürü okuyacak vakti bulup bulamayacağınızı ve onunla ilgilenip ilgilenemeyeceğinizi bilmiyorum. 2. ve 12. bölümler bir fikir edinmenize yardımcı olur. En yeni, emperyalist devrenin okul varlığındaki değişmeler, son yılların malzemelerinden yararlanılarak anlatılmış ve Rusya'daki demokrasi hakkında çok ilginç bilgiler vermekte.

Doğrudan doğruya ya da dolaylı yolla bu broşürün çıkarılmasında yardımcı olursanız, Size minnettar olurum. Rusya'da bu alanda edebiyat çok aranılır oldu sanıyorum.

VI. Ulyanov

İçten selâmlar ve dilekler.
WI. Ulianow. Seidenweg. 4 - a Bern

(8 Şubat 1916'dan önce yazılmış, Petersburg'a gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN LENİN'E

Sevgili Vladimir İlyiç,

«Novaya Shisn»in (85) ne olacağı sorusu kesin bir hal aldı. İşçiler ve görevliler açık bir cevap bekliyorlar: «Novaya Shisn» çıkacak mı, çıkmayacak mı? Letonyalılar, redaksiyon binasından İ.P. Ladiçnikov'u, Grshebin'i ve Basarov'u dışarı attılar.

Sizden çok rica ediyorum, gazetenin çıkmasına izin veriyor musunuz vermiyor musunuz, çabuk yazınız. Bir gün bize on bine maloluyor.

Bu notu Size oğlum getirecektir.

Sizden çok rica ediyorum, evet mi diyorsunuz, hayır mı?

A. Peşkov

(1918 Temmuzu ortalarında yazılmıştır.)

GORKİ'DEN VE M.F. ANDREYEVA'DAN LENİN'E TELGRAF (86)

Son derece sarsıldık ve üzüldük, çabuk iyileş-

---

(85) «Novaya Shisn»: Yeni Hayat: (1917-1918) Petrograd ve Moskova'da çıkan menşevik gazetesi. Gorki redaksiyondaydı. Gazete 1918 temmuzunda anti-sovyet tutumundan dolayı kapatıldı ve bir daha çıkmadı.

(86) Telgraf: Gorki ve Andreyeva'nın telgrafı, Lenin'e suikast yapılmasından bir gün sonra Petersburg'dan Moskova'ya gönderilmiştir.

menizi kalpten dileriz, cesaretinizi yitirmeyiniz.

M. Gorki
Maria Andreyeva

(31 Ağustos 1918'de yazılmıştır.)

GORKİ'DEN LENİN'E
Telgraf

Moskova. Lenin'e

Petersburg, 5 Aralık 1918

Ermitaj'ın (87), Rus müzesinin ve Kremlin'deki akademinin hazinelerinin, plânlanan sergi yüzünden karşılaştıkları tehlikeden dolayı telaştayım. Sergi için sandıkların, içindekilerin zarar görmeyeceklerine dair gereken garanti olmadan açılmaması gerekiyor. Maksim Gorki'de toplanan Ermitaj komisyonu, serginin açılmasını önlemenizi ve koleksiyonların biricik kurtuluşu demek olan Petrograd'a geri götürülmelerini sağlamak için yetkiniz dahilinde herşeyi yapmanızı, oy birliğiyle Sizden rica eder. Ermitaj komisyonunun üyeleri şunlardır : Troinizki, Argutinski, Dolgorukov, Be-

(87) Ermitaj'ın hazineleri :- 1917 sonbaharında Ermitaj ve başka kolleksiyonların hazineleri, Petersburg'dan Moskova'ya nakledilmiş ve üç yıl Kremlin sarayında, eski silahlar deposunda ve tarihi müzede saklanmıştır. Gorki Ermitaj komisyonunun şeref başkanı ve üyesiydi. Plânlanan sergi gerçekleşmedi.

nois, Bras, Waldgauer, Kube, Lipgart, Markov, Wejner, Schmidt, Yaremiç. Ben de komisyonun ricasını tamamen destekliyorum.

M. Gorki

GORKİ DEN LENİN'E

Sevgili Vladimir İlyiç!

Aleksander İvanoviç Kuprin'i (88) edebî bir sorun görüşmek üzere kabul etmenizi, onu dinlemenizi Sizden çok rica ediyorum.

A. Peşkov

Selâmlar!

(En geç 25 Aralık 1918'de yazılmıştır.)

GORKİ'DEN LENİN'E

Sevgili Vladimir İlyiç,

Cepheden dönen komünist işçiler, kızıl ordunun renkli topluluğunda yaptıkları propagandanın bekledikleri başarıya ulaşmadığından yakınıyorlar.

Propagandacıların bu yakınmaları son derece

---

(68) Kuprin: (1870 - 1938) Yazar. Çiftçiler için «Semlya» gazetesini çıkarmayı amaçlayan Kuprin, 26 aralık 1918'de bununla ilgili olarak Lenin tarafından kabul edildi. Lenin Kuprin'in plânını onayladı.

önemlidir, bu yüzden onlarla ilgilenmenizi rica ediyorum. Ben şahsen propagandacıların salt çıplak teoriyle değil Sovyet gücünün yaratıcı çalışma alanından alınma ve teoriye canlı olarak etki edecek gerçeklerle silahlandırılmış olarak işbaşına gönderseydik, daha sağlam bir başarı elde edebilirdik kanısındayım.

Sovyet gücünün bir yılda sosyal hayatın çeşitli alanlarında yaptığı olumlu işleri derleyen ve açıklayan bir enformasyon dergisi çıkarılması gerektiğine uzun süredir dikkatleri çekiyorum. Oysa benim sesim, insanlı çöldeki bir vaizin sesi olarak kalıyor, ama ben gene de Sizi ve herkesi inatla şuna inandırmaya çalışıyorum : Komünist propagandacılarına mutlaka ya bir enformasyon dergisi ya da Sovyet gücünün bir yıllık faaliyetini gösterir broşür şeklinde bir taslak verilmeli. Bu taslak, halk eğitimi komiserliğinin ve diğer komiserliklerin, devlet yapı komitesinin v.s. 1918 yılında başardıklarını kısa ve öz bir biçimde vermeli.

Sovyet gücünün iftahar edebileceği az gerçek yoktur, özellikle Lunaçarski'nin (89) hizmet alanında. Propagandacılar bu gerçekleri tanımalılar. Ve gecikmeden bu sözü geçen taslağın hazırlanması için ilgili makamlara başvurulursa, çok iyi bir iş yapmış olurlar.

Sonuç olarak şöyle diyorum : Eğer böyle bir taslağın hazırlanması olanaksızsa, o zaman propagandacılara, bir yılda çeşitli komiserliklerin faaliyetiyle başarılan işlerin kısa bir özetini veren

(89) Lunaçarski'nin hizmet alanı : Lunaçarski 1917'den 1929'a kadar halk eğitimi komiseriydi.

kâğıtlar verilmeli. Bunun ne denli gerekli olduğunu kavrayabileceğinizi ümidediyorum.

Şimdi «Novaya Shisn»in yenilenmesini uygun bulmuyor musunuz? Eğer buluyorsanız, bu gazetenin menşeviklerin gazetesiyle (90) birlikte çıkması iyi olurdu. Beni bunda ısrar etmeye zorlayan, hiçbir şekilde maddi karakteri olmayan düşüncelerdir.

Bugünlerde, «Wsemirnaya literatura» yayınevinde çıkarılacak kitapları kapsayan bir listenin baskısını tamamlamak üzereyiz. Bu listeyi tüm Avrupa dillerine çevirip Almanya'ya İngiltere'ye, Fransa'ya ve İskandinav ülkelerine göndermek fena olmazdı. Böylece batının proleterleri, A. France, Wells ve çeşitli karar adamları Rus proletaryasının hem barbar olmadığını, hem de enternasyonalizmi kendileri gibi kültürlü adamlardan çok daha iyi kavradığını ve göz önüne getirilebilecek en kötü şartlar altında bir yılda onların çoktan akıl etmiş olması gerekeni yapabildiğini gözleriyle görürlerdi.

GORKİ'DEN LENİN'E
Telgraf

6 Mart 1919

«Vsemirnaya literatura» yayınevinin acele olarak endüstri ve ticaret komiserliğinde bulunan kâğıtlara ihtiyacı vardır. Birçok kereler Glavbum

(90) Menşeviklerin gazetesi: Moskova menşevik gazetesi «Vsegda Vperyod» (Daima ileri).

ve Pravbum'a (91) başvurdum. Glavbum kesinlikle reddetti, Pravbum önce kabul etti, fakat sonra caydı. Durum kritik, masraflar son derece fazla, çeşitli cinsten altıyüz sayfa dizildi, dizgiye devam etmek anlamsız, zira bizi genel dağıtım plânına bile dahil etmemişler. Bu kadar çok enerji harcanan ve muazzam sonuçlar vaadeden bir eser ziyan olmaya mahkûm. Desteğinizi rica ediyorum.

Gorki

LENİN'DEN L.B. KRASSİN'E

12 Mart 1919

Yoldaş Krassin,

Maria Fiodorovna bana ilişikteki kâğıtları verdi. Grshebin (92) açık yazmıyor. Pravbum kim? Kabul ettiğini, sonra da bundan caydığını gösteren kâğıtların kopyaları temin edilemez mi? Pravbum kimin emrinde? Ondan görüşlerini öğreneceğim ve bu arada «Vsemirnaya literatura»nın han-

(91) Glavbum ve Pravbum : Halk ekonomisi yüksek kurulunun kâğıt endüstrisi işletmeleri baş yöneticiliği ve Petrograd yöresi kâğıt endüstrisi işletmeleri bölge yöneticiliği.

(92) Grshebin : Sinovi İssayeviç G. (1869 - 1929) Özellikle Rus yazarlarının ve Gorki'nin eserlerini basan bir yayınevinin yöneticisi... Gorki'yle Desnizki de yönetim kurulundaydılar.

gi kitaplar ve broşürler için kâğıt istediğini öğreneceğim.

Sizin Lenin

GORKİ'DEN LENİN E

5 Nisan 1919

Sevgili Vladimir İlyiç,

Burada Natalya Şkloveskaya sol sosyal devrimci olarak yakalandı. Kendisi Dioneo'nun yeğenlerinden biri ve onyedi yaşında çok mağrur bir şair. Onu tanıyorum, şair A.A. Blok'un sekreteriydi. Sosyal devrimcilerin maceralarına katılmış olması ihtimal haricinde. Caddede bir revolverle yakalanmış, fakat revolver onun için bir oyuncaktır, eminim ki onu kullanmasını bile bilmiyordur. Fakat bu çocuğun gururu yüzünden ziyan olacağından korkuyorum. Romantiklikten kendi hakkında bir sürü zırva uyduracak ve onu öldürecekler. Sizden çok rica ediyorum kızı serbest bırakınız, çünkü hiçbir şeyde suçu olmadığından son derece eminim. Fakat yetenekli bir kız.

Bu ricamı yerine getireceğinizi ümidediyorum.

Millileştirilmiş ambarlardaki hırsızlık ve yağmacılıkla ilgili bir sürü korkunç belgeyi geçenlerde Size göndermiştim.

En iyi dileklerimle,

A. Peşkov

(Bu mektubu Size yoldaş İvan Ananyeviç Muhanov verecektir.)

GORKİ'DEN LENİN'E
Telgraf

Acele. Moskova. Kremlin. Lenin'e

12 Nisan 1919

Orjol vilâyetinde Maloarchangelsk'te arkadaşım İvan Volnij tutuklandı. Politik yönden doğruluğu benim için kesindir. Düşüncesizce hareket edileceğinden korkuyorum. Lûtfen tutuklama nedenlerinin önyargılara yer verilmeden incelenmesini ve dostumun serbest bırakılarak gözaltına alınmasını telgrafla bildiriniz.

M. Gorki

LENİN'DEN ORJOV VİLAYETİ İCRA KOMİTESİNE
Telgraf

Orjov vilâyeti icra komitesine
Bir kopyası Maloarchangelsk'e bölge icra komitesine

Yazar İvan Volnij tutuklanmış. Kendisini tanıyan Gorki, incelemeyi büyük bir titizlikle ve

tarafsızlıkla yürütmenizi ısrarla rica ediyor. Yazarı serbest bırakıp sıkı kontrol altında tutmak mümkün değil mi? Telgrafla bildiriniz.

Halk komiserlikleri heyeti başkanı :
Lenin

LENİN'DEN GORKİ'YE

Telgraf
Petrograd
Smolni, Gorki'ye

5 Temmuz 1919

Sevgili Aleksey Maksimiç,

Bana öyle geliyor ki çok uzun bir süredir Petrograd'da oturuyorsunuz. Herzaman aynı yerde olmak iyi değildir. İnsan yorulur ve herşeyden sıkılmaya başlar. Biraz seyahat etseniz nasıl olurdu? Bunu yoluna koyacağız.

Sizin Lenin

LENİN'DEN GORKİ'YE
Telgraf

Petrograd. Smolni veya Kronverkski 23.
Gorki'ye

8 Temmuz 1919

Yarın ya da en geç perşembe günü buraya

gelmenizi çok rica ediyorum. Acele olarak birçok konuda görüşmemiz gerek.

Lenin

LENİN'DEN NİJNİ NOVGOROD VAPUR İŞLETMESİNE

Telgraf

Nijni Novgorod. Liman

8 Temmuz 1919

Rus merkez icra komitesinin vapuru «Krasnaya Svesda» (93) nerdeyse, oraya bir telgraf çekerek Kazan'da Gorki'yi bekleyip ona bir kamara ayırıp ayıramayacağını sorun. Bunu Sizden çok rica ediyorum.

Halk komiserlikleri heyeti başkanı :

Lenin

LENİN'İN L. B. KAMENEV'E BİR NOTU

12 veya 13'ünde Gorki geliyor.

---

(93) Krasnaya Svesda: Propaganda gemisi Krasnaya Svesda (Kızıl yıldız) Rus komünist partisinin 8. kongre kararlarını, beyaz ordu askerlerinin henüz terketmiş olduğu Volga bölgesi halkına yaymak için 1919 haziranında hazırlanmış, Volga ve Kama üzerinde bir geziye çıkmıştı.

Ona yakacak kömür verilmesini sağlayabilir misiniz?

Maşkov sokağı, No : 1, daire 16.

(8 veya 9 Temmuz 1919'da yazılmıştır)

LENİN'DEN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİ SEKRETERİNE

İki saat önce Gorkiye haber verilsin. (Perşembe günü)

(9/11 Temmuz 1919'da yazılmıştır.)

LENİN'İN N. K. KRUPSKAYA'YA BİR MEKTUBUNDAN

9 Temmuz 1919

Sevgili Nadyuşka, Senden gelen habere çok sevindim. Kazan'a bir telgraf çekmiş, oradan cevap alamayınca bir ikincisini Nijni'ye göndermiştim. Oradan bugün Krasnaya Svesda'mn 8 Temmuzda Kazan'da olacağı ve orada en azından 24 saat kalacağı haberi geldi. Gemide Gorki için bir kamara temin edilip edilemeyeceğini telgrafla sormuştum. Kendisi yarın burada olacak. Onu Petrograd'dan çıkarmaya uğraşıyorum, zira orada çok sinirli ve cesaretsiz oldu. Senin ve diğer yoldaşların yolculuğu Gorki'yle birlikte yapmaktan sevinç duyacağınızı ümidediyorum. Çok iyi bir insan, yalnız biraz kaprisli, ama tabii bu önemsiz...

LENİN'İN N.K. KRUPSKAYA'YA BİR TELGRAFINDAN

Kazan. Ulyanova

... Bugün Gorki'yle konuştum ve Sizin geminizde seyahat etmesi için kendisine çok ricada bulundum. Bu konuda Nijni'ye telgraf çektim bile, fakat Gorki kesinlikle reddediyor...

Lenin

(10 Temmuz 1919'da yazılmıştır.)

LENİN'İN N.K. KRUPSKAYA'YA BİR MEKTUBUNDAN

... Gorki'yi yolculuğa razı edemedim. Israrla onu ikna etmeye çalıştığım halde...

(15 Temmuz 1919'da yazılmıştır.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

18 Temmuz 1919

Sevgili A.M.

Buraya dinlenmeye geliniz; ben sık sık iki günlüğüne köye gidiyorum. Sizi orada çok iyi ağırlayabilirim. Kısa veya uzun bir süre için.

Gerçekten geliniz.

Ne zaman geleceğinizi bildiriniz. Sizin için bir kompartman hazırlanmasını emrederiz, böylece

yolda rahat edersiniz. Gerçekten bir parça hava değişikliğine ihtiyacınız var. Cevap bekliyorum.

Sizin Lenin

(Petrograd'a gönderilmiştir.)

LENİN DEN GORKİ'YE

31 Temmuz 1919

Sevgili Aleksey Maksimiç,

Mektubunuzu inceledikçe ve bunda varılan yargılarla, anlatılan (ve Sizin karşılaşmalarımızda anlattığınız) şeyler arasındaki ilişki üzerinde düşündükçe, hem bu mektubun, hem de Sizin tüm yargılarınızın ve intibalarmızın tamamen hastalıklı olduğuna daha kuvvetle inanıyorum.

Petrograd son günlerde en yararlı noktalardan biri. Bu da akla yakın, zira sakinleri en çok çektiler, işçileri heryerdekinden daha fazla güç sarfettiler, açlık ve askerî tehlike zorlu. Sinirleriniz bunlara pek dayanmıyor herhalde. Buna şaşmamak gerek. Oysa Size yerinizi terketmeniz söylendiğinde inatçılık ediyorsunuz. Sinirlerinizi hastalık derecesinde bozmak her bakımdan aptalca; bırakın herşeyi bir yana, en basidinden pratik yönden zararlı.

Benimle yaptığınız konuşmalar gibi mektubunuz da Sizi hastalıklı vargılara götüren bir sürü hastalıklı görüşlerle dolu.

Dizanteri ve kolerayla başlıyorsunuz, hemen arkasından hastalıklı bir görüş geliyor: «Kardeşlik, eşitlik.» Farkında değilsiniz ama, sanki kuşatılmış şehrin acılarında, zavallılığında ve hasta-

lıklarında komünizmin suçu varmış anlamında sözleriniz!

Arkasından bir ucuz edebiyatın (hangi? Neden Kalinin'le ilgili?) anlayamadığım bir iğnelemesi geliyor. Ve sonuç olarak ta şöyle diyorsunuz: «Aklıbaşında işçilerin yokolan artıkları, eleverildiklerini, çiftçiye teslim edildiklerini söylüyorlar.»

İşte bu olmaz. Kalinin mi işçileri çiftçiye teslim etmiş? Sözleriniz böyle anlaşılıyor.

Bunu ya kafa kullanmak yerine «sol» saçmalıklara inanan aptal işçiler, ya yıpranmış, yorgun, hasta olanlar, ya da aristokrasi artıkları ki bunlar herşeyi tersine döndürmeyi çok iyi becerirler, Sovyet gücüne karşı ateş püsküren hiddetlerini yatıştırmak için her fırsattan yararlanırlar uydurmuş olabilirler. Bu «artıklar»dan mektupta Siz de hemen sözetmişsiniz. Onların ruh hali Sizde sakat bir etki bırakmış.

Çeşitli kesimlerden insanlarla karşılaştığınızı söylüyorsunuz. Karşılaşmak başka, günlük hayatın çeşitli işlerinde sürekli birarada olmak başkadır. İşte Siz sık sık bu «artıklarla» biraradasınız. Buna neden evvela Sizi hergün düzinelerle hiddetli burjuva aydınını kabul etmeye zorlayan mesleğiniz, daha sonra da içinde yaşadığınız muhit.

«Artıkların» Sovyet gücüne sempati duyduklarını, oysa işçilerin çoğundan hırsızlar, salt çıkar amacıyla partiye girmiş komünistler çıktığını söylüyorsunuz. Devrimin hırsızların yardımıyla değil, aydınların sayesinde yapılacağını söyleyecek kadar ileri gidiyorsunuz. Bu, hiddetli burjuva aydınlarıyla haşır neşir ola ola daha da fena bir hal almış duygusal bir yorumlama.

Aydınları (beyaz ordudan yana olmayanları) hırsızlara karşı savaşa kışkırtmak için herşey yapılıyor. Buna rağmen Sovyet Cumhuriyetinde, iş-

çilere ve çiftçilere kalpten yardım eden ve yalnızca kusur bulup zehir ve pislik kusan burjuva aydınlarının sayısı her ay artıyor. Bunu Petrograd'da «göremezsiniz», çünkü Petrograd mevkilerini ve akıllarını kaybetmiş (aslında bu tüm Rusya için tartışılmaz bir gerçek) sayısız burjuva unsurunun ve aydınının bulunduğu bir şehir.

Petrograd'da bundan yalnızca politik alanda çok fazla bilgisi ya da özellikle çok politik tecrübeleri olan birisi emin olabilir. Bu Size uymuyor. Siz ne politikayla ilgileniyorsunuz, ne de politika bünyesinde nasıl çalışıldığına dair gözlemlerle, bunların aksine Sizin, Sizi hiddetli burjuva aydınlarının muhitine iten bir mesleğiniz var. Bu burjuva aydınları ki, hiçbirşey kavrayamadılar, hiçbirşey unutmadılar, hiçbirşey öğrenmediler, en iyi durumda — çok seyrek rastlanan en iyi durumlarında — bile şaşkın, çaresiz oldular, bunlar ki, hep sızlanırlar, hep o eski önyargılarıyla hareket ederler, korkaktırlar ve kendi kendilerini korkuturlar.

Gözlemlemek mi istiyorsunuz, o halde bunu aşağılarda, yeni bir hayatın kurulmasında nasıl çalışıldığını en iyi görebileceğiniz yerde yapmalısınız; taşrada bir işçi semtinde ya da köyde. Orada bir sürü karmaşık olguyu politik yönden kavramanıza gerek yoktur, orada yalnızca gözlemleyeceksiniz. Oysa Siz bunun yerine çeviriler, v.s. yayınlayan profesyonel bir redaktör durumuna geçtiniz, yeni hayatın yeni kuruluşunu gözlemleyemeyeceğiniz, tüm güçlerin hastalıklı bir aydın kitlesinin hastalıklı mızmızlanmalarına, eski başkentin acı bir yokluk ve korkunç bir askeri tehlike içindeki durumunun gözlemlenmesine harcandığı bir duruma...

Bu durumunuzda Rus halkının onda dokuzu-

nu oluşturan işçi ve köylülerin hayatındaki yeniliği «göremezsiniz», bu durumunuzda eski başkentin yaşamından kırıntılar görmeye zorunlusunuz, oysa işçiler bu hayattan çıkıp cepheye ya da köye gitmişlerdir ve geriye Sizi «kuşatan» mevkisiz ve işsiz aydınlar kalmışlardır. Ama yerinizi terketmeniz Size söylendiğinde bunu inatla reddedersiniz.

Kendi kendinizi hasta etmiş olmanız çok akla yakın. Hayatın Sizin için yalnızca güç değil, aynı zamanda son derece aykırı olduğunu yazıyorsunuz! Nasıl başka türlü olabilir? Böyle bir zamanda çeviri redaktörü olarak (bir sanatçı için insanları inceleyebileceği en uygun meslek!) en yararlı noktada oturuyorsunuz. Bir sanatçı olarak bulunduğunuz yerden ordudaki, köydeki ve fabrikadaki yeniliği gözlemlemeniz olanaksız. Siz kendi kendinizi, bir sanatçıyı tatmin edecek olanı yapmaktan alıkoydunuz. Bir politikacı Petrograd'da çalışabilir, fakat Siz politikacı değilsiniz. Bugün anlamsızca kırılan camlar, yarın bir silahlı çatışma, cezaevinden bağırışmalar, daha sonra Petrograd'da artakalan işsizlerin en güçsüzlerinin dedikodularından parçalar, bundan başka başkenti olmayan bir başkent entellektüelinin yaptığı etkiler, kırılmış insanların yakınmaları v.s.; ve Sizin redaktörlükten geri kalan zamanınızda hayatın yeniden kuruluşunu görebilmeniz olanaksız. Üstelik bu Petrograd'da en yavaş ve özel bir biçimde ilerliyor. İnsan ne yapsın da bu hayat ona aykırı gelmesin?

Köy, yıkılmasının öcünü korkunç şekilde alan dünya burjuvazisine karşı ateşli bir mücadele içinde. Bu öc tabiidir. Biz ilk Sovyet Cumhuriyetini kurduğumuz için her taraftan üzerimize taşlar yağıyor. Bu tabiidir. Burada ya aktif bir politikacı olmalı, ya da politikaya fazla ilgi duy-

muyorsanız sanatçı olarak hayatın yeni baştan nasıl kurulduğunu gözlemlemelisiniz. Ama bunu başkente yönelik kızgın saldırıların, komplolara karşı girişilen kızgın savaşın, başkent aydınlarının ateş püsküren hiddetlerinin ortasında değil, köyde, bir taşra fabrikasında ya da cephede yapmalısınız. Orada basit bir gözlemle yıkılan eskiyi filizlenmekte olan yeniden ayırdetmek kolaydır.

Hayatınızın Size aykırı geldiğini, komünizmle olan ayrılığınızın giderek derinleştiğini yazıyorsunuz. Bu ayrılığın hangi alanda olduğuna dair en ufak bir açıklama yok. Bu politika yapan ya da son derece şiddetli bir mücadele sürdüren insanların ruh haliyle, kendini zorla yeni hayatı göremeyeceği ve dev bir burjuva başkentinin artıklarının ağırlık kazandığı bir atmosfere kendini sokmuş bir insanın ruh hali arasındaki ayrılıktır.

Mektubunuzla ilgili görüşlerimi Size açık açık söyledim. Sizinle konuşmalarımız beni uzun süredir bu görüşlere inandırmıştı, fakat mektubunuz, konuşmalarımızdan edindiğim intibalara bir şekil verdi ve herşeyi bir sonuca bağlamama yardım etti.

Öğüdümde ısrar etmek istemiyorum, fakat şunu Size söylemeliyim : Çevrenizi, muhitinizi, oturduğunuz yeri ve işinizi kökten değiştirin, aksi takdirde hayat Size kesinlikle aykırı olacaktır.

Elinizi kuvvetle sıkarım.

Sizin Lenin

(Moskova'dan Petrograd'a gönderilmiştir.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

15 Eylül 1919

Sevgili Aleksey Maksimiç, Tonkov'u kabul ettim,

(94) fakat onun ziyaretinden ve Sizin mektubunuzun gelmesinden önce biz merkez komitede Kamenev'le Buharin'i, Kadetlere yakınlık gösteren burjuva aydınlarının tutuklanmasını kontrol etmek ve serbest bırakılması mümkün olanları serbest bırakmakla görevlendirmiştik. Çünkü burada da yanlışlıklar yapıldığını gayet iyi biliyoruz.

Fakat gayet iyi bildiğimiz birşey daha varsa, o da Kadetlerin ve onlara yakınlık gösterenlerin tutuklanması tedbirinin tamamen doğru olduğuydu.

Bu soruna ilişkin samimi görüşünüzü okuyunca, Londra'da, Kapri'de ve daha sonraki görüşmelerimizde hafızamda özel bir yer eden şu sözlerinizi anımsıyorum : «Biz sanatçılar, iyiyle kötüyü birbirinden ayıramayan kişileriz.»

Bu gerçekten doğru! Son derece hiddetli sözler sarfediyorsunuz. Neden? Birkaç düzine, belki de birkaç yüz Kadet ve onların taraftarı bay Krasnaya Gorka'daki (95) gibi komploları, onbinlerce işçinin ve köylünün hayatına malolacak olan komploları önlemek amacıyla birkaç günlüğüne hapise atılmışlar da ondan.

Ne bahtsızlık, inanılacak gibi değil! Ne ada-

(94) Tonkov'u kabul ettim : Eczacı Vladimir Nikolayeviç Tonkov Lenin'e Gorki'nin 7 eylül 1919 tarihli bir mektubunu getirmişti.

(95) Krasnaya Gorka : Kr. Gorka tabyasında 13 haziran 1919'da, birçok Sovyet düşmanı grubun ve casusluk hareketlerinin örgütleyicisi olan karşı devrimci kuruluş «Millî Merkez» bir isyan hazırlamıştı. İsyancılar Petrograd'ı almayı amaçlıyorlardı, fakat isyan, 15 haziranı 16'sına bağlayan gece bastırıldı.

letsizlik! Onbinlerce işçi ve köylünün kurban edilmesini önlemek için aydınları birkaç gün, bilemedin birkaç hafta hapise atmak!

«Sanatçılar, iyiyle kötüyü birbirinden ayıramayan kişilerdir!»

Halkın aydın güçlerini burjuva aydınlarının güçleriyle bir teraziye koymak olmaz. Bu gibi insanlar için örnek olarak Korolenko'yu göstermek istiyorum. Kısa süre önce 1917 ağustosunda yazdığı «Savaş Vatan ve İnsanlık» adlı broşürünü okudum. Korolenko ki «Kadet dostları» arasında en iyileridir, hattâ neredeyse bir menşeviktir. Fakat o emperyalist savaşın en tatlı laflarla gizlenmiş savunusu ne adilik, ne bayağılık, ne iğrençlikti öyle! Burjuva önyargılarına kapılmış zavallı bir darkafalı. Böyle baylar için emperyalist kavgada on milyon kişinin öldürülmesi desteklenecek birşeydir (Savaşa karşı tatlı sözlerle ve bunun yanısıra girişimlerle) fakat kapitalistlere karşı verilen haklı savaşta birkaç yüzbin kişinin ölmesi sızlanmalara, feryatlara ve isteriye yolaçar.

Hayır. Bu cins «kabiliyetler»i, eğer bu Krasnaya Gorka'daki gibi komploları ve onbinlerce kişinin ölümünü önlemek için gerekliyse, birkaç günlüğüne hapise tıkmak günah değildir. Kadetlerin ve Kadet dostlarının bu kopmlolarmı açığa çıkardık. Ve Kadet yanlısı profesörlerin komplocuları herşeyde yardımlarıyla destekleriklerini biliyoruz. Bu gerçek.

Burjuvazinin ve onun yardımcılarının, entellektüelcilerin, milletin beyni olduklarını sanan kapital uşaklarının devrilmesi için yapılan savaşta, işçilerin ve çiftçilerin aydın güçleri gelişiyor ve sağlamlaşıyor. Bu uşaklar gerçekte beyin değil, pislik.

Bilimi halka maletmek isteyen ve kapitalin önünde dalkavukluk etmeye niyeti olmayan aydın güçlere ortalamanın üstünde ücret veriyoruz. Bu gerçek. Onları gözetiyoruz. Bu gerçek. On binlerce subay bizim ordumuzda hizmet ediyor ve yüzlerce haine rağmen başarılı. Bu da gerçek.

Ruh hallerinizi anlayıp anlamadığımı soruyorsunuz; onları anlıyorum. Size Kapri'de ve daha sonra da sık sık söylemişimdir : Çevrenizde burjuva entellektüelliğinin en berbat elemanlarına tahammül ediyor ve üstelik bunların ulumasından etkileniyorsunuz. Birkaç haftalık «korkunç» tutuklama yüzünden birkaç aydının ulumasını duyuyor ve buna göre tutum gösteriyor, buna karşın kitlenin, milyonların, Denikin, Kolçak, Lianozov, Rodsyanko tarafından Krasnaya Gorka ve diğer kadet komploları tarafından tehdit edilen işçilerin ve çiftçilerin sesini duymuyorsunuz; bu sesi duymuyor ve buna tepki göstermiyorsunuz. Çok iyi anlıyorum. Çok iyi anlıyorum ki böyle yaparak yalnızca : «Kızıllar da beyazlar kadar halkın düşmanıdır» (kapitalistlerin ve arazi sahiplerinin devrilmesi için savaşanlar da tıpkı onlar gibi halkın düşmanlarıdır) demekle kalmayacak, işi bir sevgili tanrıya veya çar babaya inanmaya kadar ileri götüreceksiniz.

Bana inanınız, eğer kendinizi bu burjuva aydınları çevresinden koparmazsanız, ziyan olacaksınız! Bir an evvel burdan ayrılmanızı tüm kalbimle diliyorum.

İçten selâmlar.

Sizin Lenin

Not : Yazmıyorsunuz ki! Çürümüş aydınların ulumalarıyla kendinizi mahvetmeye bırakı-

yor ve yazmıyorsunuz. Bu bir sanatçının çöküşü, bu bir rezalet değil midir?

(Petrograd'a gönderilmiştir.)

LENİN'DEN M.F. ANDREYEVA'YA

18 Eylül 1919

Sevgili M.F.

Gecikme için özür dilerim. Her iki mektup için cevap yazıyorum. İlkiyle ilgili olarak ümidederim ki Petrograd'da Lunaçarski'yle konuştunuz. Köydeki eve gittiğim için onu yakalayıp konuşamadım. Bunu ilk fırsatta yapacağım.

İkincisiyle ilgili olarak (tutuklamalar) A.M.'e yazıyorum.

Serbest bırakmaya doğru adımlar atıldı. Komploların önü alınmak isteniyorsa, söylemek zorundayım ki bütün kadetler ve onların taraftarları tutuklanmalı. Onların hepsi komploculara yardım edebilecek durumdalar. Bu insanları tutuklamamak bir suç olurdu. On bin kişi öldüreceğine birkaç düzine veya birkaç yüz aydın birkaç gün hapiste otursun, daha iyi. Gerçekten bu daha iyi.

İçten selâmlar!

Sizin Lenin

LENİN'İN G.V. ÇİÇERİN'E BİR NOTU VE RUS KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİNİN SİYASİ BÜROSUNUN İTTİFAK DEVLETLERİYLE İLİŞKİLERE DAİR KARARI

Gen. Çiçerin!

Size siyasi büronun kararını yolluyorum. (96)

Sizin Lenin

1. Tabii
2. Hükümet adına değil.
3. Litvinov'un seyahatini çabuklaştırmak.
4. Gorki'nin bir mektubuyla yetinmek, fakat onun kavganın imhaya dönüştüğü fikrini savunmasına izin vermemek.

Siyasi büronun üyeleri: Lenin

(26 Eylül 1919'dan sonra yazılmıştır.)

LENİN'DEN GORKİ'YE

Aleksey Maksimiç, Gen. Sinovyev Size dış iş-

(96) Siyasi büronun kararları: Bu kararlar, dış işleri komiserinin (Çiçerin) 26 Eylül 1919'da Lenin'e yazdığı bir mektup üzerine alınmıştır. Çiçerin mektubunda şu sorulara cevap istiyordu:

a) Rus Komünist partisi merkez komitesinin izni olmadan da, ittifak devletleri işçilerine, devletlerinin Rusya'nın Baltık ülkeleriyle barış görüşmelerini engellememesi için ona baskı yapmaları çağrısında bulunulabilir mi? b) Sovyet hükümeti adına ittifak devletlerine yeni bir barış teklifi sunulabilir mi? c) Litvinov'un İngiliz temsilcileriyle tutsak alış-verişi yapmak için tarafsız bir ülkeye gidişini, aynı zamanda barış sorununu ortaya atmak için kullanabilirmiyiz? ç) Litvinov'un misyonu başarısızlığa uğradığı takdirde, Gorki'nin açık bir barış çağrısı yapıp mektubunda bizim değişmez barış isteğimizi hatırlatması ve ittifak devletlerine, kavganın bir imha kampanyasına dönüştüğünü söylemesi fayda sağlar mı?

Çiçerin sonra da şöyle diyordu: «Ama resmi bir barış teklifini tercih ederdik.»

ler komiserliğinin bir plânını açıklayacak. Bir kez denemeli. Sizden ricam Sinovyev'le etraflıca görüştükten sonra bir mektup taslağı hazırlamanızdır.

Selâmlar!

Sizin Lenin

(26 Eylül 1919'dan sonra yazılmıştır.)

GORKİ'DEN LENİN'E

Size bir şikâyette ve ricada bulunacağım için çok özür dilerim, sevgili Vladimir İlyiç. Burada, bu anarşist şehirde kimseden bir hayır yok.

Aşağı yukarı bir yıl önce halk ekonomisi yüksek kurulunun Rykov ve Krassin'in imzalarını taşıyan bir telgrafıyla, tamamiyle «Vsemirnaya literatura»nın hizmetine verilmiş olan «Kopeika» yayınevinin müdürlüğüne getirildim. Teknik gözlem ve kontrolü sürdürmek amacıyla benimle birlikte buradaki halk ekonomisi müdürlüğünün poligrafi bölümünün eski müdürü de görevlendirildi.

Yayınevinin faaliyet gücünü bu zorlu yılda ayakta tutabilmek ve onu millîleştirilmiş yayınevlerinin çoğunun bugün içinde bulunduğu çöküntüden korumak için, «Vsemirnaya literatura» çok büyük güç sarfetti.

Bu yayınevlerinin üretimini yükseltmek için buradaki poligrafi şefliği, müdürü aracılığıyla zorla «Kopeika»nın işçi personelini yerlerinden alıp devlet yayınevlerine vermekten başka çare bulamadı.

Bu yolla 27 Ocakta makina bölümünden on işçimi aldılar; 28'inde de aynı sayıda dizici ve bağ-

layıcı istediler. Benim müdür sıfatıyla protesto etmeme rağmen bu işçileri de aldılar.

Poligrafi şefliğinin «Kopeika»nın işini tamamen baltalayan böyle bir girişimi, «Vsemirnaya literatura»yı kitaplarını basma olanağından yoksun bırakır. «Kopeika»da benim iznimle «Vsemirnaya literatura»dan başka Baltık donanması, Murmansk demiryolu, ayrıca Smolni'den gelen siparişler için yazılar basılıyor. Yayınevinin hiçbir surette özel siparişler almadığı ortadadır.

Poligrafi şefliği «Kopeika»nın böyle işini baltalamak suretiyle Sovyet gücünün kendisine zarar vermektedir.

Sizden :

1. «Kopeika»yı poligrafi şefliğinden gelecek başka darbelerden korumanızı,
2. «Kopeika»dan alınan işçilerin geri verilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını,
3. Yeterince otorite sahibi bir müdür olarak benim haklarımı onaylamanızı ve bu arada yayınevinin salt «Vsemirnaya literatura»nın emrine verildiğini ve benden başka bir müdüre ihtiyacı olmadığını belirtmenizi rica ediyorum.

Ancak bu yolla «Vsemirnaya literatura»nın faaliyetinin devamının garanti altına alınabileceğinden ve Petrograd'da doğru çalışan biricik büyük yayınevinin imhadan korunacağından eminim. Ricalarımı derhal inceleminizi ve bana telgrafla cevap bildirmenizi rica ediyorum. zira yayınevinin imhası başladı ve büyük bir enerjiyle sürdürülüyor.

M. Gorki

(29 veya 30 Ocak 1920'de yazılmış, Petrograd'dan Moskova'ya gönderilmiştir.)

LENİN'DEN HALK BESLENMESİ KOMİSERİ YARDIMCISINA

17 Şubat 1920

Gen. Bryuhanov'a;

Gorki bana bu **kâğıtları** (97) verdi ve Goldin'in tecrübesiz bir çocuk olduğunu söyledi. Kulaklar, tahıl paslı olsun diye bilerek altına kar koymuşlar. Bizim olmadı, sizin de olmasın diye.

Sizin hangi sonuca vardığınızı lütfen bana telefonla bildiriniz. Ne yapılması gerek ve Siz ne yaptınız?

Selâmlar!

Lenin

GORKİ'DEN LENİN'E

Lenin'in ek noktalarıyla

5 Mart 1920

Sevgili Vladimir İlyiç,

Lûtfen **Farbman'ı** (98) kabul ediniz. Kendisi

---

(97) Kâğıtlar: Tambov ili tahıl toplama müdürü Goldin'in, ıslak tahıl alan ambar yöneticileri ve toplama görevlileri için en sert cezaları öngören emri. Bu emir çok şikâyetlere yol açmıştı. Lenin'in sorusuyla ilgili olarak halk beslenmesi komiser vekili, Goldin'e yasadışı misillemeler olup olmadığını sormuş ve kendisinden, Lenin'e ve halk beslenmesi müdürüne, tahılın uzun süre saklanabilmesini sağlamak amacıyla ne gibi tedbirler alındığını acele bildirmesini istemişti.

(98) Farbman: İngiliz «Observer» ve «Manchester Guardian» gazeteleri muhabiri.

İngiliz ve Amerikan gazetelerinin çok etkin görevlilerindendir. Kısa süre önce Amerika'dan döndü, Almanya'daydı ve şimdi tekrar oraya dönüyor. Londra'ya gidecek, sanırım basında büyük forsu olan biri olarak orada **Leonid**'e (99) büyük yararları dokunabilir. Onunla sohbet edince gerçek bir Sovyet sempatizanı olduğunu ve kendisinden çok iyi yararlanılabileceğini anlayacaksınız. Çok ta iyi Rusça konuşuyor.

Bilim adamlarının durumu nedir? (*)

1800 erzak hakkını yine tanıyacaklar mı?

2 ay verildi.

Çok rica ediyorum, bu hakka dokunmayın, bu çok gerekli ve son derece önemli.

Ayrıca Sizden, Feliks Dzierzynski'ye telefon edip Kimyacı Sapoşnikov'u (100) serbest bırakmasını söylemenizi rica ediyorum. Kendisi gaz katranından (tramvay raylarının virajlarına ve makaslarına sürülür(fenol kadar antiseptik etkisi olan bir homoemulsiyon imal etme yöntemi buldu. Bir pud katrandan elli kova kadar yüzde bir kuvvetinde eriyik elde edilebiliyor. Bu ürün bizim iiçn mutlaka gerekli, çünkü avluların pisliği Nevski'ye getiriliyor, oradan da özel tramvaylarla şehir dışına taşınıyor.

---

(99) Leonid: İngiltere'deki Sovyet propagandasını yöneten Krassin.

(100) Sapoşnikov: Aleksey Vassilyeviç S: Bilim adamı. kimyacı; 9 mart 1920'de serbest bırakıldı.

(*) Lenin'in notu.

Bu fena değil ama, pek te iyi değil. Şimdiki havada her yer çamur, tahta kaldırımlar artık karla kaplı değil ve her türlü pisliği emmeye hazır. Anlıyor musunuz? Saposnikov'un buluşunu bütün caddelere püskürtebiliriz. Bunun üretimide güç değil.

Ayrıca Manuhin'e de mutlaka (101) tifüse karşı bir aşı maddesi geliştirmesi için olanak tanınmalı, fakat bu burada biraz zor. Biz, tüm diğer sahalarda kör, her türlü girişimden yoksun bir politik şehiriz.

Semaşko'ya (102) telgraf çekiyorum, cevap vermiyor.

Size yük olduğum için çok özür dilerim, fakat bu işler çok önemli. Siz bunu kendiniz daha iyi anlarsınız!

En iyi dileklerimle!

A. Peşkov

(Petrograd'dan Moskova'ya gönderilmiştir)

GORKİ'DEN LENİN'E

Vladimir İlyiç,

Kimya profesörü Saposnikov, gaz katranından-gaz tesislerinde çok miktarda bulunan bir artık madde-fenolden daha az antiseptik gücü olmayan bir homoemulsiyon elde edilebileceğini keşfetti. Bir pud katrandan elli kova yüzde iki kuvvetinde eriyik elde ediliyor, bu yolla çok mik-

(101) Manuhin: İvan İvanoviç M.: Doktor, bilim adamı. Gorki'yi tedavi etmişti.

(102) Semaşko: Semaşko 1918 den 1930'a dek sağlık komiseriydi.

tarda güçlü bir dezenfekte maddesine sahip olabiliriz. Homoemulsiyonun imali çok kolay.

Saposnikov birkaç aydır hapiste. Uzun süre önce beyaz ordudan oldukları için vurulan iki oğlunun silahları evinde bulundu diye iç savaşın sonuna dek hapiste kalmaya mahkûm.

Moskova'dayken bu konu hakkında Dzierzynski'yle görüştüm, o da bana kendisinin Saposnikov'un serbest bırakılmasında bir sakınca görmediğini, Bakayev'le konuşmam gerektiğini söyledi. Bakayev'e teknoloji enstitüsünün Saposnikov'un buluşuyla ilgili fikrini söyledim; o da Saposnikov'un serbest bırakılacağına ve kendisine çalışma olanağı verileceğine dair söz verdi.

O zamandan beri dokuz hafta geçti. Bu meseleyi Bakayev'e tekrar tekrar hatırlattım. **Raviç**'e (103) de Saposnikov'un serbest bırakılacağına dair söz verildi, fakat o hâlâ hapiste.

Sizden rica ediyorum, Dzierzynski'ye, Bakayev'e telefon etmesini ve Saposnikov'un «bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu»nun kefaletiyle serbest bırakılmasını teklif etmesini söyleyiniz. Ben Saposnikov'un çalışma olanağına kavuşması için çaba göstereceğim.

Çok miktarda dezenfekte maddesine ihtiyacımız olduğunu söylememe gerek yok sanırım.

Herbert Wells'ten (104) bir mektup aldım. Şöyle yazıyor: «Rusya kendi yolunda yürüyor. Buradaysa (Londra) kızgın bir gürültü koptu ve kızgın bir propaganda sürdürülüyor. Fakat ülkede

---

(103) Raviç SDAPR üyesi, ekim devriminden sonra parti ve devlet işlerinde görev almıştır.

(104) Herbert Wells: İngiliz yazar Herbert George Wells'in 11 Şubat 1920'de Gorki'ye yazdığı mektup.

Rusya'ya karşı genel tutum, alâkadar olmaktan çok düşmanca. Kavrayamıyoruz, kararsızız ama, içimizde Rusların, yeni bir dünyanın yaratılmasında önderlik edecek kudretli bir ulus oldukları inancı var.»

Ona cevap yazacağım. Okullar için bir «Kültür Tarihi» kitabı yazıyor. Beş bölümünü bana gönderdi. Çok ilginç bir eser. Bu işte kendisine Johnson ve Lanchester gibi uzmanlar yardım ediyor.

İngiltere'den 45 ton ilâç geldi. **Studden Hearst** (105) bana geldi ve onunla başka postalar için anlaştık. Kondanse süt, balıkyağı ve **pemikanla** (106) teçhiz edilmemizin ne kadar gerekli olduğunu söyledim.

(19 Mart 1920'den önce yazılmıştır.)

LENİN'DEN SEKRETERİNE (107)

19 Mart 1920

Bu kâfidir. Gorki'nin maddelerinin bir kopyasını kendisine göndermek üzere yazınız.

---

(105) Studden Hearst: 1920 Şubat / martında bir İngiliz delegasyonuyla Rusya'ya gelen Helen Guest olduğu sanılmaktadır.

(106) Pemikan: Kıyılmış ve kurutulmuş etle yağdan oluşan ve kutuplarda beslenmeye yarayan besin maddesi.

(107) Sekretere Halk beslenmesi komiserinden Petrograd beslenme komiseri Badayev'e telefon telgraf olarak yazılmıştır. İçeriği, Lenin'in Gorki'ye telgrafında açıklanmaktadır.

LENİN'DEN GORKİ'YE
Telgraf

Petrograd
Gorki'ye

19 Mart 1920

5/3 tarihli mektubunuza karşılık olarak Size halk beslenmesi komiserinin Badayev'e bir telgrafının metnini yolluyorum: «Halk komiserlikleri heyetinden bir özel komisyon bilim adamlarının durumunun düzeltilmesiyle ilgili kesin kararlar alana dek evvelce kabul ettiğiniz plâna göre, yani kısaltmasız, halk beslenmesi komiserinin son emrine uyarak, onların ihtiyaçlarının karşılanmasıyla görevlendirildiniz». Pokrovski'nin komisyonu, adaletsiz olduğu gerekçesiyle Petrograd listesini protesto ediyor. Saposnikov 9/3'te serbest bırakıldı. Manuhin, halk sağlığı komiseri Semaşko'ya amaçlanan incelemelerin metodunu açıklasın. Bu istek hakkında verilecek karar, bunun incelenmesinden çıkacak sonuca bağlıdır.

Halk komiserlikleri heyeti başkanı:
Lenin

(Moskova'dan Petrograd'a gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN LENİN'E
Lenin'in ek noktalarıyla

2 Nisan 1920

Sevgili Vladimir İlyiç,
Manuhin'in N.A. Semaşko'ya gönderdiği di-

lekçenin bir kopyasını gönderiyorum ve Manuhin'-in yurt dışına bir inceleme gezisi yapmasına izin verilmesi için elinizden geleni yapmanızı rica ediyorum! [Ve (*) tabii kendisine seyahat ve Pastör enstitüsündeki incelemeleri için malzeme de verilmeli.

«İç ifrazat» öğretisinde pek te bilgisiz sayılmam. Manuhin'in gerek teorik düşünce şeklini, gerekse pratik deneylerini büyük bir dikkatle izledim ve izlemekteyim. Manuhin'in tahminlerinin doğru olduğundan, kalp faaliyetinin yönetilebileceğinden ve hattâ yorulunca kalbin tamir edilebileceğinden tamamen eminim. Hayatı uzatma problemi üzerinde düşünülüyor. Bunun ne kadar önemli olduğunu söylememe gerek yok herhalde! Hayalci ümitler uyandırılıyor, fakat bununla alay etmenizi tavsiye etmem. Bildiğiniz gibi modern bilim, en inanılmaz hayalleri bile gerçekleştirecek güçte.

Tipik bir oda âlimi olarak Manuhin bir çocuk gibi açık kalpli ve hiç pratik değil. Şaşırtıcı bir kolaylıkla düşmanlar kazanıyor. Burada bilimsel çalışmaları son derece güçleştiriliyor. Sırf yüzeysel engeller yüzünden İspanyol gribine karşı bir aşı maddesini şubat başında vereceği yerde ancak nisana yetiştirebilecek. Ve tabii kalp faaliyetini incelemeğe yarayan aletler ve ilâçlar olmadan klinik işlerini yürütmek ve bu arada tüm sabotajcı düşmanların dikkatini üzerine çekmek kolay değil. Buna bir de Sovyet burjuvazisinin âlime karşı küçümseyici tutumu ekleniyor.

Manuhin'e inceleme gezisi için izin verilmesi-

(*) [ ] parantez içindeki yazılar Lenin tarafından çizilmiştir.

ni çok rica ediyorum. Onun problemi çok önemli.]

Ermitaj heyetinin hazinelerin Moskova'dan Petrograd'a taşınmasının gerekli olduğuna dair bir açıklamasının kopyasını gönderiyorum ve heyet üyesi olarak yardımınızı diliyorum. (*) Lunaçarski'ye

Bundan başka çocuk suçlarına karşı mücadelede kesin tedbirlerin alınması gerektiğine dikkatinizi çekerim. Bu sorunu iyi bildiğim için (*) Lunaçarski'ye vaziyet alması için.

nasıl yayıldığını biliyorum. Petrograd'da altı binden fazla yaşları dokuzla onbeş arasında değişen suçlu çocuk var, hepsi de sabıkalı ve içlerinde kaatillerin sayısı az değil. On iki yaşında üç adam öldürmüş olanları var. Bunları tecrit etmekle problem çözülmez. Başka tedbirler gerekli. Çocuk suçlarıyla mücadele için, (*) anormal çocukların eğitiminde ve çocuk suçlarıyla mücadelede en tanınmış otoriteleri davet edeceğim bir heyet kurulmasını teklif ediyorum.

Bunda çok acele etmeliyiz.

(*) Lenin'in notları.

Sizi ufak tefek şeylerle meşgul ettiğim için özür dilerim. Çalışmanın gerekliliğine ilişkin çok güzel söylevler verirsiniz. Bu söylevlerinizden birinde şu gerçeklere değinseniz çok iyi olurdu: Yudeniç'in taarruzundan beri Petrograd sokaklarında makineli tüfek siperi ve yuvası olarak kullanılan onbinlerce kum torbası sürünüyor ve çürüyor. Çuvallar çürüyor ve bozuluyor, oysa kâğıt fabrikalarında paçavra sıkıntısı çekiliyor.

Kullanılmış maddeleri toplama ve yeniden işleme merkezi yöneticiliğine.

Ahşap evlerin yıkıldığı yerde bir milyon puddan fazla demir yığılı ve çürümekte.

Evler yıkılırken pencere ve kapı camları çıkarılmıyor, kırılıyor. Buna karşın pencere camının fiyatı bin, biniki yüz ruble, oysa burda milyonlarca ruble değerinde cam ziyan oluyor.

Tabii asıl önemli olan para değil, insanları mallarını dikkatli, itinalı kullanmaya alıştırmak; çuvallar, paçavralar, cam ve demir mahkûmlar tarafından toplattırılabilir.

Her yerde bu konular üzerinde konuşuyorum, fakat sizin de bana katılmanız gerekli. Nihayet bunlar da öyle önemsiz şeyler değil. Elinizi kuvvetle sıkarım, sağlıklı kalın.

A. Peşkov

(Petrograd'dan Moskova'ya gönderilmiştir.)

GORKI'DEN LENİN'E

Petrograd : 3/Nisan/1920

Sevgili Vladimir İlyiç,

Sizi yeniden rahatsız etmem kaçınılmaz, çünkü başka türlü bir iş başarmak olanaksız.

Size söylediğim gibi Grshebin ve ben on dokuzuncu yüz yılın en iyi Rus yazarlarının eserlerinin kısaltılmış baskısını hazırladım. On cilt Turgeniyev, yirmi cilt Herzen veya onbeş cilt Çehov okumaya insanın vakti yetmez, oysa bir yazarın en iyi iki üç eserini okumakla o yazar hakkında iyi bir fikir edinilebilir.

Çok çalıştık ve bu günlerde kitapları baskıya vereceğiz.

Vorovski'den devlet yayın evinin metinlerinden yararlanabilmek için izin istedik. İlişikteki kâğıtta gördüğünüz gibi bize yalnız izin vermekle kalmadı, bizi bununla görevlendirdi.

Metinlerin kontrolünü iki yerde ve iki kere yapmak çok aptalca olurdu, Grshebin ve ben devlet yayın eviyle rekabet yapmıyoruz ki.

Ama yoldaş İonov başka fikirde. Bu yüzden de kendisi Moskova'da iken Vorovski'nin izninin kaldırılmasını sağladı.

Vladimir İlyiç! Bu koşullar altında konuşmam olanaksız.

Vorovski'ye telefon etmenizi ve Rus klâsiklerinin kısaltılmış basımlarının devlet yayınevi tarafından çıkarılan tam basımlarla metin yönünden uyuşması gerektiğini ona açıklayınız.

Bunun gerekli olduğunu anlarsınız her halde. Sıhhatli. kalınız.

M. Gorki

(Petrograd'dan Moskova'ya gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİNE

Lenin'in bir kararıyla.

29 Nisan 1920

Lunaçarski ve halk beslenmesi komiserliğine, fikirlerini bildirmek üzere Halk komiserlikleri heyetine :

Lenin

Bu güne kadar bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonuna 1800 erzak payı verilmişti. Ve bunlar bilim adamları arasında pay edilmişti. Fakat bu miktarın bütün bilim adamlarına yetmediği ve yüksek vasıflı bir çok bilim adamının nazarı dikkate alınmadığı gerekçesiyle komisyonumuz halk komiserlikleri heyetinden erzak hakkının iki bine çıkarılmasını rica eder.

Komisyon başkanı
Maksim GORKİ

(En geç 29 Nisan 1920'de yazılmıştır)

LENİN'DEN SEKRETERİNE NOT.

18/Haziran/1920

Gorki'nin bana verdiği iki yazıyı hatırlatınız. Çarşambaya kadar.

Lenin

LENİN'DEN M.N. POKROVSKİ'YE

20/Haziran/1920

Yoldaş Pokrovski, Gorki mutlaka yardım edilmesi gerektiği fikrinde. Lütfen bana görüşünüzü bildiriniz.

Lenin

LENİN'DEN B.G. KAPLUN'A

20 Haziran 1920

Yoldaş Kaplun,

Uzmanlar komisyonun binasının yangın söndürme aletleriyle teçhiz edilmesinde Gorki'ye her türlü desteği sağlamanızı rica ederim.

Ne zaman ve neler yapıldı, lütfen bana bildiriniz.

Korkunç bir bürokrasiden sözediliyor.

Selâmlar!

VI. Ulyanov (Lenin)

GORKİ'NİN LENİN'E BİR MEKTUBUNDAN

26 Haziran 1920

Sevgili Vladimir İlyiç,

Yurt dışına yolladığım **müsveddeler** (108)

---

(108) Yurt dışına yollanan müsveddeler: Reval'de S.I. Grshebin ve «Vsemirnaya literatura» Yayınevi için kitaplar basılıyordu.

arasında Çernov'un ve Martov'un otobiyoğrafileri var.

Tüm müsvedde ve kitaplar, dış işleri komiserliği tarafından incelenip bir kuryeyle **Estland'a Gukovski'ye** (109) yollanacak.

Martov'un ve Çernov'un müsveddelerini alıkoymaları mümkün.

Böyle bir durum için Çernov ve Martov hakkındaki eleştirilerimi Size bildiriyorum ve bu konuda **Karahan'a** (110) görüşünüzü bildirmenizi rica ediyorum.

Martov'un kitabı gerçekten iyi. Çernov'unkiyse her ne kadar onu bir geveze, atmasyoncu gibi gösteriyorsa da çok değerli gerçeklerin ağır bastığı ve zamanın yaşamını oldukça iyi yansıtan bir kitap.

En iyi dileklerimle!

A. Peşkov

V. Çernov'un müsveddesi :

Bu bir otobiyografi. Çernov hayatını anlatıyor. Okul sıralarından, liseden başlamış ve bu bölümde 1890'lara, Mark Natanson'un «Narodnoye pravo» partisini kurmasına dek olan devreyi anlatmış. Kendinden sözederken hoşa gitmeyecek kadar övgülü sözler kullanmasına ve yeteneklerini — bilimsel konulardaki bilgisi, politik görüşünün keskinliği — ısrarla gözler önüne sermek isteme-

(109) Gukovski : Estonya'daki Rus yetkilisi.

(110) Karahan : Dış işleri komiser vekili.

sine rağmen, Çernov bu kitabında, 1880'lerde devrimci düşüncenin gelişmesi, «Narodnaya Volya» grubundan artakalanların yaşamaları, o zamanın gençliğinin yaşama tarzı ve köydeki propaganda metodları hakkında geniş bilgi veriyor. Özellikle halkçılarla o zamanlar gelişmeye başlayan marksizm taraftarları arasındaki ayrılıklar ilginç, çünkü — yazarın belli bir dil yeteneğine rağmen — bu ayrılıklar, halkça hareketin politik tutarsızlığını ve içten çürüklüğünü açıkça ortaya koyuyor. Yazarın M. Natanson, N.K. Mihailovski gibi insanlarla görüşmeleri ve konuşmaları ilginç.

Tümüyle Çernov'un kitabı, 1880 - 90'larda devrimci düşüncenin gelişme tarihi hakkında bilgi edinmek isteyenlere değerli bir belge teşkil ediyor. Bu kitap, geçmişi hiç tanımayan bu günün gençliğine çok yararlı olacaktır.

Martov'un müsveddesi :

Fevkalâde değerli, gerçeğe uygun ve dürüstçe yazılmış bir otobiyografi. Çocukluktan başlayarak ilk yurt dışı seyahatine dek sürüyor. Marksizm'in ve partinin kuruluşunun tarihi hakkında geniş bilgi veriyor. Bu kitap genç parti üyelerine çok şey verebilir, bilgiyi ve şevki artırıyor.

(Petrograd'dan Moskova'ya gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN LENİN'E

Petrograd 17 Temmuz 1920

Sevgili Vladimir İlyiç.

Size ilişikteki iki dilekçeyi yolluyorum. Ve bunları halk komiserlikleri heyeti küçük kuruluna

sunmanızı rica ediyorum. Bunu bizzat sizin tavsiyenizle yapıyorum.

Durumum çok kötü. O kadar mükemmel yoluna girmiş olan «Vsemirnaya Literatura» işi her hangi birisinin kaprisi, belki de bir yanlış anlama sonucu bozuluyor. Bu girişim, ki Fransızlar ondan örnek alıp Paris'te buna benzer birşey kurmaya başladılar. Ekonomik yönetici Tihonov ve tekniker Kogan halk komiserlikleri heyetinin bir kararı uyarınca Rus kitaplarının yurt dışında basılması konusunda **Volckmar'la** (111) görüşmek üzere Almanya, Leipzig'e gittiler. Reval'de Gukovski'de halk komiserlikleri heyetince yurt dışında hiçbir şey basmayan devlet yayın evine bahşedilen 25 bin lira lüzumsuz yere sürünüyor.

Buna karşılık Vsemirnaya Literatura'ya Duma banknotuyla 10 milyon rubleyi —battal, lüzumsuz kâğıt parçaları— anlaşılamayan nedenlerle vermekten çekiniyorlar. Oysa bu paralar üç ayda bir kaç milyon iyi kitap çıkarmamıza yarardı.

Grshebin yayın evinde fen konulu kitapların yayınlanması da tamamen bir yanlış anlama sonucu önleniyor. Devlet yayın eviyle olan anlaşması Grshebin'e, acele değişmesi gereken 10 milyon rubleyi Sovyet parası olarak elde etme hakkını veriyor. Anlaşma iptal edilmiş değil. Grshebin halk komiserlikleri heyetinin kararıyle işin teknik yönünü halletmek üzere yurt dışına gitti. Burda Petrograd'da hararetle çalışan görevlilere —Rus biliminin en iyi temsilcileri— ücretlerini ödemek

---

(111) Volckmar: Köhler ve Volckmar yayınevi, Leipzig.

için paraya ihtiyaç var. Eğer bunların paraları ödenmezse işi bırakırlar ki bu da akla yakındır.

Tavsiyeniz üzerine bu konuda kendisiyle konuştuğum yoldaş Avınessov bu paraların verilmesinde işçi ve köylü kontrolü yönünden bir sakınca görmüyor.

Halk komiserlikleri heyetinin her iki kararının incelenmesini sizden çok rica ediyorum, Vladimir İlyiç.

İlk karara ilişkin olarak: ya Duma banknotuyla on milyon rubleyi ödeyip Reval'e yoldaş Gukovski'ye yollasınlar, ya da yoldaş Vukovski'ye, kendisine devlet yayın evinin ihtiyaçları için verilmiş olan 50 bin liradan duma banknotuyla on milyon rublenin karşılığını ödemesi için izin versinler. Bu mıktar Reval'de Vsemirnaya literaturadan tam yetki almış bulunan yoldan Aleksander Tihonov'a ödenecektir.

İkinci karara ilişkin: Grshebin'in yayın evinin görevlileri ve redaktörlerine ödenmek üzere Sovyet parasıyla on milyon ruble Petrograd'a yoldaş Gorki'ye gönderilecektir.

Bunu sizden çok rica ediyorum. Sovyet devletinin üç dört ay sonra övünebileceği iki girişimi önemsiz şeyler yüzünden baltalamayınız. Ve nihayet baş gösteren kitap kıtlığını da göz önüne alınız! Okuma yazma bilmeyen kalmayacak, Oysa öte yanda kitap yok. Alfabeyi yeni öğrenmiş birisinin eline politik propaganda edebiyatını veremeyiz her halde.

Sıhhatli kalınız, en iyi dileklerimle.

A. Peşkov

GORKİ'DEN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİNE

Lenin'in bir kararıyla :

Meseleyi mümkün olduğu kadar çabuk incelemesini ve mümkün olduğunca isteğe uyulmasını küçük heyetten rica ediyorum.

18 Ağustos
Lenin

HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİNE:

17 Ağustos 1920

Petrograd sovyeti icra komitesinin kararıyla Petrograd'da bilim adamlarına dağıtılan erzaktan yararlanan kimselerin listesini incelemek üzere bir kontrol komisyonu kuruldu. Bu komisyona dahil olan kişiler şunlar : İcra komitesi temsilcisi olarak yoldaş Mikrafanov, halk eğitimi bölümü temsilcisi olarak yoldaş Kristi, sendikalar temsilcisi olarak yoldaş Avdeyev ve Petrograd sovyeti temsilcisi olarak yoldaş Kuvşinov.

Kontrol komisyonu 1849 kişiyi onayladı, 13 ünü Ağustos ayına bıraktı, 77 kişiyi de asistanlar ve doçentler grubuna soktu. Halk eğitimi komiserliği temsilcisi 77 asistanın hariç bırakılması konusunda kontrol komisyonunun diğer üyeleriyle uzlaşamadı ve kendi görüşünü bildirdi.

Kontrol komisyonu henüz çalışmasını bitirmemişken üye yoldaş Avdeyev, asistanların bilim adamları erzak hakkından yararlanamayacakları-

nı açıkladı. Bu meselenin karara bağlandığı oturumda halk eğitimi bölümü temsilcisi hazır bulunmadı. Ve yoldaş Avdeyev'in de bu meseleyi açıklıyacak hiç bir yetkisi yoktu. Bu belirttiğim durumu ve şu noktaları göz önüne alarak Petrograd komisyonu kontrol komisyonunun kararını kesinlikle protesto eder ve halk komiserlikler heyetinden erzak haklarının sayısını azaltılmamasını ve asistanların da bu erzak paylarından yararlanma haklarının kısıtlanmamasını rica eder: 1) erzak hakkının asistanlardan, doçentlerden ve laborantlardan alınması son derece haksızdır, çünkü bu kimseler başlı başına birer uzmandırlar ve aynı zamanda bilimsel çalışmaların vaz geçilmez yardımcılarıdırlar, onlarsız bilimsel enstitüler, profesörler ve bilim adamları hiç bir şekilde düşünülemez; 2) Halk komiserlikleri heyeti ve halk eğitimi komiserliği merkez komisyonlarınca Petrograd bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonuna bilim adamları arasında dağıtılmak üzere 2 bin erzak hakkı tanınmışdı; 3) kontrol komisyonunun çalışması sadece listelerinin incelenmesiyle sınırlandırılmıştı.

Komisyon Başkanı : Maksim Gorki
(Petrograd'dan Moskova'ya gönderilmiştir.)

GORKİ'DEN LENİN'E

27 Eylül 1920

Sevgili Vladimir İlyiç.
Yekaterina Pavlovna'ya ve Maksim'e (112)

(112) Yekaterina Pavlovna ve Maxsim: Gorki'nin ilk karısı ve oğlu.

odun vermelerini sağlayınız, yoksa kış için yakacak bir parça odunları yok. En iyi dileklerimle.

A. Peşkov

GORKİ'NİN LENİN İÇİN BİR ENFORMASYONU

Lenin'in notlarıyla (113)

1) **Sachs** (114) İsviçre'ye Remetov'a iki kitap ısmarladı :

Fabre. Böceklerin hayatı.

Klein. Yer yüzünün harikaları.

Her ikisindende 20 bin tane.

Anlaşmanın tutarı 162 bin İsviçre frankı.

Remesov (115) eğer 20 binden fazla basarsa devlet yayın evine kitap başına bir frank ödeyecek. (?)

2) Stokholm'e Brodski'ye : Müzikçilerin ve sanatçıların biyografileri ve resimli bir alfabe kitabı, kaç tane olduğu bilinmiyor. Anlaşmamızın tutarı bir milyon 200 bin altın ruble.

(En geç Ekim 1921'de yazılmıştır.)

LENİN'İN DEVLET YAYINEVİNE BİR NOTUNDAN

1) Birincisi acemice bir şey. Ama Klein, bu

---

(113) 1.) ve 2.) sayıları Lenin tarafından yazılmıştır.

(114) Sachs : Yayınevinde görevli, halk komiserlikleri heyetinde kültür uzmanı.

(115) Remesov : Edebiyatçı, S.I. Grshebin yayınevinde çalışıyor, sürekli Cenevre'de oturuyordu.

iyi bir kitap, bundan daha çok ısmarlamalıyız.

2) İkincisi (Brodski) tamamen gereksiz ve zamansız bir girişim...

21 Ekim 1920'de yazılmıştır.

GORKİ'DEN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİNE :

Lenin'in notlariyle.

Halk komiserlikleri heyetine, salı.

1919 şubatında halk komiseri Krassin'in teklifiyle Petrograd'da Aleksi Peşkov tarafından amacı 33 devletleştirilmiş depoda sahipsiz evlerde, rehincilerde ve antikacı dükkânlarında bulunan san'at değeri olan eşyaları toplamak ve bunlara fiyat biçmek olan bir uzmanlar heyeti kurulmuştur. Bu eşyalar Soveyt cumhuriyetine bir antika eşyalar ihracat sermayesi olmak üzere toplandı. Bir ekim 1920'ye dek A. Peşkov başkanlığındaki uzmanlar heyeti, içinde yüzyirmi bin çeşitli seçilmiş eşyanın bulunduğu (sanat değeri olan eski mobilyalar, değişik zamanlara, değişik ülkelere ve ekollere ait tablolar, Rus, Sevr, Saksonya ve başka cins porselenler, bronz, sunî cam, seramik eşyalar, eski silahlar, oryantal süsleme eşyaları vs. iki depo kurdu.

33 taneden sadece 8'i incelendi

1915'in değer ölçülerine göre bunların değeri milyarı aşıyor. Ayrıca komisyonun depolarında sahipsiz evlerden alınan yüzlerce milyon lira değe-

rinde halılar bulunuyor. Ayrıca komisyon sağlam bilgilere dayanarak batı Avrupa pazarlarında en basit antikaların bile savaş öncesine kıyasla beş, altı katına çıktığını, önemli sanat eserlerinin ise Paris mezat kataloglarından anlaşıldığı üzere değerinin biçilemediğini bildirir.

Komisyon, Avrupa'nın antika pazarlarına (Paris, Londra, Floransa, Roma) komisyon başkanını, ünlü antikacı Mihail Savozki'yi ve komisyon üyesi **İvan Rakizki**'yi (116) şu amaçlarla göndermeyi teklif eder :

1. Batının en büyük antika firmalarıyla bağlantı kurmak;
2. Antikaların tam fiatını öğrenmek;
3. Devletin yurt dışına göndermesi gereken bu sanat eserleri için orada mezatlar düzenlemek.

Adı geçen kişiler hemen gönderilmelidirler, çünkü kasım ve aralık ayları, antika ticaretinin en canlandığı zamandır.

A. M. Gorki

(En geç 21 Ekim 1920'de yazılmıştır.)

LENİN'DEN A. M. LEŞAVA (117) VE M. N. POKROVSKİ'YE

21 Ekim 1920

Bu meselenin çok çabuklaştırılmasını ve salı günü (26/10) halk komiserlikleri heyetine şunla-

(116) Rakizki : Ressam.

(117) A.M. Leşava : (1868 - 1932) dış ticaret komiseri vekili.

rı kapsayan bir karar tasarısı sunulmasını ısrarla istiyorum :

1. Bu eşyaları mümkün olduğu kadar çabuk yurt dışında satmak,

2. Halk eğitimi komiserliğinden salıya dek itirazları olup olmadığına dair resmî bir cevap istemek (müzelerimiz için bazı eşyalar seçtiği söyleniyor: Ben onlara salt mutlaka ihtiyaçları olan çok az birşey vermek taraftarıyım.)

Uzmanlardan ve tüccarlardan oluşan bir özel heyeti hemen yurt dışına göndermek ve onlara çabuk ve kârlı satış için iyi bir mükâfat vadetmek; kanımca iş ağır ilerlediği için uzmanlar heyetini güçlendirmeyi (Gorki 200 kişiye kadar çıkarılmasını teklif ediyor) ve bunlara işin çabuk bitirilebilmesi için özel erzak payları verilmesini mutlaka gerekli görüyorum.

GORKİ'DEN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİNE :

Lenin'in bir kararıyla :

Halk beslenmesi komiserliğinin izniyle il beslenme komitesinden Petrograd bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu için alman erzağa Petrograd sovyeti tarafından el konulması nedeniyle Petrograd bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu olarak sizden şunu rica ediyoruz :

Halk beslenmesi komiser-

Halk komiserlikleri küçük heyetine.
Bu meseleyi derhal incelemenizi rica

liğinin izniyle il beslenme komitesinden Petrograd bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu için alınan erzağa Petrograd sovyeti tarafından el konulamayacağına dair karar veriniz.

Gerekçe olarak :

Bir bilim adamı Petrograd sovyetinin erzak payından payının en az yüzde altısını «bilim adamları camiası» yararına veya çoğu kez, lâboratuvar, kütüphane veya çeşitli odalar gibi kuruluşlar yararına bağışlamak zorunda kalıyor. Eğer bilim adamı en yakın çalışma arkadaşlarını desteklemezse bunlar onu terk eder ve daha iyi karşılık alacakları bir yerde iş aramaya bakarlar. Yani sonuç olarak bilim adamı payını aile ile bölüşüyor.

Bu yüzden «bilim adamları camiası»nın da aralarında ek beslenmeye ihtiyacı olan yaşlı ve hastaların az olmadığı üyelerini beslemek için erzağa ihtiyacı vardır.

ediyorum. Anlaşıldığı üzere halk beslenmesi komiserliği (Moskova) bu gıda maddelerini «bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu»na vermiştir. Merkez organlarının onayı olmadan Petrograd hiçbirşeye el koyamaz veya hesabına geçiremez.

(21. X.)

Lenin

M. Gorki

(En geç 21 Ekim 1920'de yazılmıştır.)

GORKİ'DEN RUS BİLİM ADAMLARININ DURUMUNU DÜZELTME GENEL KURULUNA:

Petrograd bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu, bilim adamlarını dairelerini başka kiracılarla bölüşmekten korumayı üzerine aldı. Bu tedbir için komisyona her bilim adamının bir kütüphaneye sahip olması, hatta bazılarının devlet kütüphanesi merkez komitesinin himayesinde bulunan geniş kütüphanelere sahip olması şart koşuldu. Fakat konuşmaları için pahalı aletlerle teçhiz edilmiş lâboratuvarlara ihtiyacı olan profesörler bu çalışma yerlerinin gereksiz olarak görülmemesi gerektiği ve ikamet yeri olarak kabul edilmemesi görüşünde haklılar. Nihayet doktorların çalışma odalarından ve hastalar için bekleme odalarından başka lâboratuvar incelemeleri için de özel odaları var ki bunların göz önüne alınması gerekir, fakat Petrograd'daki uygulama tamamen başka bir durum gösteriyor.

Örneğin tıp enstitüsü zührevî hastalıklar kürsüsü baş asistanı A. N. Domernikova üç büyük ve beş çocukla birlikte beş odalı bir evde oturuyor, fakat «fakirlere mesken» komitesi üç adanın kiralanması gerektiğini söylüyor.

Askerî tıp akademisi profesörü F.P. Fiyodorov altı odalı bir evde oturuyor. Ocak yıkıldığı için bir oda oturulamaz durumda, bir ikincisi de bir geçiş odası. Yani evleri daha sık nüfuslandırılması kararına göre sadece dört oda oturulacak durumda ki bunlardan ikisinde profesör Fiyodorov'un karısı ve 17 yaşındaki oğlu oturmaktalar. Profedör Fiyodorov'un özel bir yer gerektiren büyük bir tıbbî kütüphanesi bulunmasına ve çalışma oda-

sının bekleme odası olarak gerekli olmasına rağmen bölgenin mesken dairesi bu meskende üç odanın kiralanması gerektiğini bildiriyor.

Petrograd üniversitesinde profesör M. N. Glubokovski dört oda ve bir geçiş odasından oluşan bir evde oturuyor. Bu evin iki odasını devlet kütüphanesi merkez komitesinin himaye ve yetkisi altındaki bir kütüphane kaplıyor. Bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu bu evi başkalarına bölüştürmekten vazgeçmesi için merkez mesken dairesine baş vurduğunda mesken dairesinde gayrı menkuller bölümü sosyal sektör yöneticisi yoldaş Dunkan komisyona, karara göre hareket edilmesini ve bilim adamlarının bölgesel icra komitesi tarafından onaylanmış bir takım özel sendikalar birliği kararlarıyla korunmasını teklif etti.

Bu örnekler hiç bir şekilde Petrograd'daki bilim adamlarının yeni durumunu tafsilatıyla gözler önüne sermez ve iş seyahatleri yüzünden uzun süren Petrograd'ı terk etme zorunda kalan bilim adamlarının mesken durumlarına da değinmek gerekir.

Bilimsel istatistikler bölümü görevlisi F. M. Danini 1919 temmuzunda Kiev'e bir inceleme gezisine gönderildi. Kendisinin yokluğunda kız kardeşinin, serbest çalışan piyanist Vladimirova'nın oturduğu ev ağustos sonunda dört kişiden oluşan bir aile tarafından paylaşıldı; bu aileye evin beş odasından dördü verilmişti. Eşyalar kitaplar müsveddeler dikiş odasına yığıldı, yeni kiracılar mobilyaların bir kısmına ve değerli bilimsel kitaplarla dolu bir dolaba sahip çıktılar.

Jeolog J. S. Eterstein 1918 de jeoloji komitesi tarafından Sibirya'ya gönderildi. Eterstein'in

Petrograd'dan uzun süre uzak kalacağını düşünen jeoloji komitesi zamanında mesken dairesiyle ve meskenleri koruma komisyonuyla Eterstein'in evinin ve eşyalarının korunması için gerekli tedbirleri almak üzere irtibata geçti. Fakat jeolog Eterstein iş seyahatinden döndüğünde evini yeni kiracılar tarafından paylaşılmış buldu, mesken dairesi ise kendisine başka bir ev aramasını tavsiye etti. Evini incelediğinde Eterstein yazı masasının kırılarak açılmış olduğunu ve bilimsel çalışmalarının ürünü olan tüm müsveddelerinin burdan alınıp bir kısım mobilyanın da yığıldığı bir odaya darma dağın atıldığını gördü. Eterstein tüm müsveddelerin tamam olup olmadığından da şüphede.

Tüm bunlar gösteriyor ki: Petrogradlı bilim adamları kendilerine huzur içinde çalışabilecekleri olanağı sağlayan yaşam koşullarının zarar görüp görmiyeceğinden hiç bir şekilde emin olamamaktadırlar. Aynı şekilde iş seyahatine çıkmış olan kişilerin de Petrograda dönüşlerinde mallarını tamam bulacaklarından ve evlerini ve şahsi eşyalarını yeniden düzene koymak gibi alıkoyucu işlerle meşgul olmaksızın seyahatte topladıkları bilimsel malzemeyi işlemeğe başlayabileceklerine dair hiç bir garantileri yoktur.

Bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu böyle bir durumu tamamiyle anormal bulduğundan Petrograd sovyeti icra komitesine derhal gereken emrin verilmesini ve profesörlerin ve bilim adamlarının evlerinin sık nüfuslandırma kararı dışında bırakılmasını ısrarla rica eder.

Bu tedbir sırf erzak hakkına sahip olan kişileri kapsamamalı, bilimesl eğitim işiyle görevli herkesi ve akademik öğretim üyeliğine hazırlık

yapmak üzere yüksek okullarda bırakılan genç bilim adamlarını da içine almalı. Söz konusu kişinin uzmanlık yönünden bilim adamları çevresine dahil olup olmadığını kararlaştırmak tamamiyle kuruluşu yönünden bu sorunu çözmeğe yetkin bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonuna bırakılmalıdır.

Komisyon başkanı M. Gorki

(En geç ekim 1920 de yazılmıştır.)

LENİN'DEN PETROGRAD SOVYETİ BAŞKANLIĞINA (118)

21 Ekim 1920

Değerli yoldaşlar!

Petrograd'da (Mesken yönünden rahat bir şehirde) bilim adamlarına çalışma odası ve lâboratuvar olarak yedek bir oda verilmesi kanımca gerçekten fazla değildir. Hatta bu konuda girişimlere sizin başlamanız gerekirdi.

Bu işi halletmenizi çok rica ediyorum. Eğer benimle aynı fikirde değilseniz, o zaman lütfen bana ne gibi nedenlerin bunu engellediğini yazınız. Selâmlar!

Vladimir Ulyanov (Lenin)

---

(118) LENİN'DEN PETROGRAD SOVYETİ BAŞKANLIĞINA:

Gorki'nin «Rus bilim adamlarının durumunu düzeltme genel kuruluna» yazdığı dilekçeyle ilgili olarak yazılmıştır. Aslında mektup Gorki'nin dilekçesinin metninin bir devamıdır.

LENİN NİN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİNİN KÜÇÜK KURULUNA BİR NOTUNDAN :

Çok acele

1 Kasım 1920

Yoldaş Gorki bana şunları bildirdi :

«Bazı enstitülerin Moskova'dan Petrograd'a taşınmasıyla burada bir çok konutun boş kalacağını size bildirmeme izin veriniz; Moskova'daki mesken krizi soğuk dalgasının başlamasıyla trajik bir durum almakta.»

Hemen bu meseleyle ilgilenmenizi rica ediyorum...

Halk komiserlikleri heyeti başkanı
Ulyanov

GORKİ'DEN LENİN'E

2 Kasım 1920(*)

Vladimir İlyiç

Lütfen Kamo'ya (119) beyaz un ve pirinç verilmesini sağlayınız. Bunlara mutlaka ihtiyacı var. Kendisi hasta.

(*) Gorki'nin tarihte yanıldığı sanılmaktadır. Mektup 31 Ekim veya 1 Kasım'da yazılmıştır.

(119) Kamo: Semyon Arşakoviç Ter-Petrosyan'ın partideki takma adı, kendisi profesyonel devrimciydi.

Bazı enstitülerin Moskova'dan Petrograd'a taşınmasıyla burda bir çok konutun boş kalacağını size hatırlatmama izin veriniz, aksi taktirde Moskova'daki mesken krizi soğuk dalgasının gelmesiyle trajik bir durum alacaktır.

Çok miktarda Rus antikasının batının pazarlarında piyasaya çıkması sonucu bu eşyaların sahiplerinin aslında hakları olmaksızın bunlar üzerinde hak iddia edebileceklerini ve hatta düşman devletlerden gelebilecek bir ambargoyu göz önüne alarak uzmanlar heyetine (müstesna durumlarda) Sovyet Cumhuriyeti vatandaşlarından sanatsal eşyalar satın alma hakkı ve bunun için de belli bir miktar para verilmelidir. Uzmanlar heyeti belirli durumlarda bu hakkını kullansa bile bu devlete bir zarar vermeyecektir, çünkü değersiz Sovyet kâğıt parasıyla satın alınan eşyalar altın karşılığı satılacaktır.

Çarşamba günü saat birde Leşava'da tarafımdan örgütlenen uzmanlar heyetinin ilk oturumu yapılacaktır. Leşava'nın bu tarihde gereken talimatları alması iyi olurdu.

Öğrendiğime göre, Moskova'da yağma edilmemiş bir çok depo henüz incelenmemiş. Mutlaka buralarda yeterince mal bulacağız.

A. Peşkov

GORKİ'DEN LENİN'E

2 Kasım 1920
Vladimir İlyiç

Sachs'ın Almanya'ya gittiğini ve Sovyet Hükümetinin hiç kimseye Rus kitapları basması için

sipariş vermediğini ve böyle bir girişim karşısında hükümetin sorumluluk taşımıyacağını yaymayı amaçladığını duydum.

Şayet Sachs bunu yaparsa, bu bay **Julius Hessen**'e (120) ve diğer Beyaz ordu yanlısı yayıncılara büyük bir manevî zevk verecek ve büyük maddî çıkarlar sağlayacak.

Burjuva yayınevlerinin Rus yayınlarının yurt dışında basılması konusunda Sovyet Devletinin resmi bir temsilcisi ile uzlaşmaya varabileceklerinden şüphedeyim. Öte yandan Sachs'ın sadece ve sadece ben ve Grshebin tarafından organize edilmiş olan bir girişime olan güveni sarsmak amacıyla yurt dışına gittiğini biliyorum; Grshebin halk komiserlikleri heyetinin izniyle yurt dışına gitti, kendisi devlet yayıneviyle yapılan bir anlaşmanın esası üzerinde çalışıyor, on milyon kitap basacak kâğıdı var ve onları sahife başına Duma banknotuyla bir buçuk rubleye basabilir. Grshebin'in işi aynı zamanda benim de işim: Yoluna konulmuş bir girişim. Grshebin bana şöyle yazıyor: «Hele biz çıkan kitapların bir katoloğunu elde edelim, o zaman isterlerse bunları devletleştirsinler.» Kitaplar baskıda.

Sizden Grshebin'in rahatsız edilmemesi için tüm çabaları göstermenizi rica ediyorum. Başarıyla başladığı bu son derece önemli girişimi sonuna dek sürdürebilsin. Grshebin'in ahlâkî karakteristiğine benim de Sach'ın ve Weiss'in bu konuda

---

(120) Julius Hessen: Tahminen Gorki'nin bir hatası. Yosef Vladimiroviç Hessen söz konusudur. Kendisi kadet partisinin eski ve etkili bir üyesi, bir mülteci ve Sovyet düşmanıydı. 1920'den sonra Hessen Berlin'de Sovyet düşmanı «Rus» gazetesini ve «Rus devrimi arşiv»ini çıkardı.

Grshebin'dan daha üstün olduğunu bana isbat etsinler.

Duyduğuma göre yaşlı Soikin (121) uzman olarak devlet yayınevine alınmış.

Neden bu yarı cahil saçma «Maceralar Dünyası» ve buna benzer zırvaların yayıncısı şimdiye dek bir tane bile makbul olmayan kitap yayınlamamış olan Grshebine tercih ediliyor.

Tüm bunlar son derece garip. Bunda hiç bir anlam göremiyorum. Fakat çürük bir şeyler, cirdî bir işe karşı yönelmiş adice bir nefret ve acınacak bir hodbinlik seziyorum.

Hiç tereddütsüz «Sovyet hanedanının bu sırları»nı ele almanızı rica ediyorum.

Bana inanınız, eğer bu meselede de Klasson (122) meselesinde yaptığınız gibi kararlı hareket ederseniz iyi bir iş yapmış olacaksınız.

A. Peşkov

Rus yayınevinin benim ve Grshebin tarafından gerçekleştirilen girişimin devamı hakkında ne düşündüğünü mutlaka öğrenmeliyim.

LENİN'DEN DIŞ TİCARET HALK KOMİSERLİĞİNE

Bir kopyası yoldaş Kurski'ye

15 Kasım 1920

Yoldaş Leşava.

---

(121) Soikin: Piotr Petroviç Soikin (1862-1932) Yayıncı.

(122) Klasson: Robert Edmundoviç K. (1862-1926). Sovyet elektronik mühendisi; Lenin kendisini buluşlarında destekledi ve ona yurt dışına bir inceleme gezisi sağladı.

Gorki bana muhacirlerin mallarına el konmasına ilişkin bir emir çıkarılması işini hatırlattı.

Bu konuda anlaşmaya varıldığını sanıyorum.

İş neden yarım kaldı?

Lütfen bunu tespit ediniz. İşi çabuklaştırınız ve bana ayın onaltısında halk komiserlikleri heyetinde bilgi veriniz. Selamlar.

Lenin

GORKİ'DEN LENİN'E

Lenin'in notlarıyla

Ayın 21 inde veya 22. sinde bana hatırlatsınlar.
21 Kasım 1920

Sevgili Vladimir İlyiç.

1. Halk komiserlikleri heyetinin antikacı Rakizki ve Savostin'i yurt dışına iş seyahatine gönderme kararı 23 Ekimde alınmıştı.

Fakat bu güne dek Savostin ile Rakizki henüz Çeka'nın özel bölümünden vize alamadılar. Bu gibi işleri inceleyen Litvinov, Maria Fiyodorovna'ya Savostin ile Rakizski'nin yurt dışında kimseyi tanımadıklarından oraya gönderilmediklerini söylemiş. Maria Fiyodorovna, Litvinov'un (123) bu görüşünü size aktarmamı rica etti. Ayrıca sizden Savostin'in ve Rakizski'nin seyahetlerini çabuklaştırmak için bu işi ele almanızı rica ediyor.

2. Uzmanlar heyeti görevlilerine ve üyelerine

---

(123) Litvinov: Maksim Maksimoviç L. (1876 - 1951) Sovyet parti görevlisi ve devlet adamı.

erzak payları henüz bu güne dek verilmedi, bu arada Petrograd uzmanlar heyeti halk komiserlikleri heyetinin kararı uyarınca görevlilerinin sayısını çoğaltıyor ve bunlar erzak alamadıkları için sinirleniyorlar.

3. **Çuzkayev'in** (124) ilişikteki notundan anlaşıldığı üzere kendisi uzmanlar heyetinin görevlerini tam olarak anlayamamış ve onun görüş noktasını benimseyememiştir. Komisyonun tarihi veya sanatsal eşyalarda gözü yoktur. Bizim istediğimiz Satikov'un Faber'in, Ovçinikov'un ve Şlebnikov'un fabrikalarında işlenmiş olan ve üretimin durdurulması nedeniyle bugün bir antika durumuna geçmiş olan gümüş eşyalardı. Bu fabrika ürünlerinin değerinin bugün iki katına çıkmış olması göz önüne alınarak bu eşyaların eritilmesi anlamsız olurdu, zira bu bir kazanç getirmezdi. Bu yüzden dış ticaret komiserliği mutlaka Komorin'in içinde el konmuş olan gümüşün saklandığı depolarını tesbit etmekle selâhiyeltendirilmeli.

4. Muhacirlerin mallarına el konmasına ilişkin bir emir çıkartmak zaruridir.

5. **M. Lasarev**'in (125) fizik enstitüsüne gitmeğe ve bu arada A.İ. Rykov'u yanımıza alınağa

---

(124) Çuzkayev: S. Y. Çuzkayev (1876-1946) Halk kom. heyeti küçük kurulu üyesi.

(125) Lasarev: Önemli bir bilim adamı, akademi üyesi. 1912'den 1931'e dek Moskova'daki Fizik enstitüsünü yönetti ve burada fotokimya ve biyofizik dallarında incelemeler yaptı. «Kursk düzensizlikleri»nin incelenmesini de örgütledi.

söz vermiştiniz. Bunu ne zaman yapabilirsiniz? (*)

6. Daha eylül ayında Pastör enstitüsünde bir inceleme yapmak üzere yurt dışına gitmesine izin verilen doktor Manuhin, Çeka'nın özel kısmından vize alamadığı için yola çıkamamaktadır. Ya kendisine verilen seyahat izni geri alınsın, ya Manuhin kendini Rusya'daki işine verebilsin ya da kendisine gitmesi için izin verilsin.

A. Peşkov

GORKİ'DEN HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİ BAŞKANI VLADİMİR İLYİÇ LENİN'E

Dilekçe

Halk komiserlikleri heyeti motorlu araç ve at depoları Petrograd şubesi heyetinin bir kararı gereğince kapatıldığından, bu güne kadar adı geçen deponun taşıt araçlarını ve atlarını kullanmış olan bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu, son derece güç bir duruma düşmüştür; ulaşım imkânları çok kısıtlanmıştır.

Bu yüzden bütün girişimlerinde desteğinizi görmüş olan bilim adamlarının düzeltme komisyonu motorlu araçlar ve at deposundan ki bu depoda 400 at bulunmaktadır, on atın bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonunun hizmetine verilmesi konusunda bizi desteklemenizi rica ederiz.

Komisyon başkanı Maksim Gorki

(*) Bu 5. madde Lenin tarafından iki defa çaprazlamasına çizilmiştir.

(126) Menşinski: Vyaçeslov Rudolfoviç M. (1874-1934) 1902'den beri komünist parti üyesi, parti ve devlet görevlisi.

LENİN'EN V.R. MENŞİNSKİ'YE

24 Haziran 1921

Yoldaş **Menşinski.** (126)

Gorki dün bendeydi. Kendisine uzmanlar heyeti için yardım vaadettiğinizi söyledi.

İki tane motorlü araba istiyor.

Gerçekten ona Petrograd vilâyet Çeka'sından böyle küçük bir yardımı sağlayacak durumda değil misiniz?

Eğer değilseniz lütfen bana yazınız, o zaman Klanski'ye baş vururum.

Gorki'ye yardım edilmeli, hem de çabuk, çünkü bu yüzden yurt dışına çıkamıyor, öte yandan da kan tükürüyor.

Mümkün olduğu kadar çabuk gereken emirleri veriniz, gücünüzü gösterip işin yapılmasını sağlayınız.

Fakat beklenenin dışında bunu yapacak değilseniz o zaman bana hemen cevap yazınız ve bunu bana geri gönderiniz, o zaman askerî makamlara baş vuracağım. Selâmlar.

L e n i n

LENİN'DEN GORKİ'YE

9 Ağustos 1921

Aleksei Maksimoviç.

Mektubunuzu L. B. Kamenev'e gönderdim. Hiç bir şey yapamıyacak kadar yorgunum.

Ve siz kan tükürüyorsunuz ve buna rağmen

gitmek istemiyorsunuz! Fakat bu son derece mantıksız ve düşüncesiz bir şey.

Avrupa'da iyi bir sanatoryumda tedavi olacak ve yaptığınızın üç katını yapabileceksiniz. Mutlaka. Fakat bizde ne bir dinlenme ne de gerçek bir çalışma var. Sadece uğraşı, lüzumsuz uğraşı.

Gidiniz, kendinizi tedavi ettiriniz. Bu kadar dik hafalı omayınız, rica ediyorum.

Sizin Lenin

LENİN'İN GORKİ İLE BİR KONUŞMA SIRASINDA ALDIĞI NOTLAR
(Gorki)

2900 forma.

Savaş sırasında bilim çalışmaları.

1. Grum - Grshimailo, yakacak maddesi uzmanı

2. Yakıt, su yoluyla maden ocağı sökme.

3. Wernadski, yer kabuğunun yapısı.

4. Mıknatıs düzensizlikleri Kursk + Kırım'da

Jerome Davis, Baltimor'lu Profesör, I milyon.

Redaksiyonumuz: (Ekonomi) Ossadçi,

(Matematik) Steklov

(Fen bilimleri) Pinkeviç

Astronomi İvanov

Anatomi Tonkov

Cerrıhî?

Pinkeviç kabul edilecek. (Cumartesiye kadar burda Moskova'da)

Gorki kanalıyla bulunabilir.

(1921 eylülünde veya ekiminde yazılmıştır.)

8 Ekim 1921

Sevgili Vladimir İlyiç

Gidiyorum ve arkamda organize etmiş olduğum, benim için çok değerli ve hatta son derece büyük önemi olan üç kuruluşu bırakıyorum.

Önemi ve işinin güçlüğü yönünden bunların ilki uzman heyeti. Benim yokluğumda heyeti talan edeceklerinden korktuğumdan komisyondaki yerimi vekil olarak kayıtsız şartsız güvendiğim ve işi çok iyi bilen **A. P. Dideriks**'in (127) geçmesini onaylamanızı rica ediyorum.

İkinci kuruluş «Bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu». Burada bana vekâleten **A. P. Pinkeviç**'i (128) bırakıyorum, kendisi iyi bir insan ve enerjiyle çalışıyor.

Sizden onu arada sırada şahsî raporlar vermek ve konuşmak için kabul etmenizi rica ediyorum.

Üçüncüsü ise «Vsemirnaya literatura». Burdaki vekilim A. N. Tihonov; kendisi iş icabı Almanya'ya gidiyor, bu yüzden bana adı geçen Pinkeviç vekâlet edecek.

Bu kuruluşu korumanızı sizden çok rica ediyorum. Genç fakat beceriksiz reformcular onu bozmasınlar. Enerjileri cahillikleriyle eşit düzeyde olan insanlardan korkarım.

---

(127) Dideriks: (1844 - 1942) : Sovyet ressamı.

(128) Pinkeviç: A.P. Pinkeviç (1883 - 1939) : Pedagoji doktoru «Parus» ve «Vsemirnaya literatura» yayınevlerinde Gorki'yle birlikte çalıştı.

Dideriks'le ilgili olara közel bir kâğıt iliştiriyorum.

Sonuç olarak size kalpten sıhhat diler ve size ve Nadaşa Konstantinovna'ya selâmlarımı sunarım.

Mart sonunda görüşmek üzere.

A. Peşkov

8 Ekim 1921

DİDERİKS'E

Lütfen Petrograd uzmanlar heyetinde yerime vekil olarak Andrey Romanoviç Dideriks'i tayin ediniz, çünkü kendisi, komisyonun kuruluşundan bugüne dek sürekli benimle birlikte çalıştı ve ben Moskova'ya gittiğim zamanlarda yerime vekâlet etti.

Son derece namuslu bir adamdır ve heyetin işlerini mükemmelen bilir ve sever. Bu işi ondan başka kimseye güvenip bırakamam.

Eğer Dideriks herhangi bir sebepten dolayı vekil tayin edilmezse, bunu bana bildiriniz ki komisyonun ileriki işlerinin sorumluluğunu ve milyonlar değerindeki hazinesinin dokunulmazlığını reddedebileyim.

M. Gorki

GORKİ'DEN LENİN'E

10 Ekim 1921

Sevgili Vladimir İlyiç,

Aleksander Nikolayeviç Tihonov'u kabul etmenizi ve dinlemenizi Sizden çok rica ediyorum.

Kendisi benim eski dostum ve «Vsemirnaya Literatura»daki vekilimdir. Bunu Sizden çok rica ediyorum!

A. Peşkov

LENİN'DEN GORKİ'YE

6 Aralık 1921

Sevgili A. M.

Aceleyle yazdığım için özür dilerim. Çok yorgunum, uykusuzum. Dinlenmeye gidiyorum.

Sizden şunu sormam rica ediliyor: Bernard Show'dan Amerika'ya gitmesini ve bu ara orada bulunması gereken Wells'le birlikte bizdeki açlar için yardım toplamalarını onlardan rica edemez misiniz?

Onlara yazmanız çok iyi olurdu.

O zaman açlar için daha çok şey yapılabilirdi.

Açlık korkunç.

Esaslı tedavi olunuz ve dinleniniz.

Selâmlar!

Lenin

GORKİ'NİN LENİN'E BİR MEKTUBUNDAN
Lenin'in notlarıyla

St. Blasien, 25 Aralık 1921

Mektubunuzu aldım sevgili Vladimir İlyiç.

Sanırım Wells, konferansın bitiminden hemen

sonra gitmek istediği Hindistan'a gitmiştir şimdi. Ona, Harding'e (129) etki etmesini (sanırım bunu başardı) ve onun da açlara yardım için Carnegie (130) komitesiyle ve Rockefeller'le (131) görüşmelere başlamasını yazdım. (Carnegie K.'ne ve Roc'e birer çağrı göndermiştim.) Wells'ten henüz cevap alamadım, fakat mektubumun ona henüz Amerika'dayken ulaştığından eminim, çünkü makalesinde mektubumdan bölümler vardı...

Bugün Basel'den «National-Zeitung»dan bir telgraf aldım. Bana, İsviçre'de toplanan paraları alınam teklif ediliyor. Onlara parayı Berlin'e, Krestinski - İonov komitesine göndermeyi tavsiye ettim. Zira frankları bu Allahın cezası yere göndermenin bir anlamı yok.

Geçenlerde manevî oğlum ve Sverdlov'ların öz kardeşi olan Sinovi Peşkov'u Paris'ten buraya getirttim. Kendisi uluslararası yardım komisyonu sekreterliğine seçilmiştir ve bu alanda oldukça otorite sahibidir. Bana para toplama işleminin şimdiki durumu hakkında verdiği haberler oldukça enteresan. Fransa'da şehir ve köy belediyeleri parayı seve seve ve bol bol veriyorlarmış; 15 aralığa kadar seksenden fazla belediye mahalli bayramlar için ayrılan paraları yardım olarak vermişler. Okullar da az vermiyorlar, Le Havre ve Marsilya limanları işçileri, tüm bir gemiyi yüklüyorlar, Fransa'nın zengin güney bölgesi ise büyük bir âlicenaplıkla bağışta bulunuyor. Sinovi'ye, pa-

---

(129) Harding: Warren Gamaliel H. (1865 - 1923): 1920'den 1923'e dek USA başkanı.

(130) Carnegie - Komitesi: Milyarder Andrew Carnegie'nin bağışlarıyla kurulan yardım komitesi.

(131) Rockefeller: John Davison R. (1839 - 1937): Amerikalı milyarder.

raları mümkün olduğu kadar çabuk Krassin'e yollamasını söyledim.

Elimden gelen herşeyi yapıyorum. Brezilya'da ve Arjantin'de de para ve tahıl toplandığını öğrendim. Fakat durum şu : Bu işler kimse tarafından ve hiçbir şekilde örgütlenmiyor ve kimse parayı nereye göndereceğini, para mı yoksa tahıl, giyim eşyası, ayakkabı gibi ürünler mi göndermesi gerektiğini bilmiyor.

Bence toplama faaliyeti için her ülkede temsilciler seçilmelidir, yani toplayıcılar değil, toplananların nereye gideceğini söyleyen, nelerin alınacağını bildiren, kısacası işi ilerleten ve gıda maddeleriyle tahılın Rusya'ya gelmesini çabuklaştıran kimseler. Bu iş için Maria Fiodorovna'yı ve Maria İgnatyevna Benckendorff'u tavsiye ediyorum; kendisi son derece enerjik ve kültürlü bir kadın ve beş dil konuşuyor, kontesti (ama insanlar arasından, özellikle kadınlar arasından neler çıkıyor.)

Bence bunu yapmalı.

Çeşitli yaşlarda ve mesleklerde Almanlar bana gelip bir Rus-Alman birliğinin gerekliliğinden söz ediyorlar. Bu birleşmenin sempatizanıyım ve onlara bir an önce birleşmelerini söylüyorum. Çalışmaları hayret verici! 20 aralıkta tüm ülkede 47.600 işsiz olduğu tespit edildi, düşünebiliyor musunuz? Kaldığım sanatoryumun yanıbaşmda yeni bir dev bina kuruluyor. Bir dağ dinamitle havaya uçuruluyor, duvarlar yapılıyor, demir beton için taşlar eziliyor ve herşey öyle akıllıca sağlam ve ekonomik yapılıyor ki! Onları seyrediyor ve acıyla, kıskançlıkla şöyle düşünüyorum: Keşke bizde de böyle çalışılabilseydi ve bu seve seve yapılsaydı! Keşke bu olsaydı!

Karaorman'lı Almanlar çok hilekâr ve yalana şerbetli bir millet, ama Rusya'yla birleşmekten söz ederken sözlerinin arkasından canlı ve derin bir ilgi seziliyordu. Anlaşılan birleşmek fikri kitlenin bilincine de yabancı değil.

Buraya sürekli gazeteciler geliyorlar, fakat ben onlarla konuşmak istemiyorum. Düşmanlık olsun diye insanın sözlerini döndürüp değiştirmeleri dayanılır gibi değil. Rus mültecileri görmüyorum, ama onların varlığını hissediyorum. Onlardan beni vuracaklarına vs. dair aptalca tehdit mektupları alıyorum. Ama bunun yanı sıra bariz bir tutum değişikliğini ve gelişen bir «Sovyet devletiyle birlikte çalışma» isteğini kanıtlayan mektuplar da alıyorum.

Sizin edebiyatınız son derece yeteneksiz. Meclisin eski baş ticarî mümessili olan Lvov, (132) «Smena Wech (133) ruhunda bir kitap yazmış. Wechistlerle mektuplaşıyorum.

Tedavi oluyorum. Günde iki saat açık havada yatıyorum, rüzgâr, fırtına da olsa. Burda insanı şımartmıyorlar; yağmur mu yağıyor, olsun yat! Kar mı var, sesini çıkarma ve yat! Ve böylece biz de sesimizi çıkarmadan yatıyoruz. Burada 263 hastayız; Her biri birbirinden daha hasta. Hayatsa çok pahalı.

Çevre çok güzel. Dağlar, orman, sincaplar, ardıç kuşları ve her türlü küçük kuş. Evet, siz de

---

(132) LVOV - 3.'cü ve 4.'cü Duma üyesiydi. 1917'de geçici hükümette meclisin baş ticari mümessiliydi. 1917 Ekiminden sonra yurt dışına kaçarak «Smena Wech»çilere katıldı.

(133) SMENA WECH: «Sınır taşlarının değişmesi»: 1921'de Prag'da mülteciler tarafından çıkarılan antoloji.

bir aylığına buraya gelmeli ve o eski ekonomi-politikin üretiminden biraz kafanızı dinlemelisiniz. Şaka ediyorum, biliyorum ki hiç bir yere gidemezsiniz.

Sıhhatli kalınız ve kendinizi koruyunuz. Rus'un, hiç hesapta olmayan işler yapan bir insan olduğunu unutmayınız. Bir aptallık yapar, ondan sonra da «ben bunu nasıl yaptım?» diye şaşar. En iyi dileklerimle.

A. Peşkov

LENİN'İN GORKİ HAKKINDA SÖYLEDİKLERİ

«GÖSTERİLERİN BAŞLANGICI» ADLI MAKALEDEN

İki hafta evvel, Rusya'da ilk kez 6 Aralık 1876'da Petersburg'da Kazan meydanında yapılan sosyal devrimci gösterilerin 25. yılını andık ve bu gösteri hareketlerinin bu yılın başındaki gelişmesine değindik. Göstericilerin, «ülke ve özgürlük» (134) dövizinden daha somut bir politik döviz bulmaları ve «geçici şartların kaldırılması» (135) isteğinden başka bir istekte bulunmaları gerektiğini söyledik. Böyle bir döviz, politik özgürlük olmalıdır, tüm halktan gelecek bir istek ise halk egemenliğine bir çağrı olmalıdır.

Ve şimdi çeşitli nedenlerden gösteriler yapıldı-

---

(134) «Ülke ve özgürlük» 1876'da halkçılar tarafından kurulan, aynı adı taşıyan bir örgüt. Bu parolayla ortaya çıkmıştı.

(135) «Geçici şartların kaldırılması»: basın ve yayın faaliyetlerine uygulanan sıkı sansür.

ğını görüyoruz. Gerek Nijni Novgorod'da, gerekse Moskova ve Harkov'da. Heyecan her yerde gelişiyor ve onu her yerde başına buyrukluk, baskı ve şiddet eken monarşiye karşı tek bir akım haline getirmek gerekliliği de giderek artıyor.

Nijini Novgorod'daki küçük fakat başarılı 7 kasım gösterisi Gorki'nin ayrılışı nedeniyle yapılmıştı. Gösterideki konuşmacının da doğru olarak söylediği gibi «çıplak sözden başka bir silâhı olmayan», ünü tüm Avrupa'ya yayılmış bir yazar, diktatör bir yönetim tarafından sorgusuz, mahkemesiz şehrinden sürülüyor. «Çarın hafiyeleri onu bize kötü etki yapmış olmakla suçluyorlar.» diyordu konuşmacı ışığa ve özgürlüğe karşı bir kıvılcımın ve isteğin yaşadığı tüm Rusların adına. «Ama biz bunun iyi bir etki olduğunu söyledik. Çarın uşakları pis işlerini gizlice çeviriyorlar, ama biz bunları açığa çıkarıp maskelerini düşüreceğiz. İçimizden, daha iyi yaşamaya hakları olduğunu savunan işçileri, kendi başına buyrukluğu protesto eden örğencileri dövüyorlar, her doğru ve cessur sözü baskı altında tutuyorlar.» İşçilerin de katıldığı gösteri bir öğrencinin şu vakur hitabıyla son buldu: «Başına buyrukluk kalkacak, halk kalkınacak, kudretli, hür ve güçlü halk!»

Moskova'da Gorki yüzlerce öğrenci tarafından istasyonda bekleniyordu. Oysa gözü korkmuş polis onu yolda tren vagonunda tutukladı, önceden özel olarak verilmiş olan izne rağmen Moskova'ya girmesini yasakladı ve onu Nijni Novgorod hattından Kursk hattına geçmeğe zorladı. Gorki'nin sürülmesiyle ilgili gösteriler yapılmadı ama 17 Kasımda A. N. Dobrolyubov'un ölümünün dördüncü yıl dönümü nedeniyle yapılmak istenen anma töreni yasaklanınca ayın on sekizinde genel valinin evinin önünde öğrenciler ve «dışardan ki-

şiler» (bakanlarımız böyle söylüyorlar) tarafından evvelden hazırlanmamış bir gösteri düzenlendi. Moskova'daki mutlakiyetçi devlet gücünün temsilcisi ıslıklandı. Onu ıslıklayanlar, Rusya'daki tüm kültürlü ve düşünen insanlar gibi mutlakiyetten hararetle nefret etmiş olan ve «dahilî Türkler»e (136), diktatör yönetime karşı halk ayaklanmalarını hararetle özlemiş olan bir yazara değer veren kimselerdi. Moskova öğrenci kuruluşları yürütme kurulu 23 kasım tarihli bülteninde haklı olarak bu hazırlıksız gösterinin, bariz bir hoşnutsuzluk ve protesto belirtisi olduğunu söylüyor.

M. A. ULYANOVA'YA BİR MEKTUPTAN

... Manyaşa'ya (137) kitaplar için tekrar teşekkür ederim; hepsini aldım. Gorki'nin beşinci (138) cildini tesadüfen aldık...

(26 Şubat 1902 Münih'den Samera'ya gönderilmiştir.)

M. A. ULYANOVA'YA BİR MEKTUPTAN

... Not: Gorki'yi ve Skitalez'i aldım ve büyük

---

(136) «Dahili Türkler»: Devrimci - demokrat filozof ve eleştirmen Nikolay Aleksandroviç Dobrolyubov'un, Turgenyev'in «Arife» adlı romanıyla ilgili «O gün ne zaman gelecek?» adlı makalesine kinaye.

(137) Manyaşa: Maria İlyiniçna Ulyanova: Lenin'in en küçük kızkardeşi.

(138) Beşinci cilt: Gorki'nin «Hikâyeler»inin 5. cildinde ilk kez, «Üç kişi» ve «Fırtına kuşunun türküsü» adlı romanlarının tamamı yayınlanıyordu.

bir ilgiyle okudum. Kendim okuduktan sonra başkalarına verdim.

(7 Haziran 1902'de yazılmış, Londra'dan Samara'ya gönderilmiştir)

M. A. ULYANOVA'YA BİR MEKTUPTAN

... Bir kere Alman tiyatrosuna gittik; Rus sanat tiyatrosunda «Gece Barınağı»m seyretmeyi ne kadar isterdik...

(4 Şubat 1903'te yazılmış, Londra'dan Samara'ya gönderilmiştir.)

N. K. KRUPSKAYA'NIN VE LENİN'İN A. A. BOGDANOV'A BİR MEKTUBUNDAN

... Boroda nerede? Gorki'yle parola sözünü kararlaştırınız...

(2 Kasım 1904'te yazılmış, Cenevre'den Rusya'ya gönderilmiştir.)

R. S. SEMLYAÇKA'YA BİR MEKTUPTAN

... «Harf»in (139) size yaptığı yardımdan do-

---

(139) «Harf»in yardımı: Gorki'nin (takma ad: Harf) 1902 sonundan itibaren Bolşeviklere yaptığı para yardımı. Gorki böylelikle «Iskra»yı, 1905'te «Vperyod»u, «Proleter»i ve başka bolşevik yayınları desteklemişti.

layı sizi kutlar, bunu sonuna dek sürdürmesini rica ederiz. Organın işleri şimdi iyi gidiyor ve onu ocakta çıkarmayı amaçlıyoruz. (Mutlaka paraya ihtiyacımız var. Derhal 1000-2000 ruble göndermek üzere harekete geçiniz, aksi takdirde yardımsız kalırız ve işimiz Allaha kalır) Hemen cevap yazınız :

1 — «Harf»i ne zaman göreceksiniz ve işi kesin olarak ne zaman aydınlatacağınızı umuyorsunuz?

2 — «Harf» ayda ne kadar vermek istiyordu?

3 — «Harf» in Çaruşnikov'la (140) karşılaşması ne şekilde olacaktı? (Sissoika ile bir sohbet mi? Genel bir tanışma mı? Yoksa bir para miktarının verilmesi şeklindemi? Bu karşılaşma oldu mu ve sonuçlarını ne zaman öğreniyorsunuz?

(13 Aralık 1904 te yazılmış Cenevre'den Rusya'ya gönderilmiştir.)

A. A. BOGDANOV'A BİR MEKTUPDAN

Lenin'in şahsından Sissoika'ya :

Sevgili dostum, nihayet «Vperyod»u çıkarmaya başladık ve onunla ilgili olarak sizinle daha etraflıca konuşmak istiyorum... İlk aylarda yardıma son derece ihtiyacımız var, çünkü yayın düzenli bir şekilde sürmezse o zaman bu çoğunluğun durumu için ağır, düzeltilmesi hemen hemen olanaksız bir darbe olur. Lütfen bunu unutmayınız

(140) Çaruşnikov: Aleksander Petroviç Ç. : Yayıncı.

ve hiç değilse bir şeyler tedarik ediniz. (Özellikle Gorki'den...)

(10 Ocak 1905 de yazılmış, Cenevre'den Petersburg'a gönderilmiştir.)

«Vossische Zeitung»dan : RİGA MÜHENDİSLİK OKULUNDAKİ ÖĞRENCİ HUZURSUZLUKLARIYLA İLGİLİ BİR AKTARMA :

Riga

Alman gazetesi Vossische Zeitung'un muhabiri 27 Ocağı anlatıyor. Gorki'nin tutuklanması derin bir etki yarattı. Buradaki öğrenciler bir gün önce rahat duracaklarına dair söz verdikten sonra dün mühendislik okulunun salonunda sadece isim yazılı biletlerle girilebilen bir toplantı düzenlediler.

Rahat durma kararı kaldırıldı. Mühendislik okulunun dışında işçileri desteklemek ve var olan düzeni yıkma kararı alındı. Muhabir, öğrencilerin hareketleri arasında topluluktan polise açılan ateşi de sayıyor. (Tabii söylentilere dayanarak). Harekete, hiç bir kuruluşa bağlı olmayan öğrenciler, yani hükümetin Riga'ya ve Dorpat'a göçmeleri sağladığı güneyli Ruslar da katılmışlar.

«SUBAYLARA ÇAĞRI» (141) ADLI AKTARMADAN BİR BÖLÜM

... çağrıda işçilerin barış içinde, bir dilekçey-

---

(141) «Subaylara Çağrı» : 9 Ocak 1905'te «Hür ekonomi topluluğu»nca, çarlık polisinin ve askerlerin zalimliğini protesto eden bir toplantıda bu çağrı kaleme alınmış ve 459 kişi tarafından imzalanmıştı. Metinde subaylar silâhlarını halkın düşmanlarına karşı çevirmeye çağrılıyorlardı.

le Çar'a baş vurdukları söyleniyor. Çağrıda imzası bulunanlar hükümete on kişilik bir delegasyon gönderdiler. «Aralarında Maksim Gorki'nin de bulunduğu bu on kişi tutuklandı». Bu heyet ne Witte'den ne Ridsevski'den bir şey elde edemedi.

(7 Şubat 1905 den önce yazılmıştır.)

«TREPOV NASIL YÖNETİYOR» ADLI MAKALEDEN

Hoşnut olmayan herkesten zalimce öc almak [illegible] ocaktan sonra hükümetin parolası haline ge[illegible] günü tüm Rusya'da en çok nefret edilen Ça[illegible] biri olan ve Moskova'da zalimliği ,vahşeti ve işçilerin manevî gücünü kırmak amacı ile yapılan Subatov denemelerindeki katkısıyla ün yapmış olan Trepov tüm diktatör yetkileri eline verilerek Petersburg genel Valiliğine getirildi.

Bir tutuklamalar dalgası başladı. Özellikle cumartesi akşamı geç vakit hükümetten işçilerin dilekçesini kabul etmesini ve askerlere olaysız gösteriye karşı silâh gücü kullanma izni vermemesini rica etmeleri için Vitte ile Sviatopolk-Mirski'ye baş vuran liberal heyetin üyeleri tutuklandılar. Tabii bunların yaptıkları ricalar hiç bir sonuç vermedi: Witte, heyeti Sviatopolk-Mirski'ye havale etti ve o da bunu kabul etmekten çekindi. İç işleri bakan vekili Ridsevski heyeti çok soğuk kanlı karşıladı ve hükümete değil, işçilere etki edilmesi gerektiğini, hükümetin olan biteni çok iyi bildiğini ve hiç bir iltimasla değiştirilemeyecek kararlar aldığını açıkladı. Liberallerin bu heyeti seçen toplan-

tısında, işçileri kış köşküne yürümekten vaz geçirme konusuna değinilmiş olması ve bunu üzerine orada bulunan Gapon'un bir dostunun bunun faydasız olduğunu, çünkü işçilerin kararlarından dönmeyeceklerini bildirmiş olması çok ilginçtir. (Haberler İngiliz gazetesi The Daily Telegraph'ın muhabiri Dillon'dan çıkmış ve daha sonra başka muhabirler tarafından onaylanmıştır.) Heyetin tutuklanan üyeleri Hessen, Arsenyev, Karayev, Peşehonov, Miakotin, Semevski, Kedrin, Şnitnikov, İvançin-Pissarev ve Gorki'ye (Riga'da tutuklanıp Petersburg'a getirilmişti) yöneltilen, devrimin ertesi günü Rusya'da geçici bir hükümet kurmayı amaçladıklarına dair suçlama geri alındı. Tabii bu suçlama kendi içine çökmektedir. Tutuklananların çoğu (Arsenyev, Kedrin, Şnitnikov) serbest bırakıldılar bile. Yurt dışında kültürlü burjuva toplumu arasında Gorki'nin lehine hararetli bir kampanya başlatıldı. Ve Gorki'nin serbest bırakılması için Çar'a yazılan bir dilekçe bir çok ünlü bilim adamı ve yazar tarafından imzalandı. Şimdi de Avusturya'dan, Fransa'dan ve İtalya'dan bilim adamları onlara katıldılar.

«POLİTİK GREV VE SOKAK KAVGALARI» ADLI MAKALEYE HAZIRLIK OLMAK ÜZRE YAZILAN BİR YAZIDAN

... Gorki'nin «Güneşin Çocukları»nı okumayı amaçladığı ve Przevalski'de yapılması düşünülen büyük toplantı yasaklandı. Açlara yardım için aşağı yukarı 25 şer rublelik ikiyüz bilet satıldı...

(10 Ekim 1905 den sonra yazılmıştır.)

«FIRTINADAN ÖNCE» ADLI MAKALEDEN

... Tüm belirtiler heyecanın geliştiğini gösteriyor. Bir patlama kaçınılmaz ve belki de yakın. Sveaborg ile Kronstadt'ın asılmaları, çiftçilere karşı girişilen ceza kampanyası, Trudoviklerin Duma üyelerine karşı girişilen kovalamaca, tüm bunlar nefreti körüklüyor, tüm bunlardan kararlılık ve amaçlı bir kavga isteği doğuyor. Daha çok cesaret yoldaşlar, yeni tecrübelerden ders almış olan devrimci sınıfların gücüne, özellikle proleteryanın gücüne daha çok güven, daha çok bağımsız girişim! Tüm belirtiler büyük bir kavganın eşiğinde olduğumuzu gösteriyor. Bütün güçler, kavganın her yerde aynı anda sürdürülmesi, amaca yönelik ve kitlelerin Rus devriminin tüm büyük etaplarında ortaya koymuş oldukları cesaretle sürdürülmesi yolunda harcanmalıdır. Varsın liberaller hükümeti ürkütmek için bu yaklaşan kavgaya dikkati çeksinler, varsın bu birkaç dar kafalı tüm düşüncelerini ve gözlerini yeni seçilmelere diksinler; proleterya kavgaya hazırlanıyor, en kızgın dövüşe atılmaya hazır, kavgayı birlik içinde ve güvenle karşılıyor. Yetsin artık korkak kadetlerin, bedenlerini korkakça kaya yarığında saklayan bu «aptal penguenler» in hegemonyası!

«Daima daha şiddetli es ey fırtına!»

M. İ. ULYANOVA'YA BİR MEKTUPTAN

... Bir haftalığına İtalya'ya gidiyorum. Döndükten sonra sana yazacağım...

(19 ve 23 Nisan 1908 arasında yazılmış, Cenevre'den Petersburga gönderilmişdir.)

A. İ. LYUMBİMOV'A (142) BİR MEKTUPTAN

Sevgili Mark,

Size Lyova (143) için Kaprililere cevabımı gönderioyrum. Eğer gerekli görürse İnok için bir kopye hazırlasın ve sonra da mektubu Kapriye göndersin; adresi bilmiyorum. Mektup iki zarf içinde gönderilebilir. Dıştakine: Signor Massimo Gorki. Villa Blaesus, Kapri. İtalie yazılır; içtekine ise: Okulun icra komitesine diye yazılır. Başka bir adres bilmiyorum.

(18 Ağustos 1908 Bonbon'dan Paris'e yazılmıştır.)

M. İ. ULYANOVA'YA

Maria İlyiniçna Ulyanova

Deviçne Pole, Boşeninski sokağı, Davidov'un evi, Daire: 4. Moskova-Russie, Moscou.

Sevgili Manyaşa. Bugün «Utro Rossi»nin içinde Gorki ile ilgili saçma bir yazı bulunan sayısını aldım. Günlerdir bazı Paris (L'Eclair) ve Berlin (Berliner Tageblatt) gazeteleri ayni yalanları uyduruyorlar. Geçenlerde tamamen uydurma olan bu gevezelikler «Vorwaerts» tarafından çok yerinde olarak çürütüldü. Gazetede tüm bunların saçmalığın dik âlâsı ve uydurmanın daniskası olduğu çok doğru ve akıllıca anlatıldı. Aptalın biri «bir çan sesi duymuş, fakat çanın nerede olduğunu bilmiyor» ve her şeyi tersine çeviriyor: Otsovizm, okul, felsefe, ve bu gibi şeyler hakkında bölük

---

(142) Lyubimov: A.İ.L. (1879 - 1919) 1898'den itibaren RSDİP'te görevli, Bolşevik.

(143) Lyova: Vladimirov'dan sözedilmektedir.

pörçük rivayetler. Anlaşılan bu «Utro Rossii» (144) tam bir hilebaz gazetesi. Sırf işleri kızıştırmak için bir «interviyu» uyduruyor. Bu gün de «Reç» böyle dedikodular çıkarmaya başladı. Kadetler ise dedikodu ve yalan için bahane bulduklarına seviniyorlar.

Nasılsın Annem iyi mi? Uzun süredir sizden hiç haber yok. Bana nasıl yerleştiğinizi, nasıl olduğunuzu, Mitya'nın (145) ne yaptığını yaz. Bizde her şey eskisi gibi. Kış geliyor; kütüphaneye gidiyorum. Ev sıcak. J. W. biraz rahatsız. Nadia hararetle fransızca öğreniyor.

Elini kuvvetle sıkar, annemi çok çok öperim.

Senin V. U.

Not : Tarihçiye yazılan cevabı aldın mı? Sablinodaki kitaplarıma gelince: Bir fırsatta Petersburglu dostlardan birine onları bana buraya göndermesini söylersen çok iyi olur. Hepsi değilse bile Marksın ve Engelsin bütün kitapları ve en iyi klasikler gelsin.

(3/4 Aralık 1909 da yazılmış, Paris'den gönderilmiştir.)

---

(144) Utro Rossii : «Rusya'nın sabahı» : Günlük Moskova büyük burjuva gazetesi. 15 Kasım 1909'da «Maksim Gorki'nin Sosyal Demokrat Partiden İhracı» adlı uydurma haberi yayınladı. 20 Kasımda ise «Gorki'nin afarozu» başlığı altında Lenin'in sözünü ettiği «İnterviyu» yayınlandı. Lenin burjuva gazetelerinin uydurma haberlerine «Proleteri»de «Burjuva basınının Gorki'nin ihracına ilişkin masalları» adlı makalesiyle karşılık verdi.

(145) Mitya : D.İ. Mityanov, Lenin'in kardeşi.

GORKİ'NİN İHRACINA İLİŞKİN BURJUVA BASININ MASALLARI

Birkaç gündür Fransa'nın (L, Eclair, Le Radical), Almanya'nın (Berliner Tageblatt) ve Rusya'nın («Utro Rossii», «Reç, Russkoye Slovo, Novoye Vremya») burjuva gazeteleri son derece sansasyonal bir yenilikle meşguller: Gorki'nin Sosyal Demokrat Partiden ihracı. Bu saçmalık «Vorwaertz»de yalanlandı. Aynı şekilde «Proleter»in redaksiyonu da bir çok gazeteye birer tekzip gönderdi, fakat burjuva basını bunu bilmezlikten geliyor ve dedikoduları sürdürüyor.

Bu dedikoduların kaynağı bellidir: Otsovizm ve tanrı yaratıcılığı konusunda görüş ayrılıkları olduğunu yarım yamalak duymuş, her hangi bir yazar müsveddesi utanmadan haberlerden bölümleri tersine çevirip uydurma «interviyu»lar ve buna benzer şeylerle iyi para kesmiştir.

Bu iftira kampanyasının amacı apaçıktır. Burjuva partileri Gorki'nin Sosyal Demokrat Partiden çıkmasını canü gönülden istemektedirler. Burjuva gazeteleri Sosyal Demokrat Parti içindeki görüş ayrılıklarını alevlendirmek ve partiyi sarsılmış göstermek için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Fakat burjuva gazeteleri boşuna uğraşmaktadırlar. Yoldaş Gorki yarattığı büyük sanat eserleriyle kendini Rusya'nın ve dünyanın işçi hareketiyle öylesine birleştirmiştir ki, bu gazetelere gülmekten başka verecek cevabı yoktur.

RUBAKİN'İN (146) «KİTAPLAR ARASINDA» ADLI KİTABINA İLİŞKİN NOTLR

... Bolşevikleri sayarken Rubakin, V. Bazarov'u, Bogdanov'u, A. Lunaçarski'yi ve M. Gorki'yi» tanrı arayıcısı» olarak nitelendiriyor.

(1911 Mayısından sonra yazılmıştır.)

L. B. KAMENEV'E YAZILMIŞ BİR MEKTUPTAN

... Bir skandal: Dnevnizki gitti ve «Svesda»da edebi eleştiriler son buldu! Ayrıca «Pravda»da da böyle bir sütun gerekliydi.

«Savety»i aldınız mı? Ropşin'i bir süre için bana gönderebilir misiniz? Merkez organda onun hakkında yazmak istiyorum...

Not: Size Gorki'nin kısmen herkesi ilgilendiren bir mektubunu gönderiyorum. Onu geri gönderiniz.

(6 Eylül 1912'den önce yazılmış, Krakovi'den Paris'e gönderilmiştir.)

A. I. ULYANOVA-YELİSAROVA'YA BİR MEKTUPTAN

... Arada sırada Gorki'den haber alıyorum, kendisi bu aralar bize karşı eskisi kadar dostça bir tutum içinde değil...

---

(146) Rubakin: Nikolay Aleksandroviç R. Önemli bibliyograf.

(1912 sonbaharında yazılmış, Krakovi'den Saratov'a gönderilmiştir.)

L. B. KAMENEV'E BİR MEKTUPTAN

... Dün Gorki'den bir mektup geldi; anlaşılan kendisi «Vperyod»cularm «Pravday»la birleşmek istemesine «son derece» sevinmiş.

Kendisinin ve Tihonov'un «Pravda»nın edebî bölümünü ele alacaklarını, «mahçılık, tanrı yaratıcılığı» ve tüm bu hikayelerin bir daha ıslah olmamak üzere çıkmaza girdiğini yazıyor. Harika!

... Genel olarak görünüşe bakılırsa durum iyiye gidiyor. «Pravda'nın mali durumu kötü, fakat şimdi Gorki'den ümit var.

En iyi dileklerimle!

Sizin Lenin

(8 Ocak 1913'te yazılmış, Krakovi'den Paris'e gönderilmiştir.)

N. G. POLETAYEV'E BİR MEKTUPTAN

... Kanımca iki gazeteye ihtiyacımız var: bir tane büyük, beş kopeklik, bir tane de küçük 1 kopeklik; şimdikini küçük gazete haline getirmeliyiz. 5'er 10'ar sayfalık broşür ve kitaplar çıkarma fikri de doğru bir fikir. Bununla da gayretle ilgileneceğiz. Gorki şimdi hararetle «Prosveşçenije»ye yardım ediyor ve onu sağlam bir gazete haline getirmeye uğraşıyor. Büyük bir gazete ve bunun yanısıra kitap yayını, çok önemli ve yararlı bir iş olabilir...

(25 Şubat 1913'te yazılmış, Krakovi'den Petersburg'a gönderilmiştir.)

L. B. KAMENEV'E BİR MEKTUP

... «Russkoye Bogatstvo»daki «Meteor»u (147) okudunuz mu? Nedir bu? Hiciv mi?

(25 Şubat 1913'te yazılmış, Krakovi'den Paris'e gönderilmiştir.)

L. B. KAMENEV'E BİR MEKTUP

... Plehanov'un Paris'te olduğu söyleniyor. Eğer mümkünse onunla buluşun, çok önemlidir. Ona okul hakkında yazdım (çok gizli, yalnız onun şahsına) ve kendisini oraya davet ettim. Fakat bu madrabaz namussuz herif susuyor. Kendi için kötü. Okul kurulacaktır. Gorki hemen hemen kesin olarak vaadetti.

Au revoir!

Sizin Lenin

(29 Haziran 1913'te yazılmış, Bern'den Paris'e gönderilmiştir.)

A. G. ŞLİAPNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Zavallı Gorki! Liberal Rus baycıklarının paçavralarını (148) imzalayacak kadar alçalması

---

(147) «Meteor»: 1913'te «Russkoye Bogatstvo»nun 1. ve 2. sayılarında Skitalez'in bu adda bir eseri yayınlandı. Eserin baş kişisi, anlaşılmaması imkânsız şekilde Gorki'nin özelliklerini taşır. (dış özellikler, karakter özellikleri, biyografisinin bilinen yönleri.)

(148) Rus baycıklarının paçavraları: Yazarların, ressamların ve artistlerin 1914'te yayınladıkları «burjuva vatanperverliği» tarzında bir çağrı. Bu çağrı, Çarlık Rusyası'nın I. Dünya savaşına katılmasını haklı göstermeyi amaçlıyordu.

ne kötü! Meşkovski ve Plehanov da bu insanlar arasına kaydılar. (Maslov da Smirnov da bunlara dahiller.)...

(31 Ekim 1914'te yazılmış, Bern'den Stockholm'e gönderilmiştir.)

«KARTALIN TÜRKÜSÜ»NÜN YAZARINA

Sınıf bilinci olan her işçi, Alman barbarlığını protesto eden şövenist-klerikal yazının altında, P. Struves'inkinin yanındaki Gorki'nin imzasını içi burkularak okuyacaktır.

Şalyapin'in diz çökmesiyle (149) ilgili bir konuşmada Gorki şöyle demişti: «Onu bu kadar sert eleştirmemeli; biz sanatçılar ayrı bir zihniyete sahibiz» Yani başka sözcüklerle : Sanatçı çoğu kez, onda başka düşüncelerin gelişmesine meydan vermeyecek kadar güçlü bir ruhi durumun etkisinde hareket eder.

Varsın öyle olsun. Varsın Şalyapin sert eleştiriyi hak etmemiş olsun. O sadece sanatçıdır, başka birşey değil. O proleteryanın davasına yabancıdır. Bugün işçilerin bir dostuysa, yarın koyu bir gericidir... ruh durumuna göre.

Oysa işçiler Gorki'yi kendilerinden biri olarak görüyorlardı. Onun Proletaryanın davasına, ken-

---

(149) **Şalyapin'in diz çökmesi**: 6 Ocak 1911'de Boris Godunov operasının bir temsilinden sonra korodakiler çarın önünde diz çökmüşler, bu arada şarkıcı Fiodor İvonoviç Şalyapin de yerlere kapanmıştı. Gorki'nin dostu olan Salyapin, daha sonra kendisine, kafasının karıştığını ve ne yaptığının farkında olmadığını yazmıştı.

dileri kadar inandığını, yeteneğini bu davaya hizmete adadığım sanıyorlardı.

Bu yüzden Gorki'ye selâmlar *gönderiyorlar, bu yüzden adı onlar için değerli.* Ve sınıf bilincine ulaşmış işçilerin bu güveni, Gorki'ye belli bir sorumluluk yüklüyor: Şerefli adını korumak ve onu, sınıf bilinci pek gelişmemiş işçileri yanıltabilecek her türlü ucuz şövenist protestonun altına imza olarak yazmamak. Bu gibileri birçok konularda henüz kendilerini idare edecek durumda değiller ve Gorki'nin adı onları yanıltabilir. Struves adı hiçbir işçiyi yanıltamaz, ama Gorki adı yanıltabilir.

Alman barbarlarına karşı yazılan bu ikiyüzlü protestonun yanlışlığını ve manâsızlığını kavrayan sınıf bilincine ulaşmış işçiler de «Kartalın Türküsü» yazarını suçlamaktan geri durmayacaklardır. Ona şöyle diyeceklerdir: «Rus proleteryasının şimdi içinde bulunduğu bu güç durumda, proleteryanın ileri savaşçılarıyla elele yürüyeceğinizi sanmıştık, bay Struve ve şürekâsıyla değil!»

A. G. ŞLİAPNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Devrimci şövenistlerle (Almanya'yı yenmeyi amaçlayan devirm) devrimci proleter enternasyonalistler (diğer ülkelerin proleteryalarını sarsıp onları genel proleter devrimle birleştirmeyi amaçlayan devrim.) arasındaki uçurum öylesine derin ki, bir dayanışma söz konusu olamaz. Her türlü protestodan yararlanmalıyız (hattâ çekingen, pek açık olmayan, à la Gorki bir protestodan bile.) şövenistlerin devrimci çalışmalarından da yararlanacağız ve zaman zaman ortak girişimlere karşı çıkmayacağız (Partimizin 1907'de Londra parti kurultayında ve 1913'teki toplantımızda alınan

kararlar uyarınca) ama daha fazlasına müsamaha göstermeyeceğiz...

(19 Eylül 1915'te yazılmış, Sörenberg'den (İsviçre) Stockholm'e gönderilmiştir.)

N. K. KRUPSKAYA'NIN V.A. KARPİNSKİ'YE BİR MEKTUBUNDAN

... Valdimir İlyiç, kendisine buraya kütüphane kitapları yollamanızı rica ediyor. Cehov mektuplarını, Gorki'nin yeni birşeyleri varsa onları ve Faust'un Rusçasını...

(11 Nisan 1916'da yazılmış, Zürih'ten Cenev'reye gönderilmiştir.)

M. N. POKROVSKİ'YE BİR MEKTUPTAN

Not: Potressov'un yayınevi yönetim kurulunda (150) olduğunu söylüyorlar! Ve ünlü edebiyatçı (151) bunu onayladı ha? Fakat bu bir skandal, inanılmaz bir skandal, öyle değil mi?

(31 Ağustos 1916'da yazılmış, Flums'tan Sceaux'a (Sen) gönderilmiştir.)

A. G. ŞLİAPNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Teorik anlaşma konusunda daha fazla açık-

(150) Yayınevi yönetim kurulu: «Parus» yayınevinin yönetim kurulu.

(151) Ünlü edebiyatçı: Gorki'den sözedilmektedir.

lama yapamam. Düşmanlar, demokrasinin öneminin aptalcasına inkâr edilmesine el atıp onu çürütmeye giriştiler bile. (Potressov «Delo»nun (152) 1. sayısında) Bazararov «Letopis»te büyük bir hata yaptı. Bogdanovsa «Letopis»te başka bir saçma zırvaladı, başka bir saçmalık ama yine de saçmalık. Orada tehlikeli bir mahçı-OK'cı (153) blok oluşuyor. İğrenç bir blok! Onu parçalamak çok zor olacak... Belki OK'cılara karşı mahçılarla bir blok oluşturmakta yarar var. Fakat bunu başarmak hemen hemen olanaksız! Gorki politikada daima kişiliksiz kalıyor ve kendini hislerine ve «ruhî durumlarına» kaptırıyor.

Legal basının Rusya'daki önemi giderek artıyor, bu yüzden de doğru çizgi sorunu gittikçe önem kazanıyor, çünkü bu alanda düşmanlarımız bizi çok daha kolay «avlayabilirler»...

... Legal edebiyat konusunda şunları da eklemek gerekli: «Letopis»te benim makalelerimi yayınlayıp yayınlamayacaklarının aydınlanması gerekli (eğer OK'cılara karşı mahçılarla bir blok oluşturmak olanaksızsa) Eğer yayınlarlarsa nasıl, kısıtlamalarla mı? Ne gibi kısıtlamalarla?

«Volna» (154) işiyle ilgili herşey açıklığa kavuşturulmalı.

---

(152) «Delo»: Menşevik likidatörlerin ve sosyal şövenistlerin Moskova'da çıkan dergisi.

(153) OK'cılar: Merkezleri organizasyon komitesi (OK) olan menşevik likidatörler.

(154) «Volna»: «Dalga»: 1916'da Petrograd'da kurulmuş bir yayınevi olan «Volna», Lenin'e birlikte çalışmasını ve makaleler yollamasını teklif etmişti. Fakat Lenin yayınevinin kurucusunun, kışkırtıcılıkla suçlanan M.J. Çernomasov olduğunu öğrenince, teklifi reddetti.

Biraz para kazanmam gerek, yoksa açlıktan öleceğim. Pahalılık dehşetli ve ben neyle yaşayacağımı bilmiyorum. İki broşürümü göndermiş olduğum «Letopis»in yayıncısından zorla para koparmak gerek (hemen ve mümkün olduğu kadar çok versin.) Eğer bu para gelmezse, o zaman gerçekten tutunacak halim kalmayacak, inanın bana, çok ciddiyim...

(3 Ekim 1916'dan sonra yazılmış, Zürih'ten Stockholm'e gönderilmiştir.)

M. N. POKROVSKİ'YE

6 Aralık 1916

Değerli Mih. Nik.

Kartı ve 200 frankı aldım ve bunları Sinovyev'e yolladım. (Petrograd'dan 869 fr. = 500 ruble aldım.) bu herhalde ücretin tümü, eğer bir kısmı tarım işlerine ayrılmamışsa.

İçten selâmlar!

V. Ulyanov

(Zürih'ten Sceaux'a (Sen) gönderilmiştir.)

INES ARMAND A BİR MEKTUPTAN

... Emperyalizme ilişkin müsveddelerim Petrograd'a ulaştı. Bugün de bana yayıncının (ki bu Gorki, ah bu çocuk!) Kautski hakıkndaki keskin görüşlerimden dolayı kızdığını yazıyorlar. Bana yazacak! Gülünç ve aynı zamanda sinirlendirici.

Bu benim kaderim. Mücadele üstüne mücade-

le-politik aptallıklara karşı, âdilliklere, oportünizme karşı vs.

Bu 1893'ten beri böyle süregeliyor. Bu yüzden boş kafalıların nefretini kazandım. Fakat buna rağmen kaderimi boş kafalılarla «barış»a değişmezdim...

(18 Aralık 1916'da yazılmış, Zürih'ten Clarens'e gönderilmiştir.)

M. N. POKROVSKİ'YE

21 Aralık 1916

Değerli M. N.

14/12/1916 tarihli kartınızı aldım. Yayıncının (155) bana 500 rublenin dışında ayrıca 300 ruble borçlu olduğunu Size yazarlarsa, söylemeliyim ki, ondaki paramın daha fazla olduğunu sanıyorum. Çünkü kendisinde hem zırai sorun hakıkndaki kitabımın 1. cildi, hem de karımın pedagojik bir konuda bir broşürü var. Ve sanıyorum ki, kabul edilen bir eserin müsveddeleri gelmişse parasını ödemek gerekir.

Bu konuda Petrograd'a yazdım, fakat Petrograd'la bağlantım çok kötü ve çok ağır işliyor.

Kautski hakkındaki eleştiriyi broşürümden çıkarmayı «imkân dahilinde» buldunuz ha? Bu çok üzücü, gerçekten çok üzücü. Neden? Yayıncılara şöyle seslenmek daha doğru olmaz mıydı? «Sayın baylar, yayınevi olarak **sizin** Kautski'nin eleştirisini çıkardığınızı açık açık yazsanıza!» As-

(155) Yayıncı: Gorki'den sözedilmektedir.

lında böyle demek gerekirdi... Ben tabii ki yayıncılara tabiyim, fakat yayıncı da neyi isteyip neyi istemediğini söylemekten çekinmemeli, kısaltmaların sorumluluğunu üzerine almalıdır.

«Dövmezsiniz ya?» diye yazıyorsunuz. Yani Sizi eleştirimin yazıdan çıkarılmasını desteklediğiniz için döveceğim? Ne yazık, ne yazık ki işleri böylesine kolay halledebilmek için biraz «fazla uygar» bir çağda yaşıyoruz!

Şaka bir yana, bu iş gerçekten çok üzücü, şeytan götüresi...

Herneyse, başka bir yerde Kautski'yle hesaplaşmam gerekecek.

Elinizi kuvvetle sıkar, en içten selâmlarımı yollarım.

V. Ulyanov.

(Zürih'ten Sceaux'a (Sen) gönderilmiştir.)

M.N. POKROVSKİ'YE

Değerli M.N.

Kartınızı aldım, broşürümü kurtarma çabalarınız için çok teşekkür ederim. Sizi hiçbir şekilde suçlamadığımdan emin olunuz. Böyle birşey söz konusu bile olamaz! Eğer Siz işe karışmasaydınız, durum daha kötü olacaktı, bundan eminim, çünkü yayıncı görünüşe bakılırsa darkafalıların sözlerini dinliyor. Buna karşı elden birşey gelmez. Buna rağmen belli (ve büyük) bir bölümü kabul ettirebilmiş olmanız çok iyi. İçten selâmlar ve yeni yılda en iyi dileklerle!

(3 Ocak 1917'de yazılmış, Zürih'ten Sceaux'a (Sen) gönderilmiştir.)

UZAKTAN MEKTUPLAR

MEKTUP : 4

Barışa nasıl ulaşılmalı?

12/25 Martta «Yeni Zürih Gazetesi»nde (25 Mart tarihli 517 sayılı) Berlin'den gelen şu telgraf haberini okudum :

«İsveçten, M. Gorki'nin hükümete ve icra komitesine coşkuyla yazılmış bir selâm mesajı yolladığı haber veriliyor. Kendisi halkın, gericiler üstündeki zaferini selâmlıyor ve tüm Rus evlâtlarını, Rus devlet yapısının yeniden kurulmasında katkıda bulunmaya çağırıyor. Aynı zamanda hükümeti, özgürlük eserini yüceltmek için bir barış kararı almaya çağırıyor. Bu her ne bahasına olursa olsun bir barış olmamalıdır. Böyle bir barış istemeğe şu anda Rusya'nın her zamankinden daha az sebepleri vardır. Bu barış, Rusya'nın tüm diğer dünya halkları karşısında şerefle durabilmesini sağlayan bir barış olmalıdır. İnsanlık yeterince kan dökmüştür; yeni hükümet hemen barış getirmekle salt Rusya'ya değil tüm insanlığa büyük bir hizmette bulunmuş olacaktır.»

Gorki'nin mesajı bu sözlerle iletilmiştir.

Rezil dar kafalı ön yargılarıyla dolu bu mektubu okurken insanı acı bir duygu kaplamaktadır. Bu satırların yazarı Kapri'de Gorki ile karşılaştığı zamanlarda ona politik hatalarını göstermiş ve onu suçlamıştır. Gorki bu sistemleri son derece sevimli bir gülümsemeyle ve şu açık kalpli itirafla kabullenmiştir : «Kötü bir marksist olduğumu biliyorum ve ayrıca biz sanatçılar da iyi ile kötüyü pek ayıramıyan insanlarız.» Pek de itiraz götürmez bir şey.

Gorki hiç kuşkusuz uluslararası proleterya hareketine büyük hizmetlerde bulunmuş ve daha da bulunacak olağanüstü yetenekte bir yazardır.

Fakat Gorki neden politikaya karışmaktadır?

Gorki'nin mektubu salt küçük burjuvaziye özgü değil, onun etkisindeki bazı işçi çevrelerine de özgü çok yaygın bazı ön yargıları dile getirmektedir. Partimizin tüm güçleri, bilinçli işçilerin tüm çabaları bu ön yargılara karşı inatla ısrarla ve çok yönlü sürdürülecek bir mücadeleye harcanmalıdır.

Çar hükümeti bu günkü savaşa emperyalist bir haydutluk ve soygunculuk savaşı olarak başlamış ve bunu böyle sürdürmüştür; amacı zayıf halkları soymak ve boğmaktır. Gurçkov'ların ve Milyukov'ların hükümeti, büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin hükümetidir ve bu savaşı sürdürmek zorunda olan, ayrıca bunu da isteyen bir hükümettir.

Bu hükümetten barış imzalamasını istemek ahlâksızlara erdem vazetmeğe benzer.

Düşüncemizi açıklayalım.

Emperyalizm nedir?

Devrimden önce «Parus» yayınevine gönderilmiş, yayın evi tarafından kabul edilmiş ve «Letopis» dergisinde ilân edilmiş olan «kapitalizmin en yüksek aşaması olarak emperyalizm» adlı broşüründe bu soruyu şöyle cevaplandırdım :

«Emperyalizm, tekellerin ve finans kapitalinin hâkimiyetinin ortaya çıktığı, kapital ihracının büyük bir önem kazandığı, uluslararası tröstler arasında dünyanın paylaşılmasının başladığı ve büyük kapitalist ülkeler tarafından tüm dünyanın paylaşılmış olduğu bir aşamadaki kapitalizmdir. (Sansür devresinde V. İlyiç, «en yeni ka-

pitalizm» başlığı altında «Letopis»te ilân edilen, adı geçen broşürün 7. bölümü,)

Asıl gerçek şudur ki, kapital son derece gelişmiştir. Büyük kapitalistleri kapsayan sayıca az ortaklıklar (karteller, patron sendikaları, tröstler) milyarlarca lira kazanmakta ve dünyayı aralarında pay etmektedirler. Yerküre tamamiyle bölüşülmüştür. Savaş, son derece güçlü iki milyarder grup arasındaki (dünyanın yeniden paylaşılmasını amaçlayan İngiliz - Fransız ve Alman grupları) çatışmanın bir sonucudur.

İngiliz - Fransız grubu, Almanya'nın sömürgelerini elinden alarak onu (zaten daha şimdiden hemen hemen hepsi alınmıştır) ve ayrıca Türkiye'yi soymak istemektedir.

Alman kapitalist grubu Türkiye'yi kendisine ayırmak ve komşusu küçük devletlerin (Belçika, Sırbistan, Romanya) ilhakıyla sömürgelerinin kaybını kapatmak istemektedir.

Asıl gerçek budur, bu gerçek «millî savaş», «hak ve adalet savaşı» gibi, kapitalistlerin basit halkı her zaman aldattıkları boş lâflarla gizlenmektedir.

Rusya savaşı kendi parasiyle sürdürmemektedir. Rus sermayesi İngiliz - Fransız sermayesinin bir bölümüdür. Rusya savaşı, Ermenistan'ı Türkiye'yi ve Galiçyayı yağma etmek için sürdürmektedir.

Guçkov, Lvov, Milyukov şimdiki bakanlarımız sıradan insanlar değildirler. Onlar tüm büyük toprak sahipleri ve kapitalistler sınıfının temsilcileri ve önderleridirler ve sermayenin çıkarlarına bağlıdırlar. Kapitalistler, nasıl ki bir insan kendi kendini saçlarından tutup kaldıramazsa, ayni şekilde çıkarlarından vaz geçemezler.

Guçkov - Milyukov ve ortakları ayrıca bir de İngiliz - Fransız sermayesine bağlıdırlar. Onlar savaşı yabancı sermaye ile sürdürdüler ve sürdürmekteler.

Borç aldıkları milyarlar için her sene yüzlerce milyon faiz vermeğe ve bu haracı, Rus işçi ve köylüsünden koparmaya söz verdiler.

Ayrıca Guçkov - Milyukov ve ortakları, bu savaşın yağmacı amaçları ile ilgili anlaşmalarla, İngiltere'ye, Fransa'ya, İtalya'ya, Japonya'ya ve başka kapitalist haydut gruplarına bağlıdırlar. Bu anlaşmalar Çar ikinci Nikola tarafından imzalanmışdır. Guçkov - Milyukov ve ortakları iktidarı ele geçirmek için işçilerin çarlık monarşisine karşı mücadelelerinden yararlanmışlar, fakat çar tarafından imzalanan anlaşmaları onaylamışlardır.

«Petersburg telgraf ajansı»mn yedi martta yurt dışına ilettiği manifestoda Guçkov - Milyukov hükümetinin yapmış olduğu budur. Bu manifestoda Guçkov ve Milyukov'un «hükümeti»nin kendisini diğer güçlerle birleştiren tüm anlaşmalara harfiyen uyacağı söylenmektedir. Yeni dış işleri bakanı Milyukov 5. mar. 1917'de Rusya'nın tüm yurt dışı temsilcilerine çektiği telgrafta ayni şeyi açıklamıştır.

Tüm bu anlaşmalar gizli anlaşmalardır Milyukov ve şürekâsı iki sebepten dolayı bunların yayınlanmasına karşıdır : 1 — Haydutluk savaşı istemeyen halktan korkmaktadırlar. 2 — Anlaşmaların gizli tutulmasını isteyen İngiliz - Fransız kapitali onları bağlamaktadır. Fakat gazeteleri okuyan ve bu işleri izleyen herkesin bildiği gibi bu anlaşmalar Çin'in Japonya tarafından, İran, Ermenistan, Türkiye (bilhassa İstanbul) ve Galiçya'nın Rusya tarafından, Arnavutluk'un İtalya tarafından ve nihayet Türkiye ve Alman kolonile-

ri vs.'nin Fransa ve İngiltere tarafından yağmalanmasını öngörmektedirler.

Durum böyledir.

Bu yüzden en kısa zamanda namuslu, demokratik ve iyi bir komşuluk barış anlaşması imzalaması için Guçkov - Milyukov hükümetinden istekte bulunmak, küçük köy soylularını ve tüccarları «Tanrının istediği gibi» yaşamağa, hem cinslerini sevmeğe ve sol yanaklarını vuranlara sağ yanaklarını çevirmeğe davet eden iyi yürekli bir köy papazı gibi hareket etmek olur. Toprak sahipleri ve tüccarlar va'zı dinlerler, fakat halkı ezmeğe ve soymağa devam ederler. Ve papazın çiftçileri avutup yatıştırmaktaki becerisine hayran kalırlar.

Bugünkü emperyalist kavgada yumuşak barış söylevleriyle burjuva hükümetlerine yönelen herkes, bunun bilincinde olsun olmasın, aynı rolü oynamaktadır. Burjuva hükümetleri bazan bu söylevleri dinlemeği red etmekte ve hatta onları yasaklamaktadırlar; bazen de, âlicenap vaadlerde bulunarak ve savaşı sadece «en hakkaniyetli barış»ı getirmek için sürdürdüklerini söyliyerek bunlara izin vermektedirler. Burjuva hükümetlerince yönetilen barış söylevleri aslında halkı aldatmaktır.

Ülkeleri, papazları ve imtiyazları paylaşabilmek için yer yüzünü kana bulayan kapitalist gruplar «şerefli» bir barış imzalayamazlar. Onlar sadece bir utanç barışı imzalayabilirler, Ganimetin paylaşımı, Türkiye'nin ve kolonilerin paylaşımı için bir barış.

Ayrıca Guçkov - Milyukov hükümeti barış yapmaya hazır değildir, çünkü şu anda ganimetten sadece Ermenistan'ı ve Galiçya'nın bir kısmı-

nı alabilecektir; oysa onun istediği İstanbul, Çarlığın her zaman gayrı insanî ve rezilâne bir şekilde baskı altında tuttuğu Polonya'yı Almanlardan geri almaktır. Nihayet Guçkov - Milyukov hükûmeti, İngiliz - Fransız sermayesinin, Almanya'ya kaybettirilen sömürgeleri korumak ve Almanya'yı Fransa'nın işgal edilmiş kısmını ve Belçika'yı geri vermeğe zorlamak isteyen bir memurudur. İngiliz - Fransız sermayesi Guçkov - Milyukov'a Almanya'yı yenmekte kendilerine yardım etmesi amacıyla ikinci Nikolayı tahttan indirmekte yardım etmiştir.

Şu halde ne yapılmalıdır?

Barışı (gerçekten demokratik, gerçekten şerefli bir barışı) elde etmek için devlet iktidarı, büyük toprak sahiplerine ve kapitalistlere değil, işçilere ve köylülere ait olmalıdır. Toprak sahipleri ve kapitalistler halkın çok küçük bir bölümünü oluşturmaktadırlar. Ve herkes de bilir ki kapitalistler savaşta son derece zenginleşmektedir.

İşçiler ve köylüler halkın büyük çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Fakat onlar savaşta zenginleşmemekte, aksine yıkıntıya ve açlığa maruz kalmaktadırlar. Bunlar ne sermaye ne de soyguncu kapitalist gruplarına anlaşmalarıyla bağlı değildirler; bunlar savaşa bir son verebilirler ve bunu içtenlikle istemektedirler.

Eğer Rusya'daki devlet iktidarı işçi, asker ve köylü millet vekilleri Sovyetlerine ait olsaydı o zaman bu Sovyetler ve bunlar tarafından seçilen Rus Sovyeti, partimizin (Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi) daha 13 ekim 1915'de merkez organı olan «Sosyal Demokrat»ın 47'nci sayısında (ki bu o zamanki Çarlık sansürü yüzünden Cenevre'de çıkmıştı) ana hatlarıyla açıkladığı barış proğra-

mını gerçekleştirme olanağına sahip olurdu ve bunu mutlaka isterdi.

Bu barış proğramı aşağı yukarı şöyle olurdu :

1) İşçi, asker ve köylü milletvekillerinin Rusya Sovyeti (ya da geçici olarak bunun yerini alan Petersburg Sovyeti) hiç bir anlaşmayla, ne Çarlık monarşisinin ne de burjuva hükümetlerinin anlaşmaları ile bağlı olmadığını hemen açıklardı.

2) Çarlık monarşisinin ve istisnasız tüm burjuva hükümetlerinin soyguncu amaçlarını herkesin gözü önüne sermek için bu anlaşmaları derhal yayınlardı.

3) Tüm savaşan güçlere hemen açık bir ateşkes çağrısında bulunurdu .

4) Herkesin bilgi sahibi olabilmesi için derhal barış koşullarımızı, işçilerin ve çiftçilerin barış koşullarını açıklardı :

a) Bütün sömürgelerin özgürlüğe kavuşturulması;

b) Bütün bağımlı, ezilen, hakları kısıtlanmış halkların özgürlüğe kavuşturulması.

5) Burjuva hükümetlerinden bir şey beklemediğini, tüm ülkelerin işçilerini bu hükümetleri devirmeğe ve bütün devlet iktidarını işçi milletvekilleri Sovyetlerine vermeğe davet ettiğini belirtirdi.

6) Kapitalist bayların, bu canice haydutluk savaşını sürdürmek amacıyla burjuva hükümetlerinin almış olduğu milyarlarca lira borcu ödemeleri gerektiğini, işçilerin ve köylülerin bu borçları tanımadıklarını belirtirdi. Bu borçların faizlerini ödemek demek, kapitalistlere yıllarca, işçilere lütf edip birbirlerini öldürmelerine izin verdikleri için haraç ödemek demek olurdu.

İşçiler ve köylüler! derdi işçi millet vekilleri

Sovyeti, kapitalist baylara, Afrika sömürgelerini, Türkiye'yi v.s. bölüşmek için sürdürülmüş savaşın karşılığı olarak her yıl yüz milyonlarca ruble ödemeği kabul eder misiniz?

Kanımca işçi milletvekilleri Sovyeti böyle barış koşulları için dünyanın her burjuva hükümetine karşı seve seve savaşırdı. çünkü bu gerçekten haklı bir savaş olurdu, çünkü tüm ülkelerin işçileri ve emekçileri bu savaşın başarılı bir sonuca ulaşması için katkıda bulunurlardı.

Alman işçisi şimdi Rusya'daki savaşçı monarşinin yerini savaşçı bir cumhuriyetin, emperyalist savaşı sürdürmek isteyen ve çarlık monarşisinin soygunculuk anlaşmalarını onaylayan bir kapitalistler cumhuriyetinin aldığını görmektedir.

Kendiniz karar verin, Alman işçisi böyle bir cumhuriyete güvenebilir mi?

Kendiniz karar verin, savaş devam edebilir mi, eğer 1905 büyük devriminin canlı geleneklerinin yardımcı olduğu Rus halkı tam özgürlüğü elde eder ve tüm devlet iktidarını Sovyetlere ve işçi ve köylü millet vekillerine verirse, kapitalist hakimiyeti yer yüzünde hayatta kalabilir mi?

Lenin

(Zürih, 12 Mart 1917)

«RSDİP'NİN RUS DEVRİMİNDEKİ GÖDEVLERİ ÜZERİNE» ADLI RAPORDAN

... Lenin, Gorki'nin sosyal pasifist çağrısına da saldırdı ve büyük sanatçının politikayla ilgilenmesinden ve küçük burjuvazi önyargılarını taklit etmesinden duyduğu üzüntüyü belirtti...

(16 veya 17 Mart 1917'de yazılmıştır.)

A.V. LUNAÇARSKİ'YE

18 Ocak 1920

Yoldaş Lunaçarski,

Kısa süre önce ne yazık ki ilk kez — bunu söylemeye utanıyorum — Dal'ın (156) ünlü lûgatıyla tanışma fırsatı buldum.

Fevkalâde birşey, fakat bu hem bölgesel bir sözlük, hem de modası geçmiş. Günümüzün Rusçasının sözlüğünü yaratmanın zamanı gelmedi mi? Bu, şimdi ve Puşkin'den Gorki'ye dek klasiklerde kullanılan sözcükleri kapsayan bir sözlük olabilirdi.

30 bilim adamını bu işle görevlendirip onlara kızıl askerlerin erzak paylarından versek nasıl olurdu?

Bu fikri nasıl buluyorsunuz?

Klasik Rus dilinin sözlüğü.

Eğer Size zahmet olmazsa, işi fazla büyütmeden bu konuda uzmanlarla görüşüp fikrinizi bana bildiriniz.

Sizin Lenin

S.P. KOSTYEVİÇ'İN GORKİ'YE YAZDIĞI BİR MEKTUP ÜZERİNDE PETROGRAD SOVYETİNE YAZILMIŞ BİR NOT

22 Nisan 1920

Yoldaşlar, Yardım istemek için size başvurduğu her konuda yoldaş Gorki'ye her türlü yardımı

(156) Dal'ın lûgatı: Vladimir İvanoviç Dal'ın yazdığı «Yaşayan büyük Rus dilinin açıklamalı lûgatı» adlı sözlük.

sağlamanızı sizden rica ediyorum. Güçlükler, engeller veya itirazlar olduğu takdirde, lûtfen bana bunların hangi konularda olduğunu yazınız.

V. Ulyanov (Lenin)

M.N. POKROVSKİ'YE

5 Mayıs 1920

Yoldaş Pokrovski,

Yoldaş Lunaçarski'yle zaman zaman, iyi bir Rusça sözlük çıkarmanın gerekliliği konusunda konuşurduk. Dal'ınki gibi bir sözlük değil, herkesin kullanabileceği (öğrenim için de), herkes için bir sözlük, kısacası günümüzün klasik Rus dilinin sözlüğü (aşağı yukarı Puşkin'den Gorki'ye dek.) 30 veya gerektiği kadar bilim adamını bu işle görevlendirmeli — tabii başka amaçlar için uygun olmayanlarını — onlara erzak payı vermeli ve bırakmalı işbaşı yapsınlar.

Lunaçarski bu işi düşündüğünü, işin yola girdiğini veya gireceğini söyledi. Lûtfen işin olup olmadığını inceleyiniz ve bana bu konuda kısaca yazınız.

Sizin Lenin

Rus Komünist Partisi (RKP) Merkez Komitesi siyasi bürosunu A.M. Gorki'nin «Komünist Enternasyonal» dergisinde çıkan makalelerine ilişkin bir karar alması için hazırlanan tasarı :

Siyasi büronun imza atarak onaylamasını teklif ediyorum :

Merkez komite siyasi bürosu, Gorki'nin ma-

kalelerinin, özellikle «Komünist Enternasyonal»in 12. sayısındaki başmakalenin yayınlanmasını tamamen yersiz bulmaktadır, çünkü bu makaleler, komünist olan hiçbirşey içermediklerinden başka, anti-komünist birçok şeyi içermektedir. Gelecekte bu gibi makaleler «Komünist Enternasyonal»de hiçbir şekilde yayınlanmayacaktır.

Lenin

(31 Temmuz 1920'de yazılmıştır.

KÜTÜPHANE MEMURUNA NOT

Lûtfen bana İvanovo-Vosnessensk'ten (gerçek proleter yazarlar çevresi) «Raboçiy krai»yi (157) temin ediniz.

Shishn
Gorki Artamonov'u övüyor
Sebyonovski

(28 Ocak 1921'de yazılmıştır.)

N.A. SEMAŞKO İÇİN YAZILMIŞ BİR NOTTAN

Yoldaş Semaşko,

1. Yurt dışına, Almanya'ya (Zyurupa, Krestinski, Ossinski, Kurayev, Gorki, Korolenko ve di-

(157) «Raboçiy krai»: «İşçi çevresi» İşçi, kızıl ordu, sendikalar birliğinin il kurulunun İvanovo-Vosnessenks sendikalar birliğinin il kurulunun İvanovo-Vosnessenks valiliği ve şehri Sovyetinin gazetesi.

ğerlerinin) tedaviye gönderilmeleri işini yoluna koyabilecek uygun bir kişiyi acele bana bildiriniz. Derhal sorulmalı, rica edilmeli, ikna edilmeli, Almanya'ya yazılmalı, hastalara yardım edilmeli v.s.

Bu işler büyük bir titizlikle yapılmalı.

J.A. LİTKENS'E

6 Mayıs 1921

Yoldaş Litkens, Karşılaşmamızda Sizden, günümüzün Rus dilinin (kısa) bir sözlüğünü hazırlayacak olan bilim adamlarının durumunu incelemenizi rica etmeyi unuttum.

Bu konuda uzun süre önce ve birçok kereler Pokrovski ve Lunaçarski'yle konuştum.

Birşeyler yapılıyor mu? Neler? Lûtfen bilgi alıp bana etraflıca yazınız.

Selâmlar.

Lenin

J.A. LİTKENS E

19 Mayıs 1921

Pokrovski'ye idarî şeylerle yük olmadan, Rus dili sözlüğü işine başlamak için tatilinden yararlanınız.

1. En iyi 3-5 filologdan kurulu bir komisyon oluşturunuz. Bunlar 2 haftada bir plân ve nihaî komisyonun terkibini (çalışmasını, niteliklerini, sürelerini v.s. iyice açıklayacak biçimde) hazırlamalılar.

2. Görevlendirme : Rus dilinin (Puşkin'den Gorki'ye) kısa bir sözlüğü (küçük «Larousse» gibi) Günümüzün örnek dilinin sözlüğü. En yeni imlâ kurallarına göre hazırlanmış bir sözlük.

3. 3 - 5 bilim adamı rapor verdikten sonra bu, bilimsel - akademik merkez tarafından onaylanmalıdır. O zaman sonbaharda başlayabiliriz.

J .C.H. LUTOVİNOV'A BİR MEKTUPTAN

... 5. Grshebin. Onunla ilgili Sizin ve Stomonyakov'un Merkez Komiteye protesto yazılarınızı okudum. Bu işi ilk oturumda ele alacağız.

Bizde merkez komitede Grshebin hakkında görüş ayrılıkları vardı. Kimi onunla işi tamamen kesmek gerektiğini, çünkü onun yayıncı olarak bizi dolandırabileceğini, kimi de kitapları daha ucuza yayınlayacağını söylüyordu. Varsın 10.000 ruble dolandırsın, fakat buna karşın kitapları daha iyi ve daha ucuz çıkarsın.

Eşit haklara sahip her iki yöndekilerden kurulmuş bir komisyon seçildi. Ben buna dahil değilim, zira (bazılarının görüşüne göre) Grshebin'i savunan Gorki'ye karşı bir zaafım varmış.

Komisyon meseleyi oy birliğiyle karara bağladı. Ne karara varıldığını tam olarak hatırlamıyorum, sanıyorum ucuz olduğu takdirde Grshebin'e sipariş verme kararı aldılar.

Güya resmî görüşlere göre değil, Gorki'yi yumuşatma yönünde davranıldığını öne süren fikir yürütüşünüz doğrudan doğruya gerçek dışı. Fakat Siz «emin olduğunuzu» yazıyorsunuz! Kolayca incelenebilecek gerçekleri incelemeden insanlar emin olurlarsa, buna ne demeli?..

(30 Mayıs 1921'de yazılmıştır.)

İ.A. TEODOROVİÇ (158) İÇİN NOT

Gorki, «açlara yardım» için bir komisyon taslağı hazırladı.

Rykov onu okuduysa onbeş dakikaya kadar bunu kendisinden alınız.

Yarın siyasi büroda bu konuda karara varacağız. Molotov'la telefon bağlantısı kurunuz ve yarın Size beş dakikasını ayırmasını sağlayınız.

Ben şahsen bizim ve Gorki'nin taslaklarının birleştirilebileceği kanısındayım.

(28 Haziran 1921.)

SEKRETERE DİREKTİF (159)

6 Ağustos 1921

Gorki'den.

Litkens'e iletilsin ve burada meselenin ne olduğunu ve bu konuda neler yapıldığını bana bildirmesi kendisinden rica edilsin.

Lenin

A.İ. RYKOV'A

Yoldaş Rykov,

---

(158) Tedoroviç: İ.A.T. (1875 - 1940) Tarım komiserliği vekili.

(159) Sekretere direktif: Direktif, Moskova ve Petrograd yüksek okulları profesörleri ve akademi üyelerince gönderilmiş bir mektubun üzerine yazılmıştır. Mektupta Rusya'daki yüksek öğrenime dair sorunlar ortaya atılıyor ve halk eğitimi komiserliğinin yüksek öğrenim bölümünün çalışması eleştiriliyordu.

Kanımca :

1. Yarın merkez komitenin eski komisyonunu toplantıya çağırmalı,

Stalin

Troçki (bugün geliyor)

Siz

2. Eski anlaşmayı onaylamalı, (160)

3. Bundaki tüm değişiklikleri ve «düzeltmeleri» iptal etmeli,

4. Sachs, merkez komitenin komisyonu tarafından da adamakıllı bir paylanmalı.

Aksi takdirde, eğer Gorki giderse biz haksız duruma düşeceğiz, çünkü merkez komite üyelerinden oluşan bir komisyon, sorunu bir kez karara bağlamıştı.

Yeni bir karar alınabilir.

Lenin

(17 Eylül 1921'de yazılmıştır.)

Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi Siyasi Bürosu Üyelerine

12 Aralık 1921

Siyasi büronun şimdiki üyeleri adına Yoldaş Molotov'a :

Krestinski bana, Gorki'nin beş parasız Riga'dan ayrıldığını ve Stomonyakov'dan kitaplarının yayın ücretini almayı hesapladığını yazıyor. Kres-

(160) Eski anlaşma: Devlet yayıneviyle S.İ. Grshebin yayınevinin Rus klasiklerinin kısaltılmış baskıları konusundaki anlaşması.

tinski, Gorki'nin, yurt dışında partinin ya da heyetin paralarıyla tedavi gören yoldaşlara dahil edilmesi gerektiği görüşünde. Siyasi büronun bir kararıyla Krestinski'nin, Gorki'yi bu yoldaşlara dahil etmekle ve tedavisi için gerekli miktarın Gorki'nin eline geçeceğini garanti etmekle görevlendirilmesini teklif ediyorum.

Lenin

HALK KOMİSERLİKLERİ HEYETİ İDAREHANESİ YÖNETİCİSİNE BİR NOTTAN

23 Şubat 1922

Lûtfen Krassin'le Gorki için görüşünüz ve Gorki'nin bir an evvel parayı alması için elinizden geleni yapınız.

Lenin

En küçük bir engel bile olursa beni haberdar ediniz.

N.İ. BUHARİN'E

7 Şubat 1922

Yoldaş Buharin,
«Sozialistiçeski Vestnik»te (161) Gorki'nin iğ-

(161) «SOZİALİSTİÇEŞKİ VESTNİK»: Sovyet düşmanı menşevik mültecilerin organı. 1921'den 1933'e dek Berlin'de, 1933'ten 1940'a dek ise Paris'te çıktı.

renç bir mektubunu (162) okudum. Önce ona ihtar etmek gerektiğini düşündüm, fakat daha sonra bunun çok ileri gitmek olacağına karar verdim. Danışmak gerek. Onunla karşılaşıyor ve sohbet ediyor musunuz? Lûtfen görüşünüzü yazınız. Pek az gazeteyi okuyabildim. (hele yabancı gazetelerden hemen hemen hiçbirini) Anlıyacağınız, «durumu» da pek iyi bilmiyorum. Görüşünüzü etraflıca yazınız.

Hepimiz Size ve karınıza en içten selâmlar yolluyoruz.

Sizin Lenin

Not : Hemen hemen iyileştim.

Not : Krestinski'ye, bana Gorki'nin 20/7/1922 tarihli «Sozialistiçeski Vestnik»te yayınlanan mektubunun orijinalini temin etmesini yazacağım.

Eğer o unutursa, Siz yollayınız.

N.N. KRESTİNSKİ'YE

7 Eylül 1922

Yoldaş Krestinski,

---

(162) GORKİ'NİN MEKTUBU: Gorki'nin 3 Temmuz 1922'de, Sosyal Devrimcilere karşı açılan bir dava nedeniyle Anatole France'a yazdığı bir mektup. Bunlar, Sovyet mahkemesince karşı devrimci terörist girişimlerle suçlanıyorlardı. İşin aslını pek bilmeyen Gorki, davayı «Dürüstlükle Rus halkının özgürlük davasına hizmet etmiş insanları öldürmeye hazırlık «olarak nitelenmiş ve A. France'tan, Sovyet hükümetine başvurmasını ve bu cinayeti işlememesi gerektiğini söylemesini istemişti.

Lûtfen ilişikteki mektubu güvenilir bir yolla yoldaş Buharin'e ulaştırınız. En uygun yolu Sizin kendinizin bulacağınızdan eminim.

Size şimdiden teşekkür eder, Size ve karınıza selâmlarımı cunar ve elinizi sıkarım.

Lenin

Not : Hemen hemen iyileştim.

Not : Rica etsem, Gorki'nin «Sozialistiçeski Vestnik»in 20/7/1922 tarihli sayısında çıkan mektubunun orijinalini bana gönderir miydiniz?

N.K. KRUPSKAYA'DAN GORKİ'YE

28 Ocak 1924

Sevgili Aleksey Maksimoviç, dün Vladimir İlyiç'i toprağa verdik.

Son nefesine dek eskisi gibiydi — güçlü bir irade sahibi, kendine hakim, ölümden kısa süre önce bile gülen, şaka yapan, başkalarına karşı sevgi dolu olan ve onlar için kaygılanan bir insan. Örneğin pazar akşamı bir göz doktoru, profesör Awerbach V.İ.'in yanındaydı. V.İ. yanımızdan ayrıldığı halde biraz sonra, profesöre yiyecek birşeyler ikram edilip edilmediğine bakmak için geldi.

Hergün gazeteyi okur ve sohbet ederdik.

Bir keresinde gazetede Sizin hasta olduğunuzu okuyunca çok huzursuzlandı. Tekrar tekrar heyecanla soruyordu : «Nasıldır acaba?»

Akşamları ona, şehirden gelen paketler arasından seçtiği kitaplar okurdum. Sizin «Benim üniversitelerim»inizi seçmişti. Önce kendisine Ko-

rolenko hakkında okumamı istemiş, fakat sonra «Benim üniversitelerim»i tercih etmişti. Dahası var. Guilbeaux'un kitabında Sizin «Komünist Enternasyonal»de yayınlanan kendisi hakkında (*) makalenize ilişkin bir yazı görmüş ve makalenizi tekrar kendisine okumamı istemişti. Ben bunu yaparken büyük bir dikkatle beni dinliyordu.

Sizi içten kucaklarım Aleksey Maksimoviç ve Size güç ve sağlık dilerim. Lûtfen kendinizi koruyunuz.

N. Krupskaya

N.K. KRUPSKAYA'DAN GORKİ'YE

25 Mayıs 1930

Sevgili Aleksey Maksimoviç,

Mektubunuza ne kadar sevindiğimi tarif edemem .Biliyorsunuz, Vladimir İlyiç Sizi çok severdi, bu yüzden kararınız benim için çok değerli. Bazan anılarımı yazarken garip bir hisse kapılıyorum. Bir yandan işçilere ve gençliğe İlyiç'e ilişkin hatırladığım herşeyi anlatmak gerektiğini düşünüyorum, fakat bazan İlyiç anılarımdan hoşnut olmazdı düşüncesine kapılıyorum, kendinden o kadar az sözederdi ki. Bana geldiğiniz de, şiddetle Sizinle İlyiç hakkında konuşmak, Sizin önünüzde, başkalarına kendinden sözetmeyen İlyiç'in yanında kendinden en çok sözettiği bir insanın önünde, tam kadıncasına hüngür hüngür ağlamayı arzulamıştım. Fakat kendimi tutmuştum ve — açık söyleye-

* Lenin'e ilişkin makale: Gorki'nin 1920'de «komünist enternasyonal» dergisinin 12. sayısında başmakale olarak yayınlanan «Vladimir İlyiç Lenin» adlı yazısı.

yim — Sizin bende birşeylerden hoşlanmadığınızı sezmiştim. Fakat şimdi mektubunuzu okuyunca kalbimin ferahladığını hissettim. Özellikle anılarımın Sizde İlyiç'e ilişkin birçok anınızı canlandırdığına sevindim. Onları birçok kereler okudum. Ve herşey yeniden gözümün önünde canlandı. İlyiç'in içinde Sizin onun hakkındaki yazınızın bulunduğu kitabı, hayatının son ayında bulup, bana makalenizi okumamı söyleyişi. (Size bunu bir kere daha yazmıştım.) İlyiç'in beni dinleyen ve pencereden uzaklara bakan yüzü şimdi gözümün önünde, hayatının bilançosunu çıkarıyor ve bu arada Sizi düşünüyordu. Size bu kış yazdığım bir kitabı gönderiyorum : «Lenin'in kolhozlar hakkında söyledikleri» Bunu tekrar tekrar değiştirdim, eleştirilmesi için Ryazan ili komünlerinden birine, Kaluga bölgesinde bir köy kadınlar derneğine gönderdim; şimdiyse tekrar okuyacak cesaretim yok. Belki de olması gerektiği gibi yazmadım.

Sağlığınız nasıl Aleksey Maksimoviç? İçten elinizi sıkar, Size sağlık ve güç dilerim. Maria İlyinişna Size selâm ediyor, kendisi oldukça hastalıklı ve Lenin enstitüsünde çok çalışıyor. Biraz vaktiniz olursa bana birkaç satır yazar mısınız?

N. Krupskaya

GORKİ'NİN LENİN HAKKINDA SÖYLEDİKLERİ İ. P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

Sevgili İvan Pavloviç,
Hakem mahkemesi (163) konusunda görüş

(163) Hakem mahkemesi : Gorki'nin Almanya'da oynanan «Gece Barınağı» adlı oyununun gelirlerini parti kasasına vermek yerine zimmetine geçiren Alman sosyal demokrat Parvus aleyhindeki dava.

birliğimi bildirdim. Bu konuda Nikitiç ve İlyiç'e danıştım, Size bilgi verecek olanlar da onlardır. Tabii bu durumda burjuvanın tekine kozlar vermemek için tüm tedbirleri almak gerekli.

Ya benim ya da İlyiç'in Parvus'u aramasına karar verilmişti, fakat şimdiye dek buna vakit olmadı. Kendisinden, benimle yaptığı anlaşma gereğince bugün halâ sahibi bulunduğu tüm hakları derhal bize devretmesini isteyecektik.

Parvus'un buradaki birkaç dostunun sözlerine göre kendisinin politik kariyeri artık son bulmuş...

(1905 Aralığının 2. yarısında yazılmıştır.)

İ.P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Kuokkala'da bir Sosnovski çifti tutuklanmış. Bunun İlyiç olabileceğini düşünmüyor musunuz? Ben bundan çok korkuyorum!..

(En geç 6 Aralık 1907'de yazılmıştır.)

İ.P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... İlyiç'in yurt dışındaki adresini biliyor musunuz? Onu bana bildiriniz.

(18 Aralık 1907'den önce yazılmıştır.)

A.V. LUNAÇARSKİ'YE BİR MEKTUPTAN

... İlyiç'i Kapri için ayartmak konusunda bana yardım etmelisiniz, Siz ve nihayet sakin bir yerde biraz dinlenmeye ihtiyacı olan Aleksander

Aleksandroviç (Bogdanov).

... Adaya her ikisini de davet edeceğim, çünkü karşılaşmadan herkes için — özellikle kendim için — iyi sonuçlar bekliyorum. İnşallah bundan iyi birşeyler çıkar! Birlikte konuşmak, düşünmek ve yazmak için biraraya gelseydik, bu Sizin de hoşunuza gitmez miydi?

(1908 Ocağında yazılmıştır.)

İ.P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Buraya, Kapri'ye Lunaçarski gelecek, İlyiç'le Bogdanov'u davet edeceğiz. Bahara herkesin biraraya geleceğini ümidediyorum, Siz de bir uğrasaydınız çok güzel olurdu...

(1908 Ocağı başında yazılmıştır.)

A.V. LUNAÇARSKİYE

Sevgili A.V.

İlyiç'in kurşun kalemle çizilmiş sözleri, bir birleşme düzenlemek gerektiğinin en önemli gerekçesidir!

Ya bir buluşma gerçekleşir, ya da yeniden bölünmeler, anlaşmazlıklar çamuruna v.s. batarız.

İlyiç buna battı bile!

(1908 Ocağında yazılmıştır.)

A.V. LUNAÇARSKİ'YE BİR MEKTUPTAN

... Bugün iyi bir gün: İlyiç'ten bir mektup geldi, buraya gelecek...

(1908 Ocağında yazılmıştır.)

İ.P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Lunaçarski burada. İkimiz de, girişimleri birleştirmek ve fikir alışverişinde bulunmak için bir edebiyat kongresi düzenlemeyi amaçlıyoruz. İlyiç'i, Bogdanov'u ve Bazarov'u buraya gelmek için ayartıyor, Troçki'yi ve «Snanije»nin antolojilerinde bir reformu düşünüyoruz. Bir sürü tasarı!

Lunaçarski Rus edebiyatının tarihini yazacak. Buna ne kadar sevindiğimi tahmin edemezsiniz! Onun için 20 pud kitap ısmarladım.

İlyiç'le ilgili plânlarım da var! Eğer ikimiz bir anlaşmaya varırsak, onun için Japonca da dahil her dilden 20'şer pud kitap ısmarlayacağım!..

(1908 Ocağı sonunda yazılmıştır.)

İ P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... İlyiç'i Bazarov ve Stepanov'un geleceği zaman davet ettik. «İnsan kalabalığı»nın içine atılmaktan geri durmayınız...

(9 Nisan 1908'de yazılmıştır.)

K.P. PİATNİZKİ'YE BİR MEKTUPTAN

... Bazarov, Bogdanov, Lunaçarski buradalar, yarın Lenin gelecek...

(9 Nisan 1908'de yazılmıştır.)

N.J. BURENİN'E BİR MEKTUPTAN

Sevgili dostum, buraya gelme olanağın çok zayıf olsa bile, bunu yapmanı senden rica ediyorum. Burada bulunman sağlığına hiç zarar vermeyecek, üstelik moralini yükseltecek. Seni mutlaka gelmeye davet ediyorum, sebeplerimi bir mektupta anlatamam. Belki bende, aralarında İlyiç'in, «Ampiriomonizm»in yazarının, (164) Lunaçarski ve Bogdanov'un bulunduğu kişilerin misafir oluşu, sana birşeyler açıklayabilir. Bunların hepsi seni görmeyi arzuluyorlar. Yani sevgili iyi dostum, elindeki olanaklar ne denli zayıf olursa olsun, buraya gelmelisin, sana bu kadar söylüyorum...

(10 Nisanla 16 Nisan arasında (1908) yazılmıştır.)

İ.P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Lenin'in kitabı (165) çıktı. Lûtfen onu benim için ısmarlayınız. Yazar tüm modern yazarlara özgü bir hataya düştü : Okuyucusunu göz önüne almadı. Kitaba iki ruble altmış kopek fiat koydu. Bunu kim alır?

(4 Mayıs 1909'dan sonra yazılmıştır.)

---

(164) «Ampiriomonizm»in yazarı : Bogdanov'dan söz edilmektedir.

(165) Lenin'in kitabı : Lenin'in «Materyalizm ve Ampiryokritisizm» adlı kitabı 1909'da Moskovo'da «Sveno» yayınevinde çıkmıştı.

A.N. TİHONOV'A BİR MEKTUPTAN

... Martov'un bir broşürü çıktı : «Kurtarıcılar Veya Likidatörler». Alt başlığı da şöyle : «Kim RSDİP'ni Mahvetti Ve Nasıl?»

Bu, Lenin'e ve bolşeviklere karşı çılgın, manasız ve pis bir hamle, yeni türeyen adetlerde bile eşine rastlanmayan birşey...

(En erken 1911 Eylülünde yazılmıştır.)

M.N. POKROVSKİ'YE BİR MEKTUPTAN

29 Eylül 1916

Sevgili Mihail Nikolayeviç,

Evet, İlyinski'nin broşürü (166) harikulâde ve Sizinle aynı görüşteyim : Onu kısaltmadan çıkarmalı, fakat sıra dışı olarak. Ücreti yazara bu günlerde gönderilecek. Diğer broşür çalışmalarının da iyi ilerlediğini ve bunların hepsini bir seferde yayınlayabileceğimizi duymak beni sevindirdi. Ciddi kitaplara duyulan gereksinme çok büyük Fakat Avusturya - Macaristan meselesini ne yapacağız? Korkarım bu broşürün ikinci bölümüne karşı tutumuma (167) biraz kızdınız, fakat Siz kendiniz de bunun yetersizliklerini itiraf ediyorsunuz. Ve Siz de yazıyı daha mükemmel olarak görme arzusundasınız.

---

(166) İlyinski'nin broşürü : Lenin'in «Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Olarak Emperyalizm» adlı eseri.

(167) Broşürün ikinci kısmına karşı tutum · G. Sinovyev'in Avusturya-Macaristan'la ilgili bir broşürünü Gorki reddetmişti.

Şu İlyinski ne mükemmel bir işçi, ne akıllı bir kafa ve bu şaşırtıcı insan burada nasıl da işe yarıyor! O ve Siz. Burada ciddi insanların yokluğu nasıl hissediliyor bilemezsiniz, öyle ki bu yavaş yavaş felâket bir durum almakta. Eskiler birer birer çekiliyorlar; uygar, toplumsal çalışmada yükselmiş insanların sayısı giderek azalıyor...

M.N. POKROVSKİ'YE BİR MEKTUPTAN

«Modern Kapitalizm» (168) baskıya verildi, yazarına ücretini yolluyoruz. Kısa süre önce kızkardeşi aracılığıyla kendisine beşyüz ruble yolladım.

(25 Ekim 1916'da yazılmıştır.)

«HALKA VE EMEKÇİ AYDINLARA ÇAĞRI»DAN

... Rus devriminin tüm dünyayı aydınlatan meşalesini Vladimir Lenin sımsıkı elinde tutmaktadır...

(Çağrı, Gorki tarafından 29 Kasım 1918'de Petrograd'da bir gösteri esnasında okundu.)

ANSİKLOPEDİK BİR SOVYET SÖZLÜĞÜ ÇIKARMA KOMİSYONUNUN KARAR TOPLANTISINDAKİ BİR KONUŞMADAN

(Protokolde yazılı olan)

... Kitabın bir bölümünün hazırlanması ka-

---

(168) «Modern Kapitalizm»: Lenin'in «Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Olarak Emperyalizm» adlı eserinden söz edilmektedir. Lenin kitabı Gorki'nin yönettiği «Parus» yayınevine yollamış, kitap 1917 eylülünde çıkmıştı.

rarıyla birlikte, diğer bölümlerin de hazırlanmasına karar vermiş bulunuyoruz. Bu soruna büyük bir ciddiyetle eğilinmelidir. Mesele, güçlüklere rağmen bir kavramı doğru olarak açıklayabilmek ve bir bölümü teorik olarak doğru yazmak meselesidir. İşte burda ne gibi bir redaktörün gerektiği konusunda karara varamıyorum.

Şöyle hareket edilmeli : Her bir bölümün yönetimiyle o konuda otorite olan bir kimse görevlendirilmeli. Fakat eğer İlyiç başredaktör olup metinlere son şeklini verme görevini üstüne alsaydı, o zaman başarımız kesinleşirdi. İlyiç'i, kontrolü üzerine almanın gerekliliğine inandırmaya çalışacağım. Bölümler ve redaktörler de derhal saptanmalıdır.

V.İ. LENİN ÜZERİNE

Yoldaşlar, insanlar vardır, önemleri adeta insani sözlerle dile getirilemez. Ne yazık ki Rus tarihi böyle insanlar yönünden fakirdir. Batı Avrupa'da bunların sayısı az değildir. Örneğin Kristof Kolomb... Ve batı Avrupa'da bunun gibi birçoklarını sayabiliriz. Bunlar öyle insanlardır ki, adeta bir manivelâyı oynatarak tarihe diledikleri yönü vermişlerdir. Bizim tarihimizde, Rus tarihinde, diyebilirim ki yalnızca «Deli Petro» böyle biriydi.

Ve Vladimir İlyiç böyle bir insandır, yalnızca Rusya için değil, tüm dünya için gezegenimiz için. Onun hakkında ne kadar güzel söz söylersek söyleyelim, onun çalışmasının, enerjisinin ve salt bize değil, tüm insanlığa karşı o keskin zekâsını derin anlamını ifade edebilecek, onu ana hatlarıyla belirtebilecek durumda değiliz.

Ve bana öyle geliyor ki, kendimi sanatçı olarak gördüğüm halde, bu yüce, bu güçlü, bu devâsâ kişiyi tam olarak tasvir edemem.

Lenin politikada büyük, fakat aynı zamanda gerçek, dünyevî ve basit bir insandı.

Ben şahsen tanıdığım diğer Lenin hakkında, sizin ve benim kadar sade olan bir insan hakkında birkaç söz söylemek istiyorum.

1907 yılında hafif hasta olarak Londra'ya parti kurultayına gittiğimde, Lenin benimle otelime geldi ve yatağımın nemli olup olmadığına baktı; daha fazla üşüteceğimden korkuyordu. Evet, ben Lenin'i böyle tanıyorum, o birçoğunun sandığından çok başka bir insandı.

Bir de onunla ilgili buna benzer bir anım daha canlanıyor içimde. Kapri'de bendeyken balıkları «elle» yakalayışı ve bu arada içten, kendi tarzında gülüşü. Adanın tüm balıkçıları kendisine «Sinyor drin drin» diyorlardı. Yerlilerin dilini anlamayan Lenin ise bunu onlara doğru olarak anlatamıyor ve balık «drin drin» yaptığı zaman yukarı çekilmesi gerektiğini söylüyordu.

Lenin'i iskambil oynarken biliyorum. «Benim teyzem, senin teyzen» oyununu çok severdi ve bunu oynarken kendi tarzında gülerdi. Böyle anlarda onda bütün dünyayı hayrete düşürecek hiç bir şey yoktu. Hiç bir şey. İçimizden her biri gibi sade, tatlı iyi kalpli, alışılmış ve basit bir Rus insanıydı. Fakat birdenbire görüntüsü, — sizi temin ederim — bende korku uyandıran bir insanla karşılaşırdınız. Gezegenimizde tarihin manivelâsını dilediği gibi kullanan bu büyük insanın görüntüsü karşısında insan korku duyuyor.

Ve bu basit, sevimli, iyi kalpli ve içten gülen insandan anlamı güç kavranan bu devâsâ kişiye geçiş son derece hayret verici bir şey.

Evet, Lenin hakkında, önünde içten eğildiğim ve kendisine uzun süre sağlık ve şimdi sahip olduğu o tükenmez enerjiyi ve dünyadaki tüm iyi şeyleri dilediğim insan hakkında söylemek istediğim buydu.

Çok önemli insan tanıdım, Tolstoy'un ve bunun gibi başkalarını tanıdım, fakat Lenin'in üstün kişliği bunları gölgede bırakıyor...

Ve sizin şansınıza, tüm ülkenin şansına böyle bir insan vardır. Onun kıymetini bilmeli, onu çok sevmeli ve ona tüm dünyayı, gezegeni kapsayan büyük görevinde yardım etmeliyiz. Evet, onun kişiliğinde Rus tarihi umulmayan bir şey yarattı.

Şunu anlayınız ki, bu insan kişisel olarak hiç bir şey gereksinmemektedir. Fakat tarihi bir yaratık olarak sizin cesur, sabırlı, kesif çalışmanıza ve insanî sevginize ihtiyacı vardır.

Onun işine duyduğumuz saygıyı göstermenin, ona salt Rusya için değil, tüm insanlık için yaptıklarından dolayı minnetinizi göstermenin en iyi yolu, namuslu, kesif bir çalışma, çalışmayı sevme ve zihinsel zindeliktir; bunları ben de size tüm kalbimle diliyorum...

Sizlere bu birkaç sözü söylemek istemiştim yoldaşlar.

(RKP'nin Moskova komitesindeki bir toplantıda Lenin'in 50. doğum günü nedeniyle 23 Nisan 1920'de verilmiş bir söylev.)

«VLADİMİR İLYİÇ LENİN» ADLI MAKALEDEN

... Hayal gücünün yazar için zorunlu olan cüretkârlığı, beni zaman zaman şu soruyu sormaya yöneltiyor :

Lenin yeni dünyayı nasıl görüyor?

Ve gözümün önünde, hür bir insanlığın çalışmasıyla özenle yontularak dev bir zümrüt haline getirilmiş yerkürenin şahane görüntüsü canlanıyor. Tüm insanlar akıllı ve herkes yaptığı ve çevresinde olan herşeyden sorumluluk duyuyor. Heryerde bahçeler içinde şahane yapılar, heryerde insanın gemlediği ve örgütlediği doğa güçleri onun için çalışıyorlar ve o—insan— nihayet tüm unsurların gerçek efendisi. İnsan gücü artık kaba, pis işler için ziyan edilmemektedir, bu güç zihinsel enerjiye dönüşmüştür. İnsanın tüm gücü, çözümü için sürdürülen düşüncelerin eskiden beri başarısızlığa uğradığı varoluş sorunlarına yönelmiştir. Gerekli çabalar, sosyal kavganın biçimleri, bu düşüncenin yıpranmışlığını, parçalanmışlığını ve uzlaşmaz iki prensibi tanıma dramının kaçınılmazlığı nedeniyle yorgun bırakılmışlığını açıklar ve haklı çıkarır.

Tekniğin daha yüksek bir düzeye ulaştırdığı ve sosyal düşüncenin sürdürdüğü çalışma, insan için bir zevk olacaktır. Nihayet yeryüzünde en değerli mülk olan insanın zihinsel güçleri, serbesttir ve insan zihni korkusuz olmuştur.

Korkusuz bir zihin ve politik alanda görülmemiş bir görüş keskinliği bunlar Lenin'in kişiliğinin ana hatlarıydı. Onun yarattığı diplomasinin dili gibi bir dili dünya hiçbir zaman duymamıştı. Bu dil, fraklı ve smokinli diplomatların nâzik kulaklarına kaba gelse de. gerçek bir dildir. Fakat gerçek, biz insanlar onu kendimiz güzel ,yapana, kendi yarattığımız güzel gerçeklerden biri olan müzik kadar güzel yapana dek kaba olarak kalacaktır.

Lenin hakkında ona yabancı olan hayalî destanlar düzdüğümü sanmıyorum; bu insanı roman-

tikleştirdiğimi sanmıyorum, çünkü onu, insanların gelecekteki mutluluğu rüyasından, aydınlık, sevinç dolu bir yaşam rüyasından ayrı düşünemem.

Lenin herhangi bir çağdaşımdan daha fazla insandır. Aklı tabii ve zorunlu olarak politik düşüncelerle meşgul olsa bile, seyrek dinlenme anlarında bu kavgacı zihnin, güzel geleceğin uzaklıklarına kaydığından ve tahmin edebileceğimden çok daha fazla şey gördüğünden eminim. Lenin'in tüm yaşamı bir amaca yöneliktir : Tüm insanların mutluluğu; ve bunun için o, tüm iradesiyle, tıpkı bir keşiş gibi ve erkekçe, başlamasına hizmet ettiği bir sürecin sonunu, yüzyılların derinliklerinde aramak zorundadır...

(1920'de yazılmıştır.)

H.G. WELLS'E BİR MEKTUPTAN

... Mektubumun sonunda Size Lenin hakkında birkaç söz yazmama izin veriniz.

«Times» da güya bu insana özgü lüksten ve Asyalı dalkavukluğundan sözediliyor. Bunlar yalandır.

Kendini kudretine kaptırmak, Lenin'le en ilgisi olmayan şeydir. O doğuştan bir püritandır. Kremlin'de de tıpkı Paris'teki mülteci hayatı gibi sade ve alçakgönüllü bir hayat sürmektedir. Son derece üstün ve doğru bir insandır. Rusya'da, yorulmadan, verimsiz, ot bürümüş bir tarlayı süren dev bir pulluk görevini yapmaktadır.

(22 Mayıs 1920'de yazılmıştır.)

L.M. BELKİNA'NIN «KARA PROMETHEUS» ADLI DRAMI ÜZERİNE MEKTUPLAŞMA

1 Mart 1921

1

Gorbunov'un Gorki'ye mektubu

Maksim Gorki'ye,

Yoldaş Lenin'in ricasıyla Size Lyubov Mihailovna Belkina'nın eserlerini ve mektuplarını kapsayan bu iki dosyayı görüşünüzü belirtmeniz için yolluyorum.

Halk komiserlikleri heyeti idarehane yöneticisi.

2

Gorbunov'un L.M. Belkina'ya mektubu

Lyubov Mihailovna Belkina'ya.

Tula, Puşkinskaya 10.

Vladimir Lenin eserlerinizi gördü ve onları görüşünü belirtmesi için Maksim Gorki'ye yolladı.

Halk komiserlikleri heyeti idarehane yöneticisi - sekreter.

3

Gorki'den Gorbunov'a

17 Mart 1921

Yoldaş Gorbunov'a

Değerli yoldaş,

Belkina'nın bana gönderdiğiniz mektuplarını ve «Kara prometheus» adlı dramını okudum.

Belkina, Vladimir İlyiç'e mektubunda, «kültürün, herşeyden evvel sanatın, kapitalizmin taklitçilerinin pençelerinden kurtarılması» teklifinde bulunuyor.

Bunun için şunlar şarttır :

Kültürel cephe için bir organizsyon tasarısı yapmak,

ona bir çalışma plânı,

bir taktik program,

ve bir âmir vermek.

Tüm bunları da Lenin örgütlemeli.

Mektuplar, zaman zaman isteriye varan bir coşkuyla yazılmış, fakat bazan da insanda saf «yağcılık» etkisi yapıyor. Belki de bu yazarın yazmadaki yeteneksizliğinden ileri geliyor. Ayrıca mektuplarda ortaya konan tüm düşünceler bence tam anlamıyla zırva. Bunları yazan gerçi ortodoks, fakat pek akıllı bir komünist değil, anlaşılan bir şeye canı sıkılmış, ya da sadece yorgunluktan, öfkelenecek derecede yıpranmış ikbalperest bir kişi.

Dramı, bugün düzinelerle yazılan ve bir çok iyi şey amaçladıkları halde pek az yetenek hayat bilgisi örneği veren oyunlardan. Edebî yönden zayıf, fakat tahrikçi değeri var, hem de az buz değil. Taşradaki «işçi stüdyoları» böyle oyunlar yazıyor, sahneliyor ve oynuyorlar.

Yazarın büyük bir hararetle yaptığı gibi bu gibi oyunları Vladimir İlyiç'e ithaf etmekle kendisi pek sevindirilemez sanıyorum. Belkina neden yazıyor kuzum? «Yetenek dolu bir eser olan ve konuyu 'elektriklendiren' bir oyunu Size ithaf etmek» iznine sahip olmayı istiyor.

Hepsi bu.

Gerisi sadece boş lâf.

sıhhatli kalınız.

A Peşkov.

V.İ. NEMİROVİÇ — DANÇENKO'YA

27 Eylül 1921

Sevgili Vladimir İvanoviç,

Meseleye ümitsiz gözüyle bakıyorum. (169) Bir barbarlık, çıkarcılık ve âdilik dalgası, giderek büyüyerek yükseliyor ve parçalanmış kültürümüzün artıklarını yoketmekle tehdit ediyor. Bu, insanlardan gelmiyor, şartlardan doğuyor, büyük bir olasılıkla değişik faktörlerin birleşmesinden ve herşeyden evvel açlık ve onun yarattığı panikten.

Tüm bunların önüne geçilemez olduğundan korkuyorum, fakat buna rağmen ayağa kalkar kalkmaz İlyiç'le konuşacağım ve sanat tiyatrosunun kurtarılması için Krassin'e yazacağım.

Rus sanatının bu parlak meşalesi, kiminin düşüncesizliği, kiminin de saf aptallığı yüzünden boğularak söndürülürse, bu bir rezalet olur.

Lenin'le konuşmamın sonucunu Size mektupla bildireceğim.

Tanıdıklara selâmımı söyleyiniz, Size de tüm kalbimle en iyi dileklerde bulunuyorum.

A. Peşkov

(28 Eylül 1921'den sonra yazılmıştır.)

İ.P. LADİŞNİKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Önümüzdeki günlerde İlyiç'e, buradaki ko-

---

(169) Meseleye ümitsiz gözüyle bakıyorum: Rus yazar ve rejisörü Nemiroviç-Dançenko, kurucularından olduğu Moskova Sanat Tiyatrosu için halk eğitimi komiserliğinden yardım istemişti.

münistler hakkındaki görüşlerimle ilgili uzun bir mektup yazacağım. Birkaçıyla biraraya geliyorum...

(1922 Aralığı sonunda yazılmıştır.)

LENİN ENSTİTÜSÜ DİREKTÖRÜNE

Berlin, 25 Kasım 1923

Sevgili Lev Borissoviç, (170)

Vladimir İlyiç'in 1906'dan 1913'e dek yazdığı tüm mektuplar bugünlerde sekreter Krestinski'ye verilecek ve Moskova'ya adresinize yollanacaktır.

Sadece benim için değeri olan küçük bir notu saklıyorum, onun da fotokopisini yarın tedavi olmak için gideceğim Çekoslavakya'dan size yollayacağım.

1918 - 1920 yıllarından da bazı mektuplar var, bunlar da Size en kısa zamanda J.P. Peşkova tarafından iletilecek; bunlar Rusya'da Petrograd'da.

İçten selâmlar ve en iyi dilekler.

A. Peşkov

EL MADANİ'YE (171) BİR MEKTUPTAN

... Lenin'in ölümünü gayet tabii beklediğim halde buna çok üzüldüm. Onunla ilgili anılarımı

---

(170) Lev Borissoviç: Kamenev

(171) El Madani: anarşist, 1905/1907 devriminden sonra Rusya'dan iltica etti, Gorki'nin eserlerini İspanyolca'ya çevirdi.

yazıyorum. Bu adamı çok seviyorum ve o benim için ölmedi. Gerçek, büyük bir insandı, kendi tarzında bir idealistti. Bağlandığı fikri sevmişti, bu onun inancı olmuştu. Çok acı bir kayıp. Bu boşluğun nasıl doldurulacağını ve bunu kimin dolduracağını bilemiyorum...

(27 Ocak 1924'te yazılmıştır.)

M.F. ANDREYEVA'YA BİR MEKTUPTAN

Leninle ilgili o çok güzel mektubunu aldım. Onunla ilgili anılarımı yazdım. Fena olmadığını söylüyorlar. Bu günlerde daktilo edilmeleri için onları Piotr Petroviç'e yollayacağım. Bunların bir an evvel yapılmasını rica ediyorum, çünkü bunların Amerika, Fransa ve Rusya'da basılmaları gerek.

Hem yazıyor, hem de acı yaşlar döküyordum. Tolstoy için bile bu kadar üzülmemiştim. İşte şimdi bile: Yazıyorum ve elim titriyor. Bu erken ölüm herkesi sarstı, herkesi. Yekaterina Pavlovna bana Moskova'nın ne kadar hareketlendiğini anlatan iki mektup yolladı, herhalde şimdiye dek görülmemiş birşey. Roşkov'la Desnizki'den bir telgraf aldım, İlyiç'e ilişkin anılarını bir cilt halinde çıkarıyorlar. Ve her yandan derin, gerçek acıyla dolu mektuplar geliyor.

Yalnız şu çürümüş mülteciler bu İNSAN'ın üzerine zehirlerini kusuyorlar, fakat bu sağlıklı kana mikrop bulaştıramayan bir zehir. Onları sevmiyorum, politika yapan ve entrikalar çeviren bu mültecileri aşağılıyorum. Fakat yine de insan. Rus insanlarının vatanlarından kopunca nasıl yabanileştiğini, hayvanlaştığını ve darkafalı olduklarını

görünce ürküyor. Özellikle şu dejenere Aldanov (172) ve Eichenwald (173) cansıkıcılar. Ne yazık ki her ikisi de yahudi.

Büyük bir üzüntü içindeyim. Kaptan gemiyi terketti. Geri kalan mürettebatın cesur insanlar olduğunu ve İlyiç tarafından iyi yetiştirilmiş olduklarını biliyorum, biliyorum ki güçlü bir fırtınada şaşırmayacaklardır. Yalnızca eğer bataklığa saplanmazlar, sütliman sudan yorgun düşmezlerse, tek tehlike bu.

Herşeye rağmen Rusya kabiliyetlerle dolu. Mutsuzluk dolu olduğu kadar kabiliyet dolu.

İlyiç'in aramızdan ayrılması Rusya'nın yüz yıllardan beri en büyük felâketi. Evet en büyük...

A. P.

(4 Şubat 1924'te yazılmıştır.)

J.P. PEŞKOVA'YA BİR MEKTUPTAN

... Bu günlerde senden, İlyiç'in kaybının yaptığı etkiden sözeden iki mektup aldım. Gazeteleri de aldım, teşekkür ederim!

Lenin'in ölümüne dek, mülteci basınının tüm iğrençliğine ve âcizliğine rağmen yine de mülteciler için genel olarak belli bir üzüntü duyuyordum. Fakat mültecilerin Lenin'in ölümü karşısında takındıkları tavır — ki bu nefretini gizleyememeyi hastalık derecesine vardırmış bir tutum-

(172) Aldanov: yazar ve karşı devrimci mülteci Mark Aleksandroviç Landau'nun takma adı.

(173) Eichenwald: Yuli İssayeviç Eichenwald, edebiyat eleştirmeni, 1922'de Rusya'dan çıkarıldı.

du — beni bu hislerden tamamiyle arıttı. Sanırım 1907 - 1910 yıllarında bile, bugünkü gibi düşmanca, hayvani sevinç çığlıklarıyla dolu iğrenç günler yaşamamıştım. İnsanî aptallığın ve düşmanlığın bu denli canlı bir örneğini şimdiye dek hiç görmemiştim. Neler yazmıyorlar ve konuşmuyorlar ki! Evet, çürümüşlüklerini böylesine köpekçe ortaya koyan bu insanlar, kendilerine karşı merhametsiz davranıyorlar. Gömülmemiş cesetlerin ne denli çabuk çürüdüklerine tanık olmak çok acı. Tahminen şöyle bir yazı yazacağım : «İtaatsizlerin zihniyeti.»

«İlyiç'e ilişkin anılar»ı yazdım, Tihonov'un dergisinde çıkacaklar...

(11 Şubat 1924'te yazılmıştır.)

S.F. OLDENBURG'A BİR MEKTUPTAN

Vladimir İlyiç'in ölümü nedeniyle yaptığınız konuşmadan dolayı Sizi burada Sovyet Devletine «yaltaklanarak geçinenlerden» saymaya başladılar. Mülteci basını sonunda idyotluğun esiri oldu. Bilirsiniz, oldukça sabırlı bir insanımdır, fakat bu aralar burada Lenin ve Rusya hakkında yazılmış olanlar ve yazılanlar gerçekten dayanılır gibi değil!..

(12 Şubat 1924'te yazılmıştır.)

«ÇESKE SLOVO»NUN BİR MUHABİRİYLE YAPILAN KONUŞMADAN :

Lenin son derece önemli bir adamdı. Büyük bir devlet adamı ve büyük bir İNSAN'dı... Onun dostu olmak benim için şereftir...

(12 Şubat 1924'te yayınlanmıştır.)

F.A. STEPUN'A BİR MEKTUPTAN

... Benim için bu ölüm yeni bir acı. Lenin'i sevmiştim ve onu hâlâ seviyorum. O çok büyük ve gerçek bir insandı...

(1924 Şubatında yazılmıştır.)

DOMAİN ROLLAND'A BİR MEKTUPDAN:

... Evet sevgili dostum, Lenin'in ölümü tüm Rusya için büyük ve yeri doldurulmaz bir kayıp, benim içinse ağır bir darbe. Onun bu kadar çabuk öleceğini düşünmemiştim.

... Beyni hayatın mutsuzluğuna, yokluğuna ve acılarına karşı bir nefretle, insanlara karşı duyduğu kalbinin derinliklerinde saklı gizli bir acımayla doluydu. Onun sevgisinin fikirlere değil insanlara olduğunu biliyorum. Bilirsiniz, halkın çıkarları bunu gerektirdiğinde fikirleri nasıl da kırıp bükerdi. Onu seviyordum ve hâlâ da seviyorum. Onu öfkeyle seviyordum. Onunla sözümü sakınmadan dobra dobra konuşurdum. Onunla başka kimseyle konuşulmayacağı gibi konuşabilirdiniz, sözleriniz nasıl olursa olsun arkalarında gizli anlamı hemen kavrardı.

Onun acıdan nefret ettiği, insanları değiştiren ve onların gelişmesine engel olan her şeye karşı sınırsız bir düşmanlık beslediği için özellikle çok seviyordum, ona bu yüzden özellikle çok bağlıydım. O çok büyük bir Rus insanıydı. Onun değerini çok doğru belirtmişsiniz. (174) Tolstoi ve

---

(174) Değerini... Romain Rolland'ın 1924'te yazdığı «Büyük kaptan» adlı makalesinden sözedilmektedir.

O, bunlar iki dev insandı; onları tanımış olmaktan gurur duyuyorum...

(3 Mart 1924'de yazılmıştır.)

EL MADANİ'YE BİR MEKTUPTAN :

15 Mart 1924

El Madani,

Mektubunuz beni biraz şaşırttı. Evvelce de emekçi halkın gerçek önderi ve bu dünyanın büyük bir insanı olarak Lenin hakkında yazdığımı bilmiyor muydunuz? Onu uzun süre ve gayet iyi tanıdım. Ve onu Lev Tolstoy gibi bir devle karşılaştırmak fırsatını buldum.

... Yalnızca Lenin'i tanımakla kalmadım, onu seviyorum ve o benim için ölmedi. İnsanların mutsuzluğuna ve acılarına karşı ender rastlanır, hayret verici derecede doğru ve güçlü bir nefretle doluydu, Sanırım siz böyle bir duygunun anlamını ölçemezsiniz, çünkü siz buna sahip değilsiniz. Japonya felâketi (175) nedeniyle şöyle yazıyorsunuz: «Bu gerekliydi! Rusya ve Çin için bir tehlike azaldı!» Kanımca böyle sözler yalnızca nasyonalist bir «karayüzler» taraflısının ya da zihni bulanık bir mizantrop'un ağzına yaraşır. Lenin tabii ki böyle bir şeyi ne söyler ne de düşünebilirdi. Ve devam ediyorsunuz : «Keşke en azından yirmi bin kat daha fazla insan ölseydi.» Bunlar da ayni şekilde bir delinin veya öfkeden hayvanlaşmış bir insanın sözleri. Sanıyorum ki bunları düşünmeden yazdı-

(175) Japonya felâketi: 1923'te Japonya'yı sasran deprem.

nız. Sizin için insanlar değerli değilse, değerli olan nedir? Garip. Eğer gerçekten böyle düşünüyorsanız o zaman Lenin'in zalimliği hakkında konuşmaya hakkınız yok, bu tabii. Üstelik onun zalimliği parti düşmanları ve mülteciler tarafından uydurulmuş bir masaldır. Tabii ki onun yönetimi altında insanlar öldürüldü; bildiğiniz gibi ölü vermeden savaş olmaz. Fakat ona saldırdılar, o da kendini savundu.

«Tek yöncülük zihinsel sınırlılıktır.» diye yazıyorsunuz. Özür dilerim ama, tek yöncülük sizin özelliğinizdir. Ve şunu hatırlatmama da izin veriniz ki bir devrimcinin en büyük erdemi bu özelliktir.

Öyle görünüyor ki beni bir anarşist olarak görüyorsunuz, fakat yanılıyorsunuz. Ben hiç bir zaman bir anarşist olmadım ve olmıyacağım da. Anarşizm: Bu pratikte çaresizliği ve güçsüzlüğü, teoride ise fantaziyi veya «ütopya»yı ifade eden bir deyimdir.

Sanıyorum Siz sadece mülteci edebiyatı okuyorsunuz, bu yüzden de Lenin'in politik ordusunun % 90'ını işçilerin oluşturduğunu bilmiyorsunuz. Rus gerçeğini az tanıyorsunuz, hele bu günkünü özellikle pek az. Ve anlaşılan, Rusya'nın şimdi bütün dünya için çalışan, insanlığı yeniden örgütlemek için çalışan bir ülke olduğunu kavrayamıyorsunuz. Rusya'daki bu çalışma gücünü Lenin uyandırdı.

Sizin yaptığınız o «kitlelerin rolünün marksist değerlendirmesi»ne katılmıyorum. Daha uzun süre «önderler çağı»nda yaşayacağız. Bu böyle. En iyi dileklerimle.

A. Peşkov

BİLİNMEYEN BİR KİMSEYE :

Onun insan üstü iradesi kaybolmadı, insanların içinde canlanmış dünyada yaşıyor.

Onun yarattığı ve başlattığı çalışmayı bir daha başlamamak üzere durdurmayı başaramıyacaklar, hatta onu kısa bir süre için bile bölmeyi başaramıyacaklar. Dünya bu insanı bekliyordu, insan ortaya çıktı ve yolu gösterdi, ve insanlar bu yolu sonuna dek yürüyecekler; önlerinde ölümsüz önderin aydınlık silueti.

M. Gorki

(1924 - 1927 arasında yazılmıştır.)

EL MADANİ'YE BİR MEKTUPTAN

Siz Madani, tamamen gereksiz yere kırıldınız ve beni Sizi incitmek istemekle suçladınız. Madem ki Siz görüşlerinizi dobra dobra açıklamak hakkını kendinize tanıyorsunuz, o halde bu hakkı benden de esirgememeniz gerekir. Çünkü düşünceleriniz şeklen nasyonalistlerin ve «kara yüzler»in düşüncelerine uyuyor, bu benim suçum değil, Sizin suçunuz. Sizi hiçbir şekilde incitmek istemeden Size bunu açıkladım. Sizin kim olduğunuzu çok iyi seziyorum ve bana inanınız, Sizin gibi insanları takdir etmeyi çok iyi bilirim. Tabii ki Lenin'in rolünün değerlendirilmesi konusunda, anarşizm konusunda ve bazı diğer konularda aramızda uzlaşmaz görüş ayrılıkları var, ama düşünen insanlar arasında görüş ayrılıkları doğal değil mi? Lenin'in eseri üzerinde iyice düşünür ve onun insan-

ları, iç özgürlüklerinin bilincine varmada ve fetişleri yoketmede ne kadar ileri götürdüğünü anlarsanız, bu anlaşmazlıklardan biri yokolur. Anarşizm, bu konuda ancak ikiyüz yıl sonra görüşünüzü paylaşırım, daha önce değil. Tarihin kaplumbağa adımıyla yürüyüşü, giderek kişiliğin koşar adımlarla yürüyüşünün gerisinde kalıyor. Ve görüyorum ki, anarşizm şimdilik en güçlüleri değil, en hiddetlileri seçiyor...

F.V. GLADKOV'A (176) BİR MEKTUPTAN

... Gleb İvanoviç (Uspenski) (177) iyi bir dinleyiciydi ve arada sırada küçük şakalar yapıyorduysa, bunları sırf «Vakit geçirmek için» yapıyordu. Kısa sözleri deyim haline geldi. Örneğin : «ezcümle kavga» —İlyiç'in bayıldığı bir deyim.—

(23 Ağustos 1925'te yazılmıştır.)

M.P. PAVLOVİÇ'E

29 Aralık 1925

Sayın yoldaş Pavloviç,

Oryantalistik enstitüsünün beklenmedik ve pek de hak etmediğim selâmı beni çok duygulandırdı.

Enstitünün kurulmasındaki rolümün sizin söylediğiniz kadar «önemli» olduğuna gayet tabii ki inanmıyorum. Bu meseleyi tamamen unuttuğu-

(176) Gladkov : Fiodor Vassilyeviç G. Sovyet yazarı.

(177) Gleb İvanoviç Uspenski : Rus yazarı.

mu ve Vladimir İlyiç'e doğu hakkında yazdıklarımı hatırlamadığımı tahmin ederken tamamen haklıydınız.

Ona o zor günlerde her türlü «meselelerimle» yük olmuştum : hidroturba, anormal çocuklar, uçak bombardımanını denetleyen bir aygıt vs. Mükemmel İlyiç benim tüm projelerime hemen «edebiyat ve romantizm» deyip çıkıyordu. Ve arkasından o sevimli, keskin ve kurnaz gözlerini kısıp alaylı alaylı soruyordu : «Hm, hm, yine mi edebiyat?»

Fakat bazan alay etse bile bunun «edebiyat» olmadığını bilirdi. Somutlaştırmak yeteneği, «zihin gözlerinin» fikirleri hayatta somutlaşmış olarak görme yeteneği insana hayret veriyordu.

Bu insan hakkında daha çok şey söylenecek ve yazılacak.

Vladimir İlyiç hakkında kötü yazdım. Ölümüyle çok sarsılmıştım ve bu çok sevdiğim insanın kaybından duyduğum kişisel acıyı haykırmakta çok acele ettim. Evet.

Sevgili yoldaş Pavloviç, eğer mümkünse, enstitünün öğrencilerine selâmımı ve çalışmalarında cesaretli ve başarılı olmalarını dilediğimi söyleyiniz.

Doğuda dev bir eser yaratılıyor. Her ne kadar bir «vatanperver» değilsem de itiraf etmek zorundayım ki, geri kalmış Rusya'nın doğuyu uyandırmasından gurur duyuyorum. İnsanın böyle bazı zaafları oluyor, gurur duyuyorum.

Elinizi kuvvetle sıkarım.

Yeni yılda en iyi dileklerimle! Eğer bu adetse, öğrencilere de yeni yıllarını kutladığımı söyleyiniz.

A. Peşkov

K.G. KOLGANOV'A BİR MEKTUPTAN

Dostane mektubunuz için teşekkürler Konstantin Georgiyeviç!

Sorularınızı cevaplıyorum.

Ekim devrimi şüphesiz dünya çapında önemi olan bir gerçektir ve yalnızca sınıf içgüdüsüyle gözleri kör olmuş ya da çok aptal kimseler bunu kavrayamazlar. Zamanında bu girişime karşı şüpheci bir tutum içindeydim, çünkü bolşevik yoldaşların, asker - çiftçi anarşisinin önüne geçecek gücü kendilerinde bulup bulamayacaklarından emin değildim. Fakat Vladimir İlyiç'in ve dostlarının dehası bunu başardı. Ve Sovyet devletinin düşmanları ne derlerse desinler, Rusya yeni bir hayata başladı ve her alanda şaşırtıcı derecede kesif bir yaratıcılık örneği veriyor. Birçok hatalar mı? Yalnızca hiçbirşey yapmayan yanılmaz. Oysa bizde Volhov nehri boyunda ve Şatura bataklıklarında beş yılda, eski rejimde yirmi yılda yapılamayacak olanı yapıyorlar. Biliyorum, aptallıklar, çok büyük aptallıklar da yapılıyor, fakat nihayet kötü mirası ve «eski devir»den bulaşmaları da göz önüne almalıyız. Tüm bunlar geçer gider. Gayet tabii ki bütün Rusların yüz yılda birer melek olacaklarına inanmıyorum, fakat daha şimdiden mükemmel işçiler olmaya ve «hayatın efendileri» olmayı öğrenmeye başladıklarını görüyorum...

(15 Eylül 1926'da yazılmıştır.)

J.P. PEŞKOVA'YA BİR MEKTUPTAN

Lûtfen Leonid Borissoviç'in tabutuna bir çelenk koy.

Kordelâya şöyle yazdır : «Eski dostuma M.G.»

Böylece bizden biri daha gitti. O, zekâsı ve yeteneği bakımından kanımca Vladimir İlyiç'ten sonra ikinciydi. İlyiç onun hakkında şöyle derdi: «O, herhangi bir Avrupa devletinde başbakan olabilirdi.» Evet, «yaşlılar» henüz gerçekten yaşlanmadan göçüyorlar, buna karşın gençlerse çok fazla gençler.

Tabii burada gene bu ölüme duydukları sevinçten oynayanlar var. Şu mülteciler ne iğrenç bir ayaktakımı ve çabuk çürüyorlar...

(27 Kasım 1926'da yazılmıştır.)

P.P. KRYUÇKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Krassin'in ölümü ağır bir darbe, büyük bir kayıp. Onu 25 yıl süreyle tanıdım, Vladimir İlyiç'ten daha iyi ve daha yakın; ve sanıyorum ki, zekâ, doğruluk, enerji ve korkusuzluk yönünden kendisi ikinci geliyordu. Vladimir İlyiç'in de ona çok değer verdiğini ve kendisini çok sevdiğini biliyorum...

(28 Kasım 1926'da yazılmıştır.)

İ.İ. SKVORZOV — STEPANOV'A BİR MEKTUPTAN

... Bilindiği gibi ekim devrimini o zamanlar kavrayamamıştım; onu, V. İlyiç'e suikast yapıldığı güne dek kavrayamadım. Şimdi anlıyorum ki, bolşevik partisinde örgütlenmiş proleteryanın kaderi için duyduğum kaygı, beni bunu kavramaktan alıkoymuştu. İlyiç'in, işçilerin ilerici güçlerini,

anarşinin karışıklığına sürükleyeceğini, onları ziyan edip parçalayacağını sanmıştım. Sanırım 1917 yılında bundan korkan yalnız ben değildim birçok başka bolşevik yoldaşlar da böyle düşünüyorlardı. Tekrar ediyorum: «şimdi» bunun böyle olduğunu sanıyorum, ama o zaman gerçekten böyle miydi, bunu iddia edemem. Ben hayatın olaylarını mantıkla değil, hislerle kavrayan bir insanım ve bu özellik bende herzaman ağır basacaktır.

Fakat bende daha gençlik yıllarında işçi sınıfıyla sıkı sıkıya bağlı olma bilinci, daha doğrusu duygusu gelişti ve onun kaderi için duyduğum kaygı beni hiçbir zaman, bugüne dek. rahat bırakmadı. Bu, çölün ortasındaki vahasını canlandıran kaynak için arabın duyduğu kaygıya benzer. Bunları sadece, bugün artık nedenini anlayamadığım «sendelememe»in nedenlerini açıklamak için söylüyorum ve bunları herkese ilân etmek için değil, Sizin, eski bir dostum için söylüyorum...

(15 Ekim 1927'de yazılmıştır.)

S.M. BREİTBURG'A

Sorrento, 8 Eylül 1927

Çok özür diliyorum, mektubunuza cevabım epeyce gecikti Semyon Moisseyeviç; çok hastaydım.

14 numaralı mektuba ilişkin olarak: Herhalde mektubun Vladimir İlyiç'in arşivinde vardır. Ne yazdığımı hatırlayabilecek durumda değilim.

«Proleter» için Tolstoy hakkında yazdım. Daktilo edilmiş müsvedde Petersburg'a gönderildi. Redaksiyondan biri, galiba Malişev bana bu müs-

veddenin ve «alevcik» adlı masalın bir arama sırasında kaybolduklarını söyledi, fakat redaksiyonda mı, yoksa yoldaşlardan birinde mi bunu hatırlamıyorum. Müsveddenin başlığını da hatırlamıyorum. Galiba «Büyük bir insan», çünkü eserde büyüyen ve sonunda insanları görmeyip duymayıp yalnızca kendinle ve kendi gölgesiyle konuşan bir insan konu ediliyor. Fakat başlığın bu olduğunu kesinlikle söyleyemem. Galiba işçi gazetelerinde müsveddelerimden beşi kayboldu.

Vladimir İlyiç'e ilişkin anılarıma (178) şimdi hiçbirşey ekleyemem, çünkü arşivim yanımda değil. En iyi dileklerimle.

A. Peşkov

(7 Kasım 1927'de yazılmıştır.)

L.S. DANOVSKİ'YE

L.S. Danovski'ye.

Evet, on yıl önce şimdi düşündüğüm gibi düşünmüyordum. O zamanlar bana, Lenin örgütlenmiş proletaryanın güçlerine fazla değer veriyormuş gibi geliyordu ve bolşeviklerin, savaşın getirdiği anarşinin sonucu olarak yönetimi ellerine geçiremeyeceklerine, aksine anarşinin onları beraberinde sürükleyeceğine inanıyordum. 1918'de, Vladimir İlyiç'e yapılan suikastten hemen sonra bu görüşümü değiştirdim, çünkü işçilerin bu rezilce girişime karşı gösterdikleri genel öfke bana Le-

---

(178) «Vladimir İlyiç'e ilişkin anılarım...» : Breitburg Gorki'den, anılarının Lenin'in Tolstoy'u övmesini kapsayan bölümünü tamamlamasını istemişti.

Voronski : Aleksander Konstantinoviç V.. Edebiyat eleştirmeni, gazeteci ve yazar.

nin'in idesinin işçi kitlesinin bilincine nasıl derin nüfuz ettiğini ve onu şaşırtıcı bir hızla nasıl örgütlediğini gösterdi. 1921'in sonuna dek bu güçlerin gelişmesini ve yiğit çalışmalarını Rusya'da gözlemledim, altı yıldır da buradan gözlemlemekteyim.

Şimdi inanıyorum ki, işçi - köylü gücünün geçen on yılda başardığı büyük işin önemini anlayamayanlar, kişisel başarısızlıklar yüzünden bolşeviklere kızan, savaş öncesinin o şüpheli «uygar» günlerine dönmek isteyen kimseler, her renkten darkafalılar, dargörüşlü ikbalperestler ve her türlü köhne, işe yaramaz insanlardır.

M. Gorki

(1927 Kasımının ilk yarısında yazılmıştır.)

İ.İ. SKVORZOV — STEPANOV'A BİR MEKTUPTAN

... Vladimir İlyiç 50. yaşgününde tamamen yerinde olarak şöyle dedi : «Şu jübileler de amma komik şeyler...»

(30 Kasım 1927'de yazılmıştır.)

L. ANİSSİMOV'A (A.K. VORONSKİ) BİR MEKTUPTAN

... Uzun, dönemeçli yolumda az tarikat düşkünü koyu bilginlere, parti yöneticilerine, klerikallere, dergi redaktörlerine ve «hayat öğretmenlerine» rastlamadım. Ve yalnızca Vladimir İlyiç ben-

de «bir idenin uşağı» etkisi uyandırmadı, aksine o benim gözümde herzaman fikirlerin yaratıcısıydı...

(17 Mart 1928'de yazılmıştır.)

S.V. BRUNELLER'E (179)

Sorrento, 23 Mart 1928

Sayın yoldaş Bruneller,

Rusya'dan 1921 kasımında çıktım. Çünkü hastaydım ve V.İ. Lenin ısrarla yurt dışına gitmemi istemişti. O zamanlar bizim Rusya'da sanatoryumlar yoktu.

Burada yaşadığım sürece beş yılda yedi kitap yazdım; bunu Rusya'da hayatta yapamazdım.

Moskova'nın «İsvestiya»sından da mutlaka bileceğiniz gibi Sovyet devletiyle görüş ayrılıklarım yok.

Selâmlar.

A. Peşkov

«ÜNLÜLER VE 'AMATÖRLER' ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN

... «Kavga olmadan olmaz» derdi V.İ. Lenin. Herzaman «gerekeni» söylerdi — harika bir alışkanlık!

---

(179) Bruneller: S.V. Bru.: Dnepropetrovsk'taki demiryolu atelyelerinde işçi; 1928 Şubatında Gorki'ye yüzbinlerce hayranından biri olduğunu yazmış ve Rus proletaryasının çarlık rejiminden kurtulması için çalışmış olan kendisinin neden yurt dışında yaşadığını sormuştu.

«Mirası inkâr etmiyoruz» diyordu 35 sene evvel. Ve tüm hayatı boyunca çalışmasıyla gerçekten de burjuva kültüründe hiç bir şeyi inkâr etmediğini isbat etti. Bana öyle geliyor ki bu kültürün en değerli şeyleri olarak tekniği, tüm iş alanlarında ve aynı zamanda edebiyat alanında «ustalığı» görüyordu...

«BEYAZ MÜLTECİLERİN EDEBİYATI ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN :

... O günlerdeki (1917 yılı) tutumumu unutmadım... «Halk»ın hem bolşevikleri hem de tüm diğer sosyalist entellektüelleri, hepsinden evvel örgütlenmiş işçileri dağıtacağından emindim. O zaman ülkeyi anarşiden koruyacak ve Rusya'yı Avrupaileştirecek biricik güç yok olacaktı. Fakat Vladimir Lenin'in ve yoldaşlarının insanüstü enerjisi sayesinde bu olmadı...

(5 Nisan 1928'de yazılmıştır.)

MOSKOVA SOVYETİ GENEL MECLİSİ'NİN BİR OTURUMUNDA VERİLEN BİR SÖYLEV'DEN :

... Sevgili yoldaşlar, bu gün Vladimir İlyiç Lenin'i ziyaret ettim. Bu insanı kimseyi sevmediğim gibi sevmiştim ve onun ilgisi ve sevgisi de beni çok sevindirmişti... Ben gittiğimde o henüz sıhhatliydi... Hepiniz bu büyük ve mükemmel insanı kaybetmenin ne demek olduğunu çok iyi bilirsiniz. Gayet tabii ki bu günkü ziyaret beni çok derinden etkiledi; Bu şimdi de kendini gösteriyor. Konuşamıyorum...

(31 Mayıs 1928'de verilmiş bir söylev.)

MOSKOVA, SENDİKALAR ŞEHİR SOVYETİ MECLİSİNİN BİR OTURUMUNDA VERİLEN BİR SÖYLEVDEN

... Sevgi ve ilgisi beni her zaman mutlu etmiş ve coşturmuş olan sevdiğim insan Vladimir İlyiç'-in kabrini ziyaret ettim. O güçlü, o yaptığı iyi işlerden sonra huzura kavuşan yüce insanın anısı karşısında içimi değişik bir his kapladı. Şimdiye dek duymadığım ağırlıkta bir yük kalbimi eziyor sandım. Yoldaşlar, hepiniz böyle yüce bir insanın vakitsiz ölümünün ne denli acı olduğunu tadıyorsunuz, sanırım. Tabiatın bu çılgınlığına kızgınlığım ve üzüntüm beni öylesine sarstı ki, o gün, hiç bir yere gidemeyeceğim, hiç bir iş yapamayacağım sandım. Fakat bir kaç dakika sonra Marks - Engels enstitüsünde Ryazanov ve yoldaşlarının olağanüstü başarılarını görünce biraz evvel duyduklarımın yok olduğunu hissettim, sanırım başka koşullar altında bundan utanırdım. Kabirde içimi kaplayan o kötümser hislerden niçin öyle kolay ve çabuk sıyrıldım? Yoldaşlar, çünkü sizin enerjiniz ve çalışmanız yaşayan bir güçtür ve bu güç düşünceyi ve duyguyu, dehasının tüm güçlerini bize adamış olan ideal yoldaşımızın ve büyük önderimizin erken ölümü gibi üzücü olaylara saplanmaktan alıkoyar. Bu da gösteriyor ki, siz yoldaşlar Vladimir İlyiç'in size vermek istediklerinden pek çok şey alabilmişsiniz. Bu gösteriyor ki sizdeki çalışma ve yaratma gücü içinizde hiç bir üzüntü, kaygı, bu denli büyük bir kayıptan sonra bile cesaretsizliğe yer vermek istemiyor. Demek oluyor ki Lenin'in dehası bu kollektif Lenin'in benliğinde gerçekten yaşamaktadır...

(5 Haziran 1928'de verilen bir söylevden)

«ENDÜSTRİLEŞME İSTİKRAZI ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN

Vladimir İlyiç, gelecekten bu güne bakacak derecede geçmişin tarihini iyi bilen bir insandı. Bu, sözcükleri iltifat olsun diye bir araya getirmiyorum; onun tüm yaptıkları, belgeler ve özellikle ekim devrimi bunu onaylar. Daha 1907'de Londra parti kurultayında ekim zaferinin işçiler ve köylüler için kaçınılmaz ve çok yakın olduğunu söylemişti. O, kimsenin kadir olamıyacağı bir şekilde gelecekten bahsedebiliyordu, bence onun o dev ruhunun yarısı gelecekte yaşıyordu. O çelik gibi fakat ayni zamanda elastikî mantığı uzaktaki geleceği ona gayet doğru ve akla yakın bir şekilde gösteriyordu. Bence onun gerçek karşısındaki yıpranmazlığının nedeni de buydu. Fakat gerçek ne denli zor ve karışık olsa da onu yanıltmaz. Ve o güçlü inancını sarsmazdı. Çünkü o işçi ve köylülerin tüm dünyanın hakimleri olmaları gerektiğine ve olacaklarına tüm kalbiyle inanmıştı.

Burjuva filozofları gelişen bilimin eski alışıla gelmiş düzenin düşmanı olduğunu hissetmeğe başladılar ve eskiden yaptıkları gibi inançla mantığın bağdaşamıyacağını öne sürüyorlar.

Vladimir Lenin inançlı bir insandı, inancından şaşmazdı, çünkü biliyordu. Onun gücü bilincinin ve zihninin hayret verici berraklığı idi. Zihnini zenginleştirdiği, bilim ona bir peygamber gibi bugünün yarına neler verebileceğini ve vermesi gerektiğini görebilme yeteneğini veriyordu. Bugünkü gerçek onun için sadece geleceğin hazırlanmasında bir madde oluşturuyordu. Tekrar ediyorum, bu gelecek onu hiç bir zaman yıldırmadı ve

korkutmadı. O çevresinde yeni tarihin binlerce yaratıcısını görüyordu. Onun öğretisi ve inancına göre yetiştirilmiş, bu işçi sınıfı öncüleri, tüm işçi kitlesine önderlik etmeğe, toprak ile kaynaşmış fakir köylüyü topraktan koparıp geniş, serbest sosyal kültür yoluna yöneltmeye yetkin kimselerdi. Vladimir Lenin'den önce Rusya'nın ve tüm dünya emekçilerinin bir önderi yoktu.

Lenin ordusunun her basit savaşçısı önderinin bilim ve inancını benimsemelidir. Bunu benimsemek demek, sarsılmaz ve muzaffer bir güçle silâhlanmak demektir. Bu güç kazanıldığı ölçüde yaratıcı emek ürünleri ortaya çıkmıştır. Bu da dünyanın ilk sosyalist işçi - köylü devletinin temelinin atılması ve bütün dünyada kavga arkadaşlarının ve yoldaşların başarıyla bir araya toplanmasıdır.

«ELDE ETTİKLERİMİZ ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN :

... Özeleştiri kaçınılmaz bir ögedir, fakat bunun yanı sıra unutulmaması gerekir ki eleştiren ile eleştirileni, etki eden ile etkilenen güçleri uygun bir biçimde tek bir kişide birleştirmek çok güçtür. Yalnızca Vladimir Lenin'in dimağı bu iki ögeyi birleştirmeye ve onları hedef yolunda çalışmaya zorlamaya yetkindi. Tüm fizik kanunlarını ve eski kanunları yıkan bu sanatı herkes ondan öğrenmelidir.

KOMÜNİST PARTİ MOSKOVA ŞEHİR KOMİTESİ KADIN İŞÇİLER BÖLÜMÜNDEKİ MOSKOVALI KADIN MUHABİRLERLE YAPILAN BİR GÖRÜŞMEDEN :

... Bolşeviklerle 1903 denberi beraberim; bel-

ki de daha fazla... onlarla birlikte 1917 ekim devrimine dek çalıştım. Devrimde görüşlerimiz ayrıldı, çünkü proleteryanın zaferi kazanacağından şüpheliydim. Bunun nedeni de o zaman devrimin doğurduğu anarşinin köylü ve şehirliler arasında bu kuşkuyu yaratmış olmasıydı. Öncülerin cepheyi nasıl terkettiklerine tanık oldum. Onlar artık parlak kıtalar değildiler. Hepsi ölmüşlerdi. Sanki büyük bir fırtına esmişti. Eve dönerken bu insanların neler yaptıklarını gördüm. Bir fırtına bir afet kopmuş, herşey parçalanmış, yıkılmıştı. Şeytan bile ne olduğunu anlayamamıştı. İşte bu bende ve birçok bolşevikte bu dalganın biricik gerçek devrimci güç olan proleteryayı parçalayacağı ve onu ve devrimci aydınları, Vladimir İlyiç'in yönettiği ve yetiştirdiği partinin bağrından çıkan ve bolşevikleri temsil eden bu aydınları dağıtacağı kuşkusunu uyandırdı. Bu da beni devrime kesinlikle karşıt kıldı ve utanmadan açık açık bundan bir sonuç elde edilemiyeceğini yazdım. Ekim devrimini benimseyememem ve ona karşı mücadele etmem için bir neden daha vardı. Vladimir İlyiç, 1898'de yazdığı bir yazıda, proleteryanın mirası devralmakla görevlendirildiğini belirtmişti. Bu kültürel miras bizimdi, proleterya ve köylünün kesin beraberliği ile elde edilmiş bir zenginlikti. Ve biz de bunun doğal varisleriydik. Fakat sonunda her şey parçalanmaya ve yıkılmaya başlayınca bu mirası yitireceğimizi düşündük. İşte bütün bu düşünceler beni ve tüm eski bolşevikleri kuşkuya düşürdü. Fakat Lenin'e hazırlanan suikastten sonra anladım ki Lenin sadece devrimci sol aydınların yetiştirdiği biri, bolşeviklerin ve proleteryanın bir kısmının önderi değil, tüm kitlenin önderiydi; ve kitlenin bu olaya nasıl tepki gösterdiğini hatırlarsınız her halde. Bundan sonra artık kuşku kalma-

mıştı: yenmişlerdi!

İşte o anda başlayarak benim de devrimin yanlışlığına dair kesin görüşüm kalktı. Yapılan doğruydu. Bu Vladimir İlyiç gibi geniş görüşlü, inanmış ve proleteryanm gücünü derinden hisseden bir insanın yapabileceği cesur, ölçülü bir hamle idi. Bu işi yalnızca o başarabilirdi ve başardı da. Onun üstüne sıkılan kurşunun yankıları yurdun dört bir yanında duyulduğunda, bütün ülke, partisiz ve sosyalist olmayan işçiler bu kurşuna karşı kükrediklerinde anlaşılmıştı ki proleterya kazanmıştı. Bu, bolşevizmin zaferiydi. Bunun üzerine Vladimir İlyiç'e gittim ve şöyle dedim : «Evet Vladimir İlyiç, yanılmışım.»

(14 Haziran 1928'de yazılmıştır.)

KARŞILAMA GÖSTERİLERİNE KARŞI VERDİĞİ BİR SÖYLEVDEN

«İnsan» sözcüğünü ilk kez büyük harflerle yazdığım zaman henüz bunun ne denli büyük bir insan olduğunu bilmiyordum, kişiliğini kesin olarak biçimlendiremiyordum. Ancak 1903'de İNSAN kelimesinin, Lenin'in önderliğindeki bolşeviklerde kişileştiğini kavradım. 1907'de ise ilk kez onunla Londra parti kurultayında karşılaştım...

25 Temmuz 1928

W.J. SASUBRİN'İN «İKİ DÜNYA» ADLI KİTABININ ÖN SÖZÜNDEN :

Bu kitabı ilk kez 1921'de V.İ. Lenin'in masa-

sında gördüm. «Dehşete düşürücü, müthiş bir kitap. Tabii roman değil, fakat iyi, yararlı bir kitap...»

20 Eylül 1928

M.İ. KALİNİN'E :

Sayın Mihail İvanoviç,

Lütfen, Yurin'in ilişikteki dilekçesiyle ilgileniniz. Samarada noter olan babası «Samarski Vestnik» gazetesinden bir grup marksistle iyi ilişkilerde bulunmuş, onlara bazı konularda yardım etmişti, Vladimir İlyiç'i de Samara'lı avukat Chàrdin'in (180) evinde tanımıştı. Hattâ 1896'da Lenin adını ilk kez ondan duymuştum. Ulyanov'dan nasıl coşkuyla bahsettiğini hatırlarım.

Yurin'in oğlunu tanımıyorum. İçten selâmlar...

M. Gorki

(1928 Ekimin başında yazılmıştır.)

«MEKANİK' SOVYET YURTTAŞLARINA» ADLI MAKALEDEN :

... Ben asıl devrimci ruhu, bolşeviklerde, Lenin'in yazılarında, onun yolunda yürüyen aydınların sözlerinde ve faaliyetlerinde hissettim. Ve 1903'de ben de onlara katıldım...

---

(180) Chardin: A. N. Chardin: İlerici avukat. Lenin 1892 - 93 yıllarında stajyer olarak onun yanında çalışmıştı.

«ADIM ADIM SOVYETLER BİRLİĞİ» ADLI YAZI DİZİSİNDEN :

... Yoldaş Barinov çeşitli levazımın bulunduğu büyük bir depoda elinde baston, seke seke yürüyen bir adam gördü. «Bir dakika, siz niçin yataktan kalktınız? Doktor daha yatmanız gerektiğini söyledi» dedi ve bir neden gösteren hastaya sert ama nazik bir tavırla cevap verdi : «Hayır, hayır. Bu işler Sizsiz de yürür, şimdi Siz derhal eve gidin!»

«Kim bu?» diye sordum..

«Bizim mühendisimiz. Mükemmel bir delikanlı. Bir bacağı hasta, yatması gerek. Fakat o.....»

Değerli bir iş arkadaşının sağlığı için gösterilen bu ilgi bana Vladimir İlyiç'i hatırlattı. Burada, bu zengin topraklar üzerinde işçi sınıfının hakimiyetini güçlendirmek için emek verdiği yerde bu insanın anısı sık sık belleklerde canlanıyor. Sanki biraz evvel buradaymış ve tekrar gelecekmiş gibi onu konuşuyor, onu soruyorlar. Culfa ile Bakû arasındaki yolda Turin doruğunda «devlet kurucusu» Lenin'in bir büstünü yapacaklar. Özellikle, «Asneft» (181) işçilerinin mahallelerinde iken sık sık onu düşündüm. General Yudeniç'in yenilgiye uğramasından bir kaç gün sonra ona gittiğinde elimi kuvvetle sıkışını ve sevinçle parlayan gözlerle seyredişini hatırlarım : «İşte işçiler generalin hakkından geldiler. Fakat doğrusu önceleri başaramıyacağız sanmıştım'»

Oysa şimdi burada, o metal işçilerinin baş şehrini basan generalin yenilgisinden çok daha

(181) Asneft : Azerbaycan petrol şirketi.

zor, çok daha karışık işlerin hakkından gelen işçileri görmeliydi.

(En geç 1928 Aralığında yazılmıştır.)

NADEŞA KONSTANTINOVNA KRUPSKAYA'YA YAZILMIŞ BİR MEKTUPTAN :

11 Mart 1929

Sevgili N. Konstantinovna.

Vladimir İlyiç ile 1910'da Paris'de buluşmuştuk. Yani Saint Jacques caddesindeki evinizde. Sizi de ilk kez orada gördüm, fakat siz az sonra gittiniz. Bir iki gün sonra İlyiç'e Fontanay - aux Roses lokantasında rastladım, birlikte gezmeğe çıktık. O zaman Paris'e para temin etmek teklifiyle gelmiştim, fakat Vladimir İlyiç bu teklifimi reddetti ve beni de aslında benim düzenlememiş olduğum bu işten caydırdı. Biliyorsunuz, benim için ne büyük ihtimam gösterirdi. Oraya gelişimde beni, salt meraktan tekrar görmek istediğin bir sürü kişiyi ziyaret etmekten caydırdı.

«İŞÇİ SINIFI KÜLTÜR USTALARINI TERBİYE ETMELİ» ADLI MAKALEDEN :

... Pankruşin adlı biri güzel edebiyatın, içeriği yönünden gerici olduğunu belirtmiş...

İşçi sınıfı, kültürel çalışmaya zarar verenlere yaklaşan kurnazları kültürün ustaları olarak tanıyamaz ve tanımamalıdır. Bizde basında ve haber ajanslarında az çok önemli mevki sahibi olan böyle parazitlerin sayısı az değildir. Bu adamlar ya

bir Lenin'in, bir Marx'ın, Engels'in, Bolşeviklerin, parti organizatörlerinin ve onların manevî önderlerinin edebiyat ile arasındaki açık ilişkiyi bilmiyorlar, ya da bunu unuttular. Görünüşe bakılırsa, parti merkez komitesinin 1925 mayısında aldığı kararları da unuttular...

«ENDÜSTRİLEŞME DEVRİ» ADLI MAKALEDEN :

Vladimir İlyiç Lenin'in mücadeleyi vasiyetinin bir an evvel yerine getirilmesi için Sosyalist Sovyetler ülkesinin köklü teknikleşmesinin ne denli gerekli ve önemli olduğunu bütün işçi ve köylü kitlesinin benimsemesi şarttır. Kitle bunu ne kadar çabuk benimserse Lenin'in bu mücadeleci vasiyeti o kadar çabuk yerine getirilecektir ve Rusya Avrupalı ve Amerikalı kapitalistlerin endüstrisine yetişip onu geçecektir.

... Lenin'in sosyalist yarışa ilişkin idesi, emekçilerin gerçek önderi olan bu insanın en büyük idelerinden biriydi. Bu da onun tüm diğer fikirleri gibi sade idi. Öngördüğü yalnızca şuydu : İşçiler kendileri, kendi hüküm sürdükleri devletleri için, kapitalistler için çalıştıklarından daha namuslu daha güçle ve daha iyi çalışmalıdırlar...

«ÖNCÜLERE» ADLI MAKALEDEN :

... Bakteriyolojinin kurucusu Luis Pasteur, radyumun kâşifi Marie Curie, yeni bilim dalı olan jeokimyanın kurucusu Prof. Dokuçayev gibi bir çok bilimcilere öncüler derler. Karl Marks'a da öncü denebilir. O tüm insanlık tarihini yeni bir ışık

altında sahneledi ve tüm dünya işçilerine özgürlüğe giden biricik doğru yolu gösterdi. Vladimir Lenin tüm işçi sınıfını Karl Marks'ın çizdiği yola çekinmeden süren ilk adamdır; bu yüzden ona da ayni şekilde öncü denebilir...

«ÇEŞİTLİ KONULAR ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN :

Rusya'da yüz yılımızın en önemli görevi ele alındı. Aptallık, kıskançlık ve aç gözlülük üstüne kurulu olan hayatın akıllılık, hak ve güzellik üzerine kurulması deneniyor. Bu adıyla Rusya'nın her zaman gurur duyacağı Lenin'in başarısıdır. Günümüzün en büyük idealistlerinden biri ve asil insan Romain Rolland onun için şöyle demiştir : «Lenin asrımızın en büyük ve en mütevazi insanıdır.»

BAŞLIKSIZ BİR MAKALEDEN :

... Okuduğum üniversitelerde «Manilovculuk» (182) öğretilmiyordu. Fakat her halde bundan dolayı ben yumuşak bir insan oldum. Vladimir İlyiç benim bu özelliğimle yerinde bir şakayla alay etmişti...

(1930'dan evvel yazılmıştır.)

---

(182) **Manilovculuk** : Boş hayale kapılma, düş görme, boş lâf etme. Gogol'ün «ölü canlar» adlı romanındaki Manilov'un özellikleri.

CHALATOV'A BİR MEKTUPTAN

... «İtiraf» adlı kitabım yayınlanıyor. Biliyorsunuz Lenin ve bir çok yoldaşlar bu kitabı şiddetle eleştirdiler. Bunda biraz yazarın, biraz da bir yanlış anlamanın suçu var. Aslında dini görüşlerin yeniden ortaya atıldığı bu günlerde bu kitap yayınlanmamalıydı. Ya da yayınlarken kitabın başına Voytolovski'den, kitabın sonundaki «mucize»yi ve benim «tanrı yaratıcılığı»nı açıklayacak bir önsöz alınmalıydı.

(16 Aralık 1929'da yazılmıştır.)

N.K. KRUPSKAYA'YA :

16 Mayıs 1930

Sevgili Nadeşa Konstantinovna,

Vladimir İlyiç ile ilgili anılarınızı okudum. Sade, cana yakın ve hazin bir kitap. Buradan, uzaktan elinizi sıkmak isterdim. Bilmem size kitap için teşekkür etmem gerekir mi bilemiyorum. Hiç olmazsa birşeyler söylemek, size o anıları tekrar canlandıran duyguları paylaşmak isterdim. Bir şey daha var : Dün D. İ. Kurski ve Lubinov buradalardı; Kurski, Vogts'un Vladimir İlyiç'in düşünce yapısı üzerinde yaptığı çalışmalardan söz etti ve ben de bütün gece düşündüm durdum : «Ruhlar (183) korosunda seninle birlikte ne parlak bir meşale söndü, ne ulu yürek, ne yüce düşünce!» 1920 yazında Gorki'ye yaptığım bir ziyareti hatırladım. O günlerde politikanın dışında yaşıyordum ve boğazına kadar günlük problemlerin içine gömülmüştüm. Vladimir İlyiç'e, günlük küçük problem-

(183) Ruhlar... : Nekrassov'un «Dobrolyubov'u anma» adlı şiirinden alınma bir parça.

lerin ne denli büyüdüklerinden yakınıyordum. Bu arada Leningrad'daki işçilerden söz ettim. Yıkılmış olan ahşap evlerin pencere çerçevelerini yıkarak kendilerine yakacak odun temin etmeğe çalışıyorlar, camları kırıyorlar, damlardaki çinkoyu ziyan ediyorlardı, fakat buna karşı kendi evlerinde damları akıyor, pencerelerini kontrplakla kapatıyorlardı. İşçilerin kendi emeklerinin ürününün değerini böylesine bilmemeleri beni kızdırıyordu. «Siz büyük boyutlar içinde düşünüyorsunuz, Vladimir İlyiç, böyle ufak tefek işler sizi ilgilendirmiyor.» Bir süre terasta sessizce bir aşağı bir yukarı yürüdü. Onun kafasını böyle ufak tefek şeylerle sebepsiz yere rahatsız ettim sandım. Fakat çaydan sonra beraberce gezintiye çıktığımızda bana şöyle dedi : «Ufak tefek işleri umursamıyorum sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Dikkatinizi çeken o işin değerini bilmemek meselesiyse hiç de öyle önemsiz bir şey değil, hem de hiç! Biz fakir insanları ve tahta parçasının, her kuruşun hesabını bilmeliyiz. Çok şey zarar gördü, ama geri kalanların değeri bilinmeli. Ekonominin yeni baştan canlandırılması için bu gereklidir. Fakat işçi mevcut olan her şeyin sahibi olduğunu daha henüz kavrayamamışsa onu nasıl suçlayabiliriz? Bu bilinç kafalara o kadar çabuk yerleşmez. Bunun için sosyalist olmak gerekir. «Şimdi onun söylediklerini kelimesi kelimesine aktarmıyorum tabii, yalnızca özetini veriyorum. O bu konu üzerinde çok uzun bir süre durdu. Gördüğü ufak tefek şeylerin fazlalığı ve büyük bir sadelikle bu günlük küçük işlerden en geniş genellemelere varan düşünceleri beni şaşırttı. Onun şaşılacak derecede gelişmiş bu özelliği bende hep hayranlık uyandırmıştır. Analizi ve sentezi bu kadar ahenkli bir şekilde birleştiren bir başkasını tanımıyorum. Başka bir sefer de

ona Leningrad'daki ruhen ve aklen hasta çocukların normal küçüklerden ayrılıp uzak manastırlara gönderilmesi gerektiğini öngören bir proje ile baş vurdum. Bu anormaller, diğerlerine çeşitli yönlerden çok kötü etki yapıyorlardı. Fakat bir müddet sonra anladım ki o da bu konuyu düşünmüş ve hattâ bir yoldaş ile görüşmeler yapmıştı. Bu işi ne zaman halledeceğini sordum. Bu sorunun kendisini daha Londradayken düşündürdüğünü söyledi. İleri ve geniş görüşlüydü. Kapri'de günün edebiyatı hakkında sohbet ederken benim neslimin yazarlarını gayet isabetli bir şekilde karakterize ediyordu. Benim hikâyelerimin de bazı yetersizliklerine değindi ve beni şöyle suçladı : «Tecrübenizi böyle küçük hikâyelerle parçalamakla doğru hareket etmiyorsunuz, hepsini bir arada büyük bir yapıtta, bir romanda toplayın.» Ben de bir ailenin 1813 den, Moskova'nın yeni başdan kuruluşundan başlayarak, günümüze dek süren yüz yıllık tarihini yazmak gibi bir emelin kafamı kurcaladığını söyledim. Ailenin kurucusu, 1812 yılında çeteci olarak büyük kahramanlıklar gösterdikten sonra mal sahibi tarafından serbest bırakılan bir köylü, bir köy muhtarı olacaktı. 70 - 80 yıllarının memurları, papazları, fabrikatörleri, Petraşevski'cileri (184) ve Neçayev'cileri (185) hep bu aileden tü-

(184) Petraşevskiciler: 1845'ten 1849'a dek Petersburg'da varlığını sürdüren ilerici aydınlar çevresi. Önderi Mihail Vassilyeviç Burtaşeviç - Petroşevski'ydi. 1849 Nisanında grup çarlık tarafından dağıtıldı, üyeleri tutuklandılar ve çoğu ağır hapis cezasına çarptırıldılar.

(185) Neçayevciler: Gizli örgütçü Sergey Gennadiyeviç Neçayev'in taraftarları. Bunlar, halk yığınlarının örgütlenmiş gücüne inanmıyorlar ve terörist ve kışkırtıcı bir politik tutumu gerekli buluyorlardı.

reyecekti. Büyük bir ilgiyle dinliyor ve sorular soruyordu. «Eşsiz bir konu, ama güç, uzun zaman alır. Sanırım başarırsınız. Ama nasıl sonuca varacağınızı kestiremiyorum. Gerçek, bir sonuç arz etmiyor. Hayır, bu devrimden sonra yazılmalı. Bize şimdilik «Ana» türünde bir şeyler gerekli. Doğrusu ben de kitap için bir son düşünememiştim.

İşte o daima böyle gerçeğe giden en kısa ve düz bir yol izlerdi. Her şeyi görür ve tahmin ederdi.

Hem bunları size niçin söylüyorum, siz ki hayat boyu onun yolundan yürümüş ve onu benden ve bütün insanlardan daha iyi tanımışsınızdır.

Sıhhatli kalınız, sevgili Nadeşa Konstantinovna. Elinizi sıkar, yoldaş olarak sizi kucaklarım.

Maria İlyinişna'ya yürekten selâmlar.

A. Peşkov

N.K. KRUPSKAYA'YA :

13 Haziran 1930

Sevgili Nadeşa Konstantinovna.

Mektubunuzda şöyle diyorsunuz : «Sizinle İlyiç hakkında serbestçe konuşmak istiyordum. Fakat kendime hakim oldum ve bana öyle geldi ki bendeki birşeyden hoşlanmadınız.» Kendinize hakim olmanızı anlıyorum. Aramızda «serbestçe» konuşmak maalesef adet değil. Ben de her seferinde kendime hakim oluyorum ve rahatlıkla sohbet etmek isteğini duyduğum zaman kendimi tutuyorum.

Fakat sizdeki bir şeyi beğenmememe gelince, büyük bir açıklıkla söyliyebilirim ki bu doğru de-

ğil. O günlerde heyecanlıydım ve şaşkınlığım üzerimdeydi, her halde sizinle ve Maria İlyinişna ile konuşurken bunu farkettiniz.

Hayır, Nadeşa Konstantinovna, sizin hoşuma gitmeyen yanlarınız olması imkânsız, çünkü size karşı temiz bir his, gerçek bir saygı ve sempati duyuyorum. Sizin gibi dayanıklı insanlar gerçekten az bulunur. Sizi öğmek için yağ yapınama gerek yok. Siz, kendiniz de tuttuğunuz yolun ne denli zor fakat parlak olduğunu, devrimde ne kadar emeğiniz geçtiğini bilirisiniz.

Size gelecek gücü kendimde bulamadığıma üzülüyorum. Yorgun, bitkin ve tedirginim. Çok önem verdiğim bazı dergilerin işleri yolunda değil. Okuyucunun tepkisine göre karar vermek konusunda yanılmadığımı sanıyorum.

Sıhhatiniz nasıl? Umarım yazı şehirde geçirmeyeceksiniz? Elinizi kuvvetle sıkarım.

Maria İlyiniçnaya yürekten selâmlar...

A. Peşkov

N.K. KRUPSKAYA'YA BİR MEKTUPTAN :

... şimdi aklıma geldi ki işçi Mihail Vilonov'da, Vladimir İlyiç'in Kapri'deki okul hakkında yazdığı iki tane gayet uzun mektubu vardı. Çok değerli mektuplar. Vilanov bunları bana okumuştu.

30 Ekim 1930

ROMAİN ROLLAND'A BİR MEKTUPTAN :

... size sağlık dilerim Rolland. Lenin'in, «günümüzün en büyük eseri» olarak tanımladığınız o büyük eserine olan güvencinizi kaybetmeyiniz.

2 Kasım 1930

«EDEBİYAT ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN :

... Basit ve açık kelimelerle anlatılması olanaksız olan hiçbirşey yoktur. V.İ. Lenin bunu kesinlikle kanıtlamıştır...

«VU» DERGİSİNİN BİR ANKETİNE CEVAP OLARAK :

... Vladimir Lenin, Marks - Engels'in tarih felsefesine dayanarak ve onu mantıklı bir yolla sonuca vardırarak rus işçi sınıfına, onu kendini bilmez yeteneksiz kimselerin esaretinden kurtaran doğru ve pratik bir yolu gösterdi.

(3 Ocak 1931'de yazılmıştır.)

KRUPSKAYA'YA BİR MEKTUPTAN :

... Vladimir İlyiç aramızdan ayrılalı bugün tam yedi sene oldu. O gündenberi nasıl savaştık, ne kadar çok şey kazandık. Fakat buna rağmen aramızdan çok erken ayrıldı...

(29 Ocak 1931'de yazılmıştır.)

«GERÇEK ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN :

... kendi yarattığınız yeni gerçekten yeni şeyler öğrenin. Hatalar da öğreticidir. Vladimir İlyiç hep şöyle söylerdi : «Yalnızca hiç bir şey yapmayan yanılmaz.»

«LENİN'İN ŞEHRİNDEKİ AKTİVİSTLERE» ADLI MAKALEDEN :

Bazı fabrika ve iş yerlerinde benim adımı taşıyan aktivist tugaylar kurulmuş. Bu benim için

büyük bir şeref ve aynı zamanda sevinçtir. Biliyorum ki bu benim yaptığım işlere biraz fazlaca bir iltifattır. Aktivistlerin beni belli bir ölçüde kendi saflarına katmaları, her işçinin işçi kahramanlar ordusunun bir örgütüne adım uydurmak isteğinden doğmaktadır. Bu istek tamamen haklıdır ve büyük bir sebat gerektirmektedir.

Aktivist hareket düşüncesi nereden gelmektedir, temeli neye dayanmaktadır? İkinci enternasyonalin sosyalistleri olan Menşevikler, kapitalist düzende işçi sınıfının yaşamında sadece iyiye doğru bir gelişme olabileceğini, kapitalizme karşı girişilen savaşta küçük burjuvaziyle birlikte çalışmaktan çekinilmemesi gerektiğini savunuyorlardı ve halen de savunuyorlar. Menşeviklerin bu düşüncelerinin yanlış ve işçi sınıfının amaçlarına aykırı olduğunu ortaya çıkaran dünya proleteryasının lideri ve hocası Vladimir Lenin Menşeviklerin teorisinin tamamen çürük ve işçi sınıfının tarihi ereklerine düşman olduğunu ortaya çıkardığı için verasetçi sosyalistlerin sonsuz nefretini kazandı. O, politik üstünlüğün büyük iş adamlarının elinde olduğu ve bunun küçük burjuva tabakası tarafından desteklendiği kapitalist ilke koşulları altında işçilerin maddi yaşam koşullarının zaman zaman önemsiz ve sadece görünürde bir iyileşme göstereceğini ve bu koşulların sürekli, giderek güçlenen bir gelişmesine inanmak için hiçbir neden olmadığını ortaya koydu.

O, işçi partileriyle küçük burjuva partilerinin birleşmesinin proleter tabakanın sınıf bilincini böleceğini gerileteceğini ve devrimci bilinci yok edeceğini kanıtladı.

O, işçi lideri kılığında parlementolarda kapitalistlerle işbirliği yapan liderlerin Avrupanın işçi sınıfının düşmanlığını kazandığını ve bu davranış-

larıyla kendilerini işçi sınıfının bir numaralı hainleri durumuna düşürdüklerini kanıtladı.

O, salt sosyal demokrat aydınların değil, aynı zamanda en gelişmiş işçilerin bile kapitalistlerin egemenliği altında parti, sendika ya da vilayet memurları olduktan sonra burjuva yaşamının aldatmacalarına kanıp işçi sınıfından uzaklaşacaklarını, kapitalistlerin organizasyon gücünü geliştireceklerini, yani kısacası işçi sınıfının düşmanları saflarına katılacaklarını kanıtladı.

Vladimir Lenin, verasetçi sosyalistlerin «gelişme teorisi»nin kapitalistlerin ve burjuvazinin işçi sınıfına getirecekleri boyunduruğun dizginlerinden başka birşey olmadığını ve işçi sınıfının bu boyunduruk altında düşmanlarının, yani kapitalistlerin ve burjuvaların rahat yaşamları için tüm güçleri harcaması gerekeceğini kanıtladı.

Avrupanın ve Amerikanın burjuva devletlerinde doğan gerçekler Lenin'in bu sözlerini ve tahminlerini tamamen haklı çıkardı...

(1931 Nisanında yazılmıştır.)

EDEBİ FAALİYETTE BULUNAN GENÇ AKTİVİSTLERLE YAPILAN BİR GÖRÜŞMEDEN:

... Çin'de, İtalya'da, İspanya'da ve bütün dünyada olanların sebebi salt ekonomik kriz ve işsizlik olarak gösterilemez. Sovyetler Birliğinden yayılan enerjinin etkileri de bu olaylara etken olmaktadır. 1924'de küçük bir şehir olan Sorrento'da caddenin birine «yaşasın Lenin» diye yazılmıştı. Polis bu yazının üstünü sarı boyayla boyadı. Bunun üzerine kırmızıyla «yaşasın Lenin» yazıldı. Ertesi gün polis hepsini kahve rengi boyayla kapattı, fakat bir sonraki gün bunun üzerinde be-

yaz harflerle «yaşasın Lenin» yazısı belirdi. Ve bu yazı hâlâ orada durur.

«İŞ BAŞINA» ADLI MAKALEDEN :

... İşçi sınıfının sırtından mümkün olduğu kadar fazla para kazanabilmek için kapitalistler işçiye hükmediyor, zor kullanıyorlardı. Avrupada da bu eskiden olduğu gibi yine böyle. İşçiler nasıl demir madeninden çelik ve tüm diğer ham maddelerden çeşitli eşya yapmak için bunları işliyorlarsa, kapitalistler de para elde etmek için aynı şeyi onların bedenleri ve kanlariyle yapıyorlardı. İşte kapitalist sistemdeki bu iki faaliyetinin karşılaştırılması bu sistemin aptallığını tüm açıklığıyla ortaya koyar. Bu aptallık, anarşi ve insanlık dışı âdilik V. İ. Lenin tarafından daha 1907'de büyük bir açıklıkla ortaya çıkarılmıştı. Ve Lenin daha 1907'de Avrupa sosyal demokrasisisinin liderlerinin daha o namuslu görünüşlerini yalındıkları bir devirde bu liderlerin ileride kapitalist uşakları olacaklarını ve işçi sınıfına ihanet edeceklerini tahmin etmişti ve gerçekten de böyle oldu. Bunlar bunu burjuva zihniyetinin zehirinin etkisine kapılarak yaptılar.

... Ondört yıl evvel Lenin tarafından yetiştirilmiş bolşevik partisi liderliğinde sovyet işçi sınıfı politik üstünlüğü ele geçirdi ve kendi ülkesinde bağımsız olarak yönetimi eline aldı. Böylece yüz binlerce kişinin fiziki enerjisini hızla ve giderek hızlanarak aydın ve yaratıcı bir enerjiye çevirdi.

«ŞAİRİN KİTAPLIĞI' ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN

... Bu notları V.İ. Lenin'in şu sözleriyle bitiri-

yorum : «Niçin gerçekten güzel olan gelişmenin başlangıç noktası olarak alınmasın, sadece 'eski' olduğu için mi?» «Gerçek güzeli gelişmenin başlangıç noktası olarak almama» Lenin için saçmalıktı. Lenin alışılmamış derecede büyük bir devrimci ve yeni sosyalist kültürün kurucusudur. Sade ve açık sözlerle dile getirdiği o dev zekâsı bize bu yeni kültürün yolunu gösterdi ve onu geliştirmeyi öğretti.

O F. BERGHOLZ'A (186) BİR MEKTUP

16 Aralık 1931

Sevgili yoldaş, sevgili Olga teyze,

Sorumlu redaktörlük görevinden çekildim, (187) çünkü bir işe sözde katılmayı sevmem, gerçekten katılmaya ise işlerimin çokluğu yüzünden olanağım yok.

Çocuk edebiyatı üzerine bir makale hazırlamam gerekiyordu, fakat Lenin hakkında yazmam gereken bir makale gibi onu da yazamadım. Gayet doğru olarak söylediğiniz gibi çocuklar için yazmak gerçekten zor. Bir kere denedim, bir daha deneyeceğim, ama ne zaman bunu bilemiyorum. Bir sürü acele ve zor işlerim var.

Elinizi sıkar, tüm iyi yoldaşlara selâmlarımı yollarım.

A. Peşkov

---

(186) **Bergholz**: Olga Fiodorovna Bergholz: Sovyet yazarı.

(187) **Görevden çekildim**: Bergholz'la S.J. Marşak 1931 martında Gorki'ye «Kostry» antolojilerinin redaktörlüğünü yapması için ricada bulunmuşlardı.

«KAMO» ADLI YAZIDAN

... Kamo, sevgisinden sözettiği aynı ihtirasla yurt dışına gitmesinin ve orada çalışmasının gerekliliğinden sözediyordu.

«İlyiç'e yalvardım, bırakın da yurt dışına gideyim, orada yararlı işler yapacağım» dedim, «Hayır, çalış» dedi. «Eh ne yapalım, o işini bilir. Tanrım ne insan! Bir çocuk gibi gülüyor. İlyiç'in nasıl güldüğünü duydun mu hiç?..»

(1932 Ocağında yazılmıştır.)

«'FABRİKALAR VE İŞ YERLERİNİN TARİHİ' (188) İLE İLGİLİ ÇALIŞMAYA DAİR» ADLI MAKALEDEN

... Vladimir İlyiç'in anladığı güzel proleter edebiyatı ancak. kitlelerin canlı, giderek gelişen sanatçı yaratıcılık tecrübesine dayanarak yaratabiliriz...

V.N. KOSSOLAPOV'A BİR MEKTUPTAN

V. Lenin'in Lev Tolstoy'un dinî görüşleri hakkındaki değerlendirmesi tamamiyle doğrudur. Lenin'i okumanızı tavsiye ederim.

(3 Ekim 1932'de yazılmıştır.)

A.V. LUNAÇARSKİ'YE BİR MEKTUPTAN

Sevgili Anatoliy Vassilyeviç,

Ben hiç duygulu bir insan değilimdir, hem ay-

---

(188) Fabrikalar ve işyerlerinin tarihi: 1932'de Gorki'nin çıkardığı kitap dizisi.

rıca bir otobiyografinizi yazmanız fikrini reddetmenize kızmak ta mantıksızlık olurdu. Zaten mektubunuzdan bunu reddettiğinize dair bir anlam çıkarmış ta değilim. Mektupta sadece başka işlerle meşgul olduğunuzu ve bunların sizi oto biyografiyi yazmaktan alıkoyduğunu yazıyorsunuz. İkinci mektubunuzda da otobiyografi işinin halen tasarılarınız arasında olduğunu temin ediyorsunuz. Buna çok sevindim, gerçekten sevindim. Sizin güçlüklerle dolu fakat çok parlak bir yaşamınız var, büyük işler başardınız. Uzun süre, hemen hemen tüm yaşamınız boyunca Lenin ve diğer seçkin yoldaşlarla omuz omuza çalıştınız. A.A. Bogdanov'un harikulâde bir portresini yazabilirsiniz ki, bunu Sizden başka kimse yapamaz. Siz istediğiniz zaman dili büyük bir ustalıkla kullanabiliyorsunuz. Bütün bunlar birer övgü değil : Ben bir yayıncı değilim sevgili dostum! Sizin hayatınız hakkında bir kitap yazmanız gereklidir. Ne yazık ki edebiyatımız bir devrimciyi, bugün tüm dünyayı sarsan ve eskiden kalma herşeyi söküp atacak olan partinin bir yaratıcısını sanatkârane bir şekilde canlandırmaya yetkin değildir. Sanırım bu, Sizden otobiyografinizi yazmanızı istememin yeterli bir nedenidir.

Böyle bir kitabın gençliğimiz için ne denli gerekli olduğunu söylememe lüzum yok. Gençlik geçmişi çabuk unutuyor, fakat o arkasında zehirli bir toz bırakıyor ve bu toz yüreklere çöküp zihinleri bulandırıyor...

(25 Ekim 1932'de yazılmıştır.)

P.P. KRYUÇKOV'A BİR MEKTUPTAN

... Lenin'in «Materyalizm ve Ampiriokritisizm»

adlı kitabına çok ihtiyacım var; sanırım kitaplığında olacak...

(1932 Aralığında yazılmıştır.)

O.İ. SKORODOHOVA YA (189) BİR MEKTUPTAN

... Hayâl kurmak her zaman zararlı değildir. Dostum. proletaryanın en büyük öğretmeni Vladimir Lenin her zaman hayallerin hayat ve iş üzerindeki hakkını savunurdu.

(3 Ocak 1933'de yazılmıştır.)

M.J. KOLZOV'A (190) BİR MEKTUPTAN

... V. İlyiç'ten tutun da, tipik basit bir parti üyesinin, örneğin Piotr Skrodohov'unkine (191) dek bir dizi Bolşevik biyografilerine ihtiyacımız var...

---

(189) Skorodohova: Olga İvanovna S.: «Fiziki ve psikolojik noksanlıklar» enstitüsü bilimsel çalışmalar görevlisi. «Çevremi nasıl algılıyorum ve gözümün önüne getiriyorum» adlı kitabın yazarı. Kör, sağır ve dilsizdi.

(190) Kolzov: Mihail Yefimoviç K.: Sovyet yazarı ve gazetecisi. 1930'larda Gorki birçok edebi konularda ve yayınevi işlerinde kendisiyle birlikte çalışmıştır. Bunlar arasında 1933'ten beri çıkan ve edebi biyografilere yer veren «Önemli kişilerin hayatı» dizisi de vardı.

(191) Skorohodov: Devrimci işçi, Petrograd Rayon sovyeti ve Petrograd çekası başkanı, 1919'da Harkov'da beyaz ordu askerleri tarafından öldürüldü.

İ.A. GRUZDEV'E BİR MEKTUPTAN

... «Görüş ayrılıklarımız» konusu, Vladimir Lenin'in politik bilgeliğini ve hayret verici görüş keskinliğini belirgin şekilde ortaya koyan bir örnektir. «Görüş ayrılıkları»nın bence önemi çok büyüktür ve birkaç felsefî düşünceye konu olabilir. Çünkü salt «ampirik» olarak, yani «gerçekleri tanıma» konusunda ben ondan «daha tecrübeliydim.», fakat bir «teorisyen» olarak o, Rus gerçeğini çok daha derinden tanıdığını gösterdi, hernekadar sık sık onu çok az tanıdığını iddia ediyorduysa da...

Bence burada ortaya çıkan çelişki salt zihnin «kavrama ve tanıma yeteneği» ve teorinin sarsılmaz doğruluğuyla ilgili değildir, bu çelişkiyi yaratan bir başka unsur daha vardır. Bu başka unsur, olaylara ve insanlara bakış noktasının yüksekliğidir ki, bu yüksekliğe ancak «gelecekten bugüne bakabilme» yeteneği sayesinde erişilebilir. Ve kanımca bu yükseklik, bu yetenek, bugünlerde çok sözlü edilen ve yeni, edebiyat için mutlaka gerekli birşey olarak görülen «sosyalist gerçekçiliğin» temeli olmalıdır...

A.N. AFİNOGENOV'A (192) BİR MEKTUPTAN

... Yazdığınız oyun başarısız ve üstelik zararlı, çünkü Siz kaba bir ampirizmin cazibesine kapılmış ve kendi kişisel tecrübenize çok büyük önem vermişsiniz. İzin verirseniz Size Lenin'le aramdaki görüş ayrılıklarını hatırlatayım. Ben kendimi bir teorisyen olan ondan daha tecrübeli

(192) Afinogenov: Aleksandr Nikolayeviç A.: Sovyet tiyatro yazarı, sözü geçen oyunu «Yalan» adlı eseridir.

buluyordum. Benim bu gülünç ve aptalca yanılgımda bir bakıma onun da suçu vardı, zira Londra'da ve başka yerlerde bana hep Rusya'nın gerçeklerini iyi tanımadığından ve salt istatistiklerle ve aritmetikle insanları anlamanın olanaksızlığından yakınırdı. 1917'de benim «ampirizm»im proletaryanın gücü karşısındaki şüpheci tutumuma yolaçtı. Fakat bildiğiniz gibi teorisyen ampirikçiden üstün geldi ve tarihî gerçeğe ondan daha çok yaklaştı. Bu hatama dayanmak bana çok güç geldi. İlyiç'i çok sever ve sayardım. Öldüğü yıl kendimde değildim, kendimi hiç böylesine öksüz hissetmemiştim. Evet sevgili yoldaş, bu konuda düşünmelisiniz, son derece öğretici bir konu...

(12 Nisan 1933'ten sonra yazılmıştır.)

«BÜYÜK GERÇEĞE YOLU BİZ HAZIRLAMALIYIZ» ADLI MAKALEDEN

Siyasî gazete redaktörlerinin bir oturumunda Gorki'nin yaptığı açıklamalar :

Soru : Siyasî bir gazetenin dili nasıl olmalı?

Nasıl mı? Ne kadar sade olursa o kadar iyi olur yoldaşlar. Gerçek bilgelik herzaman en sade şekilde kendini gösterir. Vladimir İlyiç Lenin bunun en belirgin bir kanıtıdır. Kullandığınız dil ne kadar açık ve sade ise, o kadar kolay anlaşılırsınız...

Soru : Siyasî bir gazetenin edebî bölümü en iyi ne şekilde düzenlenebilir?

Edebî bölümün şöyle düzenlenmesi gerektiği kanısındayım : Köyde henüz ortadan kaldırılmamış medeniyetsizliğin en çarpıcı, en hayret verici örnekleri ele alınmalı. Örneğin bugün hâlâ varolan, kadınlara ve çocuklara karşı davranışlardaki

mantıksızlık gibi... Bu gerçekler hicvî bir tefrika halinde, ya da herhangi bir başka hikâye şeklinde sergilenmelidir. Bu konuda sözünü sakınmamak gerek, ne kadar cüretkâr davranılırsa, o kadar iyi olur. Hicîv çoğu kez tedavi ödevi görür. Vladimir İlyiç bu yolla tedavi etmeyi çok iyi bilirdi...

«TİYATRO ESERLERİ ÜZERİNE» ADLI MAKALEDEN

... Tarihî fakat olağanüstü insan, gerçek «İNSAN» Vladimir Lenin, teselli veren insan tipini tüm zamanlar için tarihten sildi ve onun yerine işçi sınıfının devrimci halkının öğretmenini koydu. Ve bu öğretmen, yeni dünyanın yaratıcısı ve kurucusu, aynı zamanda çağdaş dramın kahramanı olmalıdır...

GORKİ'NİN «SİVİL SAVAŞIN TARİHİ»NİN (193) 1. CİLDİ İÇİN YAZILAN MÜSVEDDEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

— 1 —

... Birinci cilt içerik ve anlam bakımından «ayaklanma sanatı»nın bir ders kitabı ödevi görmelidir. Vladimir İlyiç te bunu böyle düşünürdü...

— 2 —

Bu bölümde (194) önce kadetlerin ve sosyal devrimcilerin tutumuna ilişkin bir özet yazmak

---

(193) «Sivil savaşın tarihi»: 1931'de Gorki'nin başlattığı dizi.

(194) Bu bölüm: Kitabın «Ekime giden Yolda» adını taşıyan ve bir grup yazar tarafından hazırlanan bir bölümü.

gerekir. V. İlyiç'in, çiftçi huzursuzluklarının köy soylularını yokolmaya sürüklemekle kalmayıp, köy ağalarını da tehdit ettiği sıralarda, 1905'te, bu partilerin sosyal ve ideolojik yakınlığını keskin bir görüşle ortaya çıkarmış ve ilân etmiş olduğunu hatırlatmak ta yararlı olur.

... Makale tamamiyle genelleştirilmiştir. Kişiler olaylara katılmamaktadırlar. Ama bu olaylarda kişisel yeteneklerin ve yeteneksizliklerin, devrimci doğruluğun veya hainliğe eğilimin dikkate değer bir rolü olduğunu itiraf etmek gerekir. Bu özelliklerin önemini anlamak için, daha Vladimir İlyiç Lenin'le Fyodor Dan gibi birinin aynı devirde etkin olduklarını hatırlamak yeterlidir.

(1933 sonbaharında yazılmıştır.)

«ZAFER YOLU» ADLI MAKALEDEN

Proletaryanın devrimci enerjisinin dahi organizatörü Vladimir Lenin bir parti kurduktan sonra aramızdan ayrıldı. Bu parti öyle bir parti ki, irade gücü, istikbal görüşü, taktiğinin doğruluğu yönünden bir eşi daha yok. İşçi sınıfı bu partinin önderliğinde on yıl gibi kısa bir süre içinde eşsiz büyüklük ve sayıda fabrika ve işyerleri kurarak yeryüzünün altıda birinin simasını tanınmayacak şekilde değiştirdi.

... Vladimir Lenin'in dehasını ebediyyen minnetle anacağız!

(1933 sonlarında yazılmıştır.)

N.K. KRUPSKAYA'YA BİR MEKTUPTAN

27 Şubat 1934

Sevgili Nadeşa Konstantinovna,

Muhteşem ve zorluklarla dolu hayatınızın 65'-inci yılını doldurduğunuzu gazetelerden öğrendim. Sizi kutlamaya cesaretim yok ama daha uzun yıllar yaşamanızı dilerim. Yaşayınız ki, devrimci enerjiyi kimsenin yapamayacağı şekilde, dahice uyandıran Vladimir İlyiç'in sadık dostlarının ve genç öğrencilerinin dünyayı iyiye doğru değiştirdiklerini göresiniz.

MARKS - ENGELS - LENİN ENSTİTÜSÜNE BİR MEKTUPTAN (195)

Yoldaş Vladimir Sorin'e

Marks - Engels - Lenin enstitüsü

K.P. Piatnizki'nin haberini verdiği şey gerçekten oldu. V.A. Desnizki ve ben L. B. Krassin tarafından Moskova'dan çağırıldık ve İlyiç'e Moskova'lı işçilerin durumu hakkında bilgi verdik. Fakat oraya gittiğimde yüksek ateşim vardı ve olayı şöyle böyle hatırlayabiliyorum. Bu yüzden V. İlyiç'e ilişkin anılarımda bu olaya yer verip vermemeye karar verememiştim. V.A. Desnizki - Stro-

---

(195) Marks - Engels - Lenin enstitüsüne mektup: Bu mektup Gorki'nin, Marks - Engels - Lenin ens. Lenin bölümü yöneticisi Sorin'in şu ricasına cevaptır:

«Sayın A. Maksimoviç, M - E - L enst. Lenin bölümü Size, K. Piatnizki'nin Lenin 1905 Moskova ayaklanmasının hazırlanması için yapılan bir toplantıda' adlı anılarının bir kopyasını gönderiyor. Size yolladığımız metnin konusunu okuyup doğruluğunu onaylamanızı Sizden çok rica ediyoruz.»

yev'e (Lopata) (Leningrad. pedagoji enstitüsü, Krasniye - Sori cad.) başvurmanız gerekiyor. Yanılmıyorsam V. İlyiç «Borba»nın (196) redaksiyonu için Desnizki'den başka İ.İ. Stepanov - Skvorzov, N.A. Roşkov ve beni teklif etmişti. Fakat K.P. Piatnizki'nin keskin belleğine güvenim büyüktür ve verdiği haberlerin doğruluğuna inanıyorum.

(21 Haziran 1934'te yazılmıştır.)

SOVYET YAZARLARININ İLK GENEL KONGRESİNDE HAZIRLANAN «SOVYET EDEBİYATI» ADLI RAPORDAN

... Feodal beyler burjuvazinin gücünü hissettikleri anda piskopos Berkeley'in idealist felsefesi ortaya çıktı. V.İ. Lenin, idealizmle mücadele ettiği «Materyalizm ve Ampiriokritisizm» adlı kitabında bu felsefenin gerici ruhunu aydınlattı...

(17 Ağustos 1934'te yazılmıştır.)

«BOLŞEVİKLERİN İLK DEVRİM ÖRGÜTÜ, 1905 - 1907» ADLI KİTABIN ÖNSÖZÜNDEN

(Birinci redaksiyon)

Yıl 1902. Bir yaz gecesi Nijni Novgorod ve Kazan arasında işleyen bir geminin güvertesinde yaşlı, sakallı, üstündeki cübbe ve başındaki papaz şapkasıyla tipik bir hacı görünüşünde olan bir adam, geminin beş yolcusundan oluşan küçük bir gruba alçak sesle sükûnetle Harkov ve Poltava eyaletlerindeki köylü ayaklanmalarından sözediyordu. Haberler üzücü, gece karanlıktı, gemi bir fırtınaya doğru yol alıyordu.

---

(196) Borba: Yasal günlük bolşevik gazetesi. 27 Kasım - 6 Aralık 1905 tarihleri arasında Moskova'da çıktı.

«Onlara silah temin edilmeliydi» diyerek iç geçirdi dinleyicilerden biri.

O zamanlar durum öyleydi ki, bu «halkın sesi» cevapsız kalmış ve giderek kısılarak duyulmaz olmuştu. O kış Nijni Novgorod parti yöneticilerinden sanıyorum V.A. Desnizki - Stroyev bana, Lenin'in silahlı ayaklanma hakkında yazdığını söylemeseydi bu olayı unutmuş olacaktım. O zamanlar radyum henüz yeni keşfedilmişti, bir radyo ise insanın rüyasında göremeyeceği bir şeydi. Ve şimdi o gecenin içindeki cılız «halkın sesi»ni Lenin'in ilk açıklamasıyla karşılaştırdığımızda, onun tarihin gereği olan şeyleri nasıl önceden sezdiğini, işçi kitlesinin ruhunu ne kadar iyi tanıdığını bir kez daha görürüz. Bu insanın kalbi ve kafası devrimci fikirlerin imal edildiği seçkin bir lâboratuvardı.

(1934'te yazılmıştır.)

(İkinci redaksiyon)

Bu kitap, Marks - Engels - Lenin enstitüsünün 1932'de yayınladığı «RSDİP'nin 1906'DAKİ İLK ORDU VE MÜCADELE ÖRGÜTLERİ TOPLANTISI» adlı kitabın bir ilâvesidir ve bolşeviklerin merkez komitesi tarafından kurulan mücadele bölümünün teknik çalışmalarına ilişkin yayınlarla konferans protokollerini tamamlar. Ayrıca daha 1906'da işçi sınıfının egemen burjuvaziye karşı silahlı mücadeleye girişmesinin kaçınılmaz ve yakın olduğunu söylemiş olan Lenin'in devrimci görüş keskinliğini bir kez daha kanıtlar. Arkadaşlarından daha dürüst olan menşevik önderi Martov, Lenin'in yanılmaz görüş keskinliğini «hayalci» olarak nitelendirmiş ve hatta onun proletaryayı sınıf kavgasından uzaklaştıracağını öne sürmüştü. Fakat Leninistler ellerinde silahlarıyla düşmana sal-

dırıp zaferi kazanırlarken, menşevikler tarihin dışında kaldılar ve dünyayı değiştiren sosyal süreçlerin bir volkan gücüyle geliştiği bir devirde yavaş yavaş söndüler...

«SOSYALİZM GERÇEĞİ» ADLI MAKALEDEN :

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler birliği proleteryasının irade ve mantığının sembolü olan bolşevik partisi on yıldır Vladimir İlyiç Lenin'siz şaşılacak derecede verimli bir şekilde muhteşem eserinde çalışıyor. İşçi sınıfının devrimci bilincini dahiyane bir şekilde uyandıran o insan bizimle birlikte değil artık. Fakat her geçen yıl önceleri yarı vahşi olan köy, partinin etkinliği ve yönetimi ile ekonomik ve kültürel alanda zenginleşiyor; her geçen yıl Lenin'in örgütçü çalışmasının anlamı ve önemi, onun fikirlerinin gözü pekliği, tasarılarının mükemmelliği ve o eşsiz ileriyi görme yeteneği daha iyi anlaşılıyor.

Küçük insanların «hayalci» dedikleri ve kinlerinden rezilce alay ettikleri büyük insan her geçen gün yüceleşiyor. Devrimci önemi giderek gelişen ve gelişecek olan Lenin, dünya «büyükleri»nin başında gelir...

«İKİ BEŞ YILLIK PLÂN» (197) ADLI MAKALEDEN :

... «İki beş yıllık plân» adlı kitaba, Vladimir

(197) İki beşyıllık plân : Gorki bu makalesinde, ekim devriminin 20.'ci yıl dönümü dolayısiyle çıkarılması için bir heyete baş vurdu. İki beş yıllık plân adlı kitap hakkındaki görüşlerini yazıyor. Fakat bu plân gerçekleştirilememiştir.

İlyiç Lenin'in bir plânından söz ederek başlamalıdır. Bu plâna göre tüm ülke on yılda elektriğe kavuşturulacak ucuz elektrik enerjisi temin edildikten sonra teknikleşmeye ve endüstrileşmeye gidilecektir. Onun bu plânı Y.V. Stalin'in liderliğindeki partinin çalışmalariyle hemen hemen tamamiyle yerine getirildi...

«GEÇMİŞİ TANIMAK GEREKLİDİR» ADLI MAKALEDEN :

... İnsan geçmişi tanımalıdır, yoksa hayatta yolunu şaşırır, hatta pis, kanlı bir bataklığa dahi saplanır. İşte V.İ. Lenin bizi bu pis bataklıktan çıkardı ve büyük, mutlu gelecege giden geniş ve doğru bir yola yöneltti. O şöyle diyordu :

«Bir insan komünist olabilmek için zihnini insanların yüce tuttuğu değerlerle zenginleştirmelidir.»

«Komünizm bazı gerçeklerin sonucudur. Bu gerçeklerin tümünü benimsemeden salt komünist dövizleri, komünist bilimin düşünce ürünlerini benimsemenin yeteceğine inanmak yanlıştır.»

«Çalışmadan, mücadele etmeden, komünist kitaplardan ve broşürlerden edinilmiş komünizm hakkındaki bilgilerin hiç bir değeri yoktur. Çünkü bu sadece teori ile pratiğin arasındaki o eski uçurumu yeniden doğurmaya yarar, eski burjuva toplumunun en adî yanı olan o uçurumu...»

Düşmanlarımızdan korunmak için nasıl çelikle zırhlanmamız gerekiyorsa, aynı şekilde bilimle de zırhlanmalıyız. Bu hem bizim, hem de varisimiz olan gençlik için gereklidir...

9 Ekim 1935

NOTLAR:

1. —

İnsanlar okudular, öğrendiler, fakat 1907'den itibaren işçi sınıfından ayrılarak burjuvazinin hizmetine giren bir entellektüelliğin edebiyatının tozuna, çamuruna bulandı. Devrimci proleteryanın hak bilincinin gelişmesini önleyebilecek, onu zehirleyebilecek her şeyi mümkün olduğunca öğrenmem ve incelemem için bu güç işi yapmam gerekiyordu. Ne kadar çok âdî ve aptalcı şeyler okudum! Buna karşın Lenin'in, benim için büyük ihtimam gösteren dostumun ve hocamın bilge yazıları okunmadılar.

Yekateriba Pavlovna'dayken ona bunları söylediğimde güldü ve şöyle dedi : Ya ben? Ben de Hegel'i gerektiği gibi okuyup inceleyemedim. Yalnız Hegel olsa! Bilmem gereken birçok şeyli bilmiyorum. Ne sizi ne de kendimi haklı çıkarmak istemiyorum, fakat sizin durumunuz yine de başka. Öz yönünden değil, biçim yönünden başka. Benim bir aptal olduğumu düşünmeğe hakkım yok, oysa siz bunu düşünmeğe «zorunlusunuz.», aksi taktirde bir aptalı eserlerinizde canlandıramazsınız. İşte aramızdaki fark bu.

Ve sonra da beni şöyle övdü : «Buna karşın, bir sürü harikulâde şey biliyorsunuz. Sizi, birşey anlattığınız zaman dinlerken bunların hepsini yazamıyacağınızdan korkuyor insan. Ayrıca sıhhati-

nizle de zerre kadar ilgilenmiyorsunuz. Oysa sıhhatiniz hiç iyi değil. Yurt dışına çıkınız, İtalya'ya, Davos'a gidiniz. Eğer siz gitmezseniz biz sizi yollarız.»

İki kere bu konuyu ortaya attı.

2. —

1903 denberi kendimi bolşevik, yani proleteryanın gerçek bir yandaşı sayıyordum. Ve 1917 Ekimine kadar Rus işçilerine elimden geldiğince yardım ettim.

1917'de Vladimir İlyiç beni ve birçok bolşeviği fantastik cüretkârlığıyla çelişkiye düşürdü, zira savaş nedeniyle anarşik koşulların hüküm sürdüğü bir çiftçi ülkesinde idarî makamları partiye bağlı işçilere vermek, ülkedeki biricik gerçek devrimci gücü yok etmek olacaktı.

Fakat Lenin, düşünülenden daha akıllıydı, yoldaşları da bu dahinin yardımcıları ve dostları oldular ve işçi sınıfının bilinci ve iradesi bir edebiyatçı gözüyle benim gördüğümden daha güçlü çıktı. 1918'de, Lenin'e o adî suikastın yapıldığı günden itibaren kendimi tekrar «bolşevik» hissetmeğe başladım...

3 —

Marks'ın öğretisinden ve insanın yaşamının incelenmesine dayanan tarih felsefesinden önce mantığa dayanan gerçek bir devrimci teorinin var olmadığını ve Lenin'den önce emekçi, işçi ve köylüyü özgürlüğe kavuşturmayı amaçlayan hiç bir devrimci praktisyenin gelmediğini bilmeli ve unutmamalıyız.

4. —

Dekabristlerin yenilmesinden 24 gün sonra, çoğunlukla hayalî sosyalizm düşüncelerini Rusya'da gerçekleştirmeyi düşleyen yazarlardan oluşan bir Rasnoçin'ci grup da dağıtıldı. 1862'de devrimci düşünce ve hareketin kurucusu N.G. Çernişevski tutuklandı ve 1864'de çalışma kampına gönderildi; o günden başlayarak 1884'e dek Rasnoçin'cilerin arasından çıkan ve hayatta kendine bir yer bulamayan bu aydın halk arasına girerek köylüyü Çar'a karşı ayaklandırmağa ve kültür propagandası yapmağa başladı. Bu arada 192 yoldaşıyla birlikte defalarca hapislere girdi ve mahkeme önüne çıkarıldı. Bu, teröre yol açtı, terör de bu insanları ölüme, hapse ve sürgüne mahkûm etti.

1880 yılları ve 90'ların ilk yarısı yorgunluğun, bezginliğin ve aydınların düş kırıklığının on yılı oldu. Fakat sonra yavaş yavaş Marks'ın ve Engels'in öğretileri onların çevrelerine girmeğe başladı ve böylece bu öğreti onların sayesinde fabrika işçileri arasında da yayıldı.

Küçük burjuvazinin devrimci düşüncesinin erişebildiği en yüksek nokta işçi - köylü - aydın üçlüsüydü. Fakat gerçek özgürlüğe giden en doğru yolu açık bir şekilde gösteren, Marks ve Engels'in öğretilerinden doğan dev V.İ. Lenin dehasıdır.

(1930'dan sonra yazılmıştır.)

5. —

V.İ. Lenin bana : «Siz bir anarşist ve romantiksiniz. Dünyaya çocuksu gözlerle bakıyorsunuz» demişti.

İssai Dobreven'in yanında da aynı şekilde gözlerim için «çocuksu» dedi.

6. —

«İlyiç'in nasıl bir insan olduğunu biliyor musun?»

«Eh, evet...»

«Alışılmamış derecede geniş bir görüş açısı olan bir insan, dünyanın geleceği için nöbet tutan bir insan...»

7. —

Burjuva hümanizmi tarihinde acı ve kedere kin duyan ve ondan iğrenen az hümanist vardır.

... Keder ve acılar üzerine yazarların çoğunda, örneğin Dostoyevski'de insanların acılarına karşı açıkça estetik veya sadist bir ilgi sezilmektedir. Ruhunun bütün gücüyle acı ve kederden nefret eden, sadece bir tek ideal hümanist tanıdım : Bu insan Vladimir Lenin'di. O, insanlara karşı beslediği sevgiden bahsetmezdi, fakat onların acı dolu hayatı onu yaralar ve proleteryanın egemenliği ve köylünün özgürlüğü için savaşmaya yöneltirdi.

A. D. Speranski'nin anılarından :

MAKSİM GORKİ'NİN SON GÜNLERİ

... Sık sık Lenin'i düşünürdü. Bir gece, bana onunla ilk karşılaşmasını anlatmıştı : «Bundan daha hiç bir yazımda bahsetmedim ve kimseye de anlatmadım. Petersburg'da karşılaşmıştık, nerede olduğunu hatırlamıyorum. O, küçük yapılı, açık başlı kurnaz bakışlı, buna karşın ben iri, hantal ve kaba yüzlüydüm. Önceleri birbirimize ısınamadık, fakat sonra birbirimizi dikkatle inceleyince kahkahalarla gülmeğe başladık ve bundan sonra konuşmak ikimize de kolay geldi...»

A N I L A R :

N.K. Krupskaya

LENİN ve GORKİ

Vladimir İlyiç, Aleksi Maksimoviç Gorki'ye bir yazar olarak çok büyük değer verirdi. Özellikle onun «Ana»sı, «Gece barınağı» ve «Novaya Shisn»deki dar kafalılığa dair makaleleri — Lenin her türlü dar kafalılıktan nefret ederdi — kendisinin çok hoşuna gidiyordu. Ayrıca «Kartalın türküsü», «Fırtına kuşunun türküsü» gibi yapıtlarını (bunların tarzı hoşuna giderdi), «gri hayaletler», «26 adam ve bir kız» eserlerini de severdi. Bir keresinde «gece barınağı»nı seyir etmek üzere sanat tiyatrosuna gitmek için yanıp tutuşmuştu. Hayatının son günlerinde «Benim Üniversitelerim»'i nasıl dinlediği ise hâlâ hatırımdadır.

Gorki çoğunlukla işçiler, şehirdeki fakir halk ve toplumun tortuları üzerine yani İlyiç'i en çok ilgilendiren tabakalar üzerine yazardı. Bunu yaparken hayatı olduğu gibi, tüm somutluğu içinde anlatır, onu baskıdan, soygunculuktan, adî düşüncelerden nefret eden bir insanın gözleriyle, kısacası bir devrimcinin gözleriyle görürdü. Gorki'nin yazdıklarını Lenin çok iyi anlıyor ve onlara değer veriyordu.

Vladimir İlyiç te hayatı, onun tüm ayrıntılarını dikkatle, ateşli bir ilgiyle gözlemlerdi.

İlyiç, Rus edebiyatını yakından tanırdı ve bunu hayatı tanımasında bir gereç olarak kullanırdı.

Bir eser hayatı ne kadar mükemmel, çok yönlü ve derinlemesine yansıtıyorsa ve ne kadar basit olarak canlandırıyorsa, Lenin için o kadar büyük değer taşırdı.

Vladimir İlyiç, Gorki'yi 1907'de Londra parti kurultayında daha yakından tanıdı, inceledi ve onunla sohbet etti. Böylece ona manen daha çok yaklaştı.

İlyiç'in Gorki'ye ikinci ilticası sırasında yazdığı mektuplar ilginçtir. Bu mektuplarda bir insan olarak İlyiç'in kişiliği açıkça ortaya çıkar. O bu mektuplarda, Gorki'ye, kendisine aykırı olan, onu heyecanlandıran veya üzen şeyleri açık açık yazmıştır. Normal olarak İlyiç her yoldaşa böyle yazardı fakat Gorki'nin mektuplarında bir ayrıcalık vardı. Genellikle pek haşindi, fakat bu özelliğin altında nezaket ve yumuşaklık yatardı. Hemen hemen bütün mektupları bazı olayların taze etkileri altında yazılmıştı; bunlarda bir çok duygusal ögeye rastlarız. Bazı olayların ağırlığı, sevinç ve umut vb.. İlyiç, daima Gorki'nin bunları çok iyi anladığına inanırdı. Gorki'yi her zaman görüşlerinin doğruluğuna inandırmaya çalışır ve bunları inatla savunurdu.

Lenin'in Gorki'ye yazdığı mektuplarda onun için gösterdiği ihtimam sezilirdi. İlyiç'in insanlara karşı nasıl ilgiyle ve sevgiyle bağlandığını ve onlar için nasıl ihtimam gösterdiğini herkes bilir. Bundan Aleksi Maksimoviç de yazılarında çoğu kez bahsetmiştir. Ve herkes Lenin'in bu özelliğini yüceltmiştir.

İlyiç, Aleksi Maksimoviç'in sağlığıyla özellikle ilgilenirdi. Her zaman kendisine sağlık durumunu sorar, ona kendisini birinci sınıf doktorlara tedavi ettirmesini, sıkı bir rejime girmesini ve gece

yarılarına kadar durmadan çalışmamasını öğütlerdi.

İltica sırasında işçilerle çok az konuşabilmek ve tartışalbilme olanağına sahip olması İlyiç'i çok üzdü. Gayet tabii mülteciler arasında bir çok işçiler vardı. Fakat bunlar çarçabuk iş buluyorlar ve ondan sonra da ancak bölgesel Fransız ve İsviçre meseleleriyle ilgileniyorlardı. Mülteci hayatı kısa zamanda onlara damgasını vuruyordu. Bu yüzden Lenin kısa süre için yurt dışına çıkmış işçilerle ilişkide bulunabildiği zaman daima mutlu olurdu. İlyiç özellikle Kapri'deki okuldan gelen işçilerle ve Longjumeau'deki parti okulundan gelen öğrencilerle seve seve çalışırdı.

Gorki'nin Kapri'de Rus işçileriyle ilişki olanağı daha azdı, bunun ona ne denli zor geleceğini Lenin anlayabiliyordu. Onu Poronin'e çağırmak istedi : «Eğer sağlığınız elverirse kısa süre için de olsa seyahate çıkın! Böylece Londra'dan ve Kapri okulundan sonra yine işçilerle bir araya gelirsiniz.»

İlyiç'in 1919 haziranında yazdığı bir mektubunu hâlâ saklıyorum. O zamanlar «Krasnaya Svesda» propaganda gemisiyle gezideydim ve İlyiç'e ilk intibalarımı yazmıştım. Buna cevaben yazdığı mektupda İlyiç, böyle gezilerin Gorki için de ne kadar iyi olabileceğini söylemişti.

Ben, şahsen İlyiç ile Gorki'yi çok az birlikte gördüm. Londra parti kurultayına katılmamıştım. Kapriye de gitmedim. Paris, Moskova ve Gorki şehirlerinde Aleksi Maksimoviç bize geldiği zamanlarda ise, onlara rahatsız edilmeden açık açık konuşabilme olanağını vermek için hep evden gitmeğe bakardım.

Aleksi Maksimoviç şimdi sovyet sosyalist cumhuriyetleri birliğinde boğazına kadar politikaya

batmış bir şekilde yaşıyor. Ateşli gazete yazıları yazıyor ve dilediği kadar işçiyle görüşebiliyor. Fakat ben pek seyrek onu görme olanağını elde edebiliyorum. Oysa o hep ısrarla benden İlyiç hakkında konuşmamızı istiyor. Ne var ki hayatımız çok dolu, herkes durmaksızın çalışıyor. A. Maksimoviç'in de edebiyat alanında kimsenin başaramıyacağı kadar önemli yöneticilik görevleri var.

Kendisine yürekten ve arkadaşça selâmlar!

Kısmen N.K. Krupskaya'nın
«İşte Lenin» adlı eserinden alınmıştır.

N.K. Krupskaya

«LENİN'E İLİŞKİN ANILAR»DAN :

1908, Cenevre

... Bogdanov, Bazarov, ve diğerleri Kapride-yken Gorki, Vladimir İlyiç'i Kapriye davet etmişti. Amacı, bir uzlaşma sağlamaktı, fakat İlyiç oraya gitmedi. Çünkü o bir uzlaşmanın olanaksız olduğunu hissediyordu. 16 nisan tarihli bir mektubunda İlyiç, Gorki'ye şöyle diyordu :

«Benim gelmem yararsız ve üstelik zararlı olurdu. Çünkü bilimsel sosyalizmin dinle birleşmesini va'zeden kimselerle konuşamam ve konuşmayacağım da. Din kitaplarının devri artık geçti. Gereksiz yere sinirleri yormak akılsızlık olur.»

İlyiç, mayıs ayında Gorki'nin ısrarlarına boyun eğerek Kapri'ye gitti. Fakat orada yalnızca birkaç gün kaldı. Tabii bu seyahat Bogdanov'un felsefî görüşleri ile bir uzlaşmayı sağlayamadı. Kendisinin sonradan anlattığına göre İlyiç, Bogdanov ve Bazarov'a iki üç senelik birbirlerinden

ayrı kalmalarını salık verirken, Gorki'nin Maria Fiodorovna onu gülerek sükûta davet etmişti.

Kapride bir sürü insan vardı, huzursuzluk ve gürültü vardı, satranç oynanıyor, kayığa biniliyordu. İlyiç bu seyahatten pek fazla söz etmedi; nazik konular üzerinde yapılan konuşmalardan çok denizin güzelliğinden ve oranın şarabından bahsetti ve sonra tekrar felsefeye daldı...

Kısmen Krupskaya'nın «Lenin'e ilişkin anılar» adlı eserinden alınmıştır.

M. Ulyanova

LENİN VE GORKİ

(Anılardan)

Edebiyat sanatının bir devi, büyük bir insan hayata gözlerini yumdu. Böyle büyük bir insanın ölümünden sonra o insanın rolü, kişiliği ve insanlık için yaptıkları daha büyük anlam kazanır. İşte Gorki'nin aramızdan ayrılmasından sonra da bunu şiddetle duymaktayız.

O ve eserlerinin her birimiz için oynamış olduğu rolü herkes anımsar. Karanlık sansür yıllarının anıları, söz özgürlüğünden yoksun o devir gençliği için Gorki'nin önemi hâlâ belleklerdedir. Doksan yıllarının sonuna doğru sürüldüğüm ve polis gözetimi altında bulunduğum Nijni - Novgorod'da Aleksi Maksimoviç'i şöyle bir görmüştüm. Şahsen tanışmamız devrimden evvel Petrograd'da oldu. Lenin'den gelen mektup ve bildirilerle onun oradaki evine giderdim ve buluşmamız burada olurdu. İlyiç'nin bir gelire ihtiyacı vardı. Pahalılık emperyalist savaş ile bağıntılı olarak günden

güne artıyordu. Gerçi o gereksinmelerini en düşük bir seviyeye indirmeyi gayet iyi başarıyordu. Fakat bir gün geldi, edebî alanda iş bulma ve kitaplarını bastırma olanaksızlığı kendini şiddetle göstermeğe başladı. İşte o zaman A.M. ona bu güç durumdan kurtulması için yardımcı oldu.

Birçok etkenler Lenin'i politik hayatın, özellikle mültecilerin hayatının dışında bırakırken ve o insanların politik görüşler yüzünden nasıl anlaşmazlıklara düştüklerini kavrayamazken, Gorki ta başındanberi Lenin'i ve onun ülkemiz ve tüm insanlık için oynadığı rolü çok iyi anlamıştı. Ve onu hemen sevmişti. İlyiç te ona daha az düşkün değildi. Lenin'in Gorki kadar sevgi ve içtenlikle davrandığı insanlar azdır. Aleksi Maksimoviç'le bir araya geldiği zaman yüzünden canlılık okunurdu. Onunla saatlerce sohbet edebilirdi ve bu sohbetler ona büyük bir zevk verirdi. Gorki sevimli, sade ve büyüleyici bir insandı, bu da ikisini birbirlerine daha çok yaklaştırıyordu.

Gorki'nin evinde verilen ve Lenin'e en güzel eserlerin çalındığı konserleri, Gorki'nin bize Gorki'de, Kremlin'de ve Lenin'in şahsî evinde yaptığı ziyaretleri anımsıyorum.

Gorki'nin her zaman Lenin'e soracak şeyleri, çeşitli insanlar için ricaları olurdu ve Lenin bunları yerine getirebilecek en küçük olanağa dahi sahip olmasa bile bunları büyük bir anlayışla karşılardı.

Ben Pravda'da çalışırken bazı mektuplar benim aracılığımla ona ulaşıyordu. Öyle sanıyorum ki Gorki'nin hiçbir ricası karşılıksız bırakılamazdı.

Gorki'nin mesleğe yeni başlayan genç yazarlar üstünde büyük rolü vardı. İnsan onun İtalya'ya gönderilen o dünya kadar mektubu okumayı

nasıl başardığına şaşardı. Bu mektuplarda kendisinden yardım istenir, akıl danışılır veya her hangi bir eseri okuması istenirdi. Ben Pravda'da çalışırken bazı mektuplar benim aracılığımla ona ulaşıyordu. Ve sanıyorum ki hiç bir ricayı karşılıksız bırakmazdı.

Önceleri kısa süre için de olsa, Sovyetler Birliğine gelme olanağı bulduğunda işçi ve köylü muhabirlerin toplantılarında ve buluşmalarında hazır bulunur, söz alarak saatlerce erkek ve kadın işçi ve köylülerle sohbet ederdi. Kim bilir onlardan kaçını yardımlariyle, öğütleriyle ve dostça konuşmalariyle teşvik etmişti!

Şimdi artık o yok. Fakat ölümünden sonra da hayatını adadığı eserini yaşatacak bütün dünyanın emekçileri onun eserlerinden, insana değer vermeyi ve dünyada daha aydınlık, daha iyi bir yaşam için savaşmayı öğrenecekler.

M. Andreyeva

LENİN'LE KARŞILAŞMALAR :

Maksim Gorki Petersburg'a geldiğinde çoğunlukla kitap yayıncısı Konstantin Pjatnizki'nin evinde kalırdı; orada şahsına ait iki küçük odası vardı. Petersburg'da kaldığı günlerde Pjatnizki'nin büyük evinde sabahtan akşama dek kozmopolit bir kalabalık kaynaşırdı : Yazarlar, ressamlar, artistler, şarkıcılar, öğrenciler ve işçiler; ve tabii bu da Çarın polisi için bu evi dikkatle gözetlemek için yeterli neden oluyordu.

1905 kasımında nihayet Petersburg'a gitmeğe kalkınca Aleksi Maksimoviç bana yoida Pjatnizki'nin evini gözetleyenleri telâşlandırmamak ve onun

peşine düşürmemek için önce «Novaya Shisn»in redaksiyonuna ve daha sonra Pjatnizki'nin evine gideceğimizi söyledi. Eşyalarımızı bizi karşılayan akraba ve dostlarımız aldılar, bu arada Gorki de benimle birlikte istasyondan pek uzak olmayan Nevski'deki redaksiyona gitti.

Ve burada Gorki ile Vladimir İlyiç Lenin ilk kez karşılaştılar ve tanıştılar.

Lenin'in odaların birinden çıkıp hızlı adımlarla Aleksi Maksimoviç'e doğru gelişini hatırlıyorum. Uzun süre el sıkışmışlardı. Lenin neşeyle gülüyordu. Gorki ise çok çekingen ve böyle durumlarda hep yaptığı gibi özellikle güzel konuşmaya özen göstererek tekrar tekrar : «Aha, demek Siz'siniz. Çok iyi! Çok sevinçliyim!» diyordu.

Pjatnizki'ye geldiğimizde Aleksi Maksimoviç bana uzun süre sonra şöyle dedi : «Bak görüyor musun, burada nelerle karşılaştık? ...Gerçekten, o çok iyi değil mi?»

Tabii kimden söz ettiğini hemen anlamışdım, fakat ona takılmak için sordum : «Kimden söz ediyorsun?»

«Kimden mi? Tabii ki Lenin'den! Ne kadar da iyi!.. Bunu daha önce söylemiş olduğun için böbürlenmeğe kalkma, onu benden önce gördün.» diye ekledi çocukça.

Çoğu zaman koca bir çocuğa benzerdi.

Gorki'nin 1907'de Londra'da Lenin ile Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin 5.ci parti kurultayında buluşmalarını hatırlıyorum.

Lenin bizi Britiş Müseum'un yakınındaki «İmperial» oteline getirdi. Otel rutubetli, rahatsız, dev bir yapıydı; fakat bir başkası her hangi bir sebepten bulunamamıştı.

Lenin'in Gorki'ye nasıl ihtimam gösterdiğini hatırlıyorum.

«Üşütmemesi için dikkatli olmalıyız, ne de olsa yumuşak bir iklime ve iyi bir bakıma alışkın.»

Çok küçük oda, oldukça rutubetli ve karanlıktı. Koskoca karyola odanın yarısını kaplıyordu, büyük pençere ise doğrudan doğruya bir duvara açılıyordu. Ve gazla ısıtılan şömine az ısı veriyordu. Aylardan mayısdı, fakat hava nemli ve soğuktu.

Lenin yatağa yaklaştı, çarşafı elledi ve Gorki'nin sağlığıyla ilgilenilmesinden hoşlanmadığını bildiği için yavaş sesle bana : «Çarşaflar çok nemli, kurutulmaları gerek, hiç değilse şu garip ocakta. Aleksey Maksimoviç öksürmeye başladı, bu gerçekten çok kötü bir işaret!»

Bu sevimli ilgiyi şaşırtıcı derecede duygulandırıcı bulurdum. Daha sonraları Lenin'in insanlara, özellikle yoldaşlarına ne denli özenli davrandığından, nasıl herşeyi görmeyi, herşeyin farkına varmayı ve hiçbir şeyi unutmamayı başardığından emin olma fırsatını buldum.

Lenin gittikten sonra Gorki rahatsız odanın içinde pencereden kapıya, şöminenin önünde bir aşağı bir yukarı gidip gelmeye başladı; bu arada bıyıklarının uçlarını kıvırıyor ve onları adeti olduğu üzere ısırıyordu, sonunda alçak sesle ve düşünceli bir tavırla şöyle dedi : «Harika bir insan!»

Aleksey Maksimoviç parti kurultayına davet edildiğini — üstelik oy hakkı olan bir delege olarak — duyunca çok heyecanlanmış ve sevinmişti. Bu onu Rusya'dan gelmiş olan işçi yoldaşlara özellikle yaklaştırdı. Zorunlu olduğu vatan ayrılığının acısını özenle en yakınlarından bile saklamasına ve Rusya'yı özlemediğine kendini inandırmaya çalışmasına rağmen bu özlemi derinden duyuyordu.

Aleksey Maksimoviç parti kurultayının bütün

oturumlarında hazırdı, delegelerin bütün konuşmalarını, hattâ tek tek kelimeleri dahi aklında tutuyor ve her yeni karşılaşmada Lenine daha çok bağlanıyordu.

G.V. Plehanov onda kötü bir etki bırakmıştı. «Büyük bir bay» diye konuşuyordu onun hakkında dobra dobra.

Ve Pelehanov'un hizmetlerinden, bilgeliğinden ve zekâsından sözeden Bogdanov'la, Stroyev'le ve hattâ Lenin'le inatla tartışıyordu, tabii aslında kendisi de Plehanov'un parti için önemini gayet iyi kavrıyordu.

Aleksey Maksimoviç Liber ve Dan'a hiç değer vermiyordu. Gorki tüm menşeviklerden nefret ediyordu; yalnız «karmaşık bir ruh» diye sözettiği Martov ve «Triadse» adıyla anılan Vlas Mgeladse birer istisnaydılar. Sonuncusunun özellikle dizgin tanımaz ruhunu ve heybetli dış görünüşünü beğenirdi Gorki. Bu Vlas «Triadse» daha sonra Kapri'ye gelip oldukça uzun bir süre bizimle yaşadığında Aleksey Maksimoviç onda büyük hayal kırıklığına uğradı. Derin derin içini çekerek bir keresinde şöyle dediğini hatırlarım : «Eğer bir insan menşevikse, ne kadar iyi olursa olsun, büyük dozlarda çekilmiyor.»

İçlerinden çoğunun açlık çektiği yoldaşlarımızın beslenmesine biraz olsun katkıda bulunmak için, parti kurultayının yapıldığı kiliseye sandöviçlerle dolu sepetler ve bira getirilmesini sağlıyorduk.

Parti kurultayındaki delegeler, aralarda Gorki'nin «Ana»sı hakkında konuşuyorlardı. Kitap işçilerin hoşuna gidiyordu, fakat bazıları herşeyin süslü püslü, hayattakinden daha güzel olduğunu söylüyorlardı. Bu Gorki'yi üzüyor ve aslında ken-

disi eleştiriye değer verdiği ve onu beklediği halde, bu konuda hararetle tartışıyor ve insanın, hayatın yalancılığına karşı verdiği savaşın herzaman harikulâde olduğunu ve bu yüzden güzel olması gerektiğini kanıtlamaya çalışıyordu.

Lenin «Ana»ya çok değer veriyordu ve kitabın yayınlanmasını büyük bir olay olarak görüyordu. Fakat devrimci aydınların idealize edilmesinde yetersizlikler buluyordu.

Bir keresinde Gorki Lenin'e, Alman sosyal demokratların kendisi üzerinde yaptıkları etkiyi anlatıyordu. Gorki Berlin'de Bebel, Kautski, Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg ve diğerleriyle karşılaşmıştı. Yalnızca Liebknecht ve Rosa Luxemburg'dan hoşlanmıştı. Gorki Bebel'in evine gitmiş, orada bir sürü kanepe yastığı, koltuk ve iskemleleri temiz tutmaya yarayan örtücükler, perdeler, kanarya kafesleri ve daha pek çok bir Alman küçük burjuva atmosferini tamamlayan eşyayla karşılaşmıştı; bunlara çok sinirlenmiş ve Bebel'e karşı oldukça soğuk davranmıştı...

Akşam yemeğinde büyük yemek masasında Gorki'nin karşısında Bebel'in karısı oturuyordu ve şişko, ilgisiz Singer'le sohbet ediyordu.

Gorki bana onun ne hakkında konuştuğunu sordu. Bebel'in karısı o sıra Singer'e piliçlerin ne kadar pahalı olduğunu, August'çuğunun piliçten başka birşey yiyemediğini ve bugün şansına birkaç ucuz ve iyi piliç almayı başarabildiğini anlatıyordu.

Gorki sohbetlerinin konusunu öğrenince hayretten hafifçe öksürdü ve öyle yüksek sesle iç geçirdi ki, yaşlı Bebel korktu.

Gorki'nin 1905 yılı hakkında, Moskova'daki devrim hakkında anlattıkları Alman sosyal demokrasisinin liderlerine pek etki etmedi. Onu ne-

zaketle fakat şüpheyle dinlediler. Gorki bunu hemen sezdi ve sustu; oradakilerin tüm şaşkınlığına rağmen yemekten hemen sonra izin istedi ve telâşla oradan ayrıldı.

Gorki o kendine özgü komik ses tonuyla Alman sosyal demokratlara yaptığı bu ziyaretleri Lenin'e anlattığında, Lenin gözlerinden yaşlar gelene dek gülmüş ve ona hep yeni detaylar sormuştu.

Lenin Gorki'nin İngiliz yazarlarıyla karşılaşmalarıyla çok ilgileniyordu. Gorki Bernard Shaw'la tanışmıştı, Amerika'dayken rastladığı H.G. Wells'i ve diğer daha az tanınmış yazarları tanımıştı, fakat bu karşılaşmalardan sözetmeyi pek sevmezdi. Tamamiyle parti kurultayının ve Rus yoldaşlarla karşılaşmaların etkisindeydi.

Lenin Londra'da Gorki'ye parti işleri bittikten sonra Kapri'ye gelmeyi vaadetti ve sözünde durdu.

Gorki onunla karşılaştığında küçük bir çocuk gibi heyecanlıydı. Lenin'in Kapri'yi beğenmesini, burada dinlenmesini ve taze güçler toplamasını tüm kalbiyle diliyordu.

Hergün denizde balık tutmak ne birini, ne de diğerini yoruyordu, aksine onlara rahatsız edilmeden konuşma fırsatını veriyordu; kayıkta onlardan başka Kapri'li balıkçılar ve ben olurduk.

Gorki Lenin'e Nijni Novgorod'dan, çocukluğundan, büyükannesi Akulina İvanovna'dan, gençliğinden ve serserilik hayatından sözederdi. Babasını düşünür, büyükbabasından çok sözederdi.

Lenin onu dikkat kesilerek dinlerdi, bu arada kızmayı alışkanlık haline getirdiği gözleri parlardı. Birgün Gorki'ye şöyle dedi : «Tüm bunları yazmalısınız sevgili dostum, bunların hepsi son derece öğretici şeyler, son derece...»

Gorki hemen sustu, birkaç kere çekingen çekingen öksürdü ve isteksizce şöyle dedi : «Yapacağım,.. günün birinde.»

Gorki Lenin'e coşkuyla Pompei'yi, her köşesini karış karış bildiği Napoli müzesini gösteriyordu. Birlikte Vezüv'e çıktılar ve Napoli çevresinde gezdiler.

Gorki'nin şaşırtıcı bir anlatma yeteneği vardı. İki üç sözcükle bir manzarayı kabataslak çizmeyi, bir olayı, bir insanı tasvir etmeyi çok iyi biliyordu. Lenin onun bu özelliğine hayrandı; onun yerinde düşünceleri ve zekâsı, hemen basit ve kolayca her insana ve her şeye yaklaşma yeteneği de Gorki'yi büyülüyordu.

Bana öyle geliyor ki, Lenin asıl bu günlerden sonra Gorki'yi gerçekten sevmeye başlamıştı. Lenin'in ona kızgın olduğunu hiç hatırlamıyorum. Gorki de Lenin'e içten, yürekten bağlıydı ve ona hayrandı.

Vladimir İlyiç Paris'e giderken bir daha Kapri'ye geleceğine dair kati söz verdi, hem de Nadeşa Konstantinovna'yla birlikte. Ne yazıkki bu söz tam olarak yerine getirilemedi. O Kapri'ye bir kez daha geldi, ama N. Konstantinovna'sız ve çok kısa bir süre için.

O günlerde Kapri'de A.V. Lunaçarski, A.A. Bogdanov, V.A. Bazarov kalıyorlardı ve Berlin'den eski dostumuz yoldaş Ladişnikov yayınevi işleri nedeniyle gelmişti.

Daha teleferikten o zaman oturduğumuz Villa Blaesus'a giderken yolda, Gorki Lenin'e Bogdanov'un kendisine büyük bir sempati beslediğini, Lunaçarski ile Bazarov'unsa şaşırtıcı derecede akıllı, yetenekli kimseler olduğunu anlatıyordu...

Vladimir İlyiç Aleksey Maksimoviç'i yandan süzdü ve tüm kararlılığıyla şöyle dedi : «Boşuna yorulmayınız Aleksey Maksimoviç, bundan birşey çıkmayacak.»

Bogdanov, Bazarov ve Lunaçarski birçok kereler Lenin'le anlaşma yolları bulmaya çalıştılar, fakat görüş ayrılıklarının o günkü aşamasında her türlü tartışmanın gereksizliğine inanan Lenin felsefî konulardaki konuşmalardan kesinlikle ve kararla kaçtı. Oysa herkes — Aleksey Maksimoviç bile — onu bu tür konuşmalara sokmaya çalışıyordu. Gorki görüş ayrılıklarının aslını kavramayı ne denli istiyordu, yoldaşlar arasındaki sert ayrılıklar onu ne denli üzüyordu!

V. İlyiç'in bu ziyareti sırasında A. Maksimoviç onunla pek seyrek yalnız kalabildi, başkaları tarafından rahatsız ediliyorlardı. Vladimir İlyiç Kapri'de sadece birkaç gün kaldı ve onun gidişinden sonra Gorki'yi uzun süre üzerinden atamadığı bir üzüntü kapladı.

N.N. Nakoryakov
PARTİ KURULTAYINDA

... Aleksey Maksimoviç'le ilk kez karşılaşmam parti kurultayının açılışına rastlar. Bolşeviklerin daha önce yapılan bir grup toplantısında V.İ. Lenin bir gün büyük bir sevinçle yazarın önümüzdeki parti kurultayına katılacağını haber vermişti. Aynı zamanda bizi, Gorki'yi oy hakkı olan delege olarak değil, salt konuk olarak parti kurultayına kabul etmeyi amaçlayan menşeviklerin bir muhalefet olasılığına karşı da uyardı.

Grup içinde Gorki'yi oy hakkı olan bir delege olarak tanımak konusunda oy birliğine vardık. Menşevikler bunu öğrenince bu karara karşı çıkmaya cesaret edemediler hele Polonyalıların ve Letonyalıların delegasyonları da bize katılınca kesin çoğunluğumuz sağlamlaştı.

Gorki göründüğünde bütün kurultay onu alkışladı; salonun girişinde yeralan V.İ. Lenin'in önderliğindeki bolşevikler ise onu özellikle candan selâmladılar. Yazar oturumlarda genellikle «rey sahipleri»nin ve konukların oturduğu galeride değil, bizim grubumuzun sıralarında otururdu. Lenin Gorki'ye hep dostça davranır ve herzaman onunla sohbet edecek zaman bulurdu. Aralarda tüm bolşevik delegeler yazarın çevresini sararlardı, bu bizim Gorki'yle ideolojik bağlılığımızın doğal bir ifadesiydi.

Yazar da bolşevik delegelerle sohbet etmekten hoşlanıyordu. Onu birçok kereler Letonyalı delegeler tarafından çevrelenmiş görmek mümkündü. Bunların arasında son derece gözüpek olan, Çarlığa karşı derin bir nefret besleyen ve keşiş gibi yaşayan çetelerin sayısı az değildi. Gorki, sık sık Kafkasyalı bolşevikler çevresinden Miha Zhakaya'yla, J.V. Stalin'le, S.G. Şaumyan'la ve diğerleriyle sohbet ederdi. Urallı bir yoldaşın, Gorki'nin Kafkasyalıları tercih ettiğine dair şakasına yazar da şaka yaparak karşılık veriyordu: «Ne de olsa hemşehriyiz, benim edebiyat hayâtım Kafkasya'da başladı... Ama Siz biliyor musunuz» diye ekliyordu arkasından da «orada benim hemşehrilerim nasıl bir yeraltı yayınevi yarattılar!..»

İllegal bir yayınevinden sözeden bu açıklama, konuşmaların, Kafkas devrimci hareketinin canlı gerçeklerine de değindiğini kanıtlıyordu.

Gorki sık sık Ural'lı ve Moskova'lı delegasyon üyeleriyle de sohbet ederdi. Ural'daki devrimci hareketin geçmişine, ve şimdiki durumuna gösterdiği büyük ilgi özellikle hafızamızda yer etmiş.

Yazar Ural'lı işçilerin hayatını, mülkiyet hakkının artıklarına göre toprağa bağlılıklarını en ince noktalarına kadar öğreniyordu. İşçileri fabrikalara bağlamak için kullanılan bu feodal metodlar hakkında bizden daha az bilgi sahibi olmadığı ortaya çıktı. Bu da Ural'da yaşayan bizleri doğal olarak hayrete düşürdü. Kendisi coşkuyla çalışma san'atını çok iyi bilen tecrübeli, becerikli Ural'lı işçilerden söz ediyordu. Bu da onun Ural'daki işletmelerin geçmişiyle ve bölgedeki işçi folkloruyla yakından ilgili olduğunu kanıtlıyordu. Bize de öğretici ve ilginç bulduğu bu tarihi öğrenmeyi tavsiye ediyordu. Gorki bize sık sık gençliğinde aşçı yamağı ve yükleme işçisi olarak çalıştığı Perm'i soruyordu. Motoviliça'nm nasıl A.M. Lbov'un mücadele gruplarına partizan girişimlerini başlangıç noktası olduğu da onu ilgilendiriyordu.

Gorki ile bu görüşmeler her delegenin kendi bildikleriyle katkıda bulunmaya çalıştığı canlı sohbetler şeklini alıyordu. Devlet Duma'sı Bolşevik milletvekili seçimlerinin Ural'larda nasıl geçtiği yazarı ilgilendiriyordu, bunun yanı sıra yukarı Kama bölgesi işçilerinin Vladimir İlyiç Lenin'i nasıl parti kurultayına delege olarak seçtiklerini de öğrendi.

Şimdi yarım yüz yıl sonra bu konuşmaların tüm ayrıntılarını hatırlamak biraz güç. Fakat yazarın hemen hemen her gün Lenin ile sohbet ettiği ve sık sık oturumlardan sonra birlikte gittikleri hafızamda özel bir yer etmiş. Bundan kar-

şılıklı dostça duygular ve devamlı birlikte olma isteği seziliyordu.

Aleksi Maksimoviç parti kurultayının diğer delegeleriyle de ilişki halinde idi. Bir çok kereler G.V. Plehanov, L.G. Deutsch ve P.B. Akselrov'la sohbet etmişti. Bir keresinde yazar bir arada uzun süre ünlü gürcü menşevik Tria ile bir aşağı bir yukarı gidip gelmiş ve İran'daki devrimci olaylara ve Gurija'da köylülerin silahlı mücadelesine katılmış olan bu adamla tartışmıştı. Eski Narodovolz'larla ve kurutayda davetli olarak bulunan yazar Stepnjak - Kravçinski'nin dul eşi Fanya Stepnjak'la da sohbet etmişti. Gorki genel olarak insanlara karşı son derece büyük bir ilgi gösteriyordu...

Bilindiği gibi parti kurultayında, partide Lenin'in yürüttüğü devrimci politikanın menşeviklerin oportünizmine karşı sürdürdüğü mücadele yeni bir güçle alevlenmişti. Bolşevikler kendi devrimci politikalarını ve taktiklerini, devrimi durdurmak isteyen menşeviklerin hamleleri karşısında inançla savunuyorlardı.

A.M. Gorki bu kavgaların tarafsız seyircisi değildi. Bütün inancıyla bizim tarafımızı, yeni tip devrimci partinin tarafını tutuyor ve onun prensiplerinin parti kurultayındaki zaferini coşkuyla selâmlıyordu. Yazar, bolşevik fraksiyonun karar tasarılarının hazırlandığı ve konuşulduğu akşam oturumlarının çoğunda da hazır bulunurdu. Bu oturumlardaki tartışmaları dikkat kesilerek izlerdi.

Silâhlı ayaklanma konusunun görüşüldüğü böyle bir toplantıyı hatırlıyorum. Üyeler, büyük bir masanın çevresinde düzensizce birleştirilmiş sıralar üstünde oturuyorlardı. Gorki bunların arkasında duruyor ve dirsekleriyle bir sıranın arkalığına dayanıyordu. Delegeler birbiri ardına söz alıyorlardı. Hepsi o anın büyüklüğünden etkilen-

mişlerdi. Coşkuyla işçi sınıfının 1905'deki kahramanlığından, gelecekte çarlıkla devrimci çatışmaların kaçınılmaz olacağından söz ediyorlardı. Birdenbire arkamızdan fısıltı halinde şu sözleri duyduk : «Böyle insanlar geleceği ellerinde tutabilirler...»

Başımızı kaldırdığımızda Vladimir İlyiç'in diğer bolşevik delegelerin yanında oturduğu toplantının merkez noktasına gözlerini dikmiş olan Gorki'nin solgun, konsantre olmuş yüzünü gördük. Hemen anladık : Aleksi Maksimoviç birdenbire yüksek sesle düşünmüştü...

Bu oturumdan sonra bir kaç delege Gorki'nin yanına gittik ve ona basit fakat ayni zamanda o gün için güç bir soru sorduk : On, yirmi senede sosyalist işçi devriminin zaferi beklenebilir miydi, bu konuda ne düşünüyordu?

Aleksi Maksimoviç bizi şaşırtan bir sabırsızlıkla ve bıyık altından gülerek şöyle cevap verdi : «Tabii beklenir, hattâ beklenmelidir, yalnız kaç yıl süreceğini şimdiye kadar kesinlikle hesaplamamıştım!..»

Hepimiz Gorki'nin şakasındaki ciddiyeti anladık ve kahkahalarla gülmeğe başladık. Tıpkı gençlikte iyi ve akıllıca bir espriye gülündüğü gibi kendimizi uzun süren sârî bir kahkahaya kaptırdık. Bizler o zamanlar çok gençtik. Parti kurultayının delegelerinin çoğu 25 ilâ 28 yaşları arasındaydı.

Maksim Gorki tekrar tekrar dikatleri yaşımıza çekiyordu; buna yarı şaşıyor, yarı seviniyordu. Delege inceleme komisyonunun raporundan parti delegelerinin yaşlarını not edişini, bunları benim yanımda — ben de bu komisyonun bir üyesiydim — inceleyişini ve bu arada bolşeviklerin Ural ve Moskova grupları hakkında şöyle deyişini hatırlı-

yorum : «Gerçekten mücadeleci bir çağ, tam askerî sorumluluk çagı, ne kadar mükemmel yetişiyorsunuz!..»

Gorki bolşevik kararların içeriğiyle candan ilgileniyordu. Sohbet sırasında sık sık bu konuya geliyordu. Kararlar üzerinde oya başvurulduğunda farkedilir derecede heyecanlı olurdu ve sonunda bunlar çoğunluk tarafından kabul edilince bizimle birlikte neşeyle alkışlardı. Bu, bolşevik delegeler arasında proleter yazara karşı dostane ve içten bir atmosfer doğururdu.

Oturumlardan sonra çoğunlukla Aleksey Maksimoviç'e gürültücü bir kalabalık halinde yakınında kaldığı Kingstone - park'a kadar refakat ederdik. Ayrıca burası kurultayın toplandığı semtten de uzak değildi. Bu yürüyüşler çoğunlukla çok neşeli geçer ve Londra'nın dar kaldırımlarında trafiği bir hayli aksatırdı.

Bazan bu yürüyüşlerde foto muhabirleriyle komik kavgalar olurdu. Aralarında İngiliz ve Rus polis ajanlarının da bulunduğu foto muhabirleri, Rus devrimcilerini «kovalarlar» ve bizim resmimizi çekmeye çalışırlardı (bunu salt gazeteleri için istemedikleri açıktı.) Bu koşullar altında neşeli bir mücadele başlardı : Resim çekilirken elimizden geldiğince rahat vermezdik, atik bir hareketle ve çarçabuk kameralara sırtımızı döner, birbirimizi kapatacak şekilde durur, ellerimizi ve kasketlerimizi havada sallardık. Böylece arada gazetecilerin yüzsüzlüğüne kızan neşeli yayaların da katıldığı şenlikli bir kalabalık oluşurdu. Gorki fotoğrafının çekilmesinden korkmuyordu, fakat diğer delegeler için Londra'da arkalarında fotoğraf bırakmak tehlikeliydi, çünkü çarın polisi harıl harıl onların izini kovalıyordu. Ayrıca bu bizim aramızdaki anlaşmanın kurallarına da aykırıydı.

Bir keresinde parti kurultayının toplandığı baptist kilisesinden çıkarken bir düzine foto muhabirinin Vladimir İlyiç Lenin'in fotoğrafını çekmek istediklerini hatırlıyorum. Genç işçilerimiz ona yardım etmek için hemen mücadeleye girişmişlerdi : O zamanlar sehpalı olan fotoğraf makineleri sahipleriyle birlikte sağa sola dağılmağa, havada kasketler ve şapkalar uçuşmağa ve hattâ tehditkâr yumruklar savrulmaya başladı. İri delegeler derhal İlyiç'in etrafında bir daire oluşturdular ve sırnaşık fotoğrafçıları uzaklaştırdılar. Gorki bu el kalabalığının tam ortasında bulunuyordu. Ertesi günü gazetelerden biri yazarın iri silüetinin Vlâdimir İlyiç Lenin'in sırtını yanında havaya kaldırılmış eller, şapkalar arasında yer aldığı ve kim bilir kimlerin başının arkasını gösteren sevimsiz bir resim yayınladı. Resmin altında aşağı yukarı şunlar yazılıydı : «Bolşevikler fotoğraflarının çekilmesini istemiyorlar!..» Ve arkasından da muhabirin yavan yorumu...

Gorki çoğunlukla foto muhabirleriyle böyle «kavgalar»la eğlenirdi. Lenin'in ricasıyla gazeteciler cemiyetine baş vurarak bizi fotoğraf çekmek için bu denli rahatsız etmemelerini istedi. Onlara bunu kabul ettirmeği de başardı, çünkü kurultayın sonuna doğru foto muhabirlerinin «av»ı dindi.

Yazar bizim yurt dışındaki günlük dertlerimize ilgi gösteriyordu. Daha Londra'daki ilk günlerimizde, parti kurultayına katılanlar için hazırlanan kantinde bize yarı kuru ve pahalı sandüviçler verildiğini fark etmişti. Maria Fiodorovna Andreyeva'dan «talihsiz delikanlılar»ın doğru dürüst beslenmeleriyle ilgilenmesini hatırlıyorum... Maria Fiodorovna hararetle bu işe sarıldı. Ve ertesi gü-

nü kantinde hem daha iyi hem de daha ucuz beslenmeğe başladık. Paramızın ne kadar az olduğu düşünülürse Gorki'nin bu ilgisinin içimize işlemiş olması hayret uyandırmaz.

Delegelerden kurulu küçük bir grubun Lenin ve Gorki ile birlikte Britiş Müzeum'u ziyareti unutulmıyacak bir olaydı. Değişik milletlerin ve çağların binlerce yıllık kültürünü kapsayan bu muhteşem hazine dairesi bizde derin bir etki bıraktı. Müzeyi gezerken içindeki hazineleri çok iyi tanıyan Vladimir İlyiç şu ve ya bu hakkında yerinde bilgiler veriyordu...

Aradan geçen uzun yıllar Gorki ile yaptığımız edebî konuşmaların anılarını silemedi. Gayet tabii ona edebî konularda da bir çok sorular soruyorduk. L.N. Tolstoy'un «tanrı yaratıcılığı» üzerine, A.P. Çehov'un «pesimizm»i üzerine, Leonid Andreyev'in mistiği üzerine, bazı yazarların toplumsaldan kişisel — duygusal'a yönelmeleri üzerine v.s. Biz güzel edebiyat konusunda pek yetki sahibi değildik. Pratik olarak ondan istediklerimizi, çarlığa karşı, emekçilerin insanlık dışı sömürülmelerine karşı savaşma göreviyle birleştiriyorduk.

Gorki'nin basit ve anlaşılır açıklamaları, edebiyatın bir savaş aracı olarak önemini daha iyi anlamamıza yardım ediyordu. Aleksey Maksimoviç delegelerle böyle konuşmaları seve seve, içten yapardı. Coşkuyla «Snanije» yayınevinin çevresinde toplanan yazarlardan, bu yazarların demokratik eğilimlerinden ve onun görüşüne göre halkın bağrından çıkan genç yeteneklerden sözederdi. Bu konuşmalar bizi, gelişen güzel edebiyatın devrime hizmet ettiğine inandırırdı.

Parti kurultayının sonuna doğru birçok delegenin yurda dönecek ve beslenecek parası kalmadığı ortaya çıktı. Durum kritikti. Belli delegeler

(örneğin G.V. Plehanov) aracılığıyla para temin etmek için kurulan bir komisyon, aşağı yukarı beş bin ruble biraraya getirebildi, fakat daha yirmi bin altın ruble gerekliydi. İngiliz sosyalist çevreleri ve Alman sosyal demokrat partisi paraları olmadığı için borç vermeyi reddettiler.

Vladimir İlyiç bu mesele üzerinde Gorki'yle görüştükten sonra yazar da aktif olarak borç para arama işine katıldı. Menşevikler ise bizi, yalnızca grubumuz delegelerine borç para bulmak için yazarın etki ve otoritesinden yararlanmakla suçladılar ve bu yüzden kavgaya başladılar. Fakat durum menşeviklerin gürültücü lâf ebelerinin sandığı gibi çıkmadı...

Kısa süre sonra Aleksey Maksimoviç borç para alabileceğimiz bir kaynak bulduğunu söyledi. Fakat kendisine çok garip bir şart koşulmuştu : Bütün delegeler, borcun en kısa zamanda ödenmesini öngören bir yazının altına imzalarını atacaklardı.

Çarlık polisi tarafından izlenen ve aranan ve illegal yaşayan parti delegeleri için bir imza vermek tehlikeliydi!.. Tuhaf otogramlara meraklı bu zengin İngiliz alacaklının, bunları başkalarına vermeyeceğinden, çarın gizli polisine satmayacağından emin olmak gerekti.

Gorki aynı zamanda kendi hesabına, parti delegelerini ortak bir sorumluluk altına sokmadan para bulma yollarını arıyordu. Bu arada çeşitli güvenilir kimselerden, orijinal İngiliz'in bizi tuzağa düşürmek isteyip istemediğini öğrenmeye çalışıyor ve partiye yardım etmek için kendisi sorumluluk altına girmeyi istiyordu. İngilizin kötü bir niyeti olmadığından iyice emin olduktan sonra

parti delegelerine, bin yediyüz sterlinlik bir borç senedini imzalamayı teklif etti. Bu belge şimdi, RSDİP'in 5. parti kurultayı hesap raporu stenogramında yayınlandı. İmzalanan belge M. Gorki'nin kefaletiyle onaylandı ve karşı taraf tarafından para ödendi...

Bu borç, sıkıntıda olan delegeleri güç durumdan kurtardı ve bize yurda dönüşü garantiledi. Aleksey Maksimoviç bu işin iyi sonuçlanmasına sevinmiş ve İngiliz'in garip yaratılışına çok şaşmıştı.

«Böyle kaçık antikacılar yalnızca İngiltere'de bulunur» diyordu. «Pekâla benden bir noter aracılığıyla, yazılarının İngilizce baskılarının geliriyle garanti edebileceğim bir tahvil kabul edebilirdi, hattâ bu daha bile sağlam olurdu!.. Ama hayır, enteresan birşey almalıydı: Dünyada kendisinden başka kimsenin sahip olmadığı bir taahhüt, Rus devrimcilerinin bizzat kendi imzalarını taşıyan bir taahüdü.»

Bu borç partimiz tarafından büyük ekim devriminden sonra ödendi, o garip tahvil ise Sovyet devrim müzesine kaldırıldı.

... Parti kurultayı sona eriyordu. Delegeler ayrılıyorlar, herbiri ayrı bir yöne gidiyordu. Fakat çoğumuz Rus devriminin bu «fırtına kuşu»yla yaptığımız unutulmaz görüşmeleri yaşamımız boyunca aklımızdan çıkarmadık.

A.V. Lunaçarski'nin bir konuşmasından
MAKSİM GORKİ

Aleksey Maksimoviç bizlerle, «Vperyod»çularla doğru yoldan ayrıldığında bile Vladimir İlyiç'in

ona duyduğu sevgi, ona güveni bir an bile sarsılmadı. Aksine özellikle ona akıllı, zehirli, kızgın ve sevgi dolu mektuplar yazdığı bu zamanlarda, Gorki'nin gerçek bir proleter yazar olduğunu, proletaryaya çok şey vermiş olduğunu ve daha vereceğini söylüyordu...

Vladimir İlyiç'in Gorki'ye karşı tutumu şaşırtıcıydı. Aleksey Maksimoviç'in Vladimir İlyiç'le hemen tekrar dostça, hem de son derece dostça ilişkiler kurduğunu hatırlıyorum. Ona gider ve her türlü derdini kendisine bildirirdi. O zamanlar içimizden bazıları ne kadar çok hatalar ve aptallıklar yapardı... Vladimir İlyiç te şöyle derdi : «Ender, iyi bir insan Gorki.» Nasıl bir durumdaydı? Aptallığın her türlüsü ve ölçüsüzlük bizde yeterinden fazladır. Kendini kaybetmemek için insanda cesaret ve geniş bir görüş açısı olması gerekir, insanın tüm kötülükleri yeneceğine inanması gerekir. Fakat onun sinirleri zayıftı, o herşeye derinden üzülen bir sanatçıydı. İşte çok büyük bir yazar olduğu için, bu geçiş döneminin tüm korkularını atlatmak, onlara dayanmak onun için güçtü. Üstelik kendileri için «can sıkıntısı» olduğumuz bazı kimseler de onu sevdiğimizi biliyor ve ona kırıcı şeyler, şikâyetlerle yükleniyorlardı, öyle ki Gorki önüne yığılan bu dağdan bir damla ışık göremez olmuştu. Gorki gitmeli, tedavi olmalı, dinlenmeli ve onlar burada yolu temizlerken o herşeyi uzaktan gözlemeliydi. Ancak iş bittikten sonra «Ortalık yatıştı, artık sanatçılarımızı da davet edebiliriz» diyecektik.

Ve Aleksey Maksimoviç, herkes için değerli ve sevgili olan içinde gerçek insan sevgisi kaynayan hayatını kurtarmak için bizden çok uzaklara gitti. Fakat bu bizden koptuğunu göstermez. Aleksey

Maksimoviç'in kalbinde buraya bağlı bir bağ, bir damar kaldı ve onu buraya, bizim yanımıza çekti. Buraya gelmeye mecburdu; ve burada onu ülkemizin muzaffer proletaryasının dev kolları sevinçle sardılar.

A.V. Lunaçarski'nin makalesinden
ROMAİN ROLLAND'IN YENİ BİR OYUNU

Romain Rolland'ın bir hayranı onu altmışıncı doğum günü nedeniyle günümüzün yüce bir Don Kişot'u olarak nitelendirdi. Sanıyorum devrimci gerçekle çatışan bir insanı Don Kişot'a benzetmek doğru olur.

Romain Rolland'ın altmışıncı doğum gününü kutlayanlar arasında Gorki başta geliyordu, kendisi yazara son romanı «Artamonov'lar»ı ithaf etti.

Vladimir İlyiç'le Maksim Gorki'nin konuşmalarında hazır bulunduğum bir gün, modern Donkişotçuluk fikri bende daha da kuvvetlendi. Gorki, Petrograd aydınları arasında tutuklamalardan ve ev aramalarından yakınıyordu.

«Bir zamanlar bizim hepimize, Sizin mücadele arkadaşlarınıza ve hattâ Size Vladimir İlyiç, Size bile yardım etmiş olan. bizleri evlerinde saklamış olan aynı insanların evlerinde...» diyordu Gorki.

Vladimir İlyiç bıyık altından gülerek cevap veriyordu: «Evet, uslu, iyi niyetli insanlar, fakat asıl bu yüzden onların evleri aranmalı. Sırf bu yüzden bazan insan istemese de üzülerek onları tutuklamak zorunda kalıyor. Gerçekten uslu ve

iyi niyetliler, gerçekten herzaman ezilenlere sempati gösterirler, gerçekten herzaman kovalamalara karşılar. Fakat şimdi gördükleri nedir? Kovalayan bizim Çeka'mız, ezilenlerse ondan kaçan kadetler ve sosyal devrimciler. Anlaşılan onların sorumluluk duygusu — bunu her nasıl kavrıyorlarsa — onlara bizim karşımızda diğerlerinin müttefiki olmaları gerektiğini söylüyor. Fakat bizim görevimiz aktif karşı devrimcileri yakalayıp zararsız hale getirmektir. Gerisi malûm.»

Ve Vladimir İlyiç tüm iyi yürekliliğiyle bir kahkaha koyuverdi.

M. Gliasser

LENİN VE GORKİ

Vladimir İlyiç'in sekreterliğinde çalışırken birçok kereler Vladimir İlyiç'le Maksim Gorki'nin görüşmelerini gözlemleme fırsatı buldum.

Gorki'nin Vladimir İlyiç'e geldiği günlerde sekreterlik görevlilerini büyük bir sevinç sarardı. Bu sevincin nedeni, Vladimir İlyiç'in özellikle yerinde olan ve bize de bulaşan neşesi, Gorki'yi sabırsızlıkla beklemesi, olağanüstü yeteneğini tamamen proleter devrimin hizmetine adamış olan bu samimi dosta ve insana karşı herkesçe bilinen sevgisiydi.

Aleksey Maksimoviç Vladimir İlyiç'i çoğunlukla evinde ziyaret ederdi. Fakat bazan Vladimir İlyiç onu çalışma odasında kabul ederdi. Gorki'nin Petrograd'dan gelmesinden bir gün önce Lenin sekreteri çağırır ve içten, heyecanla şöyle derdi: «Yarın sabah Gorki geliyor. Onu arabamla istas-

yondan aldırınız ve Aleksey Maksimovoç'in evinde herşeyin gelişi için hazırlanmasını sağlayınız. Evinin yeteri kadar sıcak olup olmadığını ve yakacak odun bulunup bulunmadığını öğreniniz. Arabanın onu ne zaman alması gerektiğini kendisiyle kararlaştırınız.» Aleksey Maksimoviç kendine itina etmeyi bilmezdi, bunu onun yerine Vladimir İlyiç yapardı. Gorki'nin rahat ve komforlu yaşaması için elinden geleni yapardı, bu ise o iç savaş yıllarında pek kolay sağlanacak birşey değildi.

Gorki'nin geleceği sabahlar Lenin çalışma odasına herzamankinden erken gelir ve herşeyin hazır olup olmadığını sekretere sorardı. «Kremlin'in kapısındaki nöbetçiye Gorki'yi geçirmesini söylemeyi unutmadınız ya?» Ve yarım saat sonra çalışma odasından telefon ederdi: «Araba yola çıktı mı?»

O yıllarda Vladimir İlyiç'in kabullerini, direktiflerini, görüşlerini v.s. kaydetmemiş olmamız çok yazık. Bu yüzden Gorki'yle buluşma tarihlerini hatırlamak biraz güç oluyor. Fakat buluşmaları çok iyi hatırımda. Örneğin bir keresinde 1919 yılında bir akşam ansızın gelen Gorki'inin, o gün bir gösteride konuşan Lenin'e rastlamayıp onun dönüşünü bizim sekreterlikte bekleyişini hatırlarım. Aslında Gorki başka zamanlar bir dakika bile beklemezdi. Vladimir İlyiç onu bizzat kendi karşılar, yarı bir sarılmayla selâmlar, alışkanlığı olduğu üzere doğruca gözlerinin içine bakar, hemen sıhhatini sorarak onu çalışma odasına götürürdü.

Gorki'nin Vladimir İlyiç'in yanında olduğu saatlerde bize yapacak çok iş düşerdi. Aleksey Maksimoviç her seferinde birçok kişi ve meseleye ilişkin bir yığın sorunla gelir, Vladimir İlyiç te büyük bir dikkatle, bu sorunların incelenmesine ve

sonuca ulaştırılmasına özen gösterirdi. Derhal direktifler verilir, dilekçeler yazılır, mektuplar ve telgraflar gönderilirdi; cevaplarsa mutlaka Vladimir İlyiç'e sunulurdu.

Gorki'nin, Vladimir İlyiç acil bir meseleyle meşgulken ya da acele bir iş için gelmiş olan birini kabul ederken geldiği olurdu. Böyle durumlarda Vladimir İlyiç bize önceden şöyle derdi : «Aleksey Maksimoviç gelir gelmez, ben meşgul olsam bile onu odaya, benim yanıma gönderiniz.» Ve o zaman Vladimir İlyiç âcil mesele halledilinceye dek işini Gorki'nin yanında görürdü.

Gorki de aynı şekilde Vladimir İlyiç'e yürekten bağlıydı. Arada sırada Vladimir İlyiç'in talimatıyla, görüşmelerinden hemen sonra Aleksey Maksimoviç'le konuşmak, şu veya bu konudaki ricalarını, istidalarını öğrenip bunları etraflıca yazılı olarak kaydetmekle görevlendirilirdim. Gorki bu görüşmelerin kendisini ne denli heyecanlandırdığını gizlemez, bana intibalarını anlatır ve sanki Lenin'le sohbetini yeniden yaşıyormuşçasına konuşurdu...

B. Malkin

V.İ. LENİN VE MAKSİM GORKİ

(Anılarından)

Vladimir İlyiç'le Gorki'yi devrimin ilk yıllarında birbirine bağlayan ve çağımızın bu iki müstesna insanı arasındaki dostluğu ve eğilimi kanıtlayan bir sürü gerçekler, konuşma ve olaylar hafızamda yer etmiş.

1918 yılında Gorki'nin nasıl Vladimir İlyiç'in karşısına bir problem olarak çıktığını hatırlıyorum.

Mesele bolşevizmi «kültür» ün tehdidi olarak gören solcu radikal aydınların bir merkezi haline gelmiş olan Gorki'nin çıkardığı «Novaya shisn» gazetesiydi.

Bu sorunun nihai çözümü için Lenin'e başvurulmuştu.

Karşımızda işçi devletinin ideolojik yönden acımasız önderi vardı. En ufak şüpheye yer yoktu, kişisel sempati ve sevgi bir kenara itilmişti.

«Novaya shisn» tabii kapatılmalıdır. Tüm ülkeyi devrimin savunmasına seferber etmenin gerekli olduğu bu günün şartlarında, her türlü entellektüel pesimizm zararlıdır. Fakat Gorki bizdendir... İşçi sınıfıyla ve işçi hareketiyle sıkı sıkıya bağlıdır, kendisi de halkın «mayasından» çıkmadır. Mutlaka bize geri dönecektir... 1908' de otsovistler devrinde de böyle olmuştu... Onda bazı böyle politik zikzaklar oluyor.

Vladimir İlyiç, Gorki'nin mutlaka en kısa zamanda bize döneceğini bir kaç kez ısrarla tekrarladı.

Gorki'den, ona çok yakın, samimi bir insan olarak, dostça ve saygıyla sözederdi.

Vladimir İlyiç Gorki'yi gerçekten de iyi tanıyordu, onda yanılmadı. Daha o yılın sonunda Gorki bizimle içiçe çalışmaya başladı; anmaya değer 1919 yılında ise Gorki, kültürel hayatın çeşitli alanlarında durup dinlenmeden çalışıyordu.

Leningrad'da Aleksey Maksimoviç'ın çevresinde derhal büyük bir kültür merkezi oluştu. Onun örgütlediği «Vsemirnaya literatura»daki ve

«bilim adamları evi»ndeki geniş kapsamlı çalışma hızla ilerliyor, fen fakültesiyle pratik ilişkiler gelişiyor, (ki bu ilişkiler yeraltı hazinelerinin ve ülkenin üretici güçlerinin incelenmesini öngören çalışmaları kapsıyordu) ve yeni edebî ve bilimsel-teknik eserler ortaya çıkıyordu. Ve «savaş komünizminin» o zor açlık günlerinde sovyet devletinin, aydınlardan gelen her dostane birlikte çalışma isteğine iltifat ettiğine tanık olduk. Lenin'in çalışmalara yönetici olarak katılması işi büyük ölçüde hızlandırıyordu.

Gorki'nin Moskova'yı her ziyareti bize yeni esinler getiriyordu; bizimle birleşen aydınların çemberi giderek genişliyor, kültürel alanda giderek daha fazla girişimler başlatılıyordu.

Vladimir İlyiç yorulmaksızın Gorki'yi tüm bu girişimlerde, özellikle kitap ve yayınevi meselelerinde destekliyordu.

Bir elden yönetilen bir devlet yayınevi kurmak fikri Gorki'den çıkmıştı; bunu gerçekleştirmek için de derhal yoğun bir çabaya girişti ve Lenin'in teklifiyle yazar redaksiyon birliğinin edebiyat bölümüne alındı.

Bir keresinde Gorki'yle birlikte kitap işi için Lenin'i ziyaret ettiğimizi hatırlıyorum. O zamanki problemlerimiz, Gorkinin «Vsemirnaya literatura» sının desteklenmesi, bilim - teknik alanındaki görevlilerimiz için yabancı kaynaklı uzman kitapları temin edilmesi ve genel olarak kitap yayınının iyileştirilmesiydi.

Bu arada bunun yanısıra ortaya çıkan sorunlar üzerinde de tartıştı bu iki olağanüstü insan.

Onları seyretmek ve iki saat boyu dostça bir açıksözlülükle, gerçek bir ilgiyle ve Gorki'nin de karşılık verdiği o İlyiç'e özgü içtenlikle sürdürdük-

leri rahat konuşmalarını dinlemek, insana zevk veriyordu.

Sohbet sırasında sık sık, İlyiç'in, görüşmeye bir samimiyet ve neşeli şaka havası getiren şen kahkahası duyuluyordu.

Aleksey Maksimoviç birisini savunuyor ve hep o kişinin zamanında «Bizimkileri sakladığından» sözediyordu. İlyiç ona şakacı bir tonda cevap veriyordu: «Bakınız Aleksey Maksimoviç, belki de doğuştan merhametlidir, bir zamanlar bizimkileri saklamış, şimdi de kadetleri bizden saklıyor galiba...»

Yüzünde, onu bir kere bile gören herkesin unutamadığı sevimli, muzip bir gülümseme belirmişti.

Konuşmalarında yapmacıklık yoktu. Çelişkili sözler, ve beylik sözler kullanmazlardı. Gorkinin günlük işlerden söz ederken bunları önemli konular haline getirmesi insanı şaşırtırdı. Gorki insana ve onun yaptıklarına karşı son derece güçlü, büyük bir ilgi ve ateşli bir merak duyardı.

Gorki, her zaman henüz başından geçmiş bir şeyi anlatırdı, o bunu yaparken, kendisini kaptırmış olan dinleyiciler tasvir edilen kimseleri karşılarında görürlerdi; o da anlattıklarını açık bir şekilde karşısında gördüğünü söylerdi. İlyiç'in Gorkiye sevgiyle bakan canlı, ilgi dolu gözlerini görmeliydiniz bir, onun Aleksi Maksimoviç'in düşüncelerini nasıl hemen kavradığını ve onları bir genellemeye soktuğunu, o berrak zihninin nasıl her sorunun temelini araştırdığını ve bu arada hep teori ile pratiği birleştirdiğini duymalıydınız. Tüm bunlar öylesine basit oluyordu ki, hiçbir anlaşmazlığa veya vuzuhsuzluğa yer kalmıyordu.

Vladimir İlyiç her zaman Gorkinin önerilerinden onayladıklarının uygulanmasını ısrarla isterdi

ve her zaman bütün kitap ve edebiyat sorunlarında Aleksi Maksimoviçin yardımlarından yararlanmayı tavsiye ederdi.

Vladimir İlyiç, Gorki'nin kitaplarının satışıyla yakından ilgilenirdi, onların tükenip tükenmediğini öğrenir ve sık sık yazarın bütün eserlerinin yayınlanması gerektiğini söylerdi.

Bizden, Gorkinin her yeni kitabının hemen gönderilmesini isterdi. Gorki'nin Tolstoy'a ait anıları yayınlanınca eseri hemen Lenine gönderdik. İlyiç bize daha sonra çok hoşuna giden bu kitabı hemen aldığı gece okuyup bitirdiğini anlattı.

Kitap hakkındaki izlenimlerini anlatırken şöyle diyordu: «Gorki, Tolsoy'u öylesine gerçekçi bir gözle anlatmış ki, Tolstoy hakkında şimdiye dek hiç kimse böylesine dürüst ve cüretlice yazmamıştı.»

Leningrad halkevinde Gorki'nin başkanlığında yapılan ve çok kişinin katıldığı bir aydınlar toplantısının Moskova'da çok sözü ediliyordu. Bu, bize katılmış olan aydınların Sovyet devleti için yaptıkları ilk etkili gösteriydi.

Bu toplantıda Gorki çılgınca alkışlanmıştı. Vladimir İlyiç Moskova'da da yine Gorki başkanlığında böyle bir gösteri yapılması gerektiğini söylüyordu.

Bir çok olay arasında, Lenin'in, Gorki'nin söylevlerini plâğa doldurmak isteğini hatırlıyorum. Bunun için Lenin, Gorki'ye aşağı yukarı şu konuları önermişti: Anti semitizm, aydınlar, bilim ve din, uzmanlar ve kültür alanında bir sürü başka konular.

Bunlar tam Aleksi Maksimoviç'in konuşacağı konulardı. Fakat o hep sesinin güçsüz olduğunu söyliyerek bundan kaçtı. «Ben konuşmacı değilim,

yazar'ım. En iyisi ben her şeyi size yazayım...» Böylece Aleksi Maksimoviç'in sesini plâğa almak tasarısı bir sonuça ulaşamadı. Halk eğitimi komiserliğinin yeniden örgütlendiği açıklandığı zaman Vladimir İlyic kitap yayını işleriyle uğraşıyordu. «Pravda» için «Zentropecat» (198) taki çalışmamızla ilgili bir makale yazdı ve bunu yayınlanmasından sonra Gorkin'in yayın sorunlarını halletmek için mutlaka yardıma çağırılması gerektiğini söyledi. Özellikle üzerinde durduğu bir konu da, Almanya'ya kitap siparişleri yapılıp yapılamayacağının incelenmesiydi.

Aleksi Maksimoviç, İlyiç'i her ziyaretinde, bilim-teknik ve edebiyat-sanat alanlarında yönetici kadrolarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerektiğini söylüyordu.

Bu konuşmalar sonucunda,

Vladimir İlyiç ile önemli akademi üyeleri arasında Gorki'nin organize edeceği görüşmeler sağlama fikirleri doğdu.

Edebî, -sanatsal konularda Aleksi Maksimoviç her zaman A.V. Lunaçarski tarafından desteklenirdi. Bu yüzden İlyiç Lunaçarski'ye şaka yollu «Müzelerin koruyucusu» derdi. «Savaş komünizmi» yıllarında o zamanın bazı bilimsel ve edebî-sanatsal tasarıları için belli bir maddî fonun teminini Gorki'nin ve Lunaçarski'nin çabalarına borçluyuz.

Lenin ile karşılaşmalarımızda, onu bilim hayatının gelişeceğinden nasıl güven ve inançla söz ettiğini hatırlıyorum. Bunun için önce beyaz or-

---

(198) **Zentropeçat**: Baskı mamülleri satışı genel yürütme kurulu.

dunun yenilmesi gerektiğini söylerdi. Ondan sonra ülkemiz en önemli bilim merkezlerinden biri haline gelecekti. Bilim alanındaki her başarı Vladimir Lenin'i sevindirirdi.

Oysa, toplumsal, ekonomik görevlerinin, enternasyonal politikanın ve daha birçok başka işlerin yanında bu bilimsel-kültürel sorunlara çok az zaman ayırabiliyordu... Ve buna rağmen Aleksi Maksimoviç, her Moskova'ya gelişinde mutlaka İlyiç'i ziyaret ederdi...

Dar kafalılığa karşı duydukları derin bir nefret ikisini birbirlerine yaklaştırıyordu, her ikisi de doğuştan tepeden tırnağa demokrattılar ve Vladimir İlyiç, Gorki'nin iş kültürüne büyük değer veriyordu...

Lenin, bize Gorki'den söz ederken onun zorlu, çalışmayla dolu kültür yoluna özelikle değinir ve ve Gorki'nin izlediği bu yolun onu, ayni şekilde zorlu bir çalışma ve inatçı bir kavgayla kültürü kendine mal eden işçi-köylü entellektüelliğine daha çok yaklaştıracağını söylerdi.

V.D. BONÇ — BRUYEVİÇ'İN MAKALESİNDEN: GORKİ VE BİLİM ADAMLARININ DURUMUNU DÜZELTME MERKEZ KOMİSYONUNUN KURULUŞU

... O zamanlar Petrograd'da yaşayan A.M. bilim adamlarına ve yazarlara yardım etmek için tüm gücünü ortaya koydu. Kendi çevresinde yazarlarra yardım için, eski yazarlar birliğinin kalıntılarından oluşan gayrıresmi bir komite kurdu. Şimdi ölmüş bulunan muhabir Lvov'u yardıma çağırdı. Bu anlayışlı ve çalışkan insan, Petrograd'ın tüm

aydınlarına, bilim adamlarına ve yazarlara yardım görevini gönüllü olarak üzerine alan birçok kişiyi çevresinde topladı. Bu insanlar bir yemek salonu açtılar, aralarından bir grup hemşire, yaşlı ve kendi işlerini göremeyecek durumda olan bilim adamlarının evlerine giderek onlara bakıyor ve ev işlerini yapıyorlardı. Kısacası A.M. 'in çevresinde yavaş yavaş, 1919'un güç koşulları içinde gönüllü olarak zamanlarını bilim adamlarına yardıma adayan insanlardan bir çember oluşuyordu... Ben A.M.'in Petrograd'da bilim adamlarına ve yazarlara kıtlık devresini atlatmaları için yardım etmek üzere girişimlerde bulundugunu önceden özel kaynaklardan öğrenmiştim. Böylece Lenin'e, Gorki'yi Moskova'ya davet etmeyi ve onu «bilim adamlarının ve yaazrların durumunu düzeltme özel komisyonunun» başına getirmeyi önerdim. Ona Gorki'nin bu alandaki girişimlerinden ve Petrograd'daki bilim adamlarının kendisine duydukları sempatiden sözettim. Halk beslenmesi komiserliğinin, belli tarihlerde Petrograd'a bilim adamlarına ve yazarlara yardım olarak yiyecek malzemesi göndermesini önerdim. Maliye işleri komiserliği ise para yardımında bulunacaktı; nasıl olsa Gorki'nin çevresinde herzamanki gibi bu işlerle ilgilenecek kimseler vardı, böylece yardım işleri «kişisel girişim» prensibiyle yürüyecekti. Daha sonra bu yardım girişimi tüm ülkeye yayılacaktı. VI. İlyiç bunların hepsini kabul etti, bütün işleri yoluna koydu, çalışma alanını genişlettiği ve böylece gelecekte bütün ülkeyi saracak ve tüm bilim adamlarını, sanatçı ve yazarları kapsayacak olan bir örgütün temelini attı.

Bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonu böylelikle ana hatlarıyla belirlendi ve gerçekleştirilmesi için oya sunuldu. Gorki'yi acele ya-

nımıza çağırdık. Lenin kendisini uzun süredir görmemişti o aralar ona karşı soğuk bir tutum içindeydi. Bunun nedeni, iltica yıllarında, yurt dışında bazı teorik görüş ayrılıklarından aralarında doğan ve kaçınılması olanaksız olan sürtüşmeydi. Fakat VI. İlyiç toplum meselelerinde kişisel ilişkileri tanımazdı. Kararlaştırılan bu büyük iş, VI. İlyiç ve Al. M.'i tekrar biraraya getireceği için çok sevinçliydim.

Bundan kısa bir süre sonra Gorki geldi. Onu, İlyiç'in çalışma odasına götürdüm.

Al. M'le odasına girdiğimizde, Lenin'i masasının başına oturmuş düşünür ve önündeki birtakım kâğıtları inceler bulduk.

A.M. Lenin'e, «Ne yapıyorsunuz?» diye sordu.

Lenin hemen yerinden kalktı, masanın üzerinden uzanarak Gorki'nin elini dostça sıktı ve gözlerinin içine bakarak şöyle dedi: «Halkı aç bırakan ağaları en iyi nasıl ortadan kaldırırız diye düşünüyordum.»

«İlginç bir uğraşı» diye karşılık verdi A.M. bir iskemleye otururken.

«Evet, ekmek kavgasına, onurlu yaşam kavgasına hazırlanıyoruz» diye cevapladı İlyiç,» «İnsanların açlığı ve sefaleti pahasına servetlerini artırmayı amalçayanları, bütün olanaklarımızla, dolandırdıkları serveti, buğdayı, açlar için vermeye zorlamalıyız. Ağalar ayaklanmalar düzenliyor, halka yaklaşmaya yanaşmıyorlar. Eğer halâ hükümetin emirlerine, işçi sınıfının isteklerine karşı koymaya kararlıysalar, onlara karşı zor kullanacağız, herşeylerini ellerinden alıp onları yokedeceğiz, manen yıkacağız.»

VI. İlyiç kesik kesik, enerjiyle ve büyük bir kararlılıkla konuşuyordu. Sözlerinden, ölüm kalım

savaşının, insanların yaşam kavgasının vaktinin gerçekten geldiği anlaşılıyordu.

VI. İlyiç «Kim kimi?» dedi ve sıktığı yumruklarını birbirleriyle dövüşüyorlarmışcasına birbirine vurdu. «Ya biz onları yeneceğiz, yada onlar bizi, başka bir çözüm yolu yok!»

Konuşma hemen bu politik konudan, yazar ve bilim adamlarının günlük yaşamının düzenlenmesinde ortaya çıkan özel sorunlara kaydı A.M. VI. İlyiç'e, toplumuzun zaten dayanıksız olan kültürlü sınıfının katlanmak zorunda olduğu güçlükleri ayrıntılarıyla anlattı. Gerçekten de bu aydınlar sınıfı, bir lokma ekmek için mücadele etmeye alışmamış önemli bilim adamları ve yazarlardan oluşuyordu. Gorki, artık yaşamayan, Petrograd'daki korkunç yaşam koşulları altında yaşamlarını yitirmiş bir düzine insan saydı, bir çoğunu da ölümün tehdit ettiğini söyledi. Daha iyi bakıldıkları, ihtimam gördükleri takdirde kurtarılabilecek olanlardan sözetti. Vladimir İlyiç tüm bunları büyük bir dikkat ve ilgiyle dinliyordu. A.M.îe, bu uzmanlara, yazarlara ve bilim adamlarına yardım edilmesi için gereken herşeyin hemen yapılması gerektiğini ve işin yönetimini eline aldığı takdirde A.M.'in doslarıyla birlikte herşeyi yola koyabileceğini umduğunu söyledi. Bu arada kendisi de bu sürekli ve yoğun yardımı kendi destekleriyle sağlamlaştıracaktı. Ve VI. İlyiç bana şu görevi verdi : Petrograd'daki yürütme kurulu başkanına, yoldaş Badayev'e ve Petrograd'daki tüm diğer makamlara, Moskova'da ise halk beslenmesi komiseri Zyurupa'ya tasarıyı anlatmak ve kendisinin namına onlardan, Petrograd, daha sonra da Moskova ve diğer şehirlerin yazar ve bilim adamlarına yardım için mümkün olan en büyük desteği sağlamalarını istemek.

«Hele şu müdahaleleri, ağaların, çiftlik sahiplerinin, burjuvaların ayaklanmalarını bir bastıralım, ondan sonra bilim adamlarımızı, kültür yaratıcılarını, sanatçıları ve yazarları dünyanın hiç bir yerinde olmadığı gibi gözeteceğiz. Dünyanın her yerinden bilim adamları, her alanda araştırmalar yapmak, en iyi laboratuvarları kurmak ve aktüel ve bilimsel konularda hazırlayacakları eserleri için en iyi çalışma koşullarını bulmak için ülkemize gelecekler,» diyordu VI. İ. A.M.'e.

Bu konuşma epey uzadı. Lenin'in çalışma odasından çıkarken A.M.'in tamamen tatmin olduğunu, enerji ve güçle dolduğunu ve bu candan karşılaşmadan memnunluk duyduğunu hissediyordum.

Aleksi Maksimoviç, neşeyle yüzünde o kendine has iyimser gülümsemesiyle halk komiserlikleri heyetini terk etti. Biliyordum ki yoluna giren işler ve kendisi ile Vladimir İlyiç arasındaki ilişkilerin yeniden düzelmesi onu sevindiyordu. Bu günden başlayarak bilim adamlarına yardım girişimleri hızlandı...

.....Aleksi Maksimoviç'in Vladimir İlyiç ile yaptığı bu konuşma ünlü yazarımız için öğretici sonuçlar doğurdu. Vladimir İlyiç ona o zamanlar girişilen işkence hareketlerinden söz etmişti. Sibiryada Ural bölgesindeki fazla tahılı toplayıp Rusyaya dağıtmakla görevli bir işçi gurubu buraya gönderilmişti. Bu işçiler yerli ağalar ve zengin çiftlik sahipleri tarafından gayet düşmanca karşılanmışlardı. Bu kimseler işçilere en adî zulüm ve hilekârlık örnekleri göstermişlerdi. Oysa bu işçiler Sibirya'lı çiftçilerden kardeşçe bir anlayış göreceklerini umarak buraya gelmişlerdi. Bir yerde işçiler geceyi geçirmek üzere bir çiftlik evinde misafir edil-

mişlerdi. Fakat soba o kadar çok yakılmıştı ki kaldıkları odanın içi duman dumana idi. İşçiler derin uykuya dalıp karbon dioksitden zehirlenmeğe başladıkları bir anda silahlı ağalar eve girmişler, onlara saldırarak canlı canlı karınlarını bıçakla delmişler ve karbon dioksitin etkisiyle sersemlemiş olan zavallıların karınlarını samanla doldurmuşlardı; ondan sonra da kan revan içindeki zavallılarla alay etmişlerdi. İşçiler orda tarifsiz acılar içinde ölürken katiller kendilerile şöyle alay ediyorlardı: «İşte alın buğdayınızı! Buraya gelmeğe kalkan herkese de aynı şeyi yapacağız!» Bunun gibi daha birçok olaylar olmuştu, öyle ki o bölgeye giden öncü gruplardan bir çoğu hayatlarını kurtarmak için kaçmak zorunda kalmışlardı. Lenin konuşurken yüzünün ifaadesinden ve tavırlarından kalbinin kan ağladığı seziliyordu.

Lenin hep bu anlattıklarına benzer olayları haber alıyordu. Bu nedenle Sibirya'ya tüfekler, makinalı tüfekler ve el bombalariyle silâhlanmış ve Sibiryalı ağalar tayfasını hükümetin isteklerine uymadıkları taktirde bozguna uğratabilecek her türlü gerekli araçla donanmış güçlü guruplar göndermeğe karar verdi.

Aleksi Maksimoviç'in Moskova'da kaldığı 12 gün süresince her gün onunla birlikte oldum. Kendisi Vladimir İlyiç'in anlattıklarından öylesine etkilenmişti ki, konuşmalarımızda konuyu hep buraya getiriyor ve bana halk komiserlikleri heyetinden bu konuda başka bilgiler edinip edinemeyeceğimizi soruyordu. Kendisi için Rusyanın çeşitli yerlerinden gelen ve ağaların ve ağa çetelerinin zalimliklerini kanıtlayan bir sürü örnek seçtim ve bunların kopyasını çıkararak Aleksi Maksimoviçe verdim.

Aleksi Maksimoviç gözlerimin önünde değişi-

yordu. Sanırım ilk kez burada ekim devriminin sosyal savaşını bütün ciddiyetiyle kavrıyordu. Bu öyle bir savaştı ki sınıflar birbiriyle çatışıyordu ve gerçekten de Vladimir İlyiç'in dediği gibi «kim kimi» sözleri büyük ve aktüel bir önem kazanıyordu.

Aleksi Maksimoviç bana tekrar tekrar «insanların bu ağalar tayfası kadar alçalabileceklerini hiç düşünmemiştim» diyordu. «Köylümüzü iyi tanırım, onun katı yürekliliğini ve başkalarının hayatına gösterdiği saygısızlığı bilirim, fakat itiraf etmeliyim ki Vladimir İlyiç'in anlattıklarını ve haberlerden ve belgelerden öğrendiklerimi asla ummamıştım. Şimdi Vladimir İlyiç'e yönelttiğim bazı ricaların neden kabul edilmediğini çok iyi anlıyorum. Düşman gerçekten acımasız ve bizler de (bu «bizler» sözcüğünü duymaktan çok mutlu olmuştum) ona karşı aynı şekilde davranmalıyız.»

Aleksi Maksimoviç Moskova'yı coşkulu devrimci duygularla terk etti. Gidişinden evvel birçok kereler Vladimir İlyiç ile görüştü. İkinci ve daha sonraki görüşmelerinde artık tamamen başka konuşuyor, Petrograd'daki yaşamla ilgili bazı gözlemleri ve bazı olayları tamamen başka biçimde yorumluyordu.

Vladimir İlyiç ondan bu yeni, devrimci coşkuyla dolu fikirleri duymaktan son derece mutluydu; bize Aleksi Maksimoviç'in ekim devriminin ve kavgamızın önemini gerçekten kavradığını ve bize giderek yaklaştığını söylüyordu:

«O bize katılacaktır. Bundan hiç şüphem yok.»

.....Bir kaçkere de Vladimir İlyiç, Gorki'yi evinde ziyaret etti. Fakat ne yazık ki Aleksi Maksimoviç, kısa süre sonra ciddî şekilde ciğerlerinden rahatsızlandı ve doktorlar güneye gitmesi gerektiğinde ısrar ettiler.

Vladimir İlyiç bunu duyunca (o zamanlar Aleksi Maksimoviçin sağlılığıyla yakından ilgilenirdi) hemen ona bir mektup yazarak kendisinden Petrograd bilim adamlarının durumunu düzeltme komisyonundaki görevlerini bir başkasına devrederek gerekli hazırlıkları yapmasını ve İtalya, Kapri adasına gitmesini rica etti. Aleksi Maksimoviç ve yakınları için yurt dışı pasaportları hazırlanmasını, yazar için özel bir vagon ayrılmasını, döviz temin edilmesini ve en iyi koşullar altında yurt dışına gidebilmesi için gereken her şeyin yapılmasını emretti.

O günlerde Aleksi Maksimoviç yurt dışında kurmayı tasarladığı «Vsemirnaya Literatura» yayınevi için geniş bir katalog hazırlamıştı. Berlin'de rusça kitaplar çıkarmayı ve bunları Rusyaya göndermeyi amaçlıyordu, çünkü o zamanlar bizde baskı kâğıdı çok kötü ve uzun bir süre içinde iyisinin temin edilmesine olanak yoktu.

Vladimir İlyiç bunu öğrenince hemen bu kataloğu istetti, onu iyice inceledikten sonra ustalıkla derlenmiş olduğunu ve içinde öngörülen her şeyin halkımız için mutlaka gerekli olduğunu ve yayınlaması gerektiğini söyledi. Ayrıca girişimin iyi bir yanı da, salt Rus edebiyatı alanını kapsamakla kalmayıp yabancı edebiyat alanından çevirileri de içermesiydi ki, bu da ülkemizin kültürü için ilkiyle aynı derecede gerekliydi.

«Aleksi Maksimoviç'in böylesine önemli meseleyi işlemiş olmasından ve böylesine yerinde bir liste hazırlamış olmasından büyük bir mutluluk duyuyorum. Onu bu girişiminde bütün olanaklarımızla desteklemeliyiz. Bu, okuyan kitlelerimiz için çok yararlı olacak ve Aleksi Maksimoviç'e, enerjisini yurt dışında da kullanabilme olanağını vere-

cek; malûm, kendisi sürekli faaliyette olmadan yaşayamaz.» diyordu Vladimir İlyiç. «Sürekli bir şeyler yapmalıdır o, kâh bir dergi çıkarır, kâh bir yayın evi kurar. Bu örneği ele alalım: Ne kadar harikulâde bir edebî liste hazırlamış.»

Bundan kısa süre sonra bu konu halk komiserlikleri küçük heyetinin bir özel oturumunda gösüldü ve bu girişimi yurt dışında gerçekleştirmek için önemli bir miktar döviz ayrıldı.

j.p. Peşkova

1920 EKİMİNDE VLADİMİR İLYİÇ'İN ALEKSİ MAKSİMOVİÇ GORKİ'Yİ ZİYARETİ

Aleksi Maksimoviç, Moskovaya geldiğinde, benim, oğlum Maksim Aleksiyeviç ile birlikte oturduğum Maşkov sokağındaki bir numaralı evde kalırdı.

Hükümetin Moskovaya taşınmasından sonra Aleksi Maksimoviç Vladimir İlyiç'le sık sık buluştu. Onların karşılaşmalarına tanık olmuyordum. Aleksi Maksimoviç ya Vladimir İlyiçin daveti üzerine ya da kendisinden bazı ricalarda bulunmak için Kremline giderdi. Bazan yalnız, bazan oğluyla, kimi zaman da hayatları ve eserleri ile yakından ilgilendiği bilim adamlarından biriyle giderdi.

Aleksi Maksimoviç 1919 ocağı ortalarında Moskova'ya geldiğinde Vladimir İlyiç'in kendisini ne zaman kabul edebileceğini öğrenmek istedi. Kısa bir süre sonra Kremlin'den Vladimir İlyiç'in Gorki'ye gitmek üzere yola çıktığı haber verildi. Uzun süre kendisini bekledik, fakat gelmedi. So-

nunda Vladimir İlyiç'in geldiği fakat evimizdeki asansör bozuk olduğundan ve o arada Vladimir İlyiç'in merdiven çıkması doktorlar tarafandan yasaklandığından, bizi göremeden gittiği anlaşıldı.

Bunun üzerine Aleksi Maksimoviç Kremline gitti ve bilim adamlarını desteklemenin gerektiğinden bahsetti. Ocak sonunda Petrograd bilim adamlarının bir delegesiyle birlikte yine Lenin'i ziyaret etti.

1920 son baharında Aleksi Maksimoviç Moskovada iken oğlumuz Maksim Alekseviç'e kendisinin Vladimir İlyiç'i ne zaman ziyaret edebileceğini öğrenmesini söyledi. Bunun üzerine Vladimir İlyiç, Aleksi Maksimoviç'e haber göndererek ertesi gün kendisi onu ziyarete geleceğini söyledi.

Bu kez karşılaştılar. Sanıyorum on sekiz ya da yirmi ekim 1920 günüydü.

Vladimir İlyiç kendisine refakat eden yoldaşı yolladı. Aleksi Maksimoviç onu holde karşıladı ve çalışma odasına geçtiler. Bir müddet sonra yemek odasına geçtiler ve bilim adamlarının ve yazarların durumu ve yaşam koşullarıyla ilgili konuşmalarını orada sürdürdüler. Vladimir İlyiç çalışma odasında küçük bir demir sobayı fark edince bana şöyle sordu: «Eviniz soğuk mu oluyor? Yere bir halı gerekli, o zaman daha iyi ısınırdı.» (Ertesi günü bana iki halı yolladılar. Bunlar hâlâ sapa sağlam durmaktadır.)

Kahvelerin kendilerini hazır beklediği masaya oturdular. Vladimir İlyiç, günlük yaşamın zorluklarından söz etmeğe devam ediyordu.

Aleksi Maksimoviç sözü edebiyat alanına çevirdi. Canlılıkla ve ısrarla, halktan çıkan genç yazarları ve çeşitli milletlerden yazarlarını desteklemenin gerekliliğinden sözediyordu. Bu arada Ukraynalı ünlü yazarlardan bahsediyor, yetenekli Ta-

tar yazarlarını örnek gösteriyor ve Sibiryalı yazarlar hakkında konuşuyordu. Sözlerinin arasında Vassiliy İvanoviç Anuşin'in adı geçti. VI. İ. bu adı duyunca kendisiyle ilgili bir anısını anlattı. Kendisi Anuşin'e, sürgüne giderken yolda rastlamış, Anuşin de ona Yudin kütüphanesinin yolunu göstermişti.

Bu arada Aleksi Maksimoviç'in, Vladimir İlyiç'in önünde çalması için davet etmiş olduğu piyanist İssai Aleksandroviç Dobroveyn gelmişti. Konu müziğe kaydı. Dobroveyn, Aleksi Maksimoviç'in Grig sevdiğini bildiği için önce Grig'le başladı. Ardından Mozart, Ravel, Rahmaninov çaldı.

Vladimir İlyiç, Baethoven'in Appassionata'sını rica etti. Eser çalınırken Vladimir İlyiç çok heyacanlandı. Birkaç dakika hepimiz sessiz oturduk. Vladimir İlyiç'in bu ziyareti aşağı yukarı iki saat sürdü.

Giderken kendisini kapıya kadar uğurladık; kapıda bana döndü ve kendisinden hiç bir ricada bulunmadığım için bana sitem etti. «Hayat çok güçleşti» diyordu.

Yemek odasına döndükten sonra daha uzun süre masa başında oturduk. Bu arada Aleksi Maksimoviç bize, Vladimir İlyiç ile karşılaşmalarından bahsetti.

Konstantin Fedin

GORKİ ARAMIZDA

(Anılardan)

..... Evet, kitleler kültürel eğilimlerden yoksunlar, yöneticiler dahi en önemli amaçlarımızın

önemini kavrayamıyorlar, bu yüzden teoriden hayata daha hızlı bir gelişme olanaksız.

«Olanaksız», diye tekrarladı Gorki. Fakat birdenbire durdu, çatık kaşları düzeldi ve eli bıyığına gitti. Yüzü daha cana yakın bir ifade almaya başladı, yanaklarındaki çizgiler derinleşti ve neredeyse neşeli bir ifadeyle şöyle dedi: «Evet, olanaksız olurdu, eğer o insan olmasaydı. Her şeyi çok iyi anlayan mükemmel bir insan var, gerçekten mükemmel.»

Gorki sustu ve kendisini anladığımı sezerek gülümsedi. Sonra yumuşak, derinden gelen sesiyle: «Lenin» dedi.

«Lenin harika, son derece zeki bir insan. Onunla konuşmak hem kolay hem de güç. Ona belli fikirlerle gidiyorsunuz, sizi dinliyor, ve mümkün olan her itirazda bulunuyor; sonunda onun yanından ayrılırken kendi fikirlerinize bir kat daha inanmış oluyorsunuz.»

Lenin, her şeyi son derece çabuk kavrayan ve çekinmeden kullanan pratik bir zekâ... İşte «yönetimde bireyin kişisel sorumluluğu» hakkındaki son konuşması. Daha bir sene evvel onunla bu konuda konuşmuştum. O zamanlar bunlar henüz gerekli görülmüyordu. Bu günse evet. Lenin'in, konuşmasını yapmadan önce bir çok kimseyi bu görüşe hazırladığından eminim.

Fakat Lenin'in çevresinde bir çok yolunu şaşırmış insanlar var...»

Gorki düşüncelerinde bu kimseleri sıradan geçiyormuş gibi bir tavır takındı ve sonra keyifsizce şöyle dedi: «Hiç bir şeyi doğru dürüst yapmıyorlar, hiç bir şeyi...»

Ve bir duman bulutunun içine büründü. Si-

garasının birini söndürmeden ikincisini yaktı. Güçlü elleri biçimliydi, iri parmakları uca doğru inceliyordu, bu ellere sigara çok yakışıyordu. Bütün hareketleri ölçülü ve hatta biraz ağırdı, fakat hepsi yerindeydi; bu hareketlerin, gayesiz hiç bir davranış tanımayan bir insandan geldiği belli oluyordu.....

.....«Rus bilimi kurtarılmalı... Her ne bahasına olursa olsun erzak bulmalıyız...

Kalp ağrılarından ve ayaklarımın şişmesinden şikâyetçiyim. Evvelce bende hiç böyle bir şey yoktu. Bu, fosfor yokluğundan ileri geliyor. Şeker yok...»

Bir an durdu ve sonra bir pedagok gibi şöyle dedi : «Bu sinir yıpratan işimizde fosfor bizim için vaz geçilmez.»

Ve sonra neşelendi. «Siz gelmeden kısa süre önce profesör Fersman bendeydi. Kendisi kısa süre önce Lenin ile bilim adamlarının yaşam koşullarını düzeltme komisyonunun problemleriyle ilgili olarak konuşmuş. Lenin meseleyle ilgilenmiş ve yardım edeceğini söylemiş. Fersman, Lenin'in aydınlardan yana olduğunu temin ediyor.»

İşte yine önümde Lenin'den söz ediyor. Fark edilmiyecek derecede küçük bir mimik, düzensiz bir omuz hareketi bana, Lenin'le Gorki arasında geçen bir konuşmanın nasıl olacağı hakkında fikir veriyor.

«Bir yıldan fazladır söylüyorum ki, bazı ileriyi göremeyen kimseler, aydınlara değer vermediklerine pişman olacaklar. Vaktiyle lâyık oldukları yerlere getirilmeyen akademi üyeleri ve bilim adamlarının önünde saygıyla eğilecekler. Ne zaman bu konuya gelsem masada bir kargaşalık çı-

kıyor, yumruklar masaya iniyor, bazıları öfkeden köpürüyordu. Oysa şimdi aydınlar olmadan hiç bir şey elde edilemeyeceği artık anlaşıldı... Fakat kültürlü baylar da kazandıklarını anlayınca hemen şımardılar. Tabii bu da hoş bir şey değil.

Lenin'in çok keskin bir görüşü var. Fakat onu her taraftan başarıyla baltalıyorlar... Lenin bu tehlikenin farkında.»

Ve o yılın yazında Gorki'yi Lenin'in tarafında gördüm.

Aylardan temmuzdu, komünist enternasyonalin ikinci kongresinin açılışıydı. Lenin'in kongreye gelmiş olması, kısa süre önce düşmana karşı bir çok kurbanlar vererek kahramanca savaşmış olan bu şehirde konuşmak üzere gelmiş olması, dünyanın her yerinden işçi partilerinin temsilcilerinin gelmiş olması, bütün bunlar törenlere daha büyük önem katıyordu. Fakat bu zafer dolu havada aynı zamanda bir sertlik ve gerginlik vardı: Ölüm kalım kavgası hâlâ devam ediyordu ve kongre her ne bahasına olursa olsun sonuna kadar sürdürülecekti; kongre, bir karara varıncaya dek dayanmaya kararlıydı.

Lenin'in görünmesi muhteşem oldu.

Salon tavanından içeri giren güçlü ışığın etkisiyle ölgün ölgün parlayan avizeler sanki insanla dolu salondaki heyecanı bir kat daha artırıyorlardı. Kongrenin başlamasından çok önce sarayda boğucu bir hava hüküm sürüyordu. Fakat ışığın, sıcağın ve uzun süren bekleyişin doğurduğu gerginlik birdenbire bir alkış şeklinde boşaldı; giderek güçlenen bu alkış galeride başladı, daha sonra yavaş yavaş aşağı salona ve oradan da tüm saraya yayıldı: Lenin başını öne uzatmış bir grup delegenin önünde salonu bir baştan bir başa geçiyordu. Acele acele başkan kürsüsüne çıktı ve bir

süre görünmez oldu; bu arada alkışlar giderek artıyor ve sürüyordu. Biraz sonra yeniden göründü ve çevik bir hareketle bir basamak daha yukarı çıktı. Durduğu yerin etrafında giderek daralan bir çember oluşuyordu. Yeniden bir alkıştır koptu ve sanki salon yerinden oynadı. Lenin Miha Zahakaya ile dostça sohbet ediyordu. Bu arada gürültüden olacak onun kulağına eğiliyordu. Fakat sonunda kargaşalığa kızarak çevresindeki çemberi sert bir hareketle yaydı ve aşağı doğru inmeğe başladı.

Konuşmacı kürsüsüne çıkarken üçüncü bir alkış tufanı koptu. Uzun süre kürsünün üzerindeki kâğıtlarını karıştırdı. Sonra elini yukarı kaldırarak coşan salonu susturmak için bir hareket yaptı. Birden bire yeleğinin cebinden saatini çıkararak kızgınlıkla onu dinleyicilere gösterdi, fakat bunun bir faydası olmadı. Bunun üzerine yine sinirli hareketlerle kâğıtlarını karıştırmağa başladı.

Leninin daha ilk sözleri dinleyicilerle arasında bir bağ kurulmasını sağlamıştı. Fazla yüksek sesle konuşmuyordu. R'leri hafifçe çatlatıyordu. Söyledikleri somut, yalın şeylerdi, fakat bunlarda şaşılacak derecede bir ahenklilik vardı. Bir takım kâğıtlara bakarak bazı sayılar veriyordu. Bütün söyledikleri açık, anlaşılır ve süssüzdü, fakat buna rağmen konuşması sade, etkileyici yüz ifadesiyle, vücudunun hareketleri ve rahat tarzıyla kaynaşarak etkili bir hal alıyordu.

Leninin kongrede aydınlattığı büyük bir dünya idi: Dünyanın ilk sovyet devletinin güçleriyle sürdürülen insanlık kavgasının dünyası. Sanki tarihin elinden tutmuş, onu salonda gezdiriyordu. Henüz yenilmiş olan Polonyanın ve onun koruyu-

cusu İngilterenin-İngiltere ki, birdenbire gönlü barış aşkıyla dolmuş ve sovyetlerle karşı devrim arasında arabuluculuk yapmak istemişti-yaptıklarının içyüzünü anlattı.

Benim bulunduğum gazeteciler locası hemen tribünün yanındaydı, yüzümü bir an bile Leninden ayırmıyordum ve öyle sanıyordum ki bir ressam olsaydım portresini ezbere çizebilirdim.

Oturum sona erdikten sonra da onu gözlemeye devam ettim; bir grup delegenin arasında sarayın çıkışına doğru yürüyordu. Kalabalık müthişti. Yüzlerce insan sıcağa ve kalabalığa rağmen ona yaklaşmağa onu daha yakından görmeğe çaba sarf ediyorlardı. Bu yüzden Lenin saraydan çıkana dek bu halk kalabalığının arasında kaldı.

Birden bire Gorki'nin kalabalığın arasından yükselen başını gördüm. Kalabalık kapının önünde bir an durdu. Ondan sonra tekrar yavaş yavaş dışarıya dogru sürüklenmeğe başladı. Lenin ile Gorki kalabalık arasında sıkışmış, omuz omuza dışarıya çıktılar, fakat etrafdan fotoğrafçılar resim çekmek için onların yanına yaklaştığından kalabalık yine durdu.

Gorki, Leninin arkasında bir sütunun yanında duruyordu. Güneş ışıklarının aydınlattığı şapkasız başı her yandan görünüyordu; her yerde onun adı söyleniyordu.

Yüzünde, evvelki karşılaşmalarımızda görmediğim yeni bir ifade görüyordum. Anlaşılan çok heyecalanmıştı ve bu heyecanını geçiştirmeğe çalışıyordu. Bu da bakışlarını sert yapıyor, sürekli hareket halindeki yanaklarındaki çizgileri donuklaştırıyordu. Çok saygı değer bir görünüşü vardı. Yüz ifadesi, biraz evvel Lenin'in konuşmasında dile gelen ve bütün kongrenin içine işleyen kararlılığı yansıtıyordu.

Kalabalık arasında insanların başı üstünden bakarak yan yana duran bu iki insanın hiç bir hareketini kaçırmağa çalışıyordum. Ve düşünüyordum ki Gorki hakkında düşündüğüm tüm iyi şeyler şu anda onda kişileşmişti: Leninin hemen yanı başında durduğu şu anda.

Konstantin Sebin'in «şair-sanat-zaman» adlı eserinden alınmıştır.

Berlin, 1959.

Vsevolod İvanov

MAKSİM GORKİ İLE KARŞILAŞMALAR

(«1921 baharı» adlı makaleden alınmıştır)

.....Masanın üzerinde mavi kapaklı «Kransny komandir» dergisi duruyordu. Dergi Gorki yokken gelmişti. Kapağın üzerinde Leninin kahve rengi bir portresi vardı. Resimde Lenin bir sandalyeye oturmuş, dirseklerini masaya dayamış, gözlerinin o derin ve canlı bakışıyla bakıyordu. Arka plânda bir duvar vardı.

Gorki: «Fevkalâde bir resim!» dedi. Sanatçı bu resmi tıpkı gerçeği gibi yapmış. Genellikle Leninin resmini pek yapmazlar. Kendisi yapmacık bir tavır takınmaktan hele model durmaktan hiç hoşlanmaz. Hatta onun resmini çekmek bile çok güç bir iştir. Ünlü fotoğrafçı Ozup bile onun resmini çekebilmek için küçük bir hileye baş vurmak zorunda kalmıştı. Bizim insanlarımız çok iyi niyetli ve saf. Fotoğrafçı elindeki bir sürü aletler ve makinalarla sarayın kapısındaki bekçiye yaklaş-

mış ve şöyle demiş: Yoldaş Lenin ile bir sözleşmemiz var, onun için geldim. Böylece kolaylıkla içeri girebilmiş. Lenin çalışma odasında masası başında oturmuş, yazı yazıyormuş. Ozup sessizce makinasını kurmuş ve kendisinin iki poz resmini çekmiş. Lenin birdenbire başını kaldırarak şöyle sormuş:' Özür dilerim, ne yapıyorsunuz, kuzum?'. 'Fotoğraf çekiyorum.' 'Çabuk defolunuz!' «Hah ha!»

Tekrar küçük dergiye bakarak «fevkalâde yapılmış» dedi.

Resmi kendisine saklamak istediği belliydi, fakat o dergide benim «güzel bir gün» adlı hikâyem yayınlanmıştı, bu yüzden dergiyi bana verdi.

«Alınız, bana nasıl olsa bir tane daha yollarlar. Dergi bu kadar ince olduğu için de üzülmeyiniz. Büyük kar kitlelerinin yuvarlanması için önce bir çığın harekete geçmesi gerek. Vladimir İlyiç, kısa zamanda büyük geniş kapsamlı bir derginin çıkacağını söyledi. Derginin adı «Krasnaya nov» olacak. Derginin edebi bölümünün redaksiyonunu üzerime almam için bana teklifde bulundular. Ben de kabul ettim.

Gorki çalışma odasında bir kaç adım gidip geldikten sonra pencereye yaklaştı ve dışarıyı seyre koyuldu. Halk evini çevreleyen bahçeye bakıyordu. Çılgın bahar rüzgarı ağaçları sarsıyordu. Üzerlerinde esen bu gücün etkisiyle ağaçlar sanki sersemlemişlerdi. Rüzgârdan nefes nefese kalmış gibiydiler. Gorki bana yüzünü döndüğünde yüzünde şimdiye kadar onda görmediğim bir ifade gördüm.

«Rusların dili aslında zaten sert ve iğneleyicidir. Fakat Volga boyunda özellikle keskin konuşuyorlar. Örneğin taze, güçlü bir rüzgârı son derece şiddetli olarak nitelendiriyorlar. İşte bunun gibi si-

zin de kendinizi bu güçlü taze rüzgâra. devrim rüzgârına kaptırmanız için Vladimir İlyiç'in sadece iki üç cümle söylemesi yeterli. Kanatlarını açmış bir kuş neler hisseder bilmiyorum. Fakat Vladimir İlyiç ile konuşurken bunu anlamakla kalmıyor aynı zamanda ben de fırtınaya karşı uçtuğumu ve fırtınaya karşı dayanacağımı hissediyorum. O zamanlar 53 yaşına giriyordu. Aşağı yukarı şimdi benim içinde bulunduğum yaşa. Fakat düşünüyorum da o zamanlar, yani 25 sene evel, Gorki bana çok yaşlı görünüyordu. Yalnızca yaşlı değil, aynı zamanda bilge. O zamanlar insanlar bana çok işgüzar, çok geveze görünüyorlardı, fakat onun her sözü tartılmış, her sözü anlamlıydı. Ve bana öyle geliyordu ki Gorki kendini heyecanlara kaptırma, coşkuyla ve yüksek sesle duygularını dile getirme, kısacası genç olma yeteneğine sahip değildi.

Fakat işte şimdi karşımda durmuş Vladimir İlyiç'den söz ederken Gorkin'in sözlerinde, tüm benliğinde gençlik parlıyordu. Ve hayretle gördüm ki gençliğe özgü kuvvet, hayal gücü ve güven konusunda benimle eşit olmakla kalmayıp beni geçmişti bile. Lenin onun için yalnızca iyi, dâhî bir kimse değildi, O, kavganın simgesi idi.

Gorki, Lenin'i minnetle, saygıyla anar, onu düşünmekten çok hoşlanırdı. Onu dinlerken kendimi öylesine kaptırırdım ki bütün vücûdum titrerdi. Bilirsiniz, büyüleyici ve coşkulu bir anlatışı vardı.

V.İ. Kaçalov (199)

«BİR TİYATRO OYUNCUSUNUN ANILARI DAN :»

.....Sendika binasının sütunlu salonunda bü-

---

(199) : V.İ. Kaçalov: Moskova sanat tiyatrosunda oyuncu.

yük gece. Sanatçılar odasında bir canlılık var: Vladimir İlyiç ve Gorki oradalar. Aleksi Maksimoviç bana dönüyor ve şöyle diyor: «Vladimir İlyiç ile burada yeni tiyatro seyircisini tartışıyoruz. Yeni tiyatro seyircisinin eski tiyatro dostlarından daha kötü olmadığı, onlardan daha dikkatli olduğu tartışılmaz. Fakat ona gereken nedir? Ben, onun kahramanlık eserlerine ihtiyacı olduğunu söylüyorum, Vladimir İlyiç ise lirik eserlere, Çehov'a ve günlük yaşamın gerçeklerine.»

Tam o sırada bitti ve Vladimir İlyiç ile Gorki birlikte salona geçtiler.

A.K. Voronski
GEÇMİŞTEN

(«Krasnaya Nov» dergisinin bir jübile töreninde verdiği bir söylevin notlarından)

.....«Krasnaya Nov»un redaksiyonunun ilk örgüt toplantısı Kremlin'de, Vladimir İlyiç'in dairesinde yapılmıştı. Bu toplantıda ondan başka Nadeşe Konstantinovna Krupskaya, Aleksi Maksimoviç Peşkov ve ben vardık. Vladimir İlyiç bu toplantıya iki oturumun arasında geldi. Ben, edebiyat, sanat, bilim ve aktualite konularında bir aylık derginin çıkarılması gerekliliği hakkında bir konuşma yapıyordum. Vladimir İlyiç de benim düşüncelerime katıldı. Glavpolitprosvet'in dergiyi çıkarmasına, benim sorumlu redaktör olmama ve Aleksi Maksimoviç'in, derginin edebî-sanatsal bölümünün redasiyonunu üzerine almasına karar verildi. Bu dergi sorunları görüşülürken Lenin ile Gorki arasında, bende derin bir etki bırakan bir konuşma geçti. Gorki, Grshebin ile birlikte Ber-

lin'de Sovyet hükümetini desteklemek amaciyle çıkardıkları kitaplardan bazılarını birlikte getirmişti. Vladimir İlyiç bu kitapları şöyle bir gözden geçirdi, lokomotiflerle ilgili bir kitabı övdü ve eski Hind masallarını kapsayan bir kitabı eline aldı. Kitabın sayfalarını karıştırdı ve Gorki'ye dönerek şöyle dedi: «Kanımca bunun için henüz çok erken.» Gorki cevabladı: «Fakat çok güzel masallar.» Vladimir İlyiç şöyle dedi: «Bunlar için çok para vermek zorundayız.» Bunun üzerine Gorki: «Ama fiyatı çok ucuz.» dedi. «Evet. Ama altın esası üzerinden ödüyoruz ve bu yıl da bir kıtlık yılı olacak.»

O anda iki gerçeğin çatıştığını hissetmiştim. Gorki aşağı yukarı şöyle diyordu: «İnsan yalnızca ekmekle yaşamaz», Lenin ise ona şöyle cevap veriyordu: «Ama ekmek olmazsa...» Daha sonraları, yazarın sanatçı kişiliğiyle komünist partinin pratik çalışmasının sınırında bulunduğum devirlerde, sık sık bu iki gerçeği düşündüm ve her zaman ikinci gerçeğin, Vladimir İlyiç'in gerçeğinin, ilkinden daha güçlü olduğuna inandım.

Vladimir İlyiç'in «Krasnaya Nov»a katkısı ilk örgüt toplantısıyla kalmadı. Derginin ilk sayısında toprak ürünleri vergisiyle ilgili bir makalesini yayınladı ki bu makale yeni ekonomi politiğin esaslarını ortaya koyuyordu. Bana tavsiyeleriyle yardımcı oluyor ve yol gösteriyordu. Bir keresinde Hobson'un (200) emperyalizm hakkında bir kitabını yollayarak, işaretlediği bir bölümün çevrilmeye değer olduğunu ve derginin gelecek sayılarından birinde yayınlanması gerektiğini söyledi.

---

(200) Hobson: John - Atkinson Hobson: İngiliz burjuva iktisatçısı, pasifist.

Bu bölüm yayınlandı. Bir keresinde beni, Suhanov'un (201) şubat devrimine ilişkin anılarının ve Bazarov'un Spengler hakkında bir makalesinin yayınlanmasından dolayı azarlamıştı. Kendisine, Suhanov'un «Krasnaya Nov»da sürekli çalışmadığını, Bazarov'un makalesinin tartışma konusu olarak yayınlandığını ve gelecek sayıda bu makaleye bir karşılık yayınlanacağını söyledim. Biraz yatıştı, fakat Spengler'in ilginç olmadığını ve Sovyet Rusya'da ilgilenmeğe değmeyeceğini söylemekten de geri kalmadı...

—— oooOooo ——

(201) Suhanov: Nikolay Nikolayeviç Himmer (takma adı: Suhanov) iktisatçı, gazeteci, Menşevik. 1932'de yasadışı bir örgütün üyesi olduğu anlaşıldı ve tutuklandı.

ÖZGÜN YAYINLARI
SUNAR

★ KÜÇÜK BURJUVA
İDEOLOJİSİNİN
ELEŞTİRİSİ
MAKSİM GORKİ
15 Lira

★ FAŞİZM SINIFLAR
VE
EMPERYALİZM
NAZIM HİKMET
10 Lira

★ KURTULUŞ SAVAŞI
DESTANI
NAZIM HİKMET
10 Lira

★ EMEK SİBERNETİK
VE
TOPLUM
NORBERT WIENER
17,50 Lira

★ ASYA TİPİ ÜRETİM
TARZI
MAURİCE GODELİER
10 Lira